

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Illystrivm Virorum Epistolae, Hebraicae, Graecae et
Latinae, Ad Ioannem Reuchlin Phorcensem virum nostra
aetate doctissimum diuersis temporibus missae**

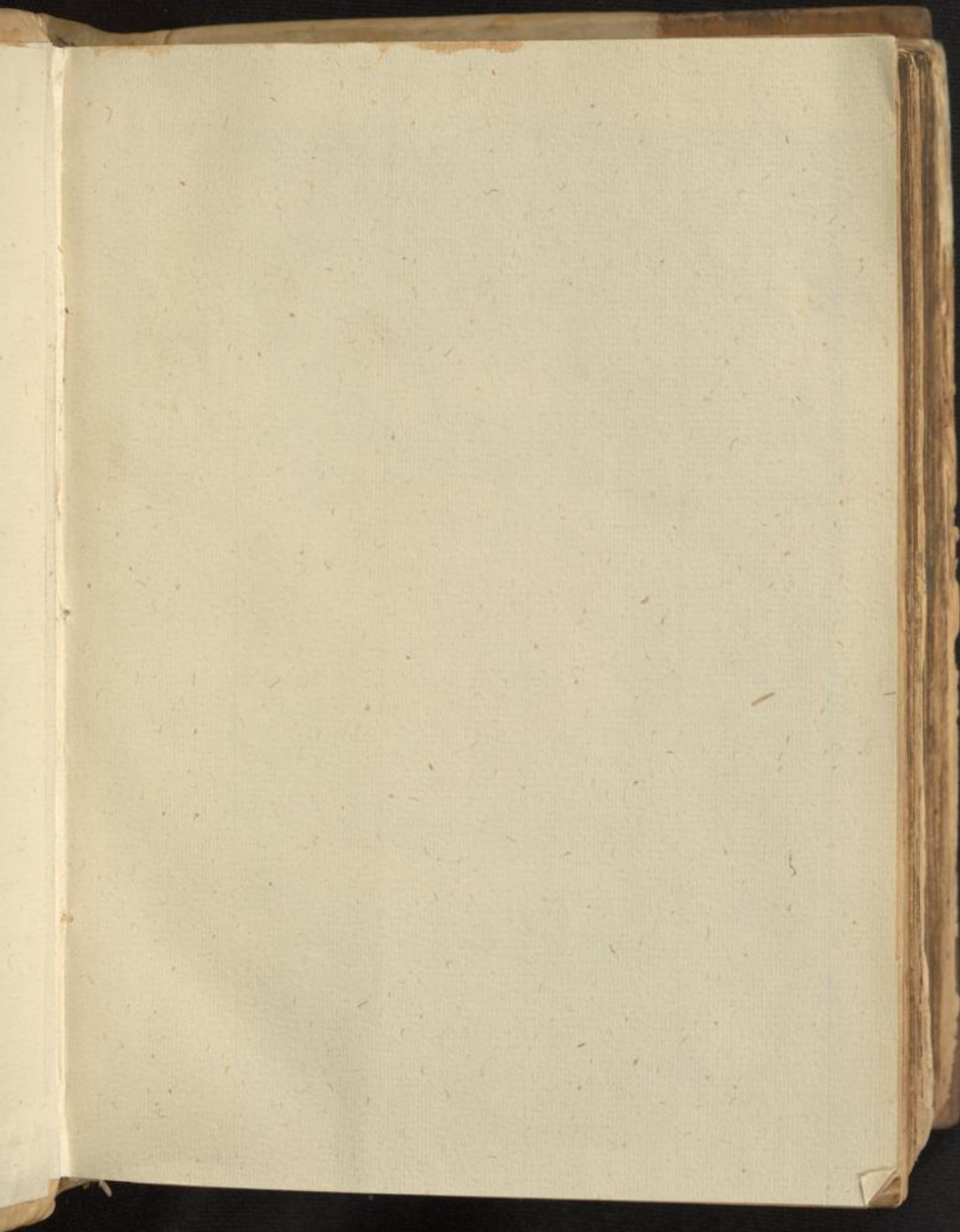
Reuchlin, Johannes

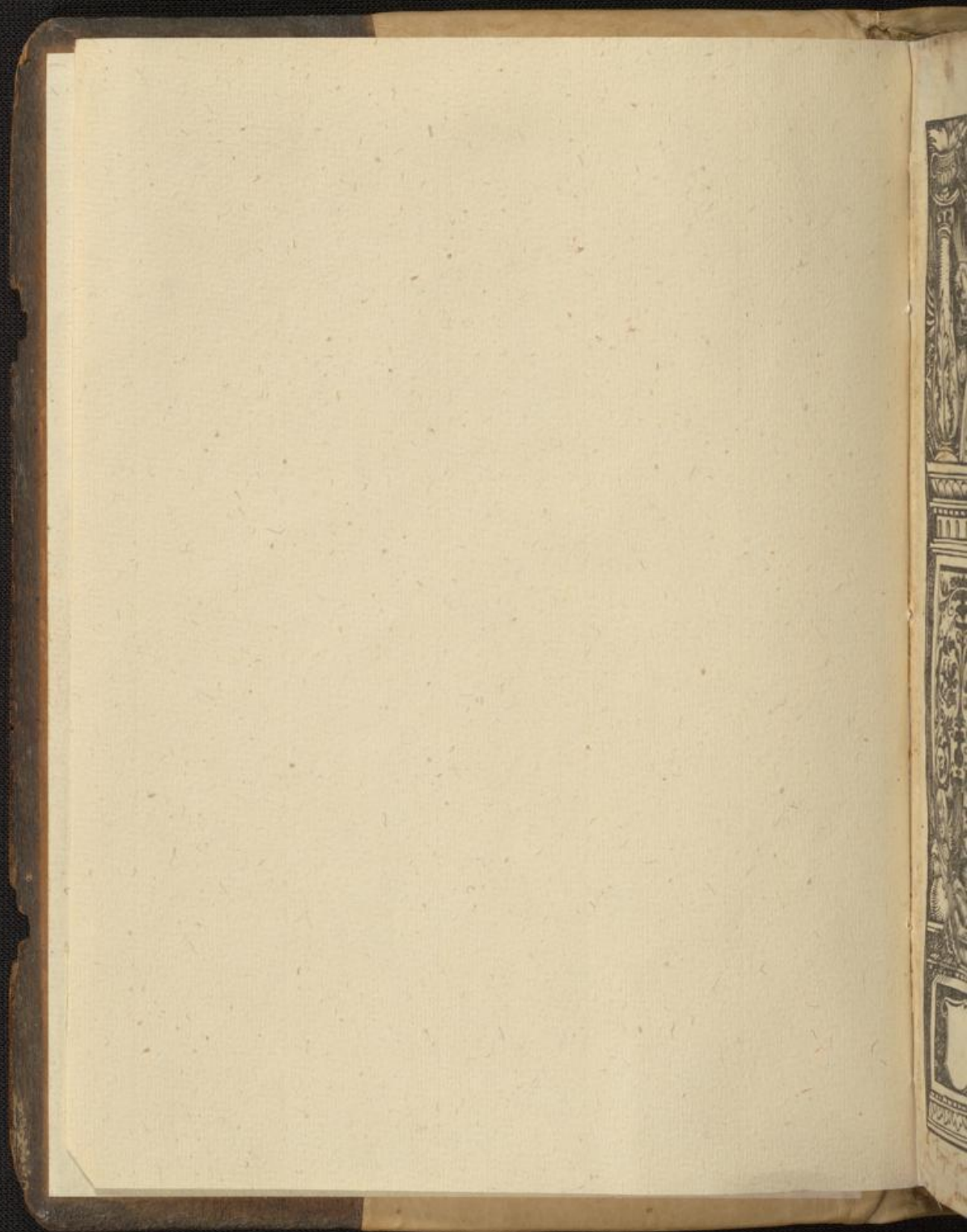
Hagenoae, 1519

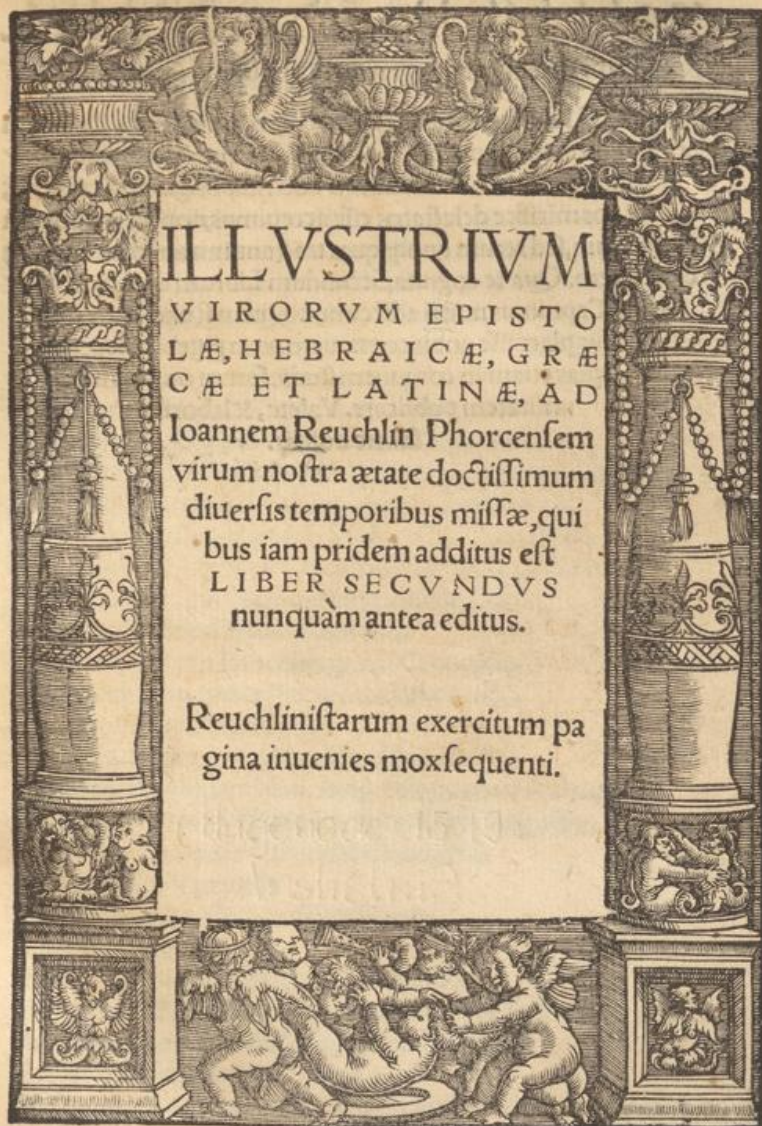
[urn:nbn:de:bsz:31-270838](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-270838)

42 A 1205 RH

THOMAS ANSHEL

mi Badensis Typographus Candidis Lectoribus.

ANNIS superioribus epistolas non inelegantes illustrium quorundam virorum uobis diuulgauimus, quas illi ad Ioannem Reuchlinum uirum doctrinae singularis scripserunt, quibus uos mirifice delectatos esse accepimus, non solum ob earum elegantiam, sed rerum quoque, quas tractant, miram concinnamque uarietatem. Qua re cognita, Secundum Librum ex Chartophylacio Capnionis nostri adiecimus. Quem si una cum prioribus placuisse uobis cognouero, non pigebit me reliquas etiam in comunem studioforum omnium utilitatem publicare. Valete, & laboribus fauete nostris.

[Reuchlin's]

CAPNIONIS DEFEN

SORES ACERRIMI, VIRI

Germaniæ totius literatissimi splendidissimiq.

D. Erasmus Roterodamus uir seculi nostri doctissimus, qui **Capnionem** suis diuinis operibus undiq; purgat ac defendit.

Hermannus Comes de Nuenar, nobilium omnium specimen.

Hulderichus de Hutten, uir omni in doctrina absolutissimus.

Reuerend. DN. Ioannes episcopus Roffensis.

Petrus Galatinus Minoritanus, sacre arcane **Cabalæ** peritissimus

Martinus Groningus Bremensis.

Io. Potken Præpositus Colonienſis

Christophorus Vueller Præpositus Ratisponenſis

Fabricius Capito Concionator Basiliensis, uere pius Theologus

Ioannes Oecolampadius Concionator Augustanus.

Iacobus Spiegel Seſtannus I. V. Doc. Cæs. Secretarius.

Conradus Peutingerus I. Doc. Consiliarius Augustanus

Conradus Mutianus Ruffus Præpositus in Gotta.

Thomas Truchſes Decanus Spirenſis.

Laurentius Behem Babenbergensis Canonicus.

Sebastianus Sperantius Præpositus Brixinenſis.

Guilielmus Copus Basiliensis.

Henrichus Stromer Aurbacchius Med. Doctor

Bilibaldus Pyrckaimer Norinbergensis, summa doctrina uir.

Aegidius Viterbieſ. Gñalis Eremitarum S. Augustini.

Ioachimus Vadianus Vienenſis Ordinarius

Simon Lazius Vienenſis

Cuspinianus Cæs. Orator disertissimus.

Iohannes Caſarius.

Georgius Simler Ordinarius Tubingenſis.

Hermannus Buschius poeta, & Orator iucundissimus.

Henrichus Glareanus Heluetius poeta & Orator.

Eobanus Heſſus Poeta & Orator.

Eleutherius Byzenus, qui Triumphū in Cap. uictoriam scripsit.

Michael Humelbergius Rauenspurgenſis.

Petrus Moſellanus Protegenſis.

Beroaldus Iunior Bononiensis

Nicolaus Gerbellius Phorcenſis

Philippus Melanchthon Brettanus

Beatus Rhenanus Seleftanus.

Ioannes Quonus.

Ricardus Crocus

Ioannes Huttichius.

Petreius Aprobacchius

Crotus Rubianus

Erhardus Liſtrius

Eurycius Cordus

Paulus Gereander Saltzburgenſis.

¶ Plarique alii, & Germaniæ doctiſſimi, qui prope diem in
Capnionis innocentiam proprium in lucem dabunt opusculum.

SUPERIORIBVS diebus optimarum
artium professores Ioannes Capnion Phorcen
sis uir egregie doctus, ad nos attulit quod ex ua
riis clarissimorum uirorum literis concinnaauerat
opusculum hoc elegans, eruditum, elaboratum so
lenter atque prospicienter, ut est ipse rei literariae
studiosissimus ac praestabilis homo sapientiae. Illud quoniam impense no
bis placuit, risu & osculo exceperimus, dignum arbitrati quod in aper
tum proferatur, dignum quod in arce collocetur quasi illa Minerua
Phidiae, dignum quod labore atque diligentia nostra in manus hominum
ueniat quae emendatissimum. Tum quod ad commune omnium studiosorum
utilitatem, & generosi animi Capnionis nostri laudem spectare uide
batur. Tum etiam quod epistolae in eo ipso sunt familiares, quotidiana
no puriorque sermone contextae, non latine modo, uerum & graece & he
braice, quas nemo bonus rerum aestimator aspernari poterit. Quippe
quae fluunt, quae affectatae non sunt, quae curam non dico non norunt sed
respuunt, hoc est de composito non recipiunt, & accedentem inferrique
cupientem excludunt, ita ut diligentiae quidem sint penitus in his uesti
gia, sed repressa quodammodo & repudiatae. Non sum ego tam solers
ut introspicere possim ingenia tot tantorumque uirorum, diiudicareque
magnitudinem eorum atque fecunditatem. Quod si quispiam omnium
omnes ea ratione & animo lustrauerit, nihil aliud inueniet, quam quod orna
tissimi uiri copiosam & arcanam multiplicis disciplinae peritiam ac
bonitatem cum summa prudentia coniunctam in Capnione nostro ita
amplectuntur ut admirantur, ita admirantur ut commendare non desi
nant. Adeo ut perspicue *καθάπερ ἐν κατόπτρῳ καὶ ὡς περὶ ἐν γυαφῇ*. i.
tanquam in speculo & tanquam in tabula ex illis est uidere uaria testimonia
uitae doctrinae atque commentationum nobilissimi Capnionis nostri,
uiri ut semel laudes eius in summa complectar, digni, quae unice dili
gant amant & uenerentur honestissimi quique, utpote talis qui ad mul
torum commoditatem natus uideatur, quaeque omni dubio procul sit admi
ratura posteritas, cum liuor quieuerit, & auctoritatem dies lenta prescri
berit. Est illi mite ac tractabile ingenium, facies liberalis, est inge

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

nuus totius corporis & quidē senatorius decor. Sed ne fortasse me putetis indulsisse amorī meo, supraq; q̄ res ipsa patitur sustulisse, a prädicatione illius tā&si inuitus digredior. Siquidē fide mea spō deo, oīa longe ampliora quā a me dicuntur inuentu esse facilima: Diligo quidē uirum ardētissime sicut meretur, uerum hoc ipsum amantis est, non onerare eum laudibus quē amore prosequitur. Accipietis igitur iā nunc quēadmodū speramus ἀμφότεραις χερσίν. i. ambabus manibus bonarum literarum amantiissimi paruū hoc opusculū, & degustabitis huiuscemodi illustrium uirorū scribendi genus, impressionis nostræ æqui iudices, affectiq; beneficio minime ingrati. Quod si feceritis, dabimus bene iuuante Domīo magistro Christo IHESV, rege & iudice & deo nostro meliora in posterum, nec non bonæ frugis plenissima. Valete.

Philippus Melancthon Brettanus
Lectori S. D. P.

SOLENT inter genera literariorū monumentorū egregie probari q̄ natura facilius q̄ arte fluunt. Illis enī plane quid in cuiusq; sit ingenio situm spectari potest, uti natura natā artem Pythagorica disciplina constat. Inter illa p̄cipuum est epistolare quod familiaritate sua calorē subitū ostēdit, multa laude celebratum a grauissimis autoribus. Epistolis enī res maximæ plarunq; agūtur, quare ut de plurimis quæ elegātissime scribi diciq; possit literas ad Ioannē Reuchlin summa integritate, summaq; prudētia uirū scriptas, multiuiga eruditione prodire uoluimus. Quod Germaniæ nostræ clarius cōtingere nihil possit, q̄ si autore Iohanne Reuchlin quē ζῶσε δὲ καὶ κόσμῳ σε θεῶν Πλουκῶπις ἀθήνη, exterarum gentium monumentis laudetur splēdide, hoc nanq; epistolæ fere oēs argumento notantur. Cæterū qui sit epistolaris character rectissime cerni potest, nā familiaritate regunt artificiū ne sermoni epistolari satisfecisse negantur, qui Libanio Sophistæ placet. Finis enī a Libanio epistola ὁμιλία ἐγγράμματος ἀπὸνθς πρὸς ἀπὸν τε γινόμενῃ καὶ χερσίν σκόπων ἐκ πληροῦσα ἐρεῖ δὲ πῶς ἐν αὐτῇ ὡς πῶς ἀπὸν τι πρὸς ἀπὸν τε. Quod ita uidetur expressisse M. Cicero eleganter quidem & uti suis ingenii moribus solet fœlicissime ad Cu

IO. REUCHLIN LIBER SECVND.

tionem, unum illud certissimum epistolarum genus, cuius causa res ipsa inuenta est, ut certiores faceremus absentes si qd esset quod eos scire aut nostra aut ipsorum interesset. Epistolas igitur contextas sermone puro qui lumen rebus adhibet, ac emendato, quem Cicero latinum uocat, familiari dilucido ac breui, qd hoc sermonum genus dialogo similimum putetur. Deniq; proprio ut res effingi qd explicatissime uideatur habetis adulescentes optimi, ut arte imitando discatis, magna enim pars artis imitatione continetur, ut est apud Quintilianum. Neq; quo studia uestra magis adiuuari queant uideo qd iunctis exercitiis ac imitationis uiribus gracas sententias latinis uerbis, latinis uero lectis uerbis aliis pronunciate. Idq; frequentissime ut profuisse uobis Ioannes Reuchlin Germanorum studiorum antesignan⁹ dicatur. Illis enim si uos eruditos uiderit ut antea dedit pluria, grauiori uos munere donabit. Valete.

Marfilius Ficinus Florentinus Ioanni Reuchlin
Phorcensi, & Ludouico Naclero Germa
niae Iuriconsultis S.

SCRIBITIS ad nos uestroq; nomine Germaniae principes Florentia adulescentes erudiendos tanquam ad Academia mittere. Sed ea interim elegantia scribitis, ut non ad Academiam filios, imo ex Academia mittere uideamini, atq; apud exterarum nationes perquirere uobis iam domesticam disciplinam. Quae rerum uicissitudo est? Quantum insolentes pleriq; more sophistarum aliena temere profitentur, tantum uos modestissimi uiri uel propria ritu Socratico diffitemini, hoc praeter ceteris admirandi, qd qd curiose multum lapillos terrae uisceribus reconditos perscrutantur, tam accurate uos caelestem sapientiae splendorem ubiq; gentium prosequimini. Quamobrem incredibili quodam amore erga uos affecti, adulescentum uestrorum curam pia mente suscepimus. Et in primis insigni pietate hospiti commendauimus. Dabimusq; in dies operam ut ager natura fertilis frugem quandoq; proferat foelicissimam. Vos igitur bono animo estote, & principibus uestris nostro nomine respondete. Magnanimum Laurentium Medicem cuius & ipsi cliētes sumus adulescentum prouidentia libetissime suscepisse. Valete.

EPS. ILLVST. VIRORVM AD

Ioannes Streler I. Doc. Ioanni Reuchlin S.

CERTIOR factus es certo scio quale ocium nobis sit, & qualis ualetudo, quæ deniq; prouisio doctorum hominum atq; aliarū rerū necessariarū. Fruimur nos singuli bona ualetudine, Incipiunt nunc uacationes quibus dabimus operā libris græcis. Ea in re ad prima elementa addiscēda meliorem p̄cepto rem habere in hac urbe non possemus q̄ noster patronus sit. Scribimus quotidie & græce & latine. Versamur nunc in tertia declinatione synaresiata. Post uacationes leget Christophorus Landinus Horatiū & rhetoricā Tullii nouā. Lippus uero cæcus æneidos libros Maronis & Quintiliani opus. Mihi uidef non fore inutile ut accederent ad aliquos saltē Dionysius & Ioannes, q̄uis patron⁹ noster consulere qñq; noluerit, nescio quā ob rem. Quid tu uelis me in hac re agere fac non ignorem. Scripsi etiā tuæ humanitati de Angelo Politiano doctissimo utriusq; linguæ uiro, quid agēdū sit. Nā is cōtinuo est apud diuinū illū uirū Comitē de Mirandula apud quē etiā ego ipse his diebus fui. Cōmodiorē autē uia excogitare non potui, quā mihi in eius Comitis ædes ire tandē aliqñ lice- ret, eūq; illic philosophātē audire, q̄ ut te ipm tanq̄ tuo hōie atq; iussu illi cōmendarem. Sic enī finxi, qui statim ait. Est ne is qui superiore anno penes me hic fuit, aliqua de Orpheo interrogans si recte memini. Ad hæc nos tuos ei cōmendauī, rursus certe nobis pollicito summā humanitatē quibuscunq; in rebus possit pdesse, Vnū hoc deniq; orabat, ut si qui istic uel in monasteriis uel aliub essent libri rari, eorum ad se indicē mitteres. Quod si essent aliqui ex antiquissimis emendate scripti litera Longobarda ne se celeres, quorū enī sibi copīa non esset, eos se curaturū ut excriberētur aiebat. Da igitur operā ut illi mos geratur, quo nō ei tñ sed etiam Laurentio Medici gratissimum facies. Bibliam hebraicam hactenus habere non possum. Vale. Ex Floren.

Ioannes Streler, Ioanni Reuchlin S. D.

Martinus Breminger tibi offert Platōis opa cū Theologia, Heptaplū ac Miscellaneas Angeli Politiani, de expēsis tū cū eo cōuenias, librorū p̄cia mihi iā soluiſti. Plotini opa sunt finita, q̄ si optas fac ut ſciā. Nullos libros græcos hic uenales reperio. De Biblia hebraica ero certior cum Holtzhuser uenerit ex regno

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS

Neapolitano, alia non sunt impressa, Valemus oēs recte, Dionysius profecto bene studet, te non poenitebit impendiorū certo scio, nullis eget calcaribus, tamen Italiam amare nō uult, Séper autem plus cuperet uiuere in Germania. Scribūt ad me frater me⁹ & sororius Vitus Regel multa de tua erga eos humanitate singulari, ago tibi gratias, q̄ non solū me, sed etiā meos amore prosequaris. Vxorē tuam pudicissimam ualere plurimū opto. Tu quoq; bene uale uir obseruandissime, & me commendatū habe. Dominus Mirādu lanus nūc Ferrariæ studio incūbit, de reditu suo nescimus. Cetera ex Martino audies. Iterum uale optime. Florentiæ iiii Kalen. Iulias. Anno. M. cccc. lxxxiii.

Ioannes Franciscus Picus Mirandulæ dominus, Concor diaq; comes, Ioanni Reuchlin Phorcēsi uiro doctissimo.

Salus tibi uir doctissime, Tertio iā ex negotio mihi Germaniā sperēti id anio inter eximia desyderia penit⁹ infederat, ut te de facie cognoscerem, quē ex literariis opibus pridē suspexeram, Sperabamq; facilius eo fieri me uoti compotem, q̄ tui ducis regio non abesse diceretur a loco in quo celeberrimus iste Regum principumq; conuentus agitur. Quem tua etiā praesentia (quando huc plurimi & praecellentes uiri confluxerunt) honestandū impensius coniectabar, Sed inania plurimū nostra uota, incēsum quippe diu animum cognoscēdi tui Bonomus Tergestinus antistes tū inflam mauit, cū omne desyderium prorsus elanguisset. Vbi enim rescui per occupationes tibi non licuisse discedere, tuarū illico praconia laudum intonuere, adeo ut & maceratus desyderio sim, & euanida spe prorsus fluctuauerim. Hinc uenit in mētem ut damna istaec resarcire quoquo modo per epistolam curarē. Scias igitur uelim me tibi, me tuā uirtuti tā addictum q̄ qui maxime. Quod ne dictum ad praesentem gratiam putes, Testatum id omnibus relinquent nō nullā scriptiōes meā, Nam & in septimo operis cuiusdam de rerū praenotione libro, & in carmine Heroico, quod de mysteriis in Germaniam coelitus lapsus procudi, honorifica tui mētio facta est. Ad scribito ergo me posthac in Rationario tuo, inter ea nomina quae tibi debent quod de literis optime es meritis. Sciasq; uelim q̄ ni a turbulentissimis negotiis detinerer, ad te uisendum conuolasssem. Pro meis enim oppidis fortunis omnibus ad caesarem me contulis.

EPIS ILLVST. VIRORVM AD

quem pro sua clementia proq; mea in illum fide & meritis exorandum speraui. Vale, mei memor. v. Aprilis. M. CCCC. V.

Gabriel Bosius Mantuanus Secretarius, Ioanni Reuchlin Phorcensi. S. D.

Spectabilis & clarissime doctor tanq; frater honoratissime, Accepi literas tuas humanitatis & eloquentiae plenas, qbus exéplaris Homericæ expeditione accuratissime mihi cōmendasti. Recte sane facis ut qui alioquin doctissimus es, etiā illa heroica lectio ne plurimū delectari uidearis. Veruntamen non erat opus adderes calcaria equo spōte currenti. Ego enim pro mea in te obseruantia nihil quod ad rei perfectionem attinet intactum reliqui, futurumq; ita est ut librum ipsum breui in manibus meis sim habiturus, quem postmodum ad te transmittendum diligenter curabo, quo uoti tui cōpos fias. Vale mi frater suauissime, & me ut tuo utere. Mantuæ xiii. Kalen. Ianuarias. Anno. M. CCCC. XC.

Gabriel Bosius Ioanni Reuchlin Phorcensi. S. D.

Spectabilis & prælatissime doctor tanq; frater honoratissime, Redditæ mihi fuerunt literæ tuæ, iiii. No. Martias obsignatæ, quibus percepi ardentissimum animi tui desyderiū, ut Homerus in latinum translatus de quo iam diu firmissimam spem tibi inieci, ad te illico afferatur, aperuistiq; propterea mihi baiuli occasio nem, ne diutius in desyderio atq; expectatiōe tenearis. Ego qui promissa in animo semper infixā habui, laboraui die noctuq; ut Homerus ipse totus sine mora transcriberetur. Verum fortuna aduersante scriptor uariis implicitus negotiis inchoatū opus absoluerē non dum potuit totū, Quapropter ne uerba pro factis tibi dari fortasse putes, statui partem ipsam perfectam magistro Petro Arlunensi Papiæ studentī ad te dare, quo dum altera pars perficitur, interim aliquid habeas quo cum musis ludere possis. Mitto igitur quinternos ut aiunt octo, inter quos ultimus est paucum scriptus, & illud est in causa, q; in exemplari nihil in latinum amplius inueniebatur translatum. Quare non admirare debueris, reliqua omni diligentia persolui curabo. Vale. Et si aliud est quod a me uelis iube, præcipe, mada. Nam nunc mihi plurimum satisfacere uidebor, cum cognouerō tibi usui atq; adiumento fore. Quingentulis, vi Nonas Aprilis. M. CCCC. LXXX. primo.

IO. REUCHLIN LIBER PRIMVS

Petrus Bonomus Tergestinus imperialis Secretarius Ioanni Reuchlin Phorcensi.

Salvus sis mi Ioannes. Scripsi iam decies Bernardo nostro, itidēq; & Fuchsmagus noster fecit, ut optatos illos libros quos tan tope quaesiuisti ad nos mitteret, quo tibi ubi uelles p̄sto essent. Nihil uir ipse uel q; nimiū fortasse uxorius uel qd' honestius te credere uelim magnis ac arduis rebus implicitus haecenus rescripsit, Quapropter demū iā hoīem mordicū literis meis insecutus sum, excitabitq; ut spero stimulus, qui blandiciis non potuit. Tu interea perfer moram, habes enī paruum istū tuum libellū qui consolari te potest dum altero cares. Affere omnino & antiquus si Bernardus non dormiat, & cū ad me puenerit, tibi seruabitur illatus, Iacobus tuus Loans an adhuc Viennae uiuat ignorās sum. Erat tñ paucis ante diebus illic, ubi eū reliquisti. Tu vale & me ama, parcasq; si & raprim & pauca ad te scripsi. Nuncius enī iam itineri succinctus me adiit & petiuit literas, arrepto quas tumultuarie calamo ad te dedi. Ex Iyntz Die secunda Martii. Anno. M. CCCC. LXXXII.

Petrus Bonomus Regius Secretarius Ioanni Reuchlin Phorcensi.

Salvus sis uir clarissime. Accepi nudius tertius tuas literas, q̄ & si calamitatis quandā faciē p̄ se ferebant, fuerunt tñ mihi iucundissimae, utpote ab amicissimo hoīe & doctissimo uiro p̄fectae, tua enī scripta attico illo melle cōdita, q̄liacunq; tēporum conditio offerat, exhilarant animū. Doleo, p̄fecto mi Reuchlin principis tui intempestiuū obitū, tum ob caetera multa quae in eo cōmoda nostri temporis fuerant, tñ tui potissimū causa, Sed nec locus est hic fatum hoc deplorandi, nec si esset, rudis haec Minerva nostra satisfacere desyderio tuo posset, Acquiesce ergo tu qui uerus es stoicus, quiq; alios consolari optime nosti huic rerum turbationi qualis in dies uiuentibus ingruit, nec te ideo torqueas aut maceres, Est enim communis haec omnium uaria fors. Ego tibi quantum & uires meae ac amicorum poterūt satisfacere curabo, si clarius quid petas intellexero, Sum enim adhuc dubius an aulicus fieri uelis regius, an literas tantū quas protectionis & familiaritatis appellāt ex optes. Scribe igit ad me q̄primū, & interea reb⁹ aduersis animosus atq; fortis appare, & æquam memento rebus in arduis seruare men

b ii

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

tem. Habebis enim oēs eos patronos quos tibi uirtute tua undiq; cōparasti, qui te non sinent ab inuidis calcari. Vale. Ex Augusta Vin delicorum xxi. Aprilis M. cccc. lxxxvi.

Bernardus Perger Cancellarius Austria, Ioanni
Reuchlin Phorcensi. S. D. P.

DOlens literas tuas accepi, quia me absente Lynciā te petere fortuna dedit, profecto mallem me nescire te illic esse, adeo molestabor hic animo, q̄ iucūda tua conuersatione & doctri na carere debeā. Et nisi conditioni tuā officere timerē, dñs & ami cis meis scriberem, q̄in absoluendis negociis tuis diem de die trahe rent, quousq; ipse me uideres, adeo me tui capit desiderium uidendi. Noui tamen mores curiæ nostræ, sperans & si moram nō procu rem, sua sponte etiā quantumcunq; te inuito sese offeret. Nam ipse hic paucis diebus ut spero absoluar, & ad te non ad Lynciam q̄ mihi inuisa est properare curabo. Si autem interea utiq; te abire con tingat, me tui amantissimum existima, & mihi crede, non minus te q̄ alterum parentem meum & colam & uenerabor. Petis literas cō mendatitias ad Vualdner, eas his alligatas ad te mitto, tum & quas dam alias literas pertinentes in Cancellariam meam, quas omnino tu ipse rogo exhibeas. Hei quantum infortunium, saltem affuisset il le Petrus, quem saepe coram te in carmine doctissimum extuli. Is saltem pro me amici officium gessisset, sed ipse ille nescio quorsum ad capiēdam ecclesiæ possessionem sibi per Cæsarem donatā ante me dudum exiuit, breui tamen rediturus. Reliquum, nisi sperarem me Lynciæ te conuenturum, cœlum & terram execrarer. Si interea tibi fuerit tædiosum stare in diuersorio publico, iam scribo cuidam de Cancellaria mea, ut te in conclaue meum inducat. Et quicquid literarum uel græcarum uel latinarum habere uolueris, ad usum tu um donec in Lyncia moraberis illic inuenies, & utere ut uoles. Fac tamen ut aliquod monumentum literaturæ græcæ mihi relinquas ut cum uenero, te absentem nihilominus præceptorem sentiā. Scri bo in fauorem tui Georgio Schrotel licentiato, ut & is uotis tuis ob sequens in curia nostra imperiali pro expeditione Comitum tui dili genter tibi assistat. Doctor Fuchsinagus aq̄ue ut ego fortunam ac cusat, q̄ te condiscipulum olim suum uidere non possit. Salutat aut te his meis, qui cras aut perēdie iturus est orator regius in Vngariā.

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS

Vale ex Vienna, die xxvi. Martii. M. CCCC. lxxxii.

Ioannes Crachenberger Ioanni Reuchlin Phorceſi. S. D.
PErgratum mihi fuit digniſſime uir in literis tuis ad Petru Bo-
 nomum mei memoriam feciſſe, & Amphiſis titulo decoraſſe.
 Placuit proſecto illud adieſtu, omnes enim, ut dicitur, ſua uita
 te laudis rapimur, quauis nullos muros huc uſq; adificare potuerim
 ſed fundo iam uillae coepto ſub ſpe altioris ſtructuræ exornadae, e ter-
 ra ſaltem ſerpere nō ualeo. Tenax gleba eſt, nec uicinis noſtris grat⁹
 labor, Scit tua humanitas quid uelim, ſupplicauit tibi ut de nomine
 græco inueniendo operā adhiberes, quo honeſtius in latinis literis
 q̄ barbaro hoc uti poſſem, an feceris ignoro. Iterū oro, ut id facias,
 & ſi tibi dignū uidebit ad me ſcribas. Nec dedigneris hoīem qui ſe
 diu tibi totū dedit, & inter ſeruos numerari tuos delectat. Vale do-
 ſtorum decus, Ex Lyntz xix. Februarii. Anno M. CCCC. lxxxiii.

Ioannes Fuchſmag Iuris utriuſq; Doct̄or, Ioanni
 Reuchlin Phorceſi. S. D.

GRatiſſimum fuit uidere figurā Sephiroth, quo lucidius intelli-
 go, & compertum habeo hebræos gentē ſuperſtitioſiſſimā &
 illorū autores. Pridie rex Vngariæ literas ad Caſareā maiēſta-
 tem ſecundis rebus geſtis plenas dedit. Quia uero illæ totū chriſtia-
 nitatis nomen hilaritate exultare, noſq; omneis uictoriæ cōgratula-
 bundos facere debent, eas te latere nolui. Quidam inſignior Turci
 capitaneus Alobec appellatus, qui Symandriam uulgo Sandro di-
 ctam tenet, quindecim miſſibus uiroꝝ tranſſyluaniam in Siben-
 burgen inſperato ingreſſus, magnam & hominum & aliarum rerū
 prædam captam abigere tentauit, quoniam tunc illæ terræ capite
 carebant, cum Vuayuoda Tranſſyluanus officium ſuum reſignauit,
 nec dum alius ſubſtitutus extitit. Turcus ipſe in hac rerum conſu-
 ſione uictoriæ ſpem ſibi facile perſuaſit. Quod proſecto ut concepe-
 rat (niſi Deus Opt. Max. populum ſuum armaſſet) factu facile fuit
 Sed cum ita ſæuiſſent in omnē ætatem, abituriq; fuiſſent, neceſſe e-
 rat iter arripere per quædam loca aſpera, montofa, & ſtriſtiſſima, ut
 bini uno ordine uix incedere poſſent. Noſtri gratia omnipotentis
 animis confortati, illam conuallem & Cluſam priores occupauere,
 & tranſeuntibus Turcis exitum ademerunt. Commiſſum eſt preliū
 Turci qui in illo ſtriſto ſe conglomerare & acies ſtruere minime po-

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

tuerunt, a nostris uiriliter aggressi, & usq; ad unum deleri, omnisq; præda & christianus qsq; abactus tū liberatus est. Scribit hæc Hūgaria rex Cæsareæ maiestati hortando ut credat, qm̄ ita ueritas rei se habeat. Quare cōgratulare uictorib⁹, iūsta gratiarū actiōe optimo deo nostro reddenda, q̄ populū suū afflictū misericordiæ oculis respexit. Vale. ex Lintz citissime ultima Februarii. M. cccc. lxxxiii.

Franciscus Bonomus Tergestinus Sereniss. Ro. Reginae
Secretarius Ioanni Reuchlin Phorcensi.

S Aluus sis Capnion latentissime, sic enī iure te nuncupē, q̄ mihi iste inter sacras patrū nostrorū literas mensē fere delinueris. Cū alioquin scires nos adeo earū cupiditate teneri, ut nulla p̄sentis morbi tā uehēmēs uis unquā ingruerit, quin semp aliquid ex sancta lingua uel de lectulo tangeremus, cū p̄ oculorum imbecillitatem lectiōi nullus esset locus. Nec illud sane nos a proposito dimouit, q̄ compertum haberemus potissimam aggritudinis nostræ causam fuisse continuum per mensem a prandio statim laborem, dum prima eius rudimenta capere contēderem. Sed perge queso ut corpisti, & pro nobis quoq; aliquid reponas, quo me dū regu morbi reliquias Cleopyrgotanae aulae deliciis, puellarum salutatione & omni deniq; uoluptatum genere, per quas morbus is pelitur excusserim ocyus, de equo de curriculo de nauī utcuq; locus dederit, docere possis. Reliquum est ut te moneam, maiorem nos in dies rectæ ualitudinis profectū agnoscere, id quod unus Mœce nas noster immo pater hætenus præstitit, ac in dies magis præstat. Hic unus (ut obiter scias) ereptam fere nobis per clinicos uitam restituit, hic nos exanimēs iam seruauit. Huic quicquid sum, quicquid in nobis reliquum est debeo, hic mihi loco ueræ genitricis fuit. Scribo ad eum paulo longiorem epistolam de medicorū seculi nostri impitā. Si nō uacat is, oro tu legas, ut uideas quo mō hi nos in hac aggritudine torserint. Fœlix ualeas. Ex cleopyrgotanae regiae nuptiis.

Adolphus Occo illustrissimi Sigismundi Archiducis Austriae
Medicus Ioanni Reuchlin Phorcensi. S. D. P.

O Blestaui me mirifice literarū tuarū oblatione, nō modo q̄ docti hominis doctrinā pariter & eloquentiā p̄cipuā redolerent, & si hoc mihi omni tpe iucundū est, Sed etiā q̄ sum mam tui erga Adolphum charitatem beneuolentiamq; præfere

IO. REUCHLIN LIBER PRIMVS

bant, & reciproco me abste amore teneri intelligam. Quod & si in dubitatum mihi semper sit, recenti tñ memoria uegetatur, incendi tur, & ueluti e somno excitat animus amici. Cōgratularis mihi for- tunisq; meis, pergratū est, & ego mediocriter admodū gaudeo. Cū magno nanq; emolumento curæ maximæ & iugis labor accessit. O qñ parabitur aliqñ ut his molestiis uacuis philosophiæ quā peni tus abdicare compellor, mihiq; & amicis uiuere possim. Et tecum amicissime Reuchlin nunc præsens, nunc per literas conuiuere, fe- ram, & tempori seruiam, adnitarg; uolente deo ut tibi gratulādi lo cum nō euacuem. Vale amicissime doctissimeq; mi Reuchlin. Isq; noster perseueret amor quem uulg⁹ intelligere nequeat. Cuiq; uix aliquid possit adiungi. Coniugi tuæ tibi obsequentissimæ amicisq; ceteris me plurimum efficio cōmendatum. Ex Inspruck in profe sto Diuæ Catharinæ. Anno Christi M. cccc. lxxx. primo.

Adolphus Occo Medicus Ioanni Reuchlin Phorcensi.

S Alue uirorum amicissime, Gaudeo te rediisse reducēq; Adol phi tui memoriā ante oculos animūq; uersare, Ego ut soleo semitā meā tero. Seni meo aduigilo, lucellūq; qd puenit qd apud nostrates nō exigūū esset, cū studiorum meorum gran di iactura de more offertur, crescunt opes, abit aut abiectione iace- re cogitur philosophia, dulcesq; ante omnia Musæ. Nescio quid ti- bi benigniore aliquo numine conceditur. Res gallicas Italicasq; ex me petis, tu non dubito (ita nanq; affinitate italicis iunct i estis) me lius nosti. Scribo quod proxima nocte allatum est, Gallorum Nico medes qui uictoriam semper in animo uersat a pontifice admissus est Romam ingredi, comitatu. iiii. millium equitum suffultus. Ex- plorauit pontifex in saltibus & syluis Romanis quas nosti, plura ha bere armatorum millia. Deprensi aliquor Cardinales qui confessi sint cum rege factionem pro uinculis Petri operas secretas sese im pendiisse. Vrsinus igitur quidam cum decem milibus Romam in- gressus contra Gallos oīa sese passurum promittit Columnensium domus & palatia intra urbem ut solet euertuntur. Habes summā re rum. In summa aut summarū tota Italia in turbido est. Vix cōiici potest quod nam litus æstuātis maris impetus allidet. Sic meriti, sic uisum est superis, nostri regis Germaniæq; rebus deus benignam ad hibeat curā precor, ne ludibrio cunctis ut cœpimus pmaneamus.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Scripsissem tibi uolumen, sed a mēsa principis mei nūcius me auocatum uix hāc scribere admisit, si Heidelbergā te fors attulerit, praesulem nostrum & Fridericum Dalburgium & Plinium meo nomine qua nosti humanitate salutabis. Vale, Ex Inspruck x Kalendas Ianuarias. Anno M. cccc. lxxxiii.

Adolphus Occo Medicus Ioanni Reuchlin
Phorcensi. S. P. D.

Redeūt ecce Basilius tuus & Cato graecorū iam edoctus, feceruntq; post literas tuas Bibliothecā mihi q̄ angustissimā, nec carior mihi praeter oībus libris *κτῆμασιν* fides, libelli uni⁹ praesentia mihi in piculo esset *οὐ γὰρ ὅσα ὅσα φιλοσοφίας καὶ ἀρετῆς ἀποδήμῃσιν* Phalaridī quoq; quā nō crederes de amicis superfuisset querelā *οὐ τὴν βαρύνον οὐτ' ἐν φίλοις* Ego librorum suppellectilem quanta ubiq; & apud me est doctis omnibus & mihi quoq; doctrinam exiguam proficēti, cōmunem arbitratus sum, Sed tuus liber post mensem promissus nō rediit. Negligentiam meam fatebor, modo dolo tibi suspectus nō existam. Absui multo tēpore ab Augusta, & quod tu in primis amiciciae signū nosti *τῇ τῆς φιλίας ἐλευθερότητι* diutius apud me fuit, & pene perennauit. Basilium mendis territus innumeris exscripsisse molestum duxi. Cato tibi Mancus fuit, ego integrum feci ut cū fore nō rediret. Aiunt nāq; priscum illum Catonem luci auidū, qui pote agricola erat. Catonem igitur integrum recipe, quē euolutis farcinulis meis aliquot codicillis neglectū inueni, tibi quoq; in gratiam absolui, plura facturus librosq; meos omnes etiā abditissimos communicaturus si exoptulas. Postquā nanq; te & amicum *καὶ ἐν τῇ φιλίας κοινόν* esse mihi persuasi, quid non libros, reliquamq; suppellectilē amicitiae uirtute lōge inferiorem libētissimo animo cōmunicarem. Vale, & Adolphum tuum in amicitia aequare contendas. Ex Augusta ocyssime quarta Iulii. Anno. M. cccc. lxxx. quarto.

Bernardus Adelman nobilis ex Adelmansfelden

Ioanni Reuchlin Phorcensi. S. D. P.

Cum nuper apud fratrem meum Ioannes mi doctissime, Contra dū tui amatissimū in Neobron essem, uariis nobis sermo, tū de bonarū literarū ingenuarūq; disciplinarū studiis, tū etiam de gymnasiis nostris praestantiaq; eorum erat. Nanq; cum ego seu

studio contradicendi seu potius amore ueri, Italiae palastras (ut ita dixerim) tanq̃ nutrices, autores, opificesq; optimarum artium, non modo Germanicis ante uerum etiam totius orbis posuissē, frater ut est homo singularis erga patriam amoris hoc agre tulit. Conatusq; est Tubingen uestrum Italicis Aca'demiis conferre, modo humanarum literarum studia istic non adeo fugerent. Quod quidem q̃ grauit̃ molesteq; tulerim, quantumq; de errore detrimentoq; patriae nostrae conquestus fuerim, minime perscribere possum. Despici mus enim Iohannes mi, immo tanquam uenena abhorremus ac aliquando (proh quantum nephas) iisce incumbere prohibemur, quae latinis iucunda uoluptuosaq; nobis uero ob nostram barbariem quantum pernecessaria utiliaq; esse soleant, tu ab exemplo epistolae principis nostri quam cum summo pudore ad te mitto mihi opprobriatam, pro tua praecipua doctrina optime intelliges. Nec mihi hi qui hanc doctrinam dealbamentum quoddam esse putant uehementer aberrare uidentur. Nam uelut hi qui tingunt, cum primum quibusdam id quod colorem recepturum sit praepararunt, tandem postea florem superinducunt siue purpureum siue quemuis alium. Eodem nos itidem modo si ut indelibilis sit apud nos probitatis scientia cupimus, quom̃ hisce disciplinis fuerimus inibuti, tunc caeteris operam demus, & quasi solem prius in aqua uidere assuefacti, ad ipsam ueram lucem intuitum tandem dirigemus. Hoc fecit diuus Hieronymus, hoc Augustinus, hoc Ambrosius, Gregorius, Basilius, Eusebius, Athanasius, Ioannes Chrysostomus. Lactantius, ac deniq; omnes uiri christianissimi, qui usq; ad tempora sancti Bernardi per uenere, atq; in aliquo precio apud maiores nostros habiti fuere. Nō tamen me praeerit multos non philosophos sed philopompos. Nō magistros sacrarum literarum, uerum tenebrarum. Nō iurisperitos sed potius iurisperditos, leguleiosq; esse, qui execrantes poeticum nomen poetas lasciuus ac nugis deorum gentilium refertos esse praedicant, quare ab urbibus autore Platone pelli aboleriq; debeant. Esto concedatur istis detractoribus poetas mēdaces obscenos petulantes esse. Sunt ne omnes? minime quidem. Sed ut istorum prauas ac peruersas opiniones infringam, eorumq; latratibus denique satisfaciā. Ipsi pro uiribus ingenioli mei responsum esse putent. Si in legēdis poetis apes imitati fuerimus, quae non omnes, sed rātum melluūos

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

adeunt flores, nonnullos penitus decerpunt, aliquos intactos relinquunt. Eodem nos itidem modo non omnibus poetis, sed praconibus uirtutum ac meliorum facinorum quorū maior est numerus operam demus, hos imitemur, hos ueneremur, hisce deniq; oīni studio ac toris uiribus incumbamus, & omēs demum (ut apostoli uerbis utar) legamus, & quod bonum sit retineamus. Sed quid multa? possem garrulatoribus istis tum autoritate patrum nostrorum fretus, tum etiam rationibus exēplisq; gētilium ut optime nosti sufful tus copiose ac abundanter ostendere q̄ utilia iucunda necessariaq; omnibus hāc sint studia, nisi uererer ne cum ipsis digna dicam, mihi indigna dixisse uidear. Hāc ad te propterea Ioannes amācissime uerbosius q̄ oportuit tanquam ad portum, patronumq; ac tutissimum refugium receptaculumq; literatissimorum hominum exarauī, ut uiris studiosis liberaliumq; artium cupidis subuenires, dignitati, gloriā, laudi, utilitatiq;. Reipu. cōsuleres, principiq; nostro Eberhardo humanissimo quem audio uiros doctos colere amareq; summo studio, cura, opera, industria, diligentia, deniq; persuaderes, ne minem unquam ad ueram cognitionē rerum peruenire posse, nisi in primis hisce rudimentis (ut ipsi aiunt) uacauerit. Quod si effeceris, te ut alterum Ciceronem, aureum eloquentiā flumen immortalitati (quid enim maius in hoc mundo tibi dari possit) dedicabimus, principem uero nostrū prācipua religione, pietate, modestia, gratia, clementia, iustitia prāditum, opera cuius tantum commo dum patriā nostrā accesserit, ut alterum Octavianum patrē patriā ad astra feremus. Vale prāceptor obseruandissime, & mihi aliquando quid in re nostra egeris quam tibi non minus q̄ mihi curā esse scio rescribe, measq; lituras ab omni ornatu uerborū, grauitate sententiarum, stili elegātia longe remotas æquo animo suscipe, etiam atq; etiam rogo obsecro, obtestorq;. Ex Steten uel Aurelia potius vi. Nonas Octobres. Anno salutis. M. cccc. lxxiii.

Exemplum Epistolæ uxoris Comitis Eberhardi Senioris ad Cardinalem Mantuanum quam citauit Epistola prācedens.

Ruerēdisime in Christo pater ac dñe, dñe frater mi singularissime humili recōmendatione parataq; semp obsequendi pmissa affectiōe. A. N. famulo meo fidelissimo pcepi, quomō

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS

Frater ipſius nomine. N. negotia aliqua erga Sanctiſſimū expedire habeat, ut D. V. ab ipſo latius intelligere habet, & propterea me ſupplicauit eum erga. D. V. promotum habendo. Cum autem tempore uitæ ſuæ mihi & legitimo meo ſuis ſeruitus ſemper diligentia ſumam erga nos exercuit. Ea de cauſa. D. V. intime implorando, eiꝯ fratri. Nan ſuis factis erga Sāctiſſimum ſubuenire uelitis. In hoc mihi rem gratiſſimā. V. D. faciet, quam Chriſtus foeliciter & longue conſeruet. Datum oppido meo Grūningen ſecunda feria poſt Bartholomæi apoſtoli. Anno &c. lxxx quarto.

Barbara filia & ſeruitrix ueſtra.

Bernardus Adelman de Adelmansfelden

Ioanni Reuchlin Phorcenſi.

Salue amicorum optime. Nuper literas tuas accepi, quibus me qꝯ nihil in lucē nec ſcribendo nec dicendo tāquam Monachus inglorius proferā ſatyrico more ut ſcribis arguis, facis quidem more præceptorum uir optime, qui non parum laudis ſibi ex diſcipulorum ſuorum proſectu uſurpare ſolent. Neqꝯ me (ut uerum fatear) adeo alienum eſſe a laude exiſtimes uelim, ut ſi quid in me ſcientiarum ſaltem minima laude dignum eſſet, utriuſqꝯ noſtrum gloriam mea ignauia ſupprimi committerem. Verum ut uerbis facetiſſimi poetæ tibi reſpondeam, Qui ſua metitur pondera ferre poteſt. Ego quidem meipſum intus & in cute noui, ac hoc unum ſcio me nihil ſcire, neqꝯ te a quo imbutus ſum ac prima (ut ita dixerim) elementa hauſi culpauerim. Cuius fideliffima præcepta nunquam mihi deſuere. Sed quot fruſtrentur qui res arduas inuita Minerua aggrediuntur, non eſt meum nunc ſcribere, quare hæc miſſa faciamus, cum ſeipſum laudare uani, uituperare ſtulti hominis eſſe ſoleat. Quod translationem Vallæ in Iliade Homeri petis, libētiffimo tibi pro meo in te amore operam meam nauarem, modo apud me translato illa eſſet. Ne tamen omnino me tuum deſyderium neglexiſſe exiſtimes. Mitto tibi traductionem Nicolai de Valle, quam iam pridem Romæ emi in nonnullis libris Homeri, quæ non mediocriter commendatur. Audiui tamē nuper totum Homerum a Ioanne Epifcopo Quinque eccleſiarū Hungaro translationem in carmine eſſe, qui quantum in uerſu ualuerit temporibus noſtris, ſciunt omnes qui eius carmina & legerint & audiuerint. Quam

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD:

quidem translationem si habere possemus, crediderim ego eam & iucundiores & utiliores ceteris fore. Vale ac mihi aliquando rescribe. Ioannemq; Chrysostomum si habes in aliis operibus q̃ omni-
liis ac sermonibus cum tabellario presenti uti pollicitus es mitte. Et si quid a me quoq; requiris, tuus explorare quod optas labor, mihi iussa capessere phas est. Iterum uale iiii. Nonas Nouēbres. Anno salutis. M. CCCC. lxxxx. A istadii.

Conradus Adelmanus nobilis Canonicus.

Ioanni Reuchlin Phorcensi.

Salutem dilectissime Reuchlin. Accepi literas tuas quæ mihi iucundissimæ cum ob earū ornatū & cōdecentiam, tū etiam propter nostrā iam inueteratā familiaritatem fuerunt. Et quod me de Besſarionis libro admones. Scias me superioribus diebus Aureæ apud Bernardum nostrum fuisse. Et si nuncius nō defuisset, adduxissem eum mecum. Spero tamē breui me fratrem reuisurum, siq; li-
brum eum adducam, quem postq̃ reuertero apud me inuenies. Vale, & q̃ desiderio tuo nunc quidem satisfacere non potui, mihi da ueniam, ac tuum Conradum non alio erga te animo esse q̃ semper fuerit tibi persuade. Ex Eluangen xxvi. Aprilis.

Hyuo Britannus de Alnetomenguidi Grammaticus

Aurelianensis, Ioanni Reuchlin Phorcensi. S.D.P.

Vix tandem reſtus est nuncius (mi Ioannes) cui posses ad nos literas cōmittere, cuius tñ aduētus mihi q̃ iucūdus extiterit, nec ipse satis exprimere possum. Augebat enī quotidie falsa quædā de te tuisq; rebus opinio. Gaudeo igit̃ quē mortē obiisse for-
midabā, nō animo tñ & corpore, qd̃ ipsum est maximū, sed rebus quoq; & fortunæ bonis (ut aiūt) ualere. Id nūc restat, ut intermissū scribendi officiū inter nos reuiuiscat. Ego qdem id plurimū deside-
rabam quo grauius mihi fuit tuū adeo diuturnū silentium, fac igit̃ ut re nunc experiar quod uerbis frequentissime & literis iam deniq; pollicitus es. Quæ apud me deposita sunt, eodē hætenus loco man-
ferunt quo ipse obfirmasti, parataq; tibi erunt ubi nuncius adue-
rit. Pædagogum illum postq̃ tuas mihi reddidit literas, nusquā uidi Intellexi tñ q̃ locū habitationis prudenter elegerit apud magistrū Iacobum de Donon. Non est tibi forsitan notus ipse Iacobus, Papiæ siquidē tum studebat cum tu apud nos eras. Vir est præstanti libera

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS

tura & sciētia, & mihi pariter amicissimus. Res nostras si nosse uelis, mortem obiit charissima quondā uxor mea, piorū utinā iūgenda consortio, Consilio tñ amicorū uel si mauis cōsuetudine ipsa uiuē di coactus secunda duxi, ex honesta nec parū antiqua Aurelianensium familia. Quod si ut nunc sunt res nostræ in posterū regantur, nihil est q̄ de fortuna conqueri auserim. Det utinam summus ipse parens prosperum uitæ cursum, exitumq; foelicem & nobis & nostris. Vale uir literatissime. Ex aurelia urbe pridie Kalendas Decembres Anno. M. CCCC. lxxx tertio.

Petrus Iacobi Arlunensis Iuris utriusq; Doctor,
Ioanni Reuchlin Phorcensi. S. D. P.

CRebris meis ad te literis q̄ respondeas nihil, totū te Pythagoreū factū putarē, nisi apud A. Gelliū in suis cōmentariis lecti cassē Pythagorā loquēdi nō etiā scribēdi silentiū indixisse. Deus his tuis diuitiis iratus sit, quæ non mō te tibi at amicis potius abdicarunt. An es ignarus quantū studiū, quantā curam, quantam deniq; sollicitudinē in reb⁹ olim tuis præstiterim, sed de his satis ac super. Non diuitias tuas sed literas peto, quas tandē probis excandescente stomacho extorquebo. Quare id assidue cogites uelim (sic enī Petri te tui ne utiq; capiet obliuio) q̄ Archidamus Agēilai cū a Philippo asperiorē accepisset epistolā respondit, si umbram tuam metiri uolueris (inquit) haud nunc maiorem eā inuenies q̄ esset et aū uictoriā. De libris tantisper scribo nihil, donec id qd̄ sæpe a me peti tum est quibus careas certiorē me effeceris, ne noctuas Athenas mittam. Rescribe igit̄ si aliud non habeas huius meæ epistolæ in orthographia peccatū. De literarū figura nihil ad Rombū, quando quidem Quintilianum scribendo prope serpētes pinxisse gloriam ex eloquentia sibi non elementorum figura peperisse constat. Datum Papiæ Anno lxxxviii. Kalendis septembribus.

Petrus Iacobi Arlunensis, Ioanni Reuchlin Phorcensi. S. D. P.

QUod nihil meis proximis ad te literis respōderis, quid causæ sit diuinare nō possū, succēses fortassis mihi, q̄ nihil librorū græcorū miserim, iuste facis, at tu uola sine pennis, q̄quidē in aere piscari me iubes, & uenari iaculo ī medio mari. Ego certe oīm librariorū apothecas preptauī, nusquā inueni libros græcos, græcorū uero liberos multos. Adii quoq; interpretes ipsos

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

quibus præceptorib⁹ utor, qui illam tuam græcorum librorum copiam mirum in modum stupent. Miratur hanc tuam copiam græcorum librorum totius Italiae facile princeps Georgius Merula, qui ex Catalogo tuo indicabat te libros habere, quibus agere & ipse & multi præstantissimi græcarum literarum studiosi carerent. Si uis uocabularium græcum, si grammaticam Chrysoloræ græcam, fac ne ignorem, quo noctuas Athenas mittam. Credam te non succensere ubi tibi rem superiore mea epistola quæ planissime scripsi, at potius calami uetusti inopia nihil scripsisse. Quare ad te mitto optimos ex tercentum delectos quos magno ære comparaui, eos ut tibi dono darem, ne suauissimis tuis epistolis carerem. Vale, & fac ut fidelis sis fidelis. Data Papiæ Kalendis Martiis.

Petrus Iacobi Arlunensis, Ioanni Reuchlin
Phorcensi. S. D. P.

Suauissimis tuis literis mirifice sum delectatus. Velit deus optimus maximus semper tibi scribendi occasionem oblatum iri, quo uel me uel te in historiis reddas doctiorē. Quid est quod scribiste me comonescere ne obliuiosos imiter coruos. Utinam tam necessaria maxime uitæ bono, natura me coruis memoria acrimonia intelligentiaque æquasset. Legimus enim apud Plinium naturalis historiae facile omnium principem libro. x. de coruo qui mature sermoni assuefactus, omnibus matutinis euolans in rostra forum uersus Tiberium, deinde Germanicum & Drusum Caesares nominatim. mox transeuntem populū Romanū salutabat. Quare tibi persuadeas uelim me in re tua conscienda coruinā & memoriā & intelligentiā habuisse, Plinium quæ ad te dem, apud librarios offendo nullum, uoluptate Strabonis non fraudabo ingenium tuū, quod emptus non tuo sed meo ut recepi precio. Neque enim omnino is sum qui uerba rebus patiat ut esse contraria, quotidie qui sese ad te perferat nuncium expectat. Georgius Heller pernegat id se commodè facere posse. De Tiro Liuius nihil adhuc certi habeo. Nauabo tamen operam ut is quoque bibliothecā condecoret tuam, qui uelut apud diuinū Hieronymū legimus, ab ultimis Hispaniæ Galliarumque finibus eloquentiæ dulcedine, pluresque nobis ad sui contemplationē traxisse prædicatur. In quo comparando corui utique memoriā, non uero Coruini Messalæ oratoris, qui ut Plinio libro eius, vii. placet, sui nominis obliuiscere habebat. Ad hac

IO. REUCHLIN LIBER PRIMVS

doctor egregie, si qua alia in re mea tua erga me beneuolentia opus fuerit opera, ne me lateat obsecro, nullā profecto rem neq; tam magnā, neq; tam parūā putem, quā mihi aut difficilis aut parum me digna uideatur. Quippe omnia quā in tuis rebus agam nō laboriosa mihi sed honesta uidebuntur. Nullū me Hercle in te officiū sine maxima culpa uideor posse pterire. Vale. M.cccc.lxxxviii. Kal. Ia.

Petrus Iacobi Arlunensis. I.v. Doctor pæpositus in
Baknaug, Ioanni Reuchlin Phorcensi S.D.P.

LEgi summa cū uoluptate luculētissimā tuā ad Diuū Alexādrū orationē, Qua in defensione iustissimi Principis sacerdotii defensoris ita euectus es, ut nemo esse queat q eū p te cōstanter defensum neget. Gaudeo mihi, gratulor ecclesiarū causis, q tantū principem nō oppressorē ut multi, sed acerrimū uindictorē habeamus. Cupio oīno atq; id ex te cōtendo, ne me hui⁹ elegātissimæ oratiōis copia fraudes, at poti⁹ perpetuū tuū in me amoris monumētū manu exscribas, Ego nūc equū abiturus cōscēdo, post triduū rediturus, tu interea charissime frater foeliciter Vale. Qd si scirem te me hac tua oratione priuaturū, uterē in ea iure tuo, qui ea soles lege aliorum capere libros, ut si tibi placeant, restituas nunquam.

Ioannes Molitorius. I. V. Doctor, Badensis Decanus,
Ioanni Reuchlin Phorcensi. S. P. D.

ACcepi iam pridem egregie doctor suauissimas tuas literas, quibus mihi non satis digno humanissime gratulatus es, quā lōge maiorē mihi attulissent iucunditatis usurā, si me nō adeo linguæ græcæ doctum existimasses, ita em̄ usu uenisset ut eam uoluptatem quam non solū in uerbis Hippocratis, sed & aliis qbusdam reconditam puto, amicissimo tibi uiro communicasses. Cui pene omnia elementorum græcorum non nina iam dudum exciderant. Fac igitur quæ tibi remitto græca ad me traducta rescribas, & ego tibi quom primū ad me diuerteris, cū iis quæ a me aliqu cōmodato cepisti, quod tuum est reddam, simulq; pulcherrima quædā græca prouerbia, a me tamē minime intellecta ostendā. Scribis te ignem diutius cōtinere nequiuisse, & id huiuscemodi græca sententia comprobas, quā ego nō calleo Νῦν ἐγὼν ἐν ἔρωτα βαρὺς θεός Sed nec Hippocratis ὕβα i hac formā a te scripta Μακάριοί τε ὅμοι; οὐόσοι ἴσασι τὸ ἐν ἀπείρῳ ἀνθρώπου ἔργα, ταύτων ἡ ὁρὴ πύρρος ἐστὶ τὰ τεύχεα ἀλλὰ

E P I S. I L L V S T. V I R O R V M A D

σφδρ ἀνδρῶν σφὰς γνώμας. Vides qua sim imitatione in forman-
dis his characteribus usus, facileque cognoscis, quam sit græcarum li-
terarum ignarus, qui eas nunquam ne in minimo quidem didicisse
uideatur. Vale, anno M. CCCC. lxxxviii.

Adam Frei Phorcensis, Cantor ecclesiæ collegiatae
Cancellariusque Badensis S. D. Ioanni
Reuchlin LL. Doctori.

L Iteras proxime ad me datas, eximie Doctor, fraterque obserua-
diffime, & si aliquatulum me quum in suscipiendo Badensis Cæ-
cellariæ officio meum statum clericalem pluribus, ut ais, com-
miscuerim secularibus negotiis increpent, tamen mihi iucundissi-
mas fuisse certo scias uelim, cum q̃ in causarum Sturgardiensis con-
sistorii strepitu, mei memoriam habueris, tum q̃ meis in laboribus
diuina ne negligant hortatus sis, quod non ab insido ac parū prudē-
ti, sed ex fideli longeq̃ in futurum prospiciēte aīo prodiisse plane ac-
cipio, agoq̃ tibi gratias utinam dignas, Sed hoc unum, mihi credas,
uelim, si ea in re illis principis dominiq̃ mei clementissimi uolunta-
ti mea potuisset optio mediis cōgruis restitisse, tuæ literæ nihil loci
corripienti mei reperissent. Nam qui me eum honorem, uel labo-
rem potius aut si mauis commodum quod inde sit ambiuisse uere
dicat, uiuit omnium nemo. Nihil enim aliud hætenus cupiui, & ad
huc cupio, q̃ eam agere uitam quæ beneficiatum deceat. Verū hac
in re longe aliter meo iudicio sentio q̃ plures comitis Vuirtember-
gensis curiales in sacris constituti (quod pace eorum ad te scribo)
præ se ferunt, a quibus inuehendi aduersum me non arbitror te
sumpisse exemplar. Sed digito compesco labellum, ne alios arguen-
do uidear meipsum reprehendere, quando quidem officium calami
susceperim. At suscepi, non eo tamen animo (certiorem te reddo)
quo tu putas ut perpetuo scribam, sed ut aliquandiu alterius uices ge-
ram. Et pro beneficiis mihi a præfato illustri principe collatis grati-
as, si quas potero referam. Reliquum est ut officio atq̃ opera mea &
si parui precii sint, pro tua uolūate utaris. Vale xii. Calend. Martias.
Anno M. CCCC. lxxx nono.

Erhardus de Vuindsberg Doctor & Miles, Ioanni
Reuchlin Phorcensi S. D.

HO. REUCHLIN LIBER PRIMVS

Fuit hic apud illustrissimum meum principē Alberthū Ducem Saxoniae Venator Vuilhelmus Geis, canē odorum p̄cipis tui dono afferēs. Non potui igit̄ doctor p̄aclare tuam dignationem non facere consalutatam. Vtinam tu mei tam memor q̄ ego tui. Scripsisses profecto ad me de musarum tuarum fonte, aut de p̄p̄is illis regiis ac Caesareis Frācofordiae, Agrippinae, & Aquis Grāni nuper in coronatione Romanorum regis Diui Max. æmiliani celebratis, te oratore & me quoq; medicorū minimo p̄sentibus. Quod si quis post hac tam propitius tibi nuncius occurrerit, noli precor si lere, & ad me de Aquis Grāni quid ex uetustate sentias rescribere, principi etiam tuo illustri quem Comitum Germaniae nostrae decus existimo, me commendatū facito. Tu uero meus esto quemadmodū ego tuas. Neq; nouum asperneris militem me Diui Caroli ense cœlitus sacro percussū, qui & si ex Ventimōtanorū de Vuindsp̄erg familia olim strenuissima, nunc obscurata, nouus resurgere Miles attentauerim, Sum tamē & ero semper tuus, omniumq; doctorum uiroꝝ deditissimus. Vale foelix. Ex Mysna arce Labyrinthea. Die Magdalenes. Anno. M. cccc. lxxxvi.

Andreas Schenck Doctor & Miles Ioanni

Reuchlin Phorcensi. S. D. P.

Haud existimāse Coloniensem amiciciā aliquo locorum interuallo intercipi aut remitti potuisse, q̄ si ex animo meo euellere uelis opinionē, fac ut aliqñ tuas intuear literas, Ioannes Harscher tui amātissimus defert ad principē tuū orationē a me uenetiis pro pace habitā, illā principi legito interpretatoq; Si quid barbari incōptiq; in ea inuenies, tua ex officina amici honori consules. Vale. Breui me te uisurū spero, Vxorē tuam mulierem honestissimam meo nomie salutato. Ex Inspruck xx. Februarii. Anno. M. cccc. lxxxviii.

Theodoricus de Pleningen Doctor & Miles auratus

Ioanni Reuchlin Phorcensi. S. D. P.

Accepi pridie tuas elegātissimas literas eruditissimisq; sententiis plenas, & ut paucis concludam, erga Plynū humanas ac Reuchlino dignas, in qbus mihi summo p̄ gratularis. Faustūq; ut sit optas, q̄ a diuo Casare nostro clarissio militiæ cingulo ornatus. Equestriq; ordini inscript⁹ sum. Addis, & uere quidem, & si

d

magna sint, facile tñ casura, nisi Homerū aut Ennium aliquē amo-
 re prosequar, qui facta mea (alioquin ut cetera Germanorum præ-
 conia quotidie moritura, perpetuæ memoriæ ac immortalitati do-
 net. Amantissime mi Reuchlin q̄ pro tanta tua erga nos humani-
 tate me factaq; mea tātōpere laudas, pii amici officio fungeris, qui
 amicorum gesta etiam mediocria ob feruentem affectum altius
 extollere ac clariora reddere conatur. Verum quamuis me non ex
 merito sed ex tuo affectu quo me prosequeris laudari a te sentiam,
 tātum munus amici mei si spernerē ingrati animi fore iudicarem,
 si acceptarem, petulantis superbi ac minime meriti. Tibi igitur qui
 & iudicio & autoritate inter Germanos polles hoc onus iniungo, ut
 tibi Plinius tuos ob ueterem consuetudinem nostram, & maxime
 clarissimum Germanum meum Ioannem Plinium paucis scriptis
 posteritati commendes. De me quid agendum, quoq; sim dignus
 tuo iudicio relinquens. Nam tu inter Germanos nostros hodie (ue-
 ra loquar) Homerus ac Ennius noster merito unus censendus es,
 Calamo autem tuo singula moderare, ne ob amorem quid de no-
 bis clarius q̄ gesta nostra protestentur scriptum arguatur. Sed quid
 te admoneo tibi omnia antea uti Homero nostro cognita patent.
 Facito igitur ut exteri quoq; (nam alio mihi testimonio opus non
 est) intelligant Pliniorum familiam in ami. orum tuorum nume-
 ro fore. Sed minus te barbarie hac & rustica epistola mea molesta-
 rem, nisi te scirem uti amicū excusationes meas paratas præ te fer-
 re. Quod ob principis mei negotia quibus profecto singulis horis
 obruor literis bonis incumbere non ualeo. Nec me bonarum lite-
 rarum expertum, sed peritorum uirorum amatorem & admirato-
 rem profiteor, qualem te hodie inter Germanos sine adulatione cre-
 de mihi loquor, unicū nosco. Tua igitur humanitate Plinium cum
 reliqua indocta turba excusato. Tabellarius tuus festinat, quare fi-
 nem faciam. Tibi polliceor promittoq; te ueterem amicum ex ani-
 mo meo nunquam deleturum. Illustrissimog; principi meo ex tu-
 is uirtutibus atq; benemeritis diligentissime commédaturum. Vti
 nam tu mihi adesse posses ut sepius doctum uirum differentem au-
 direm. Nemo enim quo cum ego uerser præsto est, Vale. M. D.
 viii. Pridie Nonas februaris.

IO. REUCHLIN LIBER PRIMVS

Martinus Breminger Iuris doctor, Ioanni

Reuchlin Phorcensi. S. D. P.

Humanissime uir. Alcinoi cōpendiū & id reliquū qđ ad-
iunxeras nunc ad te remitto, uidentē enī huiusmodi opu-
scula satis diu apud me hospitata fuisse. Caterum ex Lu-
ciani operibus traductam habeo, primum eiusdem orationem de
calumniā. Deinde Necricum Dialogum Charonis & Mercurii. Ter-
tio Dialogum qui illustrium philosophorum uenditio uitarum in-
scribitur. Ne plura scriberem dominica negotia impedimento fue-
runt. Itaq; Vale, & me (ut facis) ama. Ex Constantia xxvi. Septēbris.
Anni a natiuitate Christiana M. CCCC. lxxxviii.

Ioanni Reuchlin Phorcensi præclaro tum philosopho
tum Iurisconsulto, Martinus Vranus S. D. P.

Mitto ad te humanissime uir non solū diuinū Iamblichū, sed
etiā qđam Proculi in Alcibiadē atq; Synesiū de insomniis,
ea tñ lege, ut breui ad dñm reuertantur. Eset nanq; longa
ipsorū absentia mihi admodū grauis futura. Fœliciter vale, & te in
eis oblectare. Ex Tübinga prima Decēb. die. Anni. M. cccc. lxxxxi.

Ioannes ex Lupis de Hermansgrün, orator Maidbur-
gensis, Ioanni Reuchlin Phorcensi. S. D. P.

Primam & secundā Philippicas Demosthenis, quas ex græco
in uernaculam linguam nostram uertisti illustris dux de Vuir-
tenberg legendas mihi tradidit. Conueniunt omnino tpi & ad-
rem faciunt. Utinā principio huius congregationis unicuiq; princi-
pum istas tuas translationes misisses, sed forte fecisses uerba ad uen-
trem carentem auribus. Ego nimia facietate rerum apud nos gesta-
rum teneor; piget non modo scribere, sed etiam meminisse quid tā-
to tempore egerimus. Vidi literas quibus nonnihil indignari uide-
ris, qđ nemo de iis quæ hic fiunt ad te scribat, immo si sapias habe no-
bis gratias qđ nihil scripserimus. Ego enim cum uiderē remp. in sum-
mo periculo & discrimine, existimabam nihil expedire de iurgiis,
simulatibus, factionibus, odiis, priuatis commodis, præterea tanta
superbia atq; auaritia ad te hominem omni uirtute ornatissimum
scribere, uolui animi studiis occupatum istis negociis
molestare. Sed modo cum subiit animum meum, pulcherrima spes
libertatis & imperii conseruandi, nō dissimulabo ulterius de Reip.

d ii

E P I S. I L L V S T. V I R O R V M A D

statu ad te perscribere. Et quidem multo tempore frustra laboratū est non sine maximo metu, ne re infecta discederemus, quod atrocissimū uenenū nræ Reipub. fuisset, uerū diuino auxilio & quorundam illustrissimorum clarissimorumq; uirorum frequēssimo labore, cura, diligētiāq; tandem in uiam reuersum est, ut iam summa concordia ordinum, omnes Rempub. saluam & cupiant & uelint. Ego semper existimaui imperio nostro nihil periculosius tristiusq; ciuilibus & intestinis bellis contingere posse. Incendio uero domestico restincto, ubi recto ordine uiuere & consiliis rem agere uoluimus, nullarum gētiū arma nobis metuenda esse. De rege Galliarum nulla nobis amplius cura est. Proinde nihil de hac re scribam. Dux Eberardus tuus, immo meus, forte aliquid gallicæ eloquentiæ ad te mittet. Nos ex illis altitudinem animi in Gallo, & sapiētiam in filio gallinæ miramur. Vale.

Ioannes Reuchlin Phorcensis S. D. P. Ioanni
ex Lupis de Hermansgrun.

Non potuit abs quouis homine iucundius mihi renunciatum esse, q̄ te in Vangionibus legatū ferre, quē & audiissem antea Pōponio p̄ceptore literas expiscatū. Deinde usq; in palæstinā mari terraq; fuisse uersatum, ut hāud iniuria de te sicut de Vlyssē p̄dicandum sit, q̄ multorum hominum uideris urbes, & ingenia noris. Ergo me non frustratur opera mea ingens & assidua in q̄rendis optimis uiris. Idq; gaudeo admodum meæ fortunæ. Soleo enim sæpe inter quā plurimos odorari atq; seligere de nobilioribus unum, quo cum literæ me iungant perq̄ familiariter, is tu es ipse nunc. Cuius nomen in laudatissimorū numerū refertur, profecto perlibēter & cum singulari quadam animi uoluptate audio tales ad nostram Remp. & Germanorum gloriam restaurandam accersiri legatos, quorum ante acta uita domi belliq; clara sit. Neq; enim Centauros uolo, nec Androgynos, id est nec agrestes tantum, neq; solum comptos, sed homines simul & manu & lingua potentes, hi nimirū profuisse magis uisi sunt, quā aut soli togati, aut soli ut poeta cæcus ait bene ocreati. Sic Nestor ille senex a laudato uiro iure laudabatur, q̄ & orator esset, de cui⁹ lingua melle dulcior stillabat orō & simul q̄ acerrimus quondam puginator cum optimis certatoribus Pirithoo, Dryante, Cœneo, Polyphemo, Theseoq; manus conseruerat.

I.O. REVCHLIN. LIBER PRIMVS

Quapropter idem in exercitu plus cæteris & consilio ualuit & sapientia. Cuiq; iterum ad Troiam magnus mittetur Achilles, iterum mea sententia consulendi sunt, non Therisitæ, sed Nestores. Admirabile hominibus uideri potuit, te talem uirum tam strenuum armis quàm li-
teris doctum ex illo. Dimoadum pyrgo, id est puellarum arce quam Maidburg uocant processisse. (Græci namq; Dmoadas appellat puellas ancillares, quas sermone uernaculo per aphæresin seu Endian prima litera sublata Meid dicimus, & pyrgon burgum, ueluti pyxos buxus) Itaq; ut redeam, admirabile potuit senatui populoq; uideri talem legatum abs quadam puellarum aula missum esse. Quarum Venus sit dea, non Mars. At meminisse debuerant Bellonam in uatrum oraculis uno cognoscere Pallada Minerualem dici, haud sine prudenti mysterio. Quod uirum fortem atq; pugnacem non solum robusto uerum etiam culto corpore ac mente perspicaci deceat esse. Id tu nolis uelim aliter atq; ipse senserim accipere pro animi scilicet tui bonitate liberalitateq;. Tantum ut cognoscas optare me in amicitia tua penetralia secessum ire. Quod si rescriptis tui sensero ego quidem recte ualebo, & ut tuipe quamoptime ualeas opto. Ex Tubinga Idibus Iuliis. Anno M. CCCC. lxxxv.

Ioannis Reuchlin Phorcensis ad Ioannem Lycæum
uulgo ex Lupis de Hermansgrun Carmen.

Hortaris facili committam nomina Musæ
Clara ducis nuper, qui fuit ante Comes
Parce precor, nescis circum mea pectora frigus.
Exigis a minimo rhetore magna nimis
Pressula saepe leui modulamur carmina plectro
Quæ nostra nimium garrula fauce uolant.
Ast ego dum memini querulos ita stridere uersus
Auribus indignum spongia sorbit opus
Pectus habes nostrum, gelido quod sanguine friget
Irretire potest, altera noxa lyram
Cernere multa soles, tibi multa Lycæ uidentur
Digna sub antiqua posteritate legi
Vangionum celebri tu conspicias omnia circo
Reges atq; duces, signa, trophæa, choros
Splendentes procerum Musis comitantibus aulas

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Ipse canas quia nam grandia quæq; uides
 Me domus & tecti laquearia sarta uetusti
 Me teges umbrosi culminis atra tenet
 Mussito, uel factis dirimo quandoq; diebus
 Iurgia cerdonum; sic mea gesta capis
 Quid nec uisa notem chlamydati pægmata regis
 Seu celata mihi, Sueuica spectra Ducis
 Ilias illa meæ gentis, scribetur in undas
 Historiæ Zephyrus nomina uana feret
 Semper enim fugiunt musas Nicer atq; Bacenæ
 Et nequit in Sueuis uatibus esse locus.

Bermetomagum Mense Sextili

Anno M. cccc. lxxxv.

Ioannes Reuchlin Phorcensis. S. D. Ioanni ex Lupis
 de Hermansgrün in splendidissimis Imperii Romani
 Comitibus apud Vangiones oratori Maidburgensi.

NI memoria tenerè e binis tuis literis perpetua me obstrictū
 lege non trū diligendi, uerū etiā amandi tui ut iam mihi fu-
 turus sis alter ego, inuiderè utiq; tibi tot noua quæ uobis quo-
 tidie istuc afferuntur, modo auditu, modo uisu digna. Primū illud
 nescio quid de strage Gallorum & ei⁹ regis difficili salute casis In-
 subribus obrenta. Tum aliquem militiae Veneræ ductorem nō sine
 suorum interitu interfectum. Deinde Parthenopeium regnatorem
 Neapoli restitutū. Quo mihi quidem uideri debeat illud perq̃ ue-
 nuste cecidisse, quod abs te quoq; animaduerti potuit, ut ab insultu
 hoc quem destinauimus. Imperio nostro quiescendum sit. Heus tu
 num id ita putas? an forte semper belligerandū est. Tu tamen pru-
 dentissime facies, si ad pacem quæ conducant persuadeas, sed terret
 exteros forsitan iniquis horribile hoc examen Germanorum. Equi-
 dem non sum nescius quin contineri uestris finibus agrefeatis, ma-
 xime cum non ex fortuna sed ex uirtute pendeamus. Sola recorda-
 tio Germani nominis, una illa regis nostri cōfederatio, uel mini-
 mus iste rumor armorum Teutoniciq; apparatus, tantis ictibus Re-
 gem Galliae pulsauit, ut fugæ auxilium is tandem commodius sibi
 duxerit. Quid agitur? Cessabimus? an non fruamur facultate nostra
 illa incluta stipati multis fortissimis atq; optimis uiris. Sed cauebis

IO. REVCHLIN. LIBER PRIMVS

ad scopulum impāgas. Audi q̄ benigne mecum his diebus actū sit, nam cū istic tecum e sodalibus, & quod aiunt amicis meis inuentus essent tam præsenti ac tam pio humanitatis officio præditus oīm nemo qui neq; de rebus illis nouis in Italia pridē gestis, neq; de Comitiorum uestrorum spectaculis illustribus me tecto & umbra domi commorātem aliqua ex parte faceret certiozem, hanc mihi molestiam percogitans accessi ut sæpe soleo Apollinem meum illum poeticum, quem ubi cithara demulsi pro more proq; dignitate perquiro tam seriem gestorum Italiæ q̄ finem gerundorum, ut qui hu mano caream solatio, non etiam destituar diuino. Hæc ego tecum pro amicitia nup inuitæ legib⁹ & arctissima familiaritate loquor. Offert ille istis meis oculis & his manibus librū Iliados Homericæ Quintum, his mihi uersibus (Semper enim uersu Apollo edidit) ita respondens. Si cupis Italiæ uel prælia Gallica nosse. Confer huic libro clarissima nomina gentis. Inter legendum igitur omnem uim belli totumq; præliū, de quo iam tanta fama est. Ego ipse quasi non solum affuerim, sed & interfuerim quoq; aspiciens. Comperi Pallada Minerualem Diomedem astitisse. Venerem uero & Apollinem Æneæ Hæctoriq;. Porro Diomedem profligatis hostibus etiam Veneris manus grauitur uulnerasse. Deinde fœdus cum Troianis Martem percussisse illū terribilem deum. Quem tibi Diomedes Troianis coniurasse persensit, a bello secedens fugam cogitauit. Rursus Pallade confortatus, Martem quoq; tanto impetu sauciauit, ut nisi sit deus, eum forte neci dedidisset. Singula tu ipse si uoles cum utriusq; nostrum amantissimo Antistite Vangionum Camerario Dalburgio fœliciter perlege. Is enim Homerum habet totum, ne ego morosus nimium uidear aliquam tuis auribus molestiam asferre. Qua enī es doctrina, quo diuino ingenio facile intelliges quid cui conferendū sit, Eneadæ aut sunt Italici gente sub Hæctorea tercentum annos gubernati. Diomedes a Iouis id est dei cura christianiſſimum principem designare putatur. Martem nostro regno tribuūt Venerem a matris spuma Venetis. Mineruam Palladicam Gallis. Sic enī Hieronymus contra Vigilantium scripsit. Sola Gallia monstra non habuit, sed uiris semper fortibus & eloquētissimis abundauit. Cætera tuæ mado industria, utq; ualeas, meq; ames opto. Ex Tubinga viii. Kalen. Sextiles. Anno. M. cccc. lxxxv.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Ioannes ex Lupis de Hermansgrun Orator Maidburgen
sis S. D. Ioanni Reuchlin Phorcensi.

Opportune mihi literæ tuæ aduenere mi humanissime Ioannes, multis enim diurnis nocturnisque laboribus fatigatū me mirū in modū recreauere. Et pfecto nil antiquius mihi cōtingere potuit, q̄ epistola tua, quā semp in manibus gesto, & qua soleo uti pro portu negotiorū, quotiens enim aut fastidio rerum aut multitudine negotiorum obruor, toriens ad tuam epistolam tanquam ex alto in portum recurro. Non satis neq; legere eam, neq; mirari possum ingenium tuum, q̄ tam apte Quintum Iliados illis Italiae & Galliae moribus Germaniaeq; minis cōparasti. Respexi non sine summa diligentia chartam quam literis exarasti. Et sicubi uel minima litura auri apparuisset, crederē Apollinem ipsum suis manibus aureoq; calamo illam descripsisse. Multis doctissimis uiris ipsam legēdam dedi. Etiam Antistiti nostro delitiis humani generis. Quod autem nemo de rebus aut Italiae aut nostri status ut significaste reddidit certiore, alio tempore quantum ad me attinet tibi scribam, Illustris Dux de Vuirtemberg iussit ut ad te scriberē, dixitq; se nuncium propere missurum. Ego cupiens etiam praeuenire iussione, ut non tam celsitudini suae q̄ & officio amicitiae nostrae satisfacere uiderer. Scripsi hæc qualiacūq; raptim inter loquendum, & in senatu & calamo chartaq; aliena. Auxilio episcopi Vormaciensis impetraui fratri tuo quodam beneficium uel praeendam a Duce nostro Vuirtembergensi, qui mihi omnibus principibus non modo nostri temporis praeferendus, sed & priscis clarissimis & illustribus uiris comparandus merito uidetur ob uirtutem. Tibi pro nostra amicitia gratulor, dignum principem quem immortalitati cōsecrare & uelis & possis tibi obtigisse. Vale, & me quod facis amice pridie idus Augusti. Anno. M. CCCC.lxxxv.

Ioannes ex Lupis de Hermansgrun, Ioanni
Reuchlin Phorcensi. S. D.

DVm Pragæ apud Serenissimū Hungariae & Bohemiae regē legatiōis officio fungerer, & inter Scythicā prole ppter linguæ durioris impitiam nō nihil tedii habere, aduenit nobilis & praestantissimus Gottofredus de Adelshaim & ipse legatus, de cuius aduentu mirū in modum sum gaudius. Reputabam enim me

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS

superis curæ esse, qui sua benignitate me ne in Scythia quidē docto-
rum uirorum consortio priuare uoluere. Facerem te his literis cer-
torem de Regio apparatu splendidissimi & magnificentissimi Re-
gis, nisi Gottofredum nostrū ad te proficisci cognouissem, qui mul-
to elegantius tibi cuncta narrare q̄ ego scribere queat, Vt tamen la-
borem scribendi amoris tui causa non omnino fugisse uidear, Ex-
cerpsi ex quadā epistola nudius tertius ex Hungaria festinatissimo
nuncio huc missa, quādam licet tristia de Thureis, quā in hac sche-
dula cōtineri uidebis. Dominus deus adaperiat principibus nostris
tandem aliquando oculos, ut uideant commune periculū, & cogi-
tent qua uia & modo incendium prius quā ad se serpat exinguant.
Age quantum in te est & uiro & christiano homine digna, tibiq; &
omnibus bonis persuade, nullum periculosius atrocius neq; maius
bellum Thurensi, nobis nationi imperioq; & fidei nostræ immine-
re, Licet multi contemnant, multi deliciis luxuriæ & gulæ dediti il-
lud fugiant. Mihi tamen crede necessitas pugnādi aliquando cum
pœnitundine cōtēnentes fugientesq; insequetur. Ego uel forti pul-
chræq; defensionī uel honestæ morti locum inueniam. Tu vale, &
me non minus quam ego te oculis incognitū ama. Iterū uale, Ex
Praga xxvi. Mensis Martii M. cccc. lxxxvii.

Bernardus Schoferlin Doctor, Ioanni
Reuchlin Phorcensi.

SI qua salus unquā est eam exoptat. Rem aīo meo amarā amba-
busq; erectis manibus celo deplendā intimasti, obitum uideli-
cet optimi principis nostri, qui me deū testor grauius q̄ dū car-
nales parentes amisi, non tam eius (qui cōmune omnibus debitum
excoluit, q̄ patriæ uicem dolens. Quare frustra a me cōsiliū expe-
tis, qui omnis consilii ac consolatiōis expers sum. Ne tamen amici
officiū tibi denegem. Primum in nulla re desperationē quæ omī-
bus humanis in rebus exitiale malum est amittendam esse. Sed ubi
humanum deficit, diuinum esse consilium requirendum. Orandus
est creator omnium ut nouo principi nostro mentē sanam tribuat,
ne omnis honestas patriæ ruat & opprimatur. Hoc inducere in ani-
mum eius fortasse difficile est, nescio enim quibus fidem adhibeat.
Sed conduceret ut credo si prælati nobiles atq; priores patriæ no-
stræ ciues cōgregarentur si quid singulis denegaret, omnibus con-

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

donaret, ut uel eos qui ex ordinatione iam pridem facta ad hoc deputati sunt, regimini patriæ præponeret, uel alios dū tamen honestos uiros deligeret de consilio statuū. Credo enim neminem ex his qui boni sunt ad hoc officiū nisi magno amore patriæ persuasum ambire. Quod si leues personas ut quondā ad hoc admiseris. De patria & salute reipub. nostræ actum atq; conclamatum est. Habes cōsiliū iners atq; turbatū, ita ut est animus meus. Sed tu pro humanitate tua crede id bono anio effluxisse. Si enī utiliora pūdere contingat, tibi communicabo. Tu vale. Ex Francfordia die Lunæ post dominicam Reminiscere. Anno salutis. M. cccc. lxxxxvi.

Ioannes Nauclerus, uulgo nominatus Vergenhans

Doctor, præpositus in Tubingen S.D.P.

Ioanni Reuchlin Phorcensi.

Suales, est quod uolo, ego nauigo. Tempora solis literis fallo. Tu uero fœlix mihi uideris infortunio, nō enī facile est iuxta uiperam securū somnū agere, uno tamen solor me q̄ fortuna nil accipere potest quod nō dedit, & rursū illud cum fœnore nōnunquam restituit. Interim uela uentis committenda sunt, & quod fors fert feramus æquo animo, forsitan aliquando meminisse iuuabit. Speroq; fore ut tibi gratias referam pro acceptis muneribus. Historia uidelicet Francorum Gaguini quam ad fatietatem legi atq; relegi, & pridem honorandæ conthorali tuæ eam remisi, nec despero te mihi alia quoq; corradere adniti. Optarem etiā abs te habere illud Luciani, ubi Herculem aurea catena ligatum scribit. Vale mei memor, & aliquid mihi rescribe. Ex Tubingen. xxii. Martii. Anno M. CCCC. lxxxviii.

Ioannes Nauclerus Doctor præpositus in Tubingen, ad Ioannem Reuchlin Phorcensem.

Ago gratias immortales, & te saluere plurimū opto, q̄ ut amico obsequaris, tāti principis arcana scrutari, & ex his quæ illi chara uidentur poscere & mittere curauisti, hæc in me beneficia tua nulla unq̄ delebit obliuio. Ne autē suspensam principis beneficentiā diutius teneas, librū quem tuis sudoribus misisti in præsentiarum restituo. Et pro refusione laborum priorum hanc gratiam facio, ut tuis impensis illum reddere cogaris & te liberare. Opto autē mihi dari ut uices aliquando cōpensare possim. Interim a me omnia

IO. REUCHLIN LIBER PRIMVS

In te studia officiaq; expecta, nō fallam operā tuam. Quod si ad pri-
ora beneficia addere uelis, oro non defatigeris uenire ad me, pau-
cisq; diebus tuis rebus abesse. Habeo em̄ quæ conferre tecum ani-
mus est. Deinde me uti poteris ut uelis. Vale feliciter. Ex Tubingen
in die sancti Iacobi apostoli. Anno M. cccc. lxxxix.

Georgius Gemminger Doctor, prapositus ecclesiæ
Spirensis, Ioanni Reuchlin Phorcensi. S.D.P.

Iucundissimæ tuæ mihi fuerunt literæ, quibus petis ut librū de bel-
lis Germanicis ad te mittam, si huiusmodi liber aliquis apud me
esset, continuo ad te cōuolaret. Nihil est em̄ quod tibi negare ob
excellētē doctrinā tuā ausim, aut ob inueteratā amicitia nostram
possim. Fateor apud me esse epistolā, & si iudicio meo epistolæ mo-
dum excedat, nondum emendatā Sebastiani Murrhonis. Eam tibi
mitto libens ea lege ut tua sit perpetuo. Apud eundē Sebastianum
opera Ioannis Camerarii Dalburgii Vuormacieñ. episcopi latitat
codex autoris qui dem mali, Sed de rebus Germanicis scribētis, aliā
uidisse me non memini. Verū tui chronicarū scriptoris doctoris Io-
annis Vergen, si nō molestū est fac lucubrationes uideā, ut inter Pla-
tonis Plotiniq; lectiones philosophicas habeā quo oblecter. Si quic-
quā est q̄ hinc uelis, tuū est scribere. Ego em̄ quod iusseris per amice
effectum dabo. Raptim ex Vuormacia iii. Nonas Decembres.

Iodocus Gallus Rubeaquensis Theologiæ doctor
Ioanni Reuchlin Phorcensi. S.D.P.

Inuētus est q̄ ad nos Cursū græcū referret, inuētus est & is quoq;
qui piscē expectatū emeret, sale cōdirer, & missiōis mandatū p̄sto-
laret. Rediit ad nos quē manu lætus apprehendi psalmorū græ-
cæ linguæ liber redibit & ad te dū iusseris emptus tibi Salmo. Nec
Iodoci neq; Reinardi negligentia accusabis, dū diligentia & fidem
in discipulos tuos fidelem exhibuisti. Ego quidē spero nos ea in re
uoto tuo gessisse morem, si animū nostrum intuearis. Sin casu quo-
dā aduerso secus euenierit, ita eueniet ut nolumus. Tu nescio qua
uel fraude uel astutia nostri cōdiscipuli (dicerē uerius praeceptoris)
Religiosi Ioannis Cūn, effecisti ut ad nos rediret optatus summa
auaritate uirginalis cursus, qui tū præter morem aucupandi libros
quem a te non dico didicimus sed audiuius, redibit maturo & op-
tato tempore. Ne quid tamē nimis, hoc est ne nimis ad repetēdum

EPIS. ILLVST. VIROVVM AD

acceleres. Tu habreis interea fructu, teq; uti eis gaudes totum deuo
ueas. Vtinam nos tanta opportunitate ac fructu græcanicis inserui
re possemus. Voluisti aut ut Vigilio uterer ad fouendam non dico
explendam edacitatem tuam. Id profecto recte admonuisti. Callet
enim Vigilius noster harum rerum odorameta; uerū in rem suam
non parum. Ad eius ingenium adde & tuæ coniugis experimentū.
Ego profecto philosophicam sum adiuncturus operam, pro eis tibi
rebus conquirendis atq; mittendis, quibus intelligam & ædibus tuis
opus esse & me tibi curare posse. Vale, nos quidem ualemus, in quo
rum numero discipulorum tuorum Thomas Truchses unā meū
& Ioanne nostro religioso summe se tibi commendat. Ex Spira. v.
idibus Septembris. Anno M. CCCC. Ixxxix.

Iodocus Gallus Rubeaquensis, S. D. P.

Ioanni Reuchlin Phorcensi.

Facile est mihi ut arbitror a te impetrare, facilem ut discutias
mihi ambiguitatē. Ex Euangelio Matthæi græco. Scilicet quo
nā tpe scriptum sit uerbū uenimus in capite secundo. Scis enī
in romana lingua & præteriti & præsentis esse notam. Ego contra
quendam de nostris contendi ex quibusdā coniecturis potius præ
teriti esse q̄ præsentis, quiduis horum fuerit in græco, ubi certius de
signatur tempus q̄ in latino. Est autem textus ut rem apertius intel
ligas de tribus regibus, in eo loco, Vidimus stellam eius & uenimus
adorare. Græcanico cursu, si uel ad rem diuinam uel ad uoluptatē
quandam uti uolueris, fac sciam per dominorum Spirensiū Effelin
genssem procuratorem Ioannē Maierhofer, cuius opera & ego dein
ceps usurus sum in scribendis immo mittendis ad te literis, quippe
qui omī fere hora ad te meas tuto perferri faciet. Vale. Vigili⁹ te re
cepisse Salmonē affeuerat quod me cura leuauit. Iterum cum hone
sta coniuge lætus uale. Ex Spira xii Kalen. Februarias. M. D.

Iodocus Gallus Rubeaquensis Theologus. S. D. P.

Ioanni Reuchlin Phorcensi.

Redit ad te uel sero cursus ille Græcanicus tuus, eo tñ foenore
quo p̄ Cunonē suppletū est, me immo te quoq; iubēte id qd̄
amissum erat, in poenitentialib⁹ psalmis. Itaq; spero tā diutur
nam huius libri tui absentia minus abs te moleste latā. Verū Cuno
ipse per me cupit ut tertio rem eum facias, Ioannes euāgelista quo

IO. REVCHLIN. LIBER PRIMVS

loco in feruentis olei dolium immiffus fit. Romæ ne t̃ an in infula Patmos, aut alio quopiam in loco. Neq; enim mihi argumentisq; meis fidem habet. Dicit autē te facile poffe confequi fi uel ex te ipfo nescires ex Martyrologio faltem Cōftantinopolitano. Habes quid Cuno uelit ego (ut noſti forſā) ex Venetiis curauī mihi afferri Cur ſum gr̃cū, utinā eo tam frequenter uterer inter orandum q̃ auide feci mihi eundem afferri. Sperauerim em̃ fructum ex eo me poſſe confequi, ſed negotia non tam officii mihi crediti q̃ amicorum ad alia me prouocant, immo auocant. Te autem cum uxore cupio iu cundiffime & diu ualere. Ego quidem inter labores dono dei ualeo Conradum meum pellicanum ut facis foueas oro, ſiue hebreas ſeu quod malo gr̃cas literas ex te diſcere cupiat. Ex Spira. Vltima Februarii. M. D. I.

Ioannes de Keiſersperg Doct̃or theologiae & prædicator
eccleſiæ Argentinensis. Ioanni Reuchlin S. D.

EXimie doct̃or, ſi q̃s apud te D. Petri Schott tenes epiſtolas eas mihi mittere digneris. Colligere em̃ undecūq; nitor, & multas iam collegi ac in unū uolumen redigere ſtatuī imprimēdum. Aiunt em̃ illi qui earū rerū habēt peritiā eas collectu fore dignas atq; diuulgatione. Ego plane non intelligo, ideo neq; iudico, ſed peritis æſtimatoribus credo, præſertim ſi tuo quoq; iudicio congruerint, quod non parū pōderis afferet. Vale. Ex Argentina vi. ante feſtum purificationis. B. Mariæ. M. CCCC. lxxxiii.

Conradus Peutinger Iuris utriuſq; doct̃or, Ioanni
Reuchlin Phorcenſi. S. D. P.

QVæ literis tuis apud Fucaros ingrenda mandasti, executus ſum diligēter. Mercimonia tua Romæ empta p̃ eoſdem ad Nemerat̃ uectore probo & quidē Auguſtenſi trāſmiſſa ſunt, & cauponi ad Cantharū tradita ut Heidelbergā uehañ. Spero te nūc eo timore q̃ forſitan p̃dita credebas liberatū eſſe. Sin minus eadē iſtic repies. Qd̃ cōiugio noſtro foelicitatē optas, ex ſolita humanitatis tuæ beneuolētia facis, quare tibi plurimū & q̃s poſſum gratias ago. Et quo magis laſciuiedī libertate laxaret, inſtitutiōi diuinæ parerem, alas preſſius agerē, amore uero, non fucatis ſufurris & blādicis uiuerem, uxorem duxi uirginem paulo breuiorem me nondum annos xviii. natam, pudicā temperatam pulchram honeſtam

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

& latinis literis aliquantum imbutam, quæ & nunq̃ a domesticis rixosa nec cõtumeliosa uisa est. Ex bonis parentibus urbis nostræ orta. Dorem dedit duum millium florenorũ. Nihilominus hæres futura si uixerit superstes. Deo itaq; Opt. Max. gratias habeo & habeo, q̃ studio nostro sociâ & affec̃lâ familiarissime nobis collocarit. Ad xii. Kalen. Decẽbres nuptiæ habitæ sunt. Domũq; ad. vi. Kalen. Februarias traducta est. Socer meus Antoni⁹ uueller modo rerum domesticarũ curatorẽ me constituit. Quod si de rebus nostris ad te prolixius & iactantius scripserim ignoscas, ad amicum enim uerũ & cõmunem loquor. Velim me tui & rerum tuarũ continuo obseruandissimũ diiudices, & me reuerendissimo Vangionum episcopo humiliter commendes. Ex Taberna nostra libraria iiii. Kalen. Februarias. M. D. I.

Conradus Peutinger. I. V. Doctor. Ioanni
Reuchlin Phorcensi. S. D. P.

GAudeo plurimum me tibi tãtum esse cordi, q̃ nunciũ tuũ ad me uacũ ire non pmisisti. Agimus tibi ego uxor & filia gratias. Vehemẽtius etiã ageremus, si filiaẽ agere liberius possent. Sed oĩa in Iulianã filiã cõferemus, quæ & literas modo latinas legere didicit, & memoriter absq; scripto repetit, & syllabas etiã (dum ei munus aliquod licet exigũ dono) discit. Petis a me quippiã ex rebus professiõis nostræ. Scito apud nos nihil uel parũ esse qđ tu non habeas prius. Bibliopola tamen attulit opera Aristotelis uno uolumine, traductiones scilicet Ioannis Argyropyli Byzantini, Leonardi Aretini, Hermolai Barbari, & Georgii Vallæ. Item Marfilium Ficinum de christiana religione, & opera M. Antonii Sabellici prosa & carmine. Qđ si ex his aliquid habere uolueris, reddito me certiorẽ, transmittã quidem quantocius. Superioribus diebus præpositus Augustensis suas ad me dedit literas, quarũ ad te exemplũ mitto, atq; rogo quid sentias mihi significes. Et cura q̃ parronus noster Dalburgius aliqñ Caess. suos uel saltem nomismatum inscriptiões ad nos mittat. Sum modo in nostris Sueuis Cæsariis in quibus ob incuriam maiorũ labore maiore opus est. Tu si quid habes qđ nostræ diligentiaẽ accedit rogo accõmodes. Vale, & me ama ut soles. Vxor & Iuliana suo & Constantiaẽ nomine te salũ optant. Iterum Vale. Datum Augusta. x. Kalen. Maias Anno. M. D. III.

IO. REVCHLIN. LIBER PRIMVS

Conradus Peutinger. I. V. Doctor, Ioanni Reuchlin
Phorcensi Confœderatorum Sueuiæ
Triumuiro. S. D. P.

T Ardorem me ueheméter suspicor, non solū agendis in gra-
tiis, sed & habendis. Quare si quid in te ingratus deliqui, ueni
am peto. Ignoscas uelim, immo rogo. Affecisti me fateor
dono non uulgari, Hippocrate scilicet de hominis præparatiõe. Et
poeta Ioseph hyssopæo, quos tu græcum unum, Hebræum quoq; al-
terum elegantia politiori latinos fecisti. Verū hætenus non respon-
di. Negotia quibus obruor excusare me possent, sed non satis in-
gre, cum ocia literaria utcunq; iucundissima nobis aliquando sint,
iis cum uacabam, respondere potuissem. Sed rerum scribendarum
moles fastigium ingerit. Nunc inter legendū elegans & pernecessa-
ria Moria Erasmi Roterodami nostras in manus peruenit, qua nō
solum nos iureconsultos Sisyphi saxum reuoluentes, sed & plærosq;
superciliofos & irritabiles theologos taxat, ita hos solet apellare. Et
ut ipse ait, qui turmatim sexcentis conclusionibus adoriantur, & ad
palinodiam adigunt, recusantes protinus hæreticos clamant. Ego
eloquiū diuini cultores eos scilicet qui uerbo & facto nobis christia-
nis singulari sunt exēplo, nō solum utiles sed & pernecessarios ue-
neror & obseruo, Liuidos, inuidentes, ac garrulitatis congestores te-
diosos admodum (si qui sunt) abominari & detestari soleo. Vel-
lemq; si qui fidei & professionis nostræ propugnatores essent. Sa-
cras nostras leges non uerbo solum & clamore, sed & opere colerēt,
tunc nulla cum inflatis si qui sunt oriretur controuersia. Sed rem
meā aggredior a Mose Deuteronomii capite quarto decimo inter
quadrupeda quæ hebræis permiserat edenda Pygargus cōmemo-
rarunt. Aristoteles autem in libro animalū sexto, Pygargū generis
ait esse aquilarū cui cauda albicans nomen dederat. Vbi Aldus Ma-
nutius Theodoro Gaza interprete uocabula referens, albicillā uel
nebrophonon id est hinnulariam dicit. C. Plynius Veronēsis libro
Historiæ suæ naturalis decimo, & capite tertio subscribens inquit,
Secundi generis aquilarum Pygargus in oppidis & in campis albi-
cante cauda, sicut alibi Melanætos nigricans. Idē libro. viii. capite
ix. supra quadragesimū de semiferis animalibus ad calcem, si modo
impressioni Parmēsi fides est adhibenda, dixit. Sunt & Damæ & Py

gardi, Hermolaus Barbarus in castigationibus suis Plynianis Pygargum aquilam assentiens nō quadrupedem refert, Iunius Iuuenalis Satyra undecima. Sumine cum magno lepus atq; aper & Pygardus Vbi ab ipso Domitio Calderino, & Antonio Mancinello caprea esse interpretatur. Aldus Pygargum impressit, & aquilam & quadrupedem significari Sipontinus in Martialis epigrammate. xxxv. retulit. Animal utrunq; Pygardum Ioānes Tortellius appellat. Ambrosius Calepinus ex eodem Plynio Pygardi in caprearum genere meminit. Licet in Pygargo postea Sipōtino ipsi assentiri uideatur. Tanta est uarietas autorum uel etiam librorū, ut quid sit credendum non satis sciam. Modica est hęc differentia & literæ unius uersio. Ego erubescens q̄ grācas literas non didicerim, ab erudito quodam petiueram uocabuli huius apud Bibliam grācā expressio nem, is ualitudine aduersa cum torqueretur paucis respōdit, multa me ex ingenio deducere, hoc sibi dixisse sufficeret, literam grācam Pygargum nō Pygardum habere, quem Suidas etiam de aquilarū genere referret. Nec mosen (quamuis enumeraret illum inter animalia quadrupeda) asseruisse quadrupedem. Cum plus legi de arcanis mysteriis q̄ ordini aut elegantiis studuisset. Quod si ita errorem & apud Iuuenalem, Plynium, Calderinum, Tortelliū, Mancinellū, & Calepinum deprehendimus, ab alio nōdum annotatum. Litera quoq; d. ubiq; expungi deberet, tum etiam Pygargum ut. aquilam edēdum simul & permisisse & inhibuisse. Inquit enī, hoc est animal quod comedere debetis, bouem & ouem, ceruum & capream, bubulum, tragelaphum, Pygargū, orygem, chamæopardalim. Et subiūgit omnes aues mundas comedite, immundas ne comedetis. Aquilam scilicet & gryphem, haliaetum, ixon & uulturem ac miluū. Cōtrarietatem hāc legis credet nemo, uel etiā Pygargum ab aquila ut speciem a suo genere distinxeris Sed legē ipsam de quadrupedibus ut ordine non ineleganti constitutā sane perspiciamus. Moses ipse post eorum annumerationē inquit, omne animal quod in duas partes findit ungulam & ruminat comedetis, sic Pygargū de aquilarū genere ruminantē cognoscere non possum. Est autem ruminare cibū reuocare ad rumen denuoq; conficiendo consumere. Quare uelim & rogo hac in re quid sentias, quidue pygarg⁹ Mosi, & an apud Iuuenalē Plyniiq; Pygardus pro caprea recte legi possit, me q̄pri-

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS

mun certiore reddas hæc & si magni non sint ponderis, habent tamen aliquid literarii exercitamenti, quod (cū ociamur) delectare solet. Simler ipsum hætenus mihi incognitum, uirum ex Germanis nostris nūquam satis laudatum, & qui nos post te græcissare curat, grammaticam cuius græcam & in septem psalmos interpretatiōes tuas Thomas Anshelmus elegans ille chalcographus ad me misit saluum optato. Et pro dexteritate tua ut magnanimus es atq; fortis illecebras tibi iniuriantū, ut muliebres, more Socratico, ne curato. Hoc unum sperant dū inuidia sua corroduntur, ut quæ ratione non possunt, garrulitate & blaſtatione uincant. Tu uale, Coniunx te saluum optat. Ex Augusta Vindelicorum pridie Idus Decembres. Anno salutis. M. D. XII.

Conrado Peutinger, Ioannes Reuchlin. S.D.P.

Quod serius q̄ uelim ad nos scribis, non negligentia erga me tuā accusare, sed diligentiam erga res cōmodiores laudare debeo. Quapropter expostulatione tua opus non est, modo eandē mihi ueniā cōcedas. Dedissem enī ad te literas & citi⁹ & fortasse crebri⁹, si nō aduersa occupatio iā me sisteret labori quotidiano calumniis aduersariorū respōdendi, a cōsuetudine mea ut nosti longe alieno, sed necessario tñ. De Pygargo Moyſi elegans in geniū tuū nimia curiositatis postulo. Cū tanta sit in omī lingua de uocabulis rerū diuersitas, ut nō solū Plyn⁹ apud latinos, sed & Athenæus apud græcos, & alii de naturis rerū scribentes absoleſcant, cui⁹ in rudimentorū nostrorū libro primo facie. 23. de Iaspide memini. Ita in hebraicis uocabulis tam multus error est, ut superficio si quidam iudæorum a pluribus numero abstineant q̄ in lege sunt phibita, ne ancipiti uerborū intelligentia transgrediant. Tu uero si legisti rudimēta mea, inuenies in libro primo facie. 124. p. isto tuo Pygargo ab Onkelo chaldaeo, cui⁹ autoris translationē haud aliter q̄ textum hebraei uenerantur, unicornem esse traductum, quod doctissimi hebræorū approbāt. Ego eius animalis conditionē iam ne scio, nec de illo nunc inuestigare possum, ad alium palū ligatus. Nā si habeat caudā præacutam, potest quoq; pygargus nominari. Est enim nomē cōpositum a pyge id est cauda, & argus quod æquiuocum multa significat, album, candidū, uelox, acutum, segne, uacuū, Et canes ueloces dicūt cynargi. Ita potest rhinoceros aut unicornis

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

quolibet horum animalium caudam habere uel albam uel acutam,
non solum Aquilæ genus. Vale.

Henricus Bebelius Iustingensis, Ioanni Reuchlin
Phorcenfi LL doctori. S.D.P.

CVM ea de te fama sit apud omnes Germaniæ bonarum arti-
um studiosos uir humanissime idemq; doctissime, ut te co-
lant ament & uenerentur quasi aliquod numen a superis in
hanc terrarum calamitatem elapsum. Nec iniuria dixerim numen
quid enim rarius apud uitalem auram spirantes hac tempestate q̃
uirum adesse in nostra præsertim Germania, sicut tu es, qui & calle
at græcam linguam, cui latinus sermo tanquam natiuus famule-
tur, & cui nostro auo in hebræo calamo aliquem nō solum christi
colam, sed ne dum iudæum & apellam anteponeere quis sine uerecū-
dia queat. Quid commemorem Teutonas solum? cum id ne qui-
dem Galli uel latini sermonis principes Itali assequi uisi sunt. Vel
si qui id assecuti sint coruis albis rariores sint, cum paucissimi etiam
priscorum id attigisse legatur. Legimus inter christicolæ Ausoniæ
linguæ principem sanctissimum Hieronymum plenariam habu-
isse scientiam harum trium principalium linguarum. Post eum uel
non fuerunt, uel ad meam cognitionem nō deuenere. Sed illis omi-
fis cum tuus honos & fama ad cunctorum studiosorum aures deue-
nerit, & te tam egregie doctum sensissem, uolui tibi meos iuueniles
ardores dicare, ea conditione ut ex innata tua mansuetudine & ob
honorem omnium politionis studii alumnorum, si quid mendæ in
ueneris in meis carminibus, tua lima & præclarissima uena ingenii
id emendare, & me in tuorum saltem famulorum ordinem recipere
digneris, nihil enim ultra expetere uelim nisi tuum fauorem. Ut
si quid in meam rem efficere queas, ad id te impigrum reddere nō
erubeas. Si hoc ut spero feceris, de me poteris tibi polliceri dum ui-
ta mihi comes fuerit, semper honos nomenq; tuum laudesq; mane-
bunt apud me, & omnes qui saltem meam musulā non erunt asper-
nati. Scripsi etiam ad illustrem principem Eberardum, sed heu fa-
torum immutabili serie ablatum ad superos, ad omnium Minerua
insignium perniciem & incommodum, sed de his in aliud tempus
Vale Germaniæ decus, & me in sinu tuæ mansuetudinis foueas. Ite-
rum uale, Anno. M. CCCC. XCVL

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS

Henrici Bebelii Sapphicon ad eundem Ioan
nem Reuchlin.

Capnion magnum specimen Sueuis
Te parens rerum uoluit nitere
Ante mortales, uelut ante Phœbus
Sydera splendent.

Optimis fulges superum fauore
Dotibus sane ingeniis uigentis
Ipse natura ut uideare cunctas
Nosse camœnas

Seu uelis græcas latias ue musas
Aut hebræorum tonitasse scripta
Optime calles nitidus per orbis
Climata uasti.

Seu profam quæras modularis apte
Verba non certis numeris canenda
Verba diuini Ciceronis arma
Fatis amœnæ.

Si cupis sanctos latices adire
Castali fontis Clarii ue uatis
Serta daphnea emeruisse possis
Tempora circum.

Seu lubet regum celebres triumphos
Atq; captiui exuias cruentas
Pangis ut uatis tuba Mantuani
Bellica uerba.

Seu lubet socco aut Sophoclis cothurno
Optime certas, tenui ue plectro
Pindari & Sapphus fidibus canoris
Carmina scribis.

Flebilis seu uis elegos misellos
Et puellarum calidos amores
Lydiæ quondam resonas calentes
Pectoris ignes.

Pluribus quid te memorem peritum?
Quem nihil iuris latuit sacrati

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Casaris leges memori retentas
Pectore doctus.

Ardua & magna moderaris arte
Principum paucis adeunda facta
Dona uirtutis tribuit benigni
Syderis astrum.

Vltimo crassas placidis ocellis
Vt soles, nostras foueas camœnas
Sufficit nobis heliconis amnis
Paucula ripa.

Et rudi plectro teneris sub annis
Collibet sacras aditare musas
Incitor fato ex adytis & imis
Numine Phœbi:

Henrici Bebelii Elegia ad eundem Ioannem Reuchlin
Phorcensem LL.doctorem.

Miraris si forte tuus accedet ocellos
Musula nostra rudis, uisere nisa diem
Nyctimene ueluti tenebras si forte perosa
Egreditur specubus non bene lucis amans.
Fit sonitus uolucrum, nam circum penniger ales
Deuolitat, clamor sydera pulsat iners.
Quisq; nocere parat, nunc hoc nunc capitur illo
Omnis enim miseræ est insidiosus aui.
Sic mea arundo pauet tenui subnixa pudore
Ventosi critici triste supercilium.
Quæ prius in lucem nunquam procedere uisa
Non æquam trutinam rite subire timer.
Tam quid enim sanctum? diuino uel Ioue dignum
Quod non liuor edax dente nigrante petit,
Te tutore tamen superas gradietur in auras
Et si sit timor huic nomen in ore tuum
Castalides dudum nostra regione fugatæ
Exilium miseræ sustinuere deæ,
Et queritur quisquis diuina Palladis arte
Candidus Aonium continuïsse nemus.

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS

Credo equidem uerum non alite fallor inani
 Pierides nostris ædibus isse procul.
 Flumina Pegafidum sumnio demersa profundo
 Tam libuit Sueuis temnere dona deum.
 Ni fueris pridem nostrum delapsus in æuum
 Musarum donis inuigilasse uolens.
 Colligis & condis flauus quæ dictat Apollo
 Dignus es a sera posteritate coli.
 Nam tibi grandiloquis maior facundia rebus
 Ingenioq; tuo flumina larga colunt.
 Carminibus Geticum uatem potes Orpheæ doctus
 Vincere, & Iliados nobile cedar opus.
 Qui legis historias gentis monumenta uetustæ
 Quas condis proprias postera turba leget.
 Quicquid tum demum docuit recutitus Apella
 Hebræo calamo noscere cura fuit.
 Literulas graias quo non edoctior alter
 Germanus, latias doctus ubiq; tenes.
 Sic tua fama potest geminum penetrare cubile
 Solis & arctoos tum calidosq; Lybas.
 Atq; tuum nomen poterit neq; longa uetustas
 Perdere, dum mundo Phœbe corusce micæ.
 Ergo sinu placido foueas pater optime uatum
 Rustica dictabit quicquid auena tibi.
 Atq; tuos inter famulos numerarier opto
 Ut nos erudiat docta Minerua tua.
 Henricus Bebelius Iustingensis polioribus literis præfectus
 in Gymnasio Tubingensi S.D.P. Ioanni Reuchlin
 Phorcensi legum, poetices, omnisq; literaturæ
 uiro consultissimo, atq; antistiti præ
 ceptori suo.

ET si parum tibi sum cognitus uir eruditissime, nec ulla extant
 merita, ppter quæ iure quicq; a te efflagitare possim, nō tñ tem
 perabo mihi quin audacter tuæ eruditionis iudiciū requiram,
 animatus uel hoc uno, qd sciam te liberalium disciplinarum studi
 is expolitissimū. Vnde tanq; ex fonte uberrimo māsuetudinem cæ

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

terasq; uirtutes & in primis humanitatem emanare sapiētes prodi-
derūt. Humanus aut nihil antiquius ducit q̄ bene mereri de homi-
nibus, id quod nomen prodere & significare uidetur. Tu igitur cum
oīum iudicio habearis & sis polyhistor & philosophotatos, atq; no-
bilissimarum trium linguarum eruditissimus, non potest esse quin
sis & humanissimus. Vnde mihi fiducia uenit meas apud te p̄ces nō
frustratum iri, & mihi iudiciū tuum desyderāti te nunq̄ defuturum
in rebus ut tibi compertissimis, ita mihi nō satis cognitis, & quae an-
xias & superstitiosas inter literatores contentiones soleant mouere,
Velim itaq; scire uir doctissime an scribēdū sit kyrie eleison nō ky-
rieleison, proximiori ē ante I eliso, & an eleison sit quatuor syllaba-
rū uel leison eliso ē sit triū, ita ut accentus cadat super penultimam
uidelicet i ante s, an e & i constituāt diphthongū & unam syllabam.
Secundo an in nomine euangelium u post e sit cōsonans & habeat
sonum quasi f, uel constituat diphthongum cū e p̄cedenti, ut uul-
go pronunciat. Vnde locū habeat metrum nescio quale cuiusdā
uersificatoris Ebrardi gr̄cistae qui ita ait. Euq; bonum signat & ab
hoc euangeliū fit. Peruersum sit euan hinc sit euangeliū. Sunt item
apud nos q cū p̄nunciāt euangeliū, eucharistia & similia, more gr̄-
corū enunciant sono illo eufangelium, eufcharistia. Tertio an pro-
nunciando *μικρόν φωνος* & similia, accentus debeat cadere super
o micron in media, nō sup ω, nō obstante q hoc longū sit, alterum
breue. Quarto an *σφία* & similia cū a nobis pronunciant debeant
in penultima longari, & an etiā possint lōgari in carmine, cū *ιστρία*
historia similiter scribatur cum accentu in penultima, & tū nec in
carmine nec prosa enuncietur, nisi penultima breui & accentu ca-
dente super o, & an bene ita pronūcietur. Hae sunt uir clarissime de
quibus certior fieri cupio, nec dedigneris rogo & obsecro quanto
citius possis respondere homini tuo obseruantissimo, & cuius si un-
quam opus habeas, omnem operam & seruitium tibi peculiare du-
cere possis. Vale, & me commendatum habe. Ex Tubingen quinto
Kalen. Martias, Anno. M.D.I.

Henrico Bebelio, Ioannes Reuchlin. S.

Facile patiar pro tuo desyderio, immo plurimum aueo te mihi
tuis illis nobilissimis uirtutibus fore notum. Sed heus tu mi Be-
beli cur a me ueterano & ludi literario emerito milite gram-

IO. REVCHLIN LIBER PRIMVS

maticū opificum quæris? cuius & dux & imperator ipse in musarū
castris quotidianum exercitiū agis. Redigere me uis ad incunabu-
la & uagitus puerorum, ut Paulum Tarsensem cum suis Galaris iur-
gātem audiamus, quomodo conuertimini iterū ad infirma & ege-
na elementa quibus denuo seruire uultis. At fuerit ille de aliis qui-
busdam locutus elemētis, ego satis tua erga me amoris facturus, aio
kyrie trisyllabum esse, primāq; per hypsilon, secundā uero iota scri-
bendam, cui sit accentus in prima peracutus. Eleison autē uerbū im-
peratuum tetrasyllabum accentu similiter in antepenultima acu-
to, nec sit diphthōgus unq; ex e & u uocalibus, qua propter a nostris
ob ignorantiam Hellenismi male cœpit pronūciari hoc totum ky-
rieleison quinq; syllabarum, quasi per synalœphā elisis uocalibus.
De euangelio idem quod de Euandro tibi iudiciū sit. Nam cū post
eu consona litera sequitur, tunc diphthongi hoc est duarum uocū
sonus retinetur, ut euge Eusebius Eunuchus. Sequentē uero aliqua
uocali, cōpertum est enūnciatiōis diuisionē admitti, manente diph-
thongi quātitate ut Ptolemæus, Euergetes, Bacchus Euius. Et Virgi-
lius in octauo. Tū pater Euandrus dextrā cōplexus euntis. Haud se-
cus atq; in au diphthōgo accidere assolet, ut gaudeo gauisus, & ecō-
trario auis auceps, Quid autē sup metamorphosi sentiā, quoq; tales
dictiōes accentu pñciari debeat. Certe p multū refert græca latine
uelis dicere an græce. Nā si togā eis latinā induas, romana seruabūt
præcepta ut qbus breuis est penultima, his acutus in antepenultimā
cadat accētus, uelut, hæc Doróthea huius Dorótheæ, hic Timóthe⁹
huius Timóthei, hic Sócrates huius Sócratis, hic Hippócrates hui⁹
Hippócratis, hic Aristóteles huius Aristótelis, hic Praxíteles huius
Praxítelis. Aliter. n. ea si græce pferas, penultia ueniet eleuata, hæc
Dorothea hui⁹ Dorotheas, hic Timotheos hui⁹ Timothéu, hic So-
crátis hui⁹ Socrát⁹, hic Hippocrátis hui⁹ hippocrátus, hic Aristoté-
lis huius Aristotélus. In qbus uero penultima syllaba regitur longa
ea si græco pallio cupias ornari spectanda ueniet ultima syllaba, q
si lōga fuerit, accentus exaltabit in penultia. Sin uero breuis leuan-
da est acuto sono antepenultima, & ita in barytonis. De historia &
sophia sicut de papia & philosophia cōmunē usum esse cōsyderan-
dum Priscianus Cæsariensis in libro de accentibus pcepit. Tu uero
eiusdē diligenter lege præceptum in libro secūdo artis grammati-

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD
eae capite octauo de possessiuo, ubi tradit in quibus i penultima pu
ram producāt Romani. Caterum quæ penultima longam quanti
tate habent, eam semper eleuāt, nisi sit quædā exorbitantiæ causa,
Hæc q̄ potui breuissime ad te scripsi, tū propter nūciū tui festinatio
nem, tum etiam q̄ interea parum elangui, uix dum recta ualeitudi
ne constitutus. Forliciter uale.

Sebastianus Brant S.D.P. Ioanni Reuchlin
Phorcensi.

NVlla ego in culpa sum mi iucundissime præceptor, si iandiu
nullas a me receperis literas, qm̄ tabellariorū id effecit ino
pia. Nā qd' tibi bñ esse p̄cupiā est tibi exploratissimū, *ὅφραί
νομαι* equidē nō mediocriter, quippe qui *χρῆσι καὶ κτήσῃ* tuus sum,
& profecto si malis mancipiū tuum. Gratulor inquā tibi mi suauissi
me frater, quoniam in ea curia principis es, quo Alemānia nostra
nihil habet excellentius, nihil illustrius. Atq; *μὰ μὰ θεῶν* sciebā ego
istud fore in fatis, q̄ certa lege res humanas dispensant, ut aliqñ inte
gritati atq; innocentiae tuæ accōmodatus statueret locus. Verum
quoad id futurū erat, ignorassē nisi literis tuis latissimis paulo an
tea certior factus fuissē. Quod præterea de rebus meis scire cupis
nihil te celabo. Ego fortunam ipsam fugientem moror, sequer
fortassis, nisi ipsa rerum dispensatrix nollat. Sed quod grataris mihi
quoniam pro singulis uersibus singulos byzātiōs receperim. Ita ha
beas uelim, mihi per gratam immo iucundam esse tuam istam *ἐπι
γράμειαν*, Plane spe futuræ numerationis recepi. Vereor tamen ne
iam unus & item alter annus obstabit perēti. Quid plura? ego spem
precio emi, ex nudo pacto non oritur obligatio, scis quid intelli
gam? Accingam me operi pro impetranda licentia. Dii secudent
cœpta. Ego a Musis in uerbosas leges incidi. Vale pars animæ meæ,
mufarumq; patrone. Ex Basilea quinto iduum Ianuariarū die. An
no. M. CCCC. lxxxiiii.

Sebastianus Brant, Ioanni Reuchlin Salutem.

Literas tuas optatissime frater mihi in primis suauēs eo iocūdi
us recepi, hilarioreq; uultu plegi, quo feri⁹ ad me tandē (tamet
si nō absq; fastidio hactenus expectatæ) p̄diere, atq; utinā me
idoneū saltem existimares, ad quē crebrius humanitas tua scribere
non dedignaretur. Posses etenim (ita per ecastor credas) mi frater

IO. REUCHLIN LIBER PRIMVS

mihi gratius facere nihil. Sed iamdudum scio forenses tibi petra-
standas esse causas creberrimas, neq; rursus me latet, q̄ frequentia
tibi sint subeunda castrensis negotia, id quod nuper in Abbatis no-
stri Spanheimensis Catalogo absq; suspiriis, communisq; patriæ no-
stræ querimonia præterire nõ potui. Cũ præsertim tu solus & unus
existas, qui Germaniam nostram ingenio tuo illuminatam, scriptis
tuis desideratissimis illustratam, celeberrimã quoq; reddere. posses,
sed tua te uirtus opera ad maiora referuat. Quo fit ut inter assiduos
nostros gemitus, hoc unum tibi gratulor mi frater, mihi quoq; gau-
deo qui a literis scilicet abstractus, apud eũ tamen degis principem,
quo hæc nostra Germania nihil habet excellentius, nihil illustrius,
quippe qui singulari sua uirtute atq; beneactæ uitæ suæ præconiis
cantatissimum ducale nomen, militarisq; Romani imperii disci-
plinæ supremum magisterium iure meritissimo iam pridem a sa-
cro sancta Regia Maiestate obtinere meruit. Atq; proinde nescio si
quod præstantius in terris nomen a Diis immortalibus, illustri suæ
magnificentiae conferri potuerit. Viuat posco diu fœlix Dux maxi-
mus armis. Et patriæ præsit imperioq; diu. Cæterum emendationes
tuas in libros de Verbo Mirifico p te notatas in fine citandas perle-
gi. Dabo quoq; operam quantum in me erit ut coniunctim pro tuo
uoto imprimantur. Post calcem quoq; eorum librorum qui adhuc
in manibus sunt impressoris reponant, quo cõspectius liquere pos-
sit quibus in locis impressorũ inaduertentia egregias tuas depraua-
rit sententias. Tu interea curabis ut aliquñ te coram contueri liceat,
tuaq; iucundissima frui præsentia. Vale suauissime præceptor, tuasq;
amœnissimas ad me sæpi⁹ ire sinas literulas, plurima te puer noster
Onophrys impertit salute, qui utinam sub te magistro teq; præce-
ptore de locupletissimo effluentiq; Castalio tuo latice aquas potare
mellifluas aliquãdo posset. Iterum uale, literarum & patriæ nostræ
decus. Ex Basilea Kalendis octobribus, Anno M. cccc. xcv.

Sebastianus Brant, Ioanni Reuchlin salutem.

Gratulor & quidẽ uehemẽter suauissime Capnion, te patrios
tandẽ iã repetisse lares. Cõingis in gremio placidũ cape atq;
soporẽ. Et in primis, quũ ab illa erumnosa te liberatum extra-
ctumq; esse curiali molestia accepi, qua grauius libero præsertim
homini, & more tuo philosophanti, musarumq; alumnis arbitror

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

cōtingere posse nihil, siue quod ppeti minus sustinerem, præcipua
 si cui τυραννος ἢ μορὸς ἢ ἐκείνους ἐπὶ κακὸς ὥσ' ἀρχιανδρῶς conti-
 geret, qualem tete aliquando expertum tua cōmonstrat comædia,
 quam Leontorius noster mihi sese transmissurum pollicebatur, sed
 nōdum uidere merui. Gratulor præterea quoq; tibi optime Capni-
 on mihi uero gaudeo, quia quam de morte nostra audieras famā,
 hætenus uanam compereris. Illa quidē in diis est fari mora, tollere
 uitam ius habet atq; animā qui dedit ipse deus. Scio te eā tameri in
 anem ægre saltem tulisse migrationis nostræ famam, eo q; me tuū
 discipulum, uel si malis seruulum, ingenta uirtute, & bonitate tua
 præceptoris more diligas, idq; mihi sit exploratissimum. Et ob eam
 quoq; rem ppetuo me tibi deuinxeris amoris uiculo. Mi Capnion
 o mi Capnion quā iucundam trāquillamq; inter musas tuo in mō
 te græco agis uitam, non modo philosophicam, sed & haud secus
 atq; Phœbum in Parnasso aut Orpheam in Rhodopeio iugo fidibus
 sese oblectasse canoris aiunt, Capnion o scilicet qui fato quiq; secun-
 do, Hercule Pieridas ad tua uota uocas. Ast ego perpetuos cogor
 subiisse labores. Assiduamq; leuem quærare mole stipem. Da ueniam
 festinanti, multa coram tibi loqui tuoq; frui consilio cuperem, nūc
 non licet. Sis scilicet, prorsus scilicet, gaudeq; ualeq; Chære magis uir
 frater & usq; uale. Ex Basilea Idibus Ianuariis. M.D.

Sebastianus Brant ad Ioannem Reuchlin.

Optime Sueuigenum, triplicis decor unice lingue

Capnion saluum te Ticio esse iubet.

Tu uelut Augustus, Lepidus, Marcus ue Triumuir.

Totius imperii es teutoniciq; soli

Ergo Vale, mea fida salus, mea summa uoluptas.

Fumule & Onophryi sis memor oro tui,

Ioannes Amorbacchius impressor Basilien

sis, Ioanni Reuchlin Phorcensi

LL. Doctori S. D. P.

EGregie Doctor uir humanissime. In cōmentariis. S. Hieronymi
 super prophetas sunt pluria uocabula græca e diuersis transla-
 toribus ex hebræo uarie interpretata, & fortasse illud ex hoc ac-
 cidit, q; uiderūt unā literā hebræā p alia. Vocabulis aut græcis q; in
 dictionariis græcis apud nos existētib; non inuenio; fidē dare non

IO. REUCHLIN LIBER PRIMVS

audeo. Sunt etiam ea uocabula in antiquis libris ita corrupte scripta, q̄ literas q̄q̄ non cognosco. Quapropter ea uocabula graeca quae non intelligo in quaternionibus quibusdam depinxi, eo modo quo potui ex antiquis libris, & eis breues sententias ex commentariis praemisi, dediꝑ ea oīa religioso uiro Cōrado Leontorio tibi ut dicit notissimo ad te deferenda, qui & mihi affirmauit rē meā apud te promouere, & instare ut operam des illorum emendatiōi & correctioni, Quod & ego peto ea instantia qua possum. Et pro laboribus quicquid petieris libentissime dabo. Si autē me derelinquas, neminem scio in Alemania qui me iuuare possit. Et forte propter hoc, opus infectum permanebit. Spero etiam, postq̄ Hieronym⁹ cū suo graeco & hebraeo fuerit impressus, q̄ rudimēta hebraea pluribus uendentur. Vale sceleriter, Ex Basilea. xxvii. Iunii. M.D.IX.

Georgius Nuttel, Ioanni Reuchlin Salutem.

QUAE res mihi in primis exoptanda fuit clarissime uir, ea mihi hoc tpe forte ut spero fortuna euenit. Nam cū tuas & humanissimis & pientissimis admonitiōibus refertas plegere literas, maxio fui tū suffusus gaudio, tū rubore, q̄ppe q̄ scribis obta bellatū festinationem literas tuas carere politiore stilo, & te philosophica usurū polliceris breuitate. Vere inquā philosophus philosophia uteris, & q̄ grauissimis auribus anīaduerti, anīaduertāq̄, in quo haud diffidas. Cāterū qđ de Iasone Maino admones, q̄ me sciētia & autoritate augere possit, uerū fateris. Et ego uerū fateor me futurū suū, ni Rhamnusia phibeat nō poenitendum auditorē, & quem ingenuē doctorem (si Opt. Max. pater instituto aspirarit meo) nunq̄ diffitebor. Et id absq̄ ambiōe intelligas uelim, syncero nanq̄ edūtur promptuario. Rubore praeterea affectus, cū satyricū istū quem praese ferunt eae literae tuae sentirem morsum, quo me (non dico iniuria taxas, q̄ bellorū torquear a uero scholasticorū plurimū aberrans ut tuo uerbo utar tramite discriminib⁹. Veniam precor patrone, si minus uerecunde ad hāc respōdero. Eo nanq̄ tpe quo ad uos priores destinabam literas tanto erat Papiensis concitatus furore populus (difficile dictu) Testis erit locupletissimus ea in re tabellaris iste meus D. Ioannes, qui coram fatebitur, taceo alios. Et ego bimestris ut ipse ais in aliena ora, ignarus tum morum tum casuum eiusmodi rerum, ne mihi subtimeā, nō negabis unquā. At modo

paulo maiorem concepi fiduciam. Licet cominus insistent dissension
 nes inter sanctissimum papam & regem Francorū. Nullatenus ta-
 men latium egrediar, in quo plurimum iuuat morari, neq; unq; pro-
 positum fuit ante praestitū tempus remeare. Ne tuā in primis ca-
 terorumq; amicorum minus uidear paruissē suasioni, De ea re q̄ tū
 sollicitabat eram (fateor) sollicit⁹, praesertim cum inter bellicos tu
 multus, legēdi non sit relictus locus ullus, quāq; mea cura intermit-
 tere subueiebar. Nunc uero animi dissolui nodū liberq; curarū sac-
 ciusas impēdo horas in perscrutandis legibus. In quo studio fastidi-
 um abstergitur omne. Demum gratus gratissimū fuscipis animum
 Quodq; miserim calamos, gratiarum actione mea sententia nō est
 dignum, gaudeo tamen si quid facio quod placet, & id gratum fuis-
 se aduersum te, habeo gratiam. Reliquum est in calce literarum ne
 prodigalitatis incidam pestem patēne & amice exhortaris. Facis
 tu quidē recte, & pro humanitate tua in me propēssima, & q̄ tam
 pecuniosus iam sim redarguis. Fateor, at memineris uelim me plus
 quinquaginta erogasse aureos pro chartacea mea suppellectili qua
 necessario indigebā, ut alias inquit Nicolaus quartus in. c. exit uer.
 habetur de uerb. sig. li. vi. scientiam requirere studium cū libris, prae-
 tereo alios necessarios usus pro primo tempore. Cogitabam item
 si alio proficiscendum fuisset, illud Martiani, qui habet nummos se
 cura nauigat aura, Addit Ausonius. Fortunamq; suo temperat arbi-
 trio. Cūq; imminebat fortuna, eam regēdam arbitrabar, si tamen
 nummi non deessent, contentus uiuam de cetero, & languescens
 tua de me spes fac reuiuifcat. Ego id temporis quod reliquū est cur-
 riculum totum bonis impendam, dispensaboq; literis, quoad de me
 actum sit. Hoc unū te uelim, si ductu & auspicio tuo fieri poterit cō-
 uenias Sebastianum Vuelling de re filii sui, qui ut ad me migret ad
 hybernā tempestatem uehemēter opto. Fecit nō loquacitas, sed
 beneuolentia longiorem epistolam q̄ par est. Et citra Senecae prae-
 ceptum quo dicit epistolam non debere sinistram manum legētis
 implere, dabis ueniam & ruditati ignosces. Vale felicissime cū Me-
 telli felicitate, dii te tueantur, annosq; longauos largiantur ut san-
 ctissimos tuos atq; grauissimos mores, quasi quādam idēam intue-
 ri possimus Ex Papia. xxv. Iulii, Anno. M.D.X.

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS

Ioannes Vuacker, latine Vigilius, Iuris utriusq; doctor,
Ioanni Reuchlin salutem dicit.

Quod ego mi Capnion haftenus & ab ea hora qua a me decessisti usq; in hunc diem, etiam tuis literis id a me exigentibus, nihil literarum ad te mearum dederim, uix ausim ne dici possim me excusare, cum tot interea habuerim occasiones scribendi, totque nuncios ut mille ad te & innumerabiles epistolas dare potuissem. Sed ut saltim uno si uelis argumento me habeas excusatum, utque uerum loquar, non transiit mensis post tuam abitionem quin & a principe & a cancellario & interea saepius audiuerim te uocatum, tibi scriptum etiam manu principis ut huc uenires, quare maxime calamus meus sese continuit, uolens omnia in tuum aduentum differre, quamquam plura semper ad te fuissent scribenda. Sed nondum compares. Ideoque possem ego omnem culpam meam in te transferre. Velim ergo tibi persuadeas meam ad te scribendi negligentiam, & tuam item ad nos rediendi tarditatem, tanquam paria delicta mutua fore compensatione tollenda, quamquam ego minime dubitauerim te non sine urgente ratione domi continere potiusquam hinc inde uagari. Spero tamen sperantque quin immo & optant & desiderant multi alii te aliquando nobis praesentem futurum, ut ore ad os negotia mutuo inter nos agenda proponere possint expediri. Sperat & id Andreas theologus noster, qui totiens tuam optat praesentiam, quotiens se meminit esse infirmum, ac nullum apud se habere medicum a quo recipiat medicinam, hoc est, qui in philosophia secum usque in secundam aut tertiam noctis uigiliam perpetuo secum disputationem continuat, eoque aduersetur. Nunc enim dicit ubi est Reuchlin cum suo instas, utinam adesset. Iam uero tui cupidus est, ut cum eo commiserationem habeas, illius totius nostri seculi eiusque tam miserabilis status, eumque audires sese ultra in hoc seculo minime mansurum. Quin immo mox sibi ad Schonau suamque illic habitationem esse diuertendum, aut saltem semel eandem esse ab eo uisitanda. Pastor praeterea in Steinach quid tui egeat nescio. Saepius tamen tuam diuturnam absentiam dolens miratur. Praeful item noster & Vangionum, nedum te desiderat nobiscum esse, sed indies conatur inuenire media quibus te reducat ad se, ut & si te perpetuo secum detinere non possit, saltem te praefectore per hanc hyemem futuram utatur. Constituitque uxori tuae ut consensum praestet transmittere pro

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

pediem plaustrum uini boni. Tu interea delibera quid tibi sit faci-
undum. Sed ut de reliquis taceam, quid credis de me ipso? nunquid
ne ego desyderem tuum festinum aduentum? Profecto merito id
credere debes, ego enim propter te neminem habebo saltem chariorem,
qui nostro more mecum in multam noctem uina mea noua opti-
ma dulcissima & in magna copia gustet, pbet, deglutiat. Spero enim
me habiturum ad annum futurum decem plaustra non minus ui-
ni noui optimi & dulcissimi. Neminem praterea habebo, qui dum
mane surgendum est uestibusque induendum, promiscue & suis & me-
is utatur uestibus. Quid multas? carebo ego unico meo solatio. Ob-
eas tamen res omnes, nolo facias quod tibi non conducatur, quodque tuo
iudicio tibi uidetur aduersum. Quod si aequum tibi ut mihi congrue-
ret, faceres rem mihi longe omnium maxime gratissimam si hanc
hyemem totam etiam meis impensis nobiscum ageres, postea quoniam
nuper a me discessisti, tum primum sensi ego atque magnifici sola-
tia quae ex tua praesentia indies acceperam. Nacta semel oportuni-
tate si uenire non potes, describe saltem nobis uitam tuam domesti-
cam seu heremiticam, credo enim te in solitudine domus tuae cum
solis libris tuis delitescere, & ut alias constitueras a negotiis curiali-
bus abstinere. Decanus noster spirensis iam multos dies laborauit
febri quartana, cui si potes scribe quod primum literas consolatorias &
medicinales, facies enim ei rem gratam. Fuimus nuper Cancellari-
us, pastor in Steinach & ego cum eo consolationis causa. Fuitque ob
eam solam rem nuper cum eo serenissimus princeps noster, ceterum
utile (ut tandem has barbaras literas concludam) sperarem fratri
tuo fore, ut semel adesses praesente principe, posset enim denuo ei pro-
mitti stipendium pro continuanda lectione in lingua graeca, ad quod
cancellarius laborat, sed suus solus labor timeo non sufficiet, quando-
modo ego non omnino dormiam. Estque res propterea eo deducta, ut si tu uel
unum uerbum nostrae actioni apud principem addideris, res expe-
dictur indubie, possetque sic frater tuus continuare studium suum quod
in legibus & canonibus incepit. Vale & me ama, atque uxori tuae dul-
cissimae dic meo nomine salutem multam, rogaque mei loco ut si ali-
as fieri possit commode, saltem te semel ad nos remittat. Vale iterum,
raptim in die animarum, Anno. M. CCCC. XCIX.

Capnion Vigilio salutem.

IO. REVCHLIN. LIBER PRIMVS

TVa in me uoluntate mi amantissime Vigili, uide quāti te faciā nihil mihi post libellos & Chartas iucūdius, nihil suauius unq̃, id semp̃ audienti ex oībus q̃ ad nos istinc ueniūt egrēgia te de nobis sollicitudine affici ut ualeamus. Quod nup̃ etiā nobilis adolescens ille Ponchinus & Dionysius frater pbe testari sunt. Eo sum ductus maxie ut uestro contubernio si nō oīni momento atq̃ sape quoad licet interesse cupiā, ubi acutis & acrib⁹ ingeniis nō mō priscorū dogmatū thesauri eruunt, uerū etiā atatis nr̃e meditatur inuēta, ubi nihil est usq̃ uel diuinarū uel humanarū rerū qd̃ nō inter fecundos calices Aristotelico more in utrāq̃ partē disputef, quo in gñe (dii boni) quāto cū studio Andream nostrū illū philosophissimū hoīem abundatissimo dicēdi torrente ac ui sermonis p̃dī tū audiuius oēs, etiā in multā noctē ab eius ore pendētes, quom̃ q̃ de re dicere illū libuit pperua orōne usus pulpitū cōcederet nemini. Ego uero Arcesilæ mō & Carneadi contra om̃e qd̃ proposuisset, conarer differere. Meministi ne, qñ pugnātia duo & contradictoria in uno quodā latissimo instāti uera esse statuebā, q̃tos ei risus cum exclamaret, ubi est instās Capnioniū. Nec mirū q̃ de suæ orōnis flumine tā multa hausimus, cū totus fluminibus scateat, unde tanq̃ de spongia quādocunq̃ altercationū certamine comprimitur. Variū manant philosophorū riuī, inter cacumina doctissimorū uirorū, alter Apollinis Parnassus, ex quo Tanaim, Bastrū, Choaspen, Indum, Araxen, ingentia flumina scribit Aristoteles ille Stagirita impetu profluere, alter orientē uersus Promethei Caucasus, unde Phasis lento gradu elabit̃ alter ad occidentē uertex pyrenæus, hinc Rhodanū illinc Tartessum emittens, alter in Libya æthiopicus tractus, unde ægon & Nyfes & Chremes & Nilus, alter ad aquilonem Arcynium iugum ut extat in Meteorologicis, unde fama celebris Hister exoritur in Euxino ponto mergendus. Et hic noster ignobilis Nicer societate Rheni ad borealem Oceanum properans, quem uos familiarissimi contubernales mei accolitis, & accolitis quidem sine me ad hos latices Pieridum, cum tanta uoluptate quanta ipse Andreas ad latices accubat balneorū. Finge tu mihi hominem humi serpere ad fontis adiculam in meditullio æstuarii mox repentem propere post sudores uixdū meticulose primo illas ipsas fistulæ guttas summis digitulis attrēctare, ac tādem stillantem aquulam osculari, clau

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

culo mordicare & lambere, deinde infumere & resumere, postremo haurire, sorbere, deglutire, & usque ad immensam satietatem ingurgitare. O quam prosperi Andreae successus, O quam felicitas. In siti humidum, in aestu frigidum, tactu leue, visu lymphidum, auribus rauco murmure sonorum, dulce gustui, & salubres herbas, prater radens suauissimi odoris libamen. Iam cogitanti mihi arescunt fauces & ipse sitio, qui Andream aquas potare scribo, non Tantalum qui ne labra quidem admouet, sed memoratu dignissimum Protea illum & sacerdotem & uatem. Affer igitur mihi Vigili helueolum tuum quod graece chenopoda dicimus, ut relictis Andreae Nereidibus tecum bibamus, simulque cum religionis nostrae columna Iacobo theologo Selistarino quem apprimè diligo. Et quidem fauentibus superis cōbibemus tandem aliquando, & una cenitabimus, quando noua inter uos stella oriri & luere uisa est, non ex ueteribus planetis unus, quos maiores nostri errores uocauerunt, sed sydus aliquod summatis orbis ille consilissimus iuris Venigerus, quem suo merito uas legum appellauerim, ut Baldus Azonem. Vale feliciter cum tuis immo nostris, & Dionysio fratri benefac ob amorem in te meum. Ex Sturgardia sexto Kalendas Octobres. Anno. M. D.

Conradus Leontorius monachus Mulbronensis, Ioanni Reuchlin, latine Capnioni Phorcensi. S.D.P.

Festinabam fateor sed frustra mihi iucundissime amice, ut te Sturgardiae pro tua in me beneuolenti & pro mea in te perpetua obseruantia alloquerer ac amplexarer, sed interuenit occupatio tua, immo non tua sed aliena, qua utinam non esses obstrictus. Sed interim ab illo iucundissimo literario ocio necessario auocaris, ne forte contemnere uidear id cuius sub umbra temporario emolumento creuisti. Verum enim uero quomodo praestantissimum animum tuum, & illam ingenii tui naturam acrimoniamque curiosus scrutator exploro, uideor mihi in te uidere quod excellentissimi philosophorum aut neglexerunt aut minime fuerunt attentare ausi. Socratem siquidem illum Apollinis oraculo sapientissimum iudicatum, ciuilia Reipublicae bernacula tractauisse non proditur memoriae. Platonis diuinum ingenium intra celebratissimam academiam emicuit. Stagira Aristoteles Alexandro Magno se paedagogum quam exercitus impatorem praestare maluit. Quid Stoicorum Epicureorumque uulgatissimos prin-

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS

cipes commemorem? nonne intra philosophiæ sinum inglorii cō
senescere q̄ imperatorias mortes triumphis ornatas subire malue-
runt? adeo paucos inuenies qui theoricam laboriosa cum ciuilitate
coniunxerint, & reipub. fungentes muneribus se nihilominus philo-
sophiæ studiis addixerint. Te uero unum admiror, qui utrunq; mu-
nus splēdidissime soleas obire, & hinc quidem publici muneris ora-
torem te ita exhibes ut paucos, philosophiam uero adeo eleganter
subtiliter, profunde indagare, elucidareq; cōpisti, ut nullos tecum
hac tempestate conferre nec ausim nec possim. Huius meæ opinio-
nis immo uerissimæ existimatiōis feci periculum. Quom enim Ba-
fileam Ioannem Amorbacchium conuenturus peruenissem, pro
sua in me beneuolētia iucūdisimo & elegātissimo donauit mune-
re, illo scilicet ope tuo de Verbo Mirifico, p̄sus mirifico qđ prim⁹
ego ex illa officina sua imp̄ssoria deportaui. Legi p̄legi relegi, sūma
cum admiratione inuentionem, eloquentiam, enodata mysteria, &
quod nullus ante te latinorum ne cogitauit quidem illud Ihesuh tu-
um, obstupui. At quid facerem? quid dicerem? felicissimo auspicio
in lucem es editus, submurmuraui tacitus. Germanum nomen ha-
stenus barbarum existimatū immortalis gloria illustraturus. Ma-
ste ingenio, maste doctrina uir eruditissime & amicissime perge ut
cōpisti, ne semper Germanicam eruditionem Italicum irrideat su-
percilium. Tractas quidem Re mp. sed interim summi philosophi
& eloquentissimi oratoris munus implesti. Si quis deus romana ro-
stra & campum Marcium redderet, desperarem neq; illustrem ora-
torem in illo splendore prāstantissimorum uirorum te euasurum.
Refloreat illa tot seculis decātata academia, an sub diuino Plato-
nis ingenio dubitem te non maximi philosophi nomen habiturū?
patere queso ut citra omnem adulationem te admirem ac laudibus
ornem & quidem meritissimis. Ego te trilinguem immo quinq̄
linguem Sueuum Romano Tullio non æquo tantū, sed etiam prae-
fero, tanti existimo ex hac barbarie in tantam eruditionem emer-
gere potuisse, sed de hoc satis. Redeo ad mirificum illud opus tuū,
quod statim quinquies emptum indomito Rheno demirandum
transmisi. Verum tuū hoc indolui, q̄ prāter omnem uoluntatem
meā in ipso frontispicio tam mirifici opis tui nomen etsi obseruan-
tissimi tui, pauperis tamen ineruditiq; Cōradi uisitur, legiturq; Lon-

h

ge siquidem cultioribus & ditioribus ornamētis uestibulū illud primū intransibis decoratū politūq; esse debuisset, ut blando ac diuine aspectu lecturū mīra & abstrusa illa mysteria alliceret castū, deterreret prophanum. Vereorq; ne incultū illud frōtis piciū lecturos alioqui multos submoueat, dū hinc periculū de toto reliquo ornatu sint facturi. Sed me tibi excuso amicissime amice, nesciebā opus tuū chalcographo esse datū, nesciebā te extremā imposuisse manū. Sed cum Moguntiae Abbate quēpiā mihi incognitū librū de ecclesiasticis scriptoribus cōponere didicissem, admonui Iacobū Selistatinum ut noīs tui apud illū Abbate summa q̄ta posset cōmendatio ne meminisset. At cum tū illud Abbatis Basileae imprimeret opus, Iacobus ipse Vuimphelingius lras meas Ioanni Amorbachio trās misit, ut ex ipsis nomen tuum cū debita cōmendatione excerptum infereret catalogo scriptorum. Cum aut̄ interea opus tuum Mirificum inciperet imprimi, pro quodam argumento opis tui epistolā meam prēmisit. Quæ omnia Ioannes Amorbachius mihi retulit, ex cuius ore me tibi iucundissime amice excuso. Quod tñ tecū Germanorum facile om̄ium doctissimo (qñ quidem ita accidit) iuncta noīā fero, q̄ gratū mihi fore arbitraberis. Iam pridem fratrem me nominabas, nunc tibi multo sum iunctior; præsertim cū prima illa eruditissimi ingenii tui foetura, sine nomine meo in lucē nō sit edita, sed restat aliqñ coram largior confabulatio. Caterum uelim cognoscas consilium meum, neq; enī possum ab amico quid facturum sim abscondere. Ad Alemāniam reuocaui Mulbronniensium rogatu, Gallias deserō, Seruitum Mulbronnae ueni, nō solum prāter sed contra uoluntatem reuerendissimi domini Cisterciēsis, qui me honore & ueneratione plus debito prosequutus est. Iurauitq; me post annum reuocaturum ad se. Deinceps tñ me Mulbronnae reperies, habebis ex me literas crebriores. Quæ enī necessario sum iterrogaturus multa habeo. Nihil postulo nisi amicitia beneuolentiam humanitatem tuam, quā mihi ut spero non denegabis siqñ Mulbronnam transueris, me compellabis. Tuus enī sum, tuus permanens. Misi tibi literas doctoris Ioannis Heberlingi ex Dola, circiter Kalēdas Nouembres, si ad man⁹ tuas peruenerint nescio. Ipse se tibi perinde atq; praeceptori charissimo commendat. Vale foeliciter tertio Kalendas Apriles. Anno. M. CCCC. xcv.

IO. REUCHLIN LIBER PRIMVS

Conradus Leontorius Ioanni Reuchlin Phorcenſi. S. D. P.

S Alue præſtantiffime præceptor tanq̃ frater colendiſſime, quã ſim memor & amans præſtantia tua, uel ex hoc conicere potes, q̃ memoria tui in qua libetiffime reſpiro adeo mihi ſemper præſens & ut dici ſolet ad manum eſt, ut quaqua uerſum me uertero te tñ haud quanq̃ derelinquere aut obliuifci tui poſſim, tanta eſt in te humanitas naturæ munere & opa tua inſita, tanta erga oēs beneuolentia, tantum optimarum artium, tñ eloquentiæ & muſarum nō modo latinarum, ſed & graiarū familiaritas, ut ipſi barbari te diligere, te uenerari obſeruareq; alliciant. Ego uero ſi non te ut dominum, ut fratrem, ut parentem ſumma charitate & ueneror & obſeruo, ſum pfecto & ingratus & indignus erga me ingentis beneuolentiæ tuæ. Sed exiſtimo me apud tuam humanitatē nulla quidē alia re q̃ diligendo, uenerando, & obſeruando, minime ingratum inueniri. Tu interim ut pro tua conſtantia facis, illum erga me aīm tuū candidiſſimum cōſeruabis, ut quom illa iterum dies foeliciſſimo ſydere aduenerit, poſſim te ſine rubore & alloqui, & ut parentem amplecti. Caterum pſtantiſſime. D. ex Mediolano ad te literas expeditas datur⁹ eram, ſed qui pferret inueni neminem, eas mecū ſimul & doctori Adolpho designatas Romam apportauī, quas ad te cū præſentibus mitto. Adiunxi & alias ad amicos meos literas, quas etiam colligatas tibi ideo dari iuſſi, ut pro tua in me charitate eas omnes diligenter reddas quo oporteat. Viue & uale cum præſtanti coniuſge tua. Romæ Nonis Martiis. M. CCCC. lxxxix.

Nicolaus Baſellius monachus Hirſaugienſis. Ioanni Reuchlin Phorcenſi. LL. doctori. S. D. P.

EX Spanhemēſi academia me denuo i patriā rediſſe humaniſſime uir etiā ſi te fugiſſet, uel ex datis ad te liſis ad. vi. Id. Iulias intelligere potuiſti. Qd̃ uero in hūc uſq; diē reſpondere diſtuleris, non potui nō ſiniſtrū aliquid uel de ipſis literis uel amore in me tuo ſuſpicari. Quare & has quoq; prioribus adiicere nō iniuria curauī, quo plane tibi ego non tu mihi taciturnitatis culpam impingeres. Sed hæc miſſa. Nunc quod meæ eſt fortis, ego hic inter Atticos Rhomuleoſq; triumphos & dego ſecure & ualeo perbelle. Deus hāc fortunam ſecundis uelis plurimos in dies dirigat. Tu uero quam in te rationem habeas; & ſi mihi ex Iacobo noſtro Mulbron

EPIS. ILLVST. VIRO RV M AD

nenſi monacho perſpectiſſimum ſit, nihil tamen certius tuis epiſto-
lis auſpicari poſſum. Velim igitur doctiſſime uir chariorem tibi pa-
pyrum q̃ eum qui te diligit ueheméter & plurimum obſeruat ne fe-
ceris, mea etenim in te obſeruantiā peruetuſta nec calcaribus eget,
nec monitore, ipſa ſibi ſufficiens, etiam inter uariarum ſtrepitus oc-
cupationum uſtulare uidetur. Retulit mihi quidam ex ſancti Fran-
ciſci obſeruantiā Paulus nomine hebræis te literis ſudare, atq; pro
pediem efficere, ut ſicut græca ita & hebræa quoq; lingua ſtudioſis
pateat. Non potui nō mirari diuinum hoc tuū ingenium, laboreſq;
iuſtiſſimos commédare, quippe qui græcam noſtris iā pridem Ger-
manis linguā primus omnium, ut ita dixerim, ab inferis reuocaſti,
& modo hebræū idioma ut cōmune fiat oībus literaria palæſtra
exercitatis enixiſſime laboras. Facis tu plane & probe & docte, philo-
ſophorum antiſtitis oīm (Platonem dico) ſententiā imitatus, ſic
enim apud Architam ſuum ait, οὐ μόνον ἡμῶν γὰρ ὄναμεν ἀλλὰ τῆς
ῥηϊστικῆς ἡμῶν ὅτι μὲν τὴν παρὲς μερίζεται, ὅτι δὲ τὴν οὐ γινώσκουσιν ὅ-
τι οἱ λοιποὶ φίλοι. Debent igit̃ tibi præſtatiſſime uir & Germani &
Itali Fræcigenæ & Anglici immo doctiorum eccleſia tota plurimū
utpote qui tantū & laboris & ſudoris onus ſubiueris. Verū iuxta græ-
cum adagium, ἀπὸ πόνου καὶ καμάρου οὐ δὲ πρὸς ἐγκολον καὶ ἄνε-
μας δὲ κατὰ τοῦτον. Ceſſabit ergo iā perfidus quiſq; in angulis muſſi-
tare iudaus, ut uiderit ſeſe unico hoc tuo & ſplēdidiffimo opere de-
uiſtū, Theologi quoq; noſtri tibi gratificari debebunt, quippe qui i
priſtinā gratiā ſacras literas atq; hiflorias cum ipſa ueritate, tua ope-
ra rediiſſe intelligunt. Noſtrates uero Sueui quib⁹ tuis ipſis uigiliis
tencantur gratitudinibus obſtricti, ne Apollo quidem ipſe fari poſ-
ſet, Vtut ergo extremam manū operi impoſueris (quod breui uti-
nam fieret) me quoq; participem facere digneris, & plurimum ro-
go, & uehementiſſime oro. Vale literarum decus & aſylum, Germa-
niæq; oculus dexter. Vxorem tuam ἀσάλομα. Iterum uale. Ex Hir-
ſaugia xviii. Calend. octobres. Anno M. D. I.

Nicolaus Baſellius Hirſaugienſis monachus, Ioanni
Reuchlin Phorcenſi LL. Doctori S. D. P.

NVdius tertius quē Apedibus ſeruū miſeras, hofpitem inſaluta-
to, uel ut aiunt, poſt fores petita licentia receſſerat. Nā ego cō-
ſectis extēporaneis ad te literis nōnihil de rure tuo ſcribere

IO. REVCHLIN. LIBER PRIMVS

statuerā, celeri aut praeventus abitu nuncii quod obiter nix agre digesserā ad te dare non potui. Verū serui tui siue Dauus ille siue cedi pus sit crassam negligentiam Battus noster supplebit. Gratulabor ergo tibi amicissime Capnion, quod rus colere tum primum didici cum tuas ad me suauissimas literas perlegissem, quodque a populari tumultu & negotiorum strepitu plurimorum te subtrahere, tibi quoque ipsi uiuere inceperis. Iam nunc enim philosophum hominem praeter te fers, qui haec nunc causidicum & forensium litem te negotiatorem constitueras, nunc liber tunc aut seruus uidebare. Hoc idem autem & Tullium fecisse nostrum & Varronem, Apollonium quoque Philostratus ait. Nam M. T. Cicero deposita toga curisque post tergum reiectis in Tusculum secedens, non iam popularium questionibus rerum sese commiscere uoluit, sed secretius delitescens philosophiae operam dedit, Xerxes etiam magnus iste Persarum rex non tam armis quam agris colendis curam egit, Romulus item quo temperanter omnes uiuerent duo liberis tantum studia reliquit, agriculturam scilicet bellique artes, hac enim uita temperatiores fieri homines iudicabat. Numae quoque Popilio non minore colendi ruris fuisse curam quam Romulo legimus. Et quid de Quinto Cincinnato oppressi consulis & exercitus liberatore? Quid de Fabricio & alio Caio Fabricio Curioque dentato referam qui in colendis agris & rure tantum studium, curam operamque impendebant, ut alter eorum ab aratro uocatus ad dictaturam uenerit, alter fascibus depositis ad iuuenos redierit. Sed quid sus Minervam *Λαῖνασ εἰς ἀγῆρας*. Quare tuo rusculo inclusas non alium quas tecum centenarium iam numerum aequasse referunt pippinationes, non porcorum grunitionem, sed ut cepisti philosophiae & abstrusarum quoque rerum secreta rimari pergas oro. Hac omnium philosophorum studia sunt. Haec te doctissimis quibusque non dico aequare, nam id tibi factum est facillimum, sed superferre poterunt. Ceterum de Pauonissa non est quid scribam, tenes namque quod magnopere literis a me fieri flagitasti. Sed ego te omni tua opinione de candidis frustrari quam maxime timeo, quia nos hic pauos albos masculos inter tinctas & maculosas habentes nunquam albas parere, sed semper diuersicolores uiderimus, nisi fortasse tu foetus praestigio procreare uel arte aliqua ipsa oua excubare noueris. Vxorē, tuam pedibus laborantē gaudeo tuo rure delectari, quam meis uerbis saluere iubeas oro. Iterum iterumque uale feliciter. Ex Hirsaugia pridie Calē. April. Anno 1509

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Nicolaus Ellenbog prior monasterii Otthenburensis
Ioanni Reuchlin. LL. doctori. S.D.P.

Reditus est mihi Cratylus una cū lris tuis uir literatissime, qbus aduersa te ualitudine laborare dolēter accepi. Grauius tu quidē cōmuni literatorū incōmodo. Solet enī plarūq; puita eos q lris sunt dediti molestare, qd ex Marsilio Ficino platonico illo pho de triplici uita opusculū haud cōdemnendū legēs scire potuisti. Deus Opt. Max. a quo oīs medela, faciat ut qprimū sanitati restituaris, ut nedū mihi aliqn pdesse possis, uerū etiā toti ecclesiae catholicae. Quantā enī iacturā (citra adulationē loquor) imatura tua mors uniuerſali ecclesiae allatura sit, nemo ignorat, nisi literarū ignarus. Rursū vō qtu uita comite sacris lris inuigilans pdesse possis dici nō pōr, potissimū tāta eruditione & linguarū pluralitate pollēs. Ego sane ut petis p te dignissime uir orare qfidelissime apd deū non desistā. Tu uero ubi sanitatē receperis, secularibus posthabitis negociis, ad diuinas eruendas scripturas totus incumbas pæcor. Audeo enī hoc mihi polliceri, si eiusmodi te armaueris proposito, sanitatem tibi propediē deo largiente reuerſurā. Vale ſœlix. Ex Otthenbura. xii. Kalen. Februarias. M. D. X.

Nicolaus Ellenbog prior Otthenburensis, Ioanni
Reuchlin Phorcensi. LL. doctori. S.D.P.

Fuit apud nos Bacchanalibus his diebus ingenuus uir ſacundiffimusq; immo alter Vlyſſes Dieteganus Vueſterſten, cum quo tibi non parua familiaritas eſt. Qui ſane te ſanum & incolumē prædicat, quod profeſto nūcium mihi gratiſſimum fuit, te enī optime ualere uoluptati mihi permaximæ eſt. Deus Opt. Max. faciat ut qlongiſſime & uita & bona ualitudine utaris, ut cum patriæ tum uniuerſæ Germaniæ utilitati & ornāmēto ſis. Sed & literatis ſtudio ſiſq; omnibus ueluti ſyduſ præfulgidum præclariffimos multiingæ doctrinæ tuæ radios diutiſſime effundas. Ea enim de te mihi ſentētia eſt, ut tam diu ſcribas & ingenii tui nobiliſſimas dotes effundas, qdiu uiuis. Nec tātæ tuæ ſint in rebus agēdis occupatiōes, qn bonis lris ingenuiſq; ſtudiis ſemp incūbas, & qpluria poſteris monumēta relinqs, qb⁹ te poſt lōga ēt annorū curricula uixiſſe teſteris. Vereq; tūc uiuere incipias, ubi uita funct⁹ fueris, ſiſq; in ore oīm hoīm oculis ſublatus. O te ſœlicē, q cū honeſtate fama; pclariffima & rei pe

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS

culiaris copia, tñ bonarum scientiarum thesaurum, cum lingua-
rum interpretatione nactus es. Sūt plane hæc dona summi datoris,
a quo omne datum optimum & omne donum perfectum est. Facis
aut tu prudenter & fideliter qui talentum tibi creditum nō abscon-
dis, sed amplissimo cum scōnore reddere studes. Hæc humanissime
doctissimeq; uir ad te scripsi, nō assentatiōe aliqua duct⁹, sed animi
oblectandi gratia. Nam uoluptate non modica afficior, siqñ occa-
sio mihi offerē de te q̄ honorificētissime loquendi. Sed & ad te scri-
bere aut tuas uicissim legere lras, tā dulce mihi est q̄ qd̄ dulcissimū,
nihilq; auidi⁹ desydero q̄ posse aliquñ corā te alloq; & suauissio tuo
colloq; frui. Rogat te Abbas me⁹ bñmeritus, rogo & ego ut aliquñ
opportunitate capta ad nos cōcedas. Cæterū inq̄rere iussī mercato-
res lōge lateq; græcā bibliam, sed hætenus mihi contingere potuit
nulla. Velim itaq; ut siquam uenalem noueris, litteris me certiorē
reddas. Vale bene uir integerrime, & me tibi deditissimū scias. Ex
Othenbura. x. Kal. Martias. Anno. M.D.XII.

Sebastianus Murrho Colūbariēsis Io. Reuchlin Phorcensi. S.D. Pr
DVdū uir p̄stātissimē tuū iucūdisimū aspectū, teq; corā uide-
re desyderabā, mirabarq; cur tāto tpe Ilfatia nō uideres, eaq;
tua p̄sentia destitueſ, sed nō ab re id fieri autumabā, iūct⁹. n-
es & generoso & idustrio p̄cipi, q̄ tua opa doctria ac idustria mul-
tū eger, iucūdeq; p̄fruiſ. Nunc aut tertio kal. Iulias accepi tuas desy-
deratissimas lras, q̄bus te doctissimū uirū mei nō solū memorē fuiſ
se intelligo, sed studioſe q̄ ego ignorauī lucubratiōe diligētissima
q̄rens indagasti, meq; tandem instruxisti. Qua de re tibi gratias ago
maxias, meq; tibi totū deuoneo. Moysen quē antiq̄ssimis nō igno-
tū fuisse, græcis edocuisti, eiusq; diuino ore, plata leges institutaq; a
latinis tāq; barbariē sapiētia & utpote ueræ religiōis inimicis sp̄reta
ad te misū uti desyderas, & q̄dem flagrāter, feciſſe, si totus apd̄ me
interpret⁹ foret, sed quom solū Exodū habeā (ab eo. n. libro cōeprū
iniitiū est) ob hebrææ linguæ librorū penuriā, librari⁹ aut quotidiana
nis negociis ipeditus est, ut huic rei operā dare nō sufficiat. Curabo
optie doctor, ut breui Moyses neq; tibi, neq; mihi desit. Partē libri
tabellario huic oñdi, nō q̄ me fingere putes, sed ut desyderiū tuū in
Moysen crescere faciā. Quē cū Ilfatia ueneris, tū pro tuis scriptis do-
ctrinisq; pro Moysē grates cōdignas pro mea uirili exhibebo. Vale

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

meq; inter tuos statue amicos. Iterum uale foeliciter. iiii. Kalen. Iulii
as. Anno salutis. M. CCCC. lxxxvii. Ex Colmar.

Vuolfgangus prapositus in Ror, Ioanni
Reuchlin LL. Doctori. S. D. P.

Quo te nomine uocē clarissime doctor ac nostrae aetatis oim
excellentissime, etiam si omnia membra mea uertantur in
linguas nescio, nec tu laude mea indiges, quom laude
tua plena sit terra. Ideo fama tua excitat⁹ quāsiui. Magister is ubi ha
bitat^r Et dixerunt ueni & uide, Ecce in Stutgarten. Venirem perso
naliter & uiderem, nisi cura rei familiaris humeris meis contractis
imposita prohiberet. Nec hominem alium sub sole poti⁹ uiderem
propter sacras literas hebraas, quas prae omnibus calles, in quibus
& ego utcuq; proficio. Sed id prae omnibus auidum me reddit, qā
cum tua una cū Sidonio & Baruchia de Verbo Mirifico tractabas,
ego licet indignus ad parietem affiti & audiui quomodo ille uetus
Baruchias aiebat, q̄ pronuntiatio nominis ineffabilis comprāhen
deretur tribus commatibus sub una periodo, eo loco quo Moyses
de ineptitudine linguā conqueritur. Sed hodie dictum Baruchiam
non intelligo, nec expositionem dicti nominis (licet in manu mea
sit Sepher thillim) capio, quia extra sacellum extiti, in quo licet nō
idola tñ cancelli iuxta morem gentis nostrae alti sunt, quare intro
spicere non potui, quomodo ipse hebraus ex. lxxii. uersibus quāli
bet sancta signacula digito monstrabat. Verum ex uoce tua audiui
te ibidem, & cōieci te singula per quā diligenter aduertisse. Ideo ut
uerbis tuis utar, si qua scis quāris auditorem ut ex te discat, ita plu
rimum delectaris communicatione & liberalitate studiorum, nec
necesse erit orare ac uix tādē exorare auditorem, quia auidus au
diam saltem calamum tuum de pronuntiatione & expositione mi
rifici nominis ex locis supra nominatis. Scripsissem illi Baruchia,
sed ut scis inhumanus est, & pro consuetudine gentis suae non ualde
amicus, & de genere hominum qui talentum libenter suffodiunt &
scientias occultant. Sed & Capnion ex his creditur quia uix affiatu
inspirat de uerbo crucis cui⁹ Areopagita in ecclesiastica hierarchia
meminit. Sed tu Ioannes Reuchlin oīa cōmunicabis Vuolfgango
tuo, qui in hac canicie sua nil habet p solatio nisi sacras literas. Ipse
arcana uelamenta & secretissima symbola non sparget in aurā, sed

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS

filebit, celabit, tacebit, & Verbum Mirificum perq̃ diuiniter colet.
Vale foeliciter. Ex monasterio Ror ordinis. S. Augustini canonico/
rum regularium. Anno domini. M.D.I. in die. S. Viti.

Hieronymus de Eudorff doctor & miles, Ioanni
Reuchlin Phorcensi. S.D.P.

VTres Magi stellarum quondam obseruatores, saluato
ri nostro preciosum obtulerunt thesaurum aurum thus
& myrrham. Sic tibi illius apud nos mortales œcono/
mo fideli, primum eorum & optimum quod mihi est
his impositum mitto. Et recte inquam nescio, quomodo cum au/
rum quidem sit pro temperamento Iouis, maxime omnium
temperatum, quod non solum ut arbitror uitæ, sed & religioni ue/
ritatiq; ipsi quodammodo conuenit. Insuper aureus hic nummus, leo
nis habet imaginem crucis signum ferentis, quo lustrator mundi
communisq; dux cœlestium Phœbus sedem tenet, tâquam tibi ue/
xillum hoc committens atq; collocans in manus tuas, quod nobis
semitam ad deum aperuisti, & plane instruis. Præterea altera ex par
te nummus iste diui Petronii senis illius simulacrum habet, quod
Saturno altissimo planetarum religionis arcanorumq; custodi ido
neum & per consequens tuæ hebraicæ institutioni ad gratiarum
actionem forte haud incongruens munusculum fiet. Non q̃ agam
sicut debeo, sed ut possum, neq; ut possum, sed ut deus spirit⁹ & mēs
est, tuq; eius ut œconomus, sciamus nil aliud amare nisi mundam
mentem, bonaq; pro amplissimis suis donis potius uoluprate quā
holocaustis esse contentū. Nam pro tuis rudimentis hebraicis quæ
nuper impressa repi ac comparauī, immortales refero gratias, sem
perq; habebo. Ac quamuis corporibus satis longe distemus, tu qui
dem in Sueuia, ego uero in media ferme Bauaria habitantes, tamē
animus me⁹ penes te esse dudum cœpit, & in tuis sacris laribus con
quiescere. Utinam & tuus in mea humili casa aliquando uicissitu/
dinem ageret, cum tibi forsan notus nec sim (alter enim alterum
ante nunc decennium duntaxat uidit) nec dignus sancto tuo con/
sortio. Quoniam igitur quum superiore anno ex curia Caesaris do
mum me contulerim (licet adhuc consiliarius suæ maiestatis & ca
meræ sollicitator sim immeritus) colendo agellum ut tempesti
uius sarcinas colligam antequam proficiscar ē uita, tum inter ociū

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

literarium ueritatis ardore gratissimis amplector ulnis institutio-
nes tuas, illisq; conor operam dare. Sed dulcissime mi pater cum ca-
ream docentis uiuæ uocis oraculo, obsecro ut unum mihi mittas,
quem forte instituisti pro cura huiusce rei. Nam illi ei cum uictu da-
bo per annum uestimenta & de salario quicquid dictaueris, ut ta-
men ualeat in equo mecum ambulare, quoniam quidem sapicule
existo foris, etiam plus dimidio temporis amicorum temporibus
transmisso. Et quicquid in meipsum atq; unius filioli mei institu-
tionem fuerit, haud denegare digneris quaeso. Iam nil amplius ne
epistolæ modum excedam, quæ nõ debet sinistram manum legeri
tis implere. Vale feliciter. Ex ædibus nostris Mosen pridie Kalen-
das Februarias Anno. M. D. IX.

Ioannes Stofiler Iustingensis, Ioanni
Reuchlin LL. doctori. S.D.P.

Figuras cœlestes ortus & conceptionis tuæ. Item anni præsentis
& futuri reuolutiones ad te mittere uir spectatissime. Eas quam
iter ad episcopum hodiernum Vuormaciensem habui obtu-
lissem, sed te domi minime offendi. In regressu a Ladenburgo per
aliam uiam reuersus sum ad ædes meas. Habes ut spero cœlestes fi-
guras perfectas a me, summa diligentia examinatas, ex quibus faci-
le de pluribus tibi accidentibus iudicabis. Vale iterumq; vale. Ex Iu-
stingen. viii. Idus Maias. Anno. M. D. IIII.

Ioannes Stofiler Iustingensis, Ioanni
Reuchlin Phorcenfi. S.D.P.

Ex literis tuis accepi instrumentum uerorum motuum solis &
lunæ ac passionum eorūdem a. D. præposito in Denkendorph
tibi donatum. Gaudeo uehementer, utinam eandem seruaret
integritatem & splendorem quam habuit dum ex officina mea ad
eundem abiit. Pro eius regimine nulli mihi sunt canones. Semel
enim rite uerificatum sola motatione aut prouolutione singula iu-
ste patent. Constituera apud me pro his & aliis absolueudis ad te
aditum, quod in hodiernum usq; diem distuli. Vexor quotidia-
no morbo sinistri cruris, nescio spasmatice an alio, adeo uehemen-
ter ut equo insidere penitus abhorream. Spero tamen redituum
tempus uernum uires mihi & sanitatem restitutum. Characteres
planetarum libenter sculpam, sed quo pacto reti tenui sine læsione

IO. REUCHLIN LIBER PRIMVS

infigi possint non intelligo. Singula absoluemus uita comite, uiribusq; reasumptis, In hebræo sermone quo abunde doctus es si sint hæc dictiones bobel & bouel, earundē peto cū p̄senti gerulo interpretationē. Vale feliciter, Ex Iustingen. viii. die Aprilis Anno. M.D.II.

Georgius Similer, Ioanni Reuchlin Phorcensi.

LL. doctori. S. D. P.

Non possum illud probatissimi poetæ p̄ceptor doctissime nō recordari, q̄ te tam lata tulerunt secula. Aenea in gratiā Dido nis orāte, qm̄ nobis infelicitas temporū (iniuriā uerius dixerim) inuidit cā supellestilē q̄ ad ingenii cultū p̄tinet, appellamur & interpellamur assiduo, p̄pter extirpandā barbariē in sacris codicibus ex Amanuēsii lituris passim interlitā inspersāq;. Verū em̄uero falx deest. Nobis quidē uidet̄ æqui boniq; facile esse consulere inter n̄ros, q̄q; (ut est apud Hieronymū in proœmio super Iob) tāta sit uetustatis consuetudo ut etiā cōfessa plarissq; uitia placeant, dū magis pulchros habere uolūt codices q̄ em̄edatos. Proficere igit̄ nobis est aius si codices hebræi extarēt, ut genuino & gētilicio idiomate uersati dirū & pestilentē quibusdā & fere publicum errorē eximerem⁹, qui. S. spiritus oracula diuinitus ad nos deriuata, p̄ arbitrio suo corrigere, potius inuerrere & deprauare conant̄. Tu nobis ansam capulumq; falcis præbe, & uel psalteriolo uti pollicitus es succurre, mox mox ad aedes tuas redituro q̄primū. Scio nanq; pectus tuū recēti adhuc æstu curarū ex ædificatoria sollicitudine q̄ddam deferuere indignum liberalissimis literis, hebræas significo, q̄ uirū undique fariā rotundum integrūq; & nulla penitus animi nebula turbatū sibi uēdicant, q̄ possunt exclamare. Sancti estote, nos q̄dem sanctæ sumus, lingua certe breuis, sed fuci ac sensus plenissima. Quid plura? Misertū est me Republicæ literariæ, quotiēs cogito me me esurire codices chartaceos, atq; alii parcissime tractāt eboreos. Vale caput & columnen literatorū, qui perinde alios superas, restinguit stellas exortus ut aerius sol. Datæ Phorce. xii. Kalen. Iulias. Anno. M.D.IX.

Beatus Rhenanus Selistatinus, Ioanni

Capnioni Phorcensi. S. D. P.

Iacobus Faber Stapulēsis uir ex om̄i æuo incomparabilis om̄q; disciplinarū uberrimus fons, qui philosophiā nimio situ squalentē & suo uiduatā splendore ita illustrauit, ut Hermolao Barbaro

& Argyropylo Byzatio p̄ceptoribus (quod quodā loco adnotasti) olim tuis huic lōge plus nitoris attulerit. Ille. n. prāter latinitate do natū paraphrasten Themistiū & Dioscoridē adhuc a quibusdā sup p̄ssum parū quod quidē editū sit elucubrauit. Alter totā Aristotelis philosophiā in latinū e grāco uertit, sed nudā nullisq; illustratā cō mentariis, quo legentiū mētes obscura eius philosophi sensa facilius intelligāt, hic uero peripateticā doctrinā ita reddidit puam, ut neq; Ammonio neq; Simplicio aut Philopono iam sit opus. Is inquā ce leberrimus uir cū ego apud Parisios philosophiā studiorū affecula degerē, mihi opido familiaris fuit, quo factum est, ut & i Germaniā reuerso mihi, de rebus suis nonnunq̄ scripserit. Et quoniam Cusani omnium Germanorum doctissimi opera a se recognita imp̄ssioni tradere in animo habet, elapso iam tēpore per literas a me rogauit, ut si quā superessent eius uiri opuscula p̄sertim Directoriū speculā tis, quod Tritemius in Catalogo suo ponit excribi curarē. Dedi iam ego opam apud multos ut aliquid conquirerem, cum Moguntia apud Grefemundum, tum Friburgi apud Gregorium Ruschiū car tulum, q; is uisitoris officio fungens uarias bibliothecas, eius prae cipue regiōis ubi Cusa adhuc in humanis agens, frequens fuisset, sa pe perlustraret atq; excuteret. Hic aut̄ p̄ter libellum de deo abscon dito quem pridie exscriptum habeo, & sermones nihil se adhuc com perisse affirmat. Percontatus p̄terea sum a Pelecano Rubeacensi, uidisset ne uspiam tale quippiā, retulit is te multa habere quae Cusa composuisset, sed paucis ea cōmunicare, quippe quae apud te essent in magno p̄cio. Significauit mihi hoc idem Ruschius Cartusien sis. Coepi itaq; eruditissime uir exinde cogitare, quo pacto mea opera particeps eorundē libellorū Faber efficeretur. Et primo cum de pa randis ad te literis consilium inuissem, & meipsum aspicerem, fru stra me cāturū esse subueebar, mox cum Fabrum cui haec mitti de berent, & cui uix negari possent cōsiderarem, animus mihi fidēter petendi datus est. Non. n. tanto uiro qui te & tua omnia mirum in modum laudat, extollit, magnificat, te nō obsequuturū facile unq̄ crediderim. Qui de te in quintuplici psalterio (quod ad hebraici & grāci exemplaris archetypū ueritatem fidelissime recognitum, & uenustissimis notis informatum, mihi nuperrime muneri misit) ita honorificā mentionē facit, ut libeat eius hic uerba recensere, quom

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS

de super sancto regis nostri & Seruatoris nomine loquitur, sic inquit
entis. Illud idem scripsit Mirandula, & de eodem librū edidit elegā
tissimus & sine controuersia inter Sueuos doctissimus Ioannes Ca
pniō, cuius paulo ante meminimus, quem quidem libellum ab illo
diuino benedicto & mirando nomine de Verbo Mirifico nuncupa
uit. Hactenus Faber. Quin aliis in locis Reuchlinianorū indimēto
rum (sic. n. nominat) sæpe meminit. Vides igitur quāti te faciat Fa
ber, quātāq; honoris p̄fatione de te loquatur. Memini ego ex eius
me ore nō semel audire. Doctus & reuera is qui se Fumulum appē
lat. Hæc autē si ut tibi aduler me in medium afferre credis, lōge erras
Non enim ex eorum numero sum qui aliud blāterant, aliud in pe
ctore clausum gestant, sentit animus cum calamo, lingua cū corde
Moueare itaq; prætātissime uir ad mihi commodādos libellos, nō
modo ob Fabri in te beneuolentiam, sed & ob maximam Germa
niæ laudem, quæ inde Germanis omnibus adcrecet. Excusi sunt iā
pridem non inficior eiusdem dialogi multi, quos omneis & ego in
ter meam librariam supellectilem teneo, sed erratorum immunes
non sunt. Quare cum iis recognitis atq; eliminatis sermones quos ex
pontificia Romæ bibliotheca excriptos habet, & tui dialogi acces
serint, erit profecto opus undiquaq; cōsummatissimū. Verum ut ad
id faciendum propensior reddare, dono tibi misi elegantissimum
politicorum opus, quod ab hinc triennium Faber Stapulēsis ex sua
officina emisit. Tritum enim est apud græcos adagium, *χρὲς χρῆται*
ὡς πῶς ὁ δέκτολος δέκτολον. Da & accipe, mutuū namq; muli scabūt,
ut est apud epigrammatariū Burdegalensem. Tu igitur eloquentis
sime uir, morē mihi in hac re geras, quod si egeris, erit cur tibi perpe
tuo deuinctus existā. Si p̄terea propositiones Cusæ impressas, Sym
machi epistolas, aut Egesippi historici christiāi libros scriptos apud
te habes, patiare obsecro ut me adeant, & ad aliquot dies mecū ho
spitētur, redibunt sancte polliceor. Astutum Hermonymus lacedæ
monius non tam doctrina q̄ patria clarus olim tibi apud Parisios
præceptor, & mihi græcæ linguæ tyrocinia exposuit, tui subinde me
mor. Vale Germaniæ immo totius orbis decus, & Rhenanum tuū
inter eos referto, qui tibi sunt opido q̄deditissimi. Ex Helueto quod
uulgus Slesstat corrupta nomenclatura uocat, decima luce Nouē
br. Anno a Christo nato DD, D. IX.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Beatus Rhenanus Selistatinus, Ioanni Capioni

Salutem. Quaterniones illos membraccos quos ex Cusae operi
b⁹ commodato ad me dedisti eruditissime humanissimeq; uir
ea fide remitto qualem tu poscere uidebaris. Excripsi ego Parisi
osq; ad Fabrū nostrū misi. Tu si quid iterim noui reperisti, fac nos
quoq; participes, & laconice scribenti ignosce. Nā hoc tps negotiis
oppido q̄ negociosis distrahor, ut mihi ipsi uix satis constem. De iti
nerario Antonini aliquid ad me scribe, ubinam uideris, & Antonini
ne sit imperatoris, an ab aliquo eiusdem Alibellis potius cōscript⁹
quod probabilius uidetur. Vale eloquentissime uir, & me ama. Ex
Argentorato xiiii. Aprilis die. Anno M. D. x.

Rodolphus Agricola Ioanni Reuchlin salutem.

¶ Εἰς ἡμᾶς, ὡς τῆ δουτέρα ταῖν σου ἐπιστολῶν κατὰ τὴν
ῥήτεσιν εἰσομενόν πρότορον ἀπακείνομαι, ἀκούην μὲν σὲ ἐπιστάσαντα
μὲ τὴν ἀρετὴν, & τὴν πραγμασίαν ἔχοντα πρὸς τὴν ταῦτα λέγει
σοι, ἀλλὰ εἰς τὴν οὐκ ἔχοντα ἀλθεῖς, λόγον μὰ θεῷ κενῶν δὴ ἡκκοῦ
ῥηματῶν. οὐτε γὰρ ἐπαγγέλλομαι τὴν ἀρετὴν, οὐτε διδάσκω ἀνθρώπου
ἢ πόθεν; καί τοι ἡγούμεθα σὲ τούτων ἡ τοιούτων πᾶν ἀκούειν λόγον, ἀλ
λὰ τὸ τῶν ταῦτα μὲν αὐτὶ ἐμὸν τε καὶ τῶν ἀφ' ἑαυτῶν πρὸς ἑαυ
τῶν, ὅτι τὸ δύνασθαι πρὸς ἐμὲ, ὅτι οὐ δύνασθαι μὲ προσημερίων, ἢ τοι
ἀλλὰ τὴν πραγμασίαν ἀγνοῖας ἐσφαλμένον, ἐπεὶ περὶ ἐμοῦ οὐ
τε γινώσκον οὐτε λαμβάνον ἀν ἐπαγγέλλομαι ἡλμῶμι, οὐδ' ὡ
θεὸς βουλοίμην. ἀλλὰ πρὸς ταῦτά γε εἰπὲν ἐλτόρον ἐδιδόκην ἀν, νῦν
κατὰ τὴν παλαιὰ γνώμην, βεβήβαρωμαι χρόνιος ὢν ἐν βιβλίοις, καὶ
ἵδ' οἶμαι τὰ ληθῆ λέγειν. ἀλλ' ὅτι αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὴν ἀ
λήθειαν περὶ αὐτῶν ἐνδεχόμενον ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄλλοι καὶ ἄλλοι ἐπὶ κα
τὰ τὸ δωατόν μοι ἐκκινῶσι ὡς πρὸς τὰ σα ἐκκινῶσι. τὰ δ' ἄλλοι τὰ
ἡμετέρεα τε καὶ γνωστοτέρα φωνῇ ἐμοί γε ἀμείνον γράφειν.

Postulas a me uir doctissime uti literas ad te dcm, idq; prope cō
uicio a me efflagitas, ego contra, ad dandū cunctatior sum, Sapim⁹
uterq; tu q̄ quicquid est hoc studiorum meorū, māuis tuo iudicio
q̄ alienæ credere prædicationi. Ego q̄ haud temere mihi uideor cō
mittere debere, ut iudicium tuum subeam hominis tā multiplicib⁹
disciplinarū literarumq; ornamentis expoliri. Quarum rerū abun
de locupletes testes tuæ mihi literæ fuerunt. Gaudeo (ita me deus

IO. REVCHLIN. LIBER PRIMVS

amet) uicē tuam, & quum animi naturæq; tuæ foelicitati, tū uero in primis fortunis Germāiæ nostræ gratulor, quam si unquam, nūc aliquādo expergefieri oportebit, & ab hac barbarie qua tot iam seculis uelut stupido sopore uel potius ληδάρῳ πνιῖ oppressa tenetur excitari. Quod autem eruditissime simul prudentissimeq; sententiā tuam de hebraicis literis ad me perscribis, facis tu quidem humanissime, credo etiam uera te dicere, quid faciam tamen si aliud mihi uidetur, scis enim quot homines tot sententiæ, ut in rebus humanis persæpe in mentem mihi ueniat dubitare, sit ne uerum id quod priscis nonnullis uisum est, esse id optimum in eis quod sit animo cuiusq; gratissimum. Itaq; mirum in modum sententiā eā græci poetæ mihi probatur hac in parte. Οὐνεχ' ὅπερ βενέδλατε ἡ τὰ χεῖρα θεῶν ἐν γούνασι κείται μοίρης εἰς ἐν πέντα μέμιγμένα ἢ τὰ μέν οὐ τις εἶρεται ἀθανάτων ἀλλ' ἀπρόσηπα τέτυκται, ἀχλὺν θεῶσι καὶ κέκαλυμμένα ρῖς ὑπὸ χεῖρας οἷα μοῖρα πῶσι, καὶ οὐχ ὕδαρ ἀπ' ὀλύμπου ἐς πέαν προΐησι τὰ δ' ἀχλὺς ἀλλα φέρονται πνοίῃ ὡς ἀνέμοιο. Itaq; adducar ut putem satis iustam causā mihi esse, quare debeant eæ literæ mihi placere, hoc ipsum q; placent. Ut tamen scias quanquam non recte non tamen sine ratione me errare, puto uos magnos uiros qui clarum uobis splendidumq; ex illustrioribus studiis parastis nomen, etiam sine his literis facile rationem uitæ uestræ posse reddere. Quæ quidem si desint uobis nō magno opere desiderantur, sin assint uero magnæ laudi dentur, accessio nem tamen quandam & uelut appendicem clarorum studiorum minores has artes & esse uultis & æstimari. At ego qui mihi sterilem hic (ut ita dicā) arenā excolendā sumpsi, nisi aliqd amplius q; uulgus solet coner, quid erit quo a segnicia nomine hæc mea studia defendam. Itaq; si minus in uno quouis eorum præstare possum, numero me tuear oportebit. Et hæc causā mihi communis forte cum multis est, id quod dicam proprie meum est. Reliquas literas aliis didici, cupiui enim pro uirili mea si qua possem literariæ Reipubl. patriæ nostræ prodesse, quod nisi spectassem, erat mihi eadē q; oib; uia & ad res parādas uberior, & ad nominis claritatē illustrior, & ad hominū commédationem gratior. Has autē mihi discam, statui. n. senectutis requiem, si modo ea me manet, in sacrarum litarum per-

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

quisitione collocare, quum ita necesse habeam tunc libros eos le-
gis intente perspiculareq; lectitare, uideor mihi eadem opera & lite-
ras hebraicas discendo eos legere, & legendis eis hebraice discere
posse, simulq; τὴν ἰδιότητά ἐκείνην ἡ ἀόριστον μυσταίους πολλοῖς γίμνα-
σιν pernoscere, Basilius quoq; noster quē deterruisse te scribis acri-
ter me incitauit, secutus tamē fortasse impetum meum, & calcaria
(ut dicitur) currenti subdens. Quin tu quoq; qui contraria sentis
nescio an acerrimis me facibus extimules, turpe namq; fuerit mihi
uel nolle id uel non posse percipere in hoc studiorum ocio, quod
tu tantis tanq; diuersis districtus studiis discere potuisti. Basilius de
quo scribis in patria est, fuit mihi arctissima cum eo familiaritas,
nuncius interpellat. Vale. Heidelbergæ quinto Idus Nouēbres

Rodolphus Agricola, Ioanni Reuchlin

Phorcensi Salutem.

QUum Plinius meus uel noster potius (quid enim debeo nō
commune utriq; nostrum putare præter inscitiam meam)
& eum præsertim quem quantum mihi longus usus
familiaritasq; uitæ conciliauit, tantum tibi studia prædara uirtu-
tesq; deuinxerunt tuæ. Is ergo quum ad te proficisceretur, non po-
tui sine meis ad te literis cum dimittere, non quod certa aliqua aut
digna causa esset scribēdi, sed ut memorem me tui perspiceres, hoc
est ut tantum scriberem, quanq̃ hoc ipsum scribere, tibi præsertim
homini cuiusmodi te censeo αὐταί τῶν ἐαυτῷ ἐστὶ καὶ αὐτοῦ ἐξ
τῆς προσφασίας. Audio duxisse te uxorem, qd' ut felix faustumq;
tibi sit, eueniatq; uotis omnibus precor, laudog; sentētiā tuā &
uehemēter (ita me deus amet) probo. Ipse quoq; in prioritate id
facturum me destinaueram, sed postea q̃ iam incepti diligētius me
ipse introspicere, auersus sum ab eo consilio, non incommodis rei
uxoriæ quæ multi κακότηχοι multis uerbis psequuti sunt, sed de-
terrui me potius genus uitæ meæ & animus leuissimis etiam curis
impar, καὶ Μελέωνος πῆσ' φύσεως μου ἢ γε μάλλον ἀπαρμόσυνον ἢ
ὡς ἀλ' ὁδὸς αὐτῆς εἰπὶν βαθεῖα τις γὰρ οὐμία παντὸς τοῦ βίου. Quid enī ne-
cesse est mihi uitia mea speciosis circundare nominibus, itaq; sortē
te felicemq; hoc ipso instituto tuo iudico, tamē ut pro hac ipsa for-
titudine tua in reliquum par tibi respondeat felicitas, id quantum
quicquam mihi tātum tibi doctissime humanissime opro, atq; sem

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS

peroptabo. Implerem chartam, sed nuncius interpellat. Vale, Datū
pridie Nonas Februarias Heidelbergæ.

Ioannes Camerarius Dalburgius episcopus Vuormaciensis

Ioanni Reuchlin Phorcensi. LL. doctori. S. D. P.

INter multa & præclara tua in nos gētemq; & familiam nostram
officia atq; benemerita, iucūdiſſimū illud iudicamus, quo nos p
ximis diebus honorasti, totuſq; nos oēs tibi perpetuo obligasti, re
cte enim poterimus ad te hos uersus referre, qbus cū nuper hominī
cuidam amicissimo gratias egimus inter alia dicentes. Gratius est
gemmis fuluo quoq; gratius auro. Gratius auriferi nō tulit unda Ta
gi. Nempe cum alias tuas translationes quas uel nostro uel fratris
amore absoluiſti, ē græco in Germanicā uel latinam linguā uertēs
libellos uehementer probaremus, tū has tuas lucubrationes maxie
sumus admirati. Alemanica uidelicet in lingua tam apte, tam luci
de, tam suauiter & in ligata, & ita ad certum numerū perſtricta ora
tione, ea nihilo in ſententiis immutato potuiſſe explicare, tantoq;
id mirabilius uisum eſt, q te illo genere carminis quod octonis ſe
preniſq; pedibus uiciſſim procedit concinnat ſimiliterq; cadit deſi
nitq; q aptiſſime nunq te antea uſum eſſe aiebas. O bonæ fertilis ſe
raciſſimaq; deplātata arbor, quæ primos fructus tam delicatos ma
tuos, ſapidos, ſagrantiffimos, & quod omnium pulcherrimum eſt
immarceſſibiles perpetuoq; durantes tam ſuauiter nobis decerpen
dos obtulerit. O fecunda inſitio, quæ ſi recte excoletur, in aſtimabi
les fructus ſuauiffimoſq; foetus eſt prolatura. Quid pluribus frequē
tes illæ moleſtiæ & occupationes prohibent, qua ex excuſatione
erga te tanto poſſum liberius uti quanto te ſimiliori palo adalliga
tum eſſe ſciamus. Diſtinuimus aliquot diebus nuncium & tabellari
um tuum, & ad fratrem cum opere tuo tranſmiſimus. Sperabamus
interea commode & pleniore ocio de multis rebus potuiſſe ad te
ſcribere, ſed longe nos ſefellit opinio. Nanq; rediens heri occupa
tiſſimos nosq; ullo alio tempore offendit, ita nobis cogitationes
moleſtias & labores attulerunt litetæ regiæ, qbus principem rogat
hortatur ut qprimū nos Auguſtam Vindelicorū trāſmittat, de nō
nullis rebus agendum eſt illic inter principes noſtros & Ligam ue
ſtram, hæc res cum abſente principe in deliberationem magnam
uenit nos deuocauit. Sit ſatis tibi mi obſeruandiſſime doctiſſimeq;

k

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Ioannes gratissimum utriq; munus tuū fuisse, existimabis recte ope-
ram nos daturos ut tibi gratias referre possimus. Tu inter familiam
nostram numeraberis, obseruaberis, tuum erit quicquid nostrū est
Speramus eam tempestatem de qua nos admones, & quā celo im-
pendere etiam ipsi cernimus, maiore tranquillitate q̄ suspicemur abi-
turam, deosq; propicios fore, domino tuo conseruatori autoriq; pa-
cis & optimo principi (ita semp in animo nostro habitus est) mul-
tos adhuc uitæ dies longioraq; tempora superuiuendi bene speran-
tes opramus, neq; eam perniciē Reipub. q̄ mors sua minas esse pas-
suros deum sanctosq; cælites. Qd si res sinistris fatis agitabunt, tales
nos fratremq; nostrum offendes, quales nos noiasti, hoc est asylum
futurarum calamitatum, nihil in rebus fortunisq; nostris futurum
est quod non tuum esse arbitrari debebis. Sic uale, quoulsq; plusq; is
charraq; suppeditauerit. Iterum uale xii. Decemb. M. cccc. xxi.

Ioannes Camerarius Dalburgius Epūs Vuormaciē.
charissimo p̄ceptorī suo Io. Reuchlin S.

QUOD Vuormaciæ es in hac impura tēpestate, duplici ex cau-
sa gaudeo, altera q̄ propinq; sis, ut amplior mihi spes uisen-
di tui relinqua. Altera, q̄ q̄ta mecū actū sit iniuria, temerita-
te & insolentia rectius possis intelligere. Scito & me pri-
us q̄ de tuo aduentu certior essem fact⁹, destinasse aio, & oīno cōsti-
tuisse abste pro nostra amicitia & mutua bñuolētia exigere uelle,
ut q̄ citissime ad nos cōuolares, amicissimi & cōstantissimi homis
officiū ostensurus. Cū igit tibi cōmodior & recta sit nata occasio, te
p nostrū amorem, per sacras ipsas literas & musas oro, reqro, admo-
neo, ut ad nos uenias, multa. n. tecum pro salute Reipubl. & nostra
tranquillitate sum communicaturus. Tu uale, & amicū te ostēdito.
Sum Laudēburgii aduentum tuū ardentissime expectans. Dat. pro
pere & tumultuarie mi suauissime Reuchlin v. Octobris.

Iacobus Aurelius de Questenberg, Decretorum Doctor, &
Breuium apostolicorum Scriba. Ioanni Reuchlin
Illustri Comiti Vuirtembergensis Oratori
& Consiliario.

MAGNIFICE uir & Doctor excellentissime salue. Hodie mane
paulo post horā undecimā cū tui uisēdi gratia diuersorū
uestrū peterē, nunciatū est mihi e media uia te sine literis

IO. REUCHLIN LIBER PRIMVS

meis quas famulo meo ad te dederā ante lucē hinc abiisse, quod ut postea cōperi, moleste quidē ut debui ferebā, quippe qui fructu iucū dissimā cōsuetudinis tuā tā subita discessione priuatus essem. Cupiebam equidem nōnulla adhuc tecū cōferre, & pro tuis in me officiis quom re non possem, uerbis saltē qualibuscūq; gratias agere, quāq; non plane intelligebā, qua dicendi copīa, quibus uerbis affectū animi erga te mei declarare potuissē, cū cōsydero uim & bonitatis tuā & amoris quā in mirificā illa de me p̄dicatiōe pulcherrime declarasti, quum hesternō uesperī τὸ προσήμιον ἀφροσύνας εἰς πύς ἐλέγχους σοφιστικοῦ τοῦ ἀεισητέλους, nō sine admiratione, imo cū summa uoluptate uidisses, καὶ ὅς ἐρωτι πολλὰ κίς ὡ πολὺ φάμε τὰ μὴ καλὰ, καλὰ πέφανται. Præterea τὴ καλοκαρδίας ἐργον ὅτιν οἷος ἀν' οὐρανὸς γένοιτο, τοῖς δὲ ἐαυτοῦ ἐν' ἀνέξαιτα. Tibi igit p̄ sapientis more p̄mīum sit uirtus tua, ubi mea nō responderit. Itaq; meū p̄petuum studium & mutuam beneuolentiam ob memoriam tuā optimā de me spei quoad uixero nunquam defuturam tibi polliceor, conaborq; modo uotis aspiet deus ne tuā apud Reuerēd. dñm comunem episcopum Vuormaciensē futurā commendationis eiusq; in me beneficiorum pigeat. Vale igitur, & me si mereor illius gratiā commenda. Romæ ex ædibus Reuerend. Dn. Cardinalis S. Marci. Calend. Augst. M. CCCC. XC.

Iacobus Questenberg, Ioanni Reuchlin Phorcensi
Oratori Palatino S.

CVM in tanta hoīm multitudine aut ut uerius dicā oīum p̄p̄gētium colluuiōe ne unum q̄dem pro p̄senti necessitate idoneum scriptorem inuenerim, neq; uero alium quēpiā Bertoldo nostro adhuc febricitante ad manum domi habuerim, q̄ orationem tuam elegantiore litera exararet, id quod tu hesternō die per epistolā tantopere efflagitasti, ipse pro uetere amicitia nostra & antiqua morem tibi gerendi cōsuetudine, laborem obeūdū esse mihi putauī, ne uel opera atq; sedulitas mea semper alioquin officiosa tibi saltem in re necessaria defuisse uideri posset. Itaq; orōnem tuā ad te mitto, quæ propter ipsius summam elegantiam dignitatēq; uerborum & grauitatem sententiarum, digna uisa est, non mea tantum manu describi ὅς καὶ τὰ ριὰ τα τῶ ἀκρω δακτύλῳ ἡ ἀμην, sed omnino ubiq; terrarum legi, adeo tu quidem oīia, ita me deus amet dic

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

ferre, prudenter, apposite explicasti. Ego tamen ut soleo propere trā scripsi, & ἰδοὺ ἐγγαφα. Utinā sit in hac difficilima temporū difficultate quod & tu cōlesti prāditus eloquētia mereris, & nos amici laudum tuarum preconēs uidere cupimus. Vale doctissime uir, principis tui ornator, de Bauariæ domo ac toto imperio Romano benemerite, præcipuum comuni patriæ decus. Romæ Anno M.II.D.

Aldus Manutius Romanus, Ioanni Reuchlin
Phorcensi S.

A Mari me abs te plurimū mi Ioannes iam pridē noui, nō meo in te ullo officio sed humāitate tua, quare nisi te bñuolētiāg tuā plurimi faciā, sim plane ingratus, sed & facio plurimi & redamo magnopē. Ex libris aut̃ quos petis mitto Iuliū Pollucē, Stephanū de urbib⁹, Thucydidē, Etymologicon Magnū, Prudentium christianū poetā cū quo & græca qdā imp̃sa sunt. Seduliū itē cū luuenco & Aratore, cū qbus & Homero cētra imprimēda curauī. Suidas nō erat apud me, & nūci⁹ tu⁹ dicebat nō esse sibi plus pecuniæ, sed rediturū se breui Venerias & facturū quod iusseris. Præterea imp̃si sunt ex græcis hi, post opera Aristotelis q̃ a nobis quoq; habes, Aristophanis comœdiæ nouem cum commentariis, Epistolæ græcæ sex & triginta autorum. Dioscorides, Aratus cum Theonis commentariis, una cū Iulio Firmico, Simplicius in p̃dicamenta Aristotelis, Ammonius in quinq; uoces, Gregorii Nazianzeni circiter octo millia carminum, Nonnus carmine heroico in euangelium secundum Ioannem, Apollonius poeta cum commentariis. Imprimunt̃ & quasi absoluta sunt Sophoclis tragœdiæ septem cum commentariis. Item Herodotus. De hebraicis non est impressum quicquam. Quod tu cōponis placet, perge ut detur studiosis. Imp̃si sunt p̃ter ea latine literis paruis Virgilius, Horatius, Iuuenalis, Persius, Martialis, Lucanus, Catullus, Tibullus, Propertius, Epistolæ familiares M. Tullii. Imprimunt̃ iisdem characteribus Ouidii opera. Statius, Valerius Maximus, si ex his aliquis placuerit scribe. Interea uale, meq; ut facis ama. Venetiis xviii. Augusti. Anno M.D.II.

Aldus Romanus, Ioanni Reuchlin salutem.

D Elektari te plurimū literis & laboribus nostris Capnion mihi uauissime quantū ipse delecter nō facile scripserim, tū quia principib⁹ placuisse uiris nō infima laus est, tū etiā quia laus

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS

ista quoniā a te laudato uiro proficiscitur facis ut me esse aliquē pu-
tem. Sed deū Opt. Max. oro ut diu alter alterius studio delectari pos-
simus, in dies magis quod non dubito futurum si q̄ diu prodesse ho-
minib⁹ possit uita nostra uterq; uixerimus. Libros omnes quos uo-
lebas cui iussisti dedimus, p̄ter Nonnum & Gregorium, nondū enī
exire in publicum possunt. Quod uero minoris istic nostros emere
libros queas, miror. Certū est enim nō minoris eo uendi illos Vene-
tiis quanti cōstiterunt tibi, immo potius pluris. Sed puto esse causā
q̄m mercator iste cum accipiat a societate nostra Venetiis q̄ pluri-
mos simul libros, & minoris q̄ uenduntur singuli, ut quemadmo-
dum æquum est & ipse lucrari possit aliquid, nec tū soluat (damus
enim illi ad tempus) gratis eos fortasse habuisse putat. Vale Vene-
tiis. x. xiiii. Decembris. M.D.II.

Bilibaldus Pyrkaimer, Ioanni Reuchlin S.

POsena merito negligentiae argui uir clarissime, si ante q̄ ami-
cicia mihi iunctus eras, te ob uirtutes doctrināq; egregiā nō so-
lū admiratus sim, uerū etiā dilexerim, uehementerq; amaue-
rim, nunc uero cū arctiore uinculo mihi astrictus sis, tui penit⁹ obli-
tus uidear. Vt igitur amicitiae nostrae officioq; meo pariter satisfac-
ciam, praesentibus literis earūq; latore homine mihi sanguinis ne-
cessitate coniuncto, nec literarum experti te saluto, admodumq; ua-
lere cupio. Audio enim te nō nihil animo ob nescio quas aduersita-
tes perturbatū esse. Sed cum sis uir cunctis uirtutibus omniumq; dis-
ciplinarum genere nō solum excellens, uerum extra fortunae quoq;
aleam positus, nemo crede mihi Therfites seu Zoilus tuam cādidā
denigrare famam ac dignitatem poterit. Fac igitur ut non solū aīo
forti quemadmodum tuam decet prudentiam obtrectationes ini-
micorumq; calumnias feras, sed & magnanimiter contemnas. Me-
mentoq; solūmodo uitia inuidetiae esse exp̄tia, uirtutes uero semp
fuisse & esse iuidiae sycophantiis ac æmulationibus obnoxias. No-
sti enī ὁ πρῶτος ὁ ἡλίος παρενομένους ἐπετα κατὰ ἀνάγκην σκία
ἔστι δὲ δὴ τὸ δόξῃς βαδίζουσι ἀκολουθεῖ φρόνος. Vale, & si tantilli tibi
superest ocii quemadmodum habeas rescribe. Ex Norinberga Cal.
Octobribus. Anno M. D. XI.

Bilibaldus Pyrkaimer, Ioanni Reuchlin
Salutem.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Scripsi uir clarissime astate elapsa cum hinc Treuerim abitus-
 sessem, simulq; tibi ostendi Demosthenis orationes una cū com-
 mētariis ex Venetiis allatas esse. Inde cū reuersus essem a meis
 intellexi, libros illos ad te fuisse transmissos, utrū uero illos recepis,
 nec ne haud dū cōpertum habeo. Bene itaq; feceris si hac de re me
 certiozem reddas. Scripsissem cōfestim post reditū meum, sed uix li-
 mini pedem intuleram, tum iterum abire coactus fui, nūq; denū
 post multos reuersus sum labores. Sed quæ scribenda erāt breuibus
 accipe. Prohibuere olim Ephesi nomen scelerati illius hois q; Dia-
 næ templum succenderat litterarum monumētis inseri, scilicet ne
 ex facinore illo nefasto perpetuam memoriā assequutus esse uide-
 ret. Tu uero hoīem tibi inimicissimū, & q; aliter doctis p̄cipue igno-
 tus fuisset libris tuis celebras. Vidi etiā nuper libellos tuos a te emis-
 sos, in quibus semiuidai illius mentionem facis, hominis cuius me-
 moria de terra uiuentium delenda esset. Sed scio respondes, te non
 laudibus sed meritis conuiciis illum p̄sequutum esse, & recte quidē
 At non uides id quod antea dixeram, illum hoc pacto famam seu
 magis infamiam assequutum esse, & quod p̄priis uirtutibus sibi de-
 negatum uiderat, id inimici opa quæsiuisse, scilicet ut doctorū uo-
 laret per ora uiuorum, nollem itaq; dehinc opuscula tua tali piacu-
 lo scædare, p̄cipue cū nil ad monstrum illud attinerent. Hæc ut
 amicus qui te ob uirtutes tuas innumeras suspicit & uehementer
 amat scribo. Tu uero quid faciendum sit mature considerabis. Re-
 peri Treueri antiquitates uarias tā græcas q̄ latinas. Ex qbus græca
 ista mitto, missurus & latina si tibi id placere intellexero, tuū itaq;
 erit rescribere. Vale, & quæcunq; præstare poterō a me fidenter exi-
 ge. Ex Nuremberga kalen. decembris. Anno. M.D.XII.

Nicolaus Gerbelius Phorcensis, Ioanni Reuchlin, S.

Non parū animi angor expectatiōe illa lōgiuscula, immo q̄
 mihi longissima est p̄ceptor & pater suauissime, q̄ te interea
 t̄pis cum a me discessisti cupide atq; inhiante expecto, indi-
 esq; magis ac magis emaceror, quo cōstitutū tēpus spe diutius pro-
 rogat. Nonnihil etiā mali suspicor quin uitā tuā (q̄ mihi mea salute
 charior est) nescio quis malis flatibus urgeri dolēter p̄timeſcā. Sunt
 mihi apud hospite tuū hic quotidiani nuncii & exploratores, q; me
 hoc unico solantur prope diem te aduolaturum, dii tibi dent alas

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS

Mercurius talaria, Neptunus equū, ut ad nos aduoles celeriuscule, quo tuo affatu aspectuq; dulcissimo dulciter nos exhilarari cōtingat, quoties mecū memoria repeto (repeto autē sapiusculē) quorū es inquā in animū reuoco disputationē illam praeclarissimā, qua de philosophia Platonica grauitē & sapientissimē dissertabas, nō possum non in pueriles lachrymas effluere. Si tua illa me diuina atq; sancta eruditione uti non liceat, si me tuo praescripto placidissimo meliorem doctiorēq; fieri negatum est, quo se usos olim etiā literatissimi hoīes reuerentur suis monumentis literariis attestant, quin potius deferam patriamq; domumq; paternam, & te dicentem copiose, disputantē acriter, prudētēq; docentē comitemur quorsumcunq; uelis. Nimirū amatissime pater tam gratus est mihi tuus frugalissimus ille sermo, tanq; accepta doctrina tuā, ut nihil pro acquirenda ista graue mihi, nihil molestū durumue uideri possit. Faciat deus te mihi talem praeceptorem fore, qualē me tibi perpetuo gluttine connexuq; consecraui. En expecto quēcunq; me habere uis, est ipsum me efforma. Vis grācis studeā, studebo grācis, si Platoniciū me esse uelis, Platonem uoluam, reuoluam, uolutabo. Sin Liuianū, Liuiū plegam. Oīa sub nutu stentq; cadantq; tuo. Vale feliciter.

Nicolaus Gerbelius Phorcensis, Io. Reuchlin S.

Missimus ad te nunciū quēdā diebus superioribus anteq̃ patria discederē, q̃ lras tuas ad nos deferret. Verū q̃a domi nō eras frustratus sum & mea spe ingenti beneficio qd̃ apud amicos tuos fuissem consecutus. Nihilominus tū doctore Cuspinianū accessi, eumq; salutauī noīe tuo diligentissime. Cumq; genitor me⁹ qui mecum Viennam petiit patriam esset repetiturus suam, rursus Cuspinianum tuum salutauī, petiī literas ad te iure ueteris amicitiae daret, respondit se non posse nunc tuā humanitati respondere, quoniā libri eius angulatim essent dispersi, propter incendium horrendum & formidabile, quod & passi sumus, atq; maius futurū perituumimus, addidit tamen ut ego te salutarem scriberemq; postq̃ literas tuas reciperet scripturum se quoq; diligentissime. Volui uiro huic eruditissimo humanissimoq; morē gerere, atq; tibi praecipue, cui me, atq; mea oīa ingenue offero. Vale felicissime atq; rescribe, ne me pigrū extitisse credat ea in re noster Cuspinianus. Viennae postferias Pentecostes. Anno. M. D. XII.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Ioannes Cuspinianus Chetroporeus, Ioanni
Reuchlin salutem.

ERuditionem tuā atq; doctrinā doctissime Capnion iā in oīi
dudū Europa decantatam ita amplector atq; ex osculor, ut nō
possim non cōmisereri iam incipiēti tuā senectuti, q̄ frustra a
sciolis tentat, sed tu fac uirū te exhibeas, & μετεωρίαν ἢ ἀβελήαν
τῶν μωρῶν facias nihili. Forte Climacteric⁹ tuus cū nullum possit
aut corporis aut fortunæ dispendiū tibi afferre, famæ conat⁹ iacturā
adducere. Sed te quoq; finge deū. Habes græcas, habes latinas con-
solationes multiformes, si te iā hebræorū piget, animū nō deicias
Sed tu forte mihi noctua Athenas, dices, quod facile q̄dem fero. Nā
ita sum totus immerſus. Coss. Romanis, quos a primis Iunio & Bru-
to ad Theoderici usq; tempora deduxi ex Cassiodoro (nam impera-
tores omneis & Romanos & Græcos & Germanos & Thurocos iam
dudum adornatos mea lucubratione exaraui) ut sim noctua hebe-
tior. Tu uero pro amore meo immo nræ Germaniæ id opæ Cuspi-
niano p̄stes, audio in Rheno siue sit. Spiræ seu Vuormaciæ adhuc
extare integrū Ammiani Marcellini opus, q̄ sub Iuliano uixit. Id di-
ligenter inquiras, ut me certiorē reddas, pro quo uicissim a me quic-
quid possum exigas. Vale raptim & cursim. Ex Vienna Pannoniæ
sexta Aprilis. M.D. XII.

Ioachim Vadianus, Ioanni Reuchlin salutem.

ATtulit nuper nobis Apologiam a te scriptam doctor oīm do-
ctissime Simon Lazi⁹, eruditorū oīm assertor singularis, no-
stri uero pro sua humanitate studiosissimus. Qua dii boni q̄
docte q̄ artificiose maleuolētissimū aīm cuiusdā iudæi male bapti-
zati, refutantē te ac eliminantē comicās fere quasi in p̄sentia disse-
rentē aspexi, ubi defensiōis limites mihi multa lecturorū fruge præ-
tergressus uideris. Poteras siq̄dem integerrimæ ap̄d oēs famæ sum-
mæq; ob bene de Germanis meritam eruditionē existimatiōis phi-
losophus infontissimā opinionem tuā uel paucioribus propugnare
contra hoīem præsertim in religione nostra nouū & suspectū, relq;
nouas nequiter molientē, ni in aīo tibi fuisset aliis quoq; uberiore
disputatione ueritatis ansam corripiendam indicare, quidq; potis-
simū ea in re phas & iura sinant aperire. Reddidisti me fateor nō
tam certiorē q̄ doctiorē, eoq; certitudinis puolauit animus, ut in

IO. REVCHLIN. LIBER PRIMVS

sententiæ tuæ robur manibus pedibusq; contēderim. Atq; utinam
eæ mihi uires essent, illa animi efficacia, uti tuis quæ sunt copiosis-
sime traducta, possem uel aliqua parte subscribere, animiq; mei er-
ga te tuamq; integritatem ardorem, præter sermonum perpetua
preconia characteribus effigiare, quod quia mihi iam negatum est.
Vtinam Capnion tuæ causæ iudicalem archetypum haberem, cui
more Notariorum instrumenta probantium uel hoc solo subsi-
gnarem, Et ego Vadianus literarum in Gymnasio Viennensi adsti-
pulator, Capnionis causam probō, effero & uistricem iudico ma-
nu propria. Sed & hoc ipso forsan non eges, cum ueritas tibi subscri-
pserit dudum, qua in omni lite uisa, cessat dissensio. Interea mi do-
ctissime Capnion cum sis philosophus & Iouis per secretissima my-
steria inter Germanos interpretes, attice, latine, & hebraice gnarus, pa-
tere te iniuriis peti, cōtumeliis inuadi, famæ inuidia sollicitari, quo
in eorum albo ex omni parte numereris, qui sunt citra omnem in-
genii aleam habiti, suorum temporum doctissimi, qui & ipsi mori-
bus detractoriis petiti sæpius, nunquam uicti, & cū libros etiam con-
scripserint Zoili, nil præter infame nomen eorum posteritas habet
Illorum iugi gloria ad nos usq; demanante, qua mirandi ueniūt po-
steris & posterorum posteris. Ciceromastix (ut alios sileam) infami-
am sibi, at Ciceroni decus ex iniquitate struxit. Capniomastix ex iu-
dæo christianus, ex infami per religionem famam nactus, Capnio-
ni nostro decori erit, sibi ipsi autem infamiæ, qui libellis famosis tā-
topere furat, & deinceps immo non furere sed furari famam opti-
morum conetur. Sūt hæc tibi laudi Capnion, q; de religiōe cum eo
dissentias, cuius stirps uniuersa christianæ incolumitati fuerit inimi-
cissima, q; libros eos eripueris Vulcano, quorum eruditio partim
celebris est paucisq; cognita, partim perfidiæ falsitatis & mendacii
Iudæorum sempiternum testimonium, quod flammis q̄ rationi-
bus magis extirpati minus est sapientis, minusq; fidei nostræ certitu-
dini ac stabilitati confidentis. Verū de his forsan tecum alias. Nūc
te libet implorare Patrone literarum supreme, uti me in tuorum
albo signatum amare uelis, & in eiusdem testimonium rescribere,
ut uel manus tuæ habeam, quod uenerer monumentum. Scribam
ego posthac ad te & sæpe & libenter. Vale, Viennæ Pannoniæ. No-
nis Aprilis. Annō. M. D. XII.

Simon Lazius, Capnioni salutem.

Literas tuas uir humanissime & Apologiam optimo uiro Thoma Reisch collegae theologiae baccalaurio oratori ac poeta laureato noie tuo obtuli, qui osculabundus literas & Apologiam cum maxio animi gaudio suscepit, quippe cui (ut coram dicebat) ad id tempus gratius accidere potuisset nihil. Et id eo libetius, quod is uir per humanus cum nostri nobilissimi gymnasii gubernacula tunc habebat (Quando enim Viennam appuleram gymnasiarcha electus fuerat) tum tui nominis studiosissimus erat. Multa de te (nomen enim tuum apud nos notissimum est) studio tuo, omnibusque rebus humaniter me interrogabat. Diligentissime uir, ille Apologiam tuam legit, quae postea rus ibat ad Scriborium nostrum, qui eam ex intimo pectore legit ac perlegit. Quae ubi domuitione capesserat, Cuspiniani fores appulsabat, qui stomachabundus mihi succensuit, quia ad se literarum nihil abs te afferrem, at excusationem non rancidam pro tempore afferebam, literas tuas probe affuturas significans. Quare tuum erit quod uerbis promiserim ope perficias. Lecta autem a Cuspiniano nostro Apologia, salutabat Vadianum, & reliquos meos. Exemplar quoddam illius perniciosissimi hominis aduersarii tui Capnionis stigmatibus Colonienfis apud quendam mercatorem Sueuum inueni, qui etiam plurimum ueneni ex libello illo famoso in te nomenque tuum suxerat, cui & nomen tuum odiosum & detestabile erat. Ego statim huic uenenoso morbillo mederi satages, presentissimum pharmacum attuli, utpote Apologiam tuam, quam legeret petii. Quae lecta fortiter omne uenenum latenter intra pectus irreptum presentissimo antidoto expulit. Exemplar accommodato acceptum ut legerent omnibus meis obtuli, his quid cum literis & Apologia tua egerim liquido intelligis, Cuspinianus & Vadianus hic ad te scribunt, quod ut rescribas plurimum rogant. Scripsisset & Thomas noster, nisi subita & insperata tabellarii alitio nos fefellerit, at proximus tabellarius literis uacuis ad te non ibit. Vale sanus in dulces annos. Viennae Nonis April. Anno. M.D. XII.

Ioannes Reuchlin, Cuspiniano

suo salutem.

Cuspiniane doctissimorum ornatissime, iam es enim tam breui apud me optimi cuiusque locum amici consequutus, ut mihi uidear exordiando nulla egere praefatione alia quam te ut hoc alloquar quo

IO. REUCHLIN LIBER PRIMVS

licuit Homérico Agamemnoni prudentē illū Nestorē. Opto tui si miles mihi cōsultos fore denos. Nam recte tu, qui me admones, stultorū elationē & inuidentiā nihili facere. Et in sententiā ego tuam istis eo meis pedibus, & nullius consiliū anteponā tuo. Cauendū maxime tū fuit non modo iniuriam iniuria ne repellerem, dignus ab indigno illatam. Verū etiam ne infamiā suspicionem ullā admitterem, quod utrūq; curavi diligenter, tantūmodo innocentiam tutatus meā. Quare oīni humanitate pręstans Cuspiniane, pbenigniter uelim sic iudices affectionē istā erga me tuam, q̄ *πρωτοφύμενος* senectam sis meam cōmiseratus, ut ueræ amicitiaē testimoniū uehementer a me probari. Est id quidem hoīs pręcipuū bonū, ut abhorreat ab iniuria, quam ego bestias quādoq; uidi odisse. Fitq; merito ut eius beneuolentiā causa gratiam tibi habeam non intermorituram. Tamen cōmiseratione non erat opus, q̄ miseris debetur, non aut beatis. Ego uero me beatum existimaui, etiam oraculo ueritaris, q̄ malum de me dixerunt mentientes. Nam multa generose ferendum est bono uiro, qui se mauult uixisse q̄ spirasse. Vnde quod mihi malū scribis Climactericum, esse minatū, id ego in partē felicitatis repono, nec illum famę iacturam uolo, sed glorię perpetuitatem p̄lagire. Qñ em̄ incendiariorum contra me famosa machinatio cōcepit, scire licet. Anno ætatis meę quinquagesimo quāto tūc pręsto aderat Climacterici a natali meo qui fuit Christi. M. cccc. lv. in annum. M. D. X. reuolutio eiusmodi, cuius figuram quia philosophum te perfectum & non triuialem agnosco hic tibi ascripsi. Vbi conspicias Saturnū septē fortitudines, Martē octo habere. Sed Iouē qui Zedek hebraice nōiatur id est iustus, minorem iis esse, ac ternis solum uiribus pollere. Audi nūc Hierophantas & pręfagiorū uates Bonatus de reuolutionibus cum Saturnus ait in tertia domo fuerit inuentus, significat rixas & discordias uenturas plus solito. Firmic⁹ ita, Mars in quarto loco faciet eos sine gratia pręstare quod dederint. Nam quicūq; aliquid ab ipsis fuerit cōsequutus, ingratus illis semper existit. Deinde si Mars fuerit in Scorpione, quicūq; eum sic habuerint, homines erunt, qui omnibus facile inimicis suis dominantur, erunt quoq; alti nominis optimęq; famę. Quod hic Cuspiniane cernis, cum ante cætera Mars gaudeat scorpione. De Ioue autem Bonatus, quod si in quinto habitet, fient res hone-

EPIS. ILLVST. VIRO RV M AD

sta, q̄ merentur laudem. Et Firmicus quoq; Iupiter in quinto magna felicitatum agmenta decernit. Habes ex adytis responsa, quib; arbitror in nostra causa, cum uideas figuram cœli, nihil esse uerius. Adde post naturæ motus, etiam morum cōditionem & uirtutum quantuluscunq; sim (Iam enim familiariter tecū loquor) iunge; innocentiam meam, sic facile iudicabis, uiro bono nihil mali acciderere posse, neq; uiuēti neq; defuncto. Ita Socrates qui nec Aristophanis illusione, nec Anyti proditione, nec Meliti accusatione, nec iudicū peremptione, postremo nec inuidorum omnium conflata calumnia absorptus, sed multo magis sua morte immortalis factus est sic ait ἀποκτείνου με δυνάμει βλάψαι δὲ οὐ δύναμει. Nā te græca quoq; legere & itelligere sentio, ut ex tuis amœnissimis lris accipi. Viuit igit in æternū Socrates, & triūphat cū gloria, q̄ aduersariorū suorum memoria uel extincta est fundit; uel scintillat in cinere cū ignominia. Quare ut nō, sinerem te in tuis propter me in molestiis diutius torqueri istis meis (ut multi quanq̄ non recte putant) incōmodis, exposui tibi quid sentirem de inuidorum iniquo in me studio, & execrabili aduersus famam meam cōsilio in perniciem ueritatis inito, quo improbitatem suam posteris inciderūt Buxo perpetue memorandam. Non enim ea detractorum immanitas, & tanti sceleris sui credulitas me qui probabiliter uera scripsi, & honesta cōsulti, sed se ipsos tandem lædent qui male peruerterunt. Ego uero beatus futurus sum quem persequuti sunt propter iusticiā, sine quā nihil potest esse laudabile. Quid autem potuit sancti; a me fieri q̄ statui ad fidem nostram Iudæos non tyrānide ulla rapere, sed ut iura uolunt benigniore concordia ducere, quæ quidem concordia ut ait Cicero esse non potest cum aliis adimuntur aliis condonantur pecuniæ. Deinde æquitas tollitur omnis, si habere suum cuiq; non licet. Sed hæc Rhetorum declamationibus committam. Nunc de Ammiano Marcellino id tibi persuadeas uelim, in omnib; me tui studiosum fore quæ interesse tua aut etiam te uelle existimem ubi adsit facultas. Sed ad neminem auctoris eius uolumina diuertisse noui, nisi ad Vangionum episcopum, in p̄senti tempore librorum hospitem certe supra q̄ dici queat tenacem. At illic ponderis nihil habebit intercessio mea, quāuis olim eius bibliothecæ rector fuerim. Scriptum est enim. Surrexit interea rex nouus super ægyptum qui

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS

ignorabat Ioseph. Lazium meum uel etiam tuū, aut si mauelis utri usq; nostrum tibi unice commendo, quem sua & uirtus & probitas commendare non cessat, ego & si taceam. Deinde tu me sodalitati tuæ literariæ istic summa beneuolentia coniungas opto, & foelicer ualeas. Anno M.D.XII.

Mutianus Rufus Doctor, Ioanni Reuchlin S.

EMi Rabanum tuam Germanorū eruditissime, tuum iure dixi, quem & urbs tua patria quasi ab iseris reuocauit, & tu bene nato ac mire graui sanctoq; poemate illustrasti. Videbat mihi pater ille postliminio renunciaſſe, ita cōſenuit, ita nuſq; de eo mētio habebat, credo facies opis a trāſcribēdo librariorum deterruit. Sed nunc tuorum municipum industria reuiuifcenti gratulantur omēs, inuitati opinor testimonio uel potius iudicio tuo, Quis enim Ioāni Reuchlin ꝑconia laudum celebranti non acquieſceret? Nam per ſuademus nobis appoſuiſſe te prius q̄ imprimeretur miniatas ceruſas & calculum ſeu notas doctiſſimæ manus tuæ. Sæpe uolebam auſpicari tecum amicitiam, teſtis germanus meus principis Haſſiæ cācellarius. Teſtis Tritemius, teſtis Nicoleos Hirſaugienſis monach⁹. Semper mihi defuit occaſio, doctrinam enim tuam ſingularem & generoſam ſacundiam & infatigabile ſtudiū amplector, admiror, ꝑdico. Breui fore ſpero, ut quod Picus pollicebatur, tu examuſſim perficias, tñ ab humanitate tua peto, ut Mutianum tui nominis atq; honoris ſtudioſum in album amicorum recipias. Et ſi uacat, indica mihi nomina librorum quos haſtenus inuulgaueris. Bene ualeas, decus omnis literaturæ ac ſapientiæ. Ex Gotha Thuringorum ad Cal. Octobtes M.D.III.

Georgius Spalatinus, Ioanni Reuchlin S.

AEgre fuit animo meo Capnion eruditiffime iam anno & amplius nō potuiſſe literis tuis & humaniſſimis & literatiſſimis reſpondere, Quibus ex autoritate ueteris & recōditiōis hiftoriæ ſcribis. Phrygas noſtris Saxonibus generiſeſe proautores. Et ſimul diuū Fridericū ducē Saxōiæ principē noſtrū imo Romani imperii electorē Op. Max. grauiſſe & uere laudas. Mirum qua religiōe deum omnipotentem & ſuos ſuſpiciat, qua charitate bonos amplectatur, qua munificentia Mutianum & me eruditiffimū quēq; proſequatur, qua deniq; fide iuſticia integritate uigilantia tot gentibus

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

imperet. Diceret uel Ptolemaũ uel Cæsare Iuliũ, uel Carolũ alterũ si audires q̃tis sumptibus academiã Vitemburgi architectatus, q̃ta excolat diligentia liberalitate industria. Quantis muneribus illuc eruditos professores contrahat, quot sacerdotiis amplissimis a fundamētis templum diuis omnibus sacrum auxerit. Vere præstantissimus princeps, & ut tu quoq; sentis maximo imperio non indignus qui & tuã ad me epistolam legit, qua de ipsius uirtutibus pari grauitate & elegantia, sed & de Saxõibus quoq; scribis. Qua de re iussu ei⁹ tibi significo nõ ingratam ei fuisse eam cõmemorationem. Præterea etiam pro magno officio habiturum se, si ex autoribus tuis eruditissimis ad Saxoniam & saxones pertinentia collegeris, tuum enim iudiciũ princeps, sapientissimus plurimi faciens mihi cõmisit, ut ad te id ipsum scriberem. Quo circa cum sis iam pridem tanti principis obseruatissimus, te scio sũma cũ uoluptate hæc facturũ. Vale.

Sebastianus Sperantius Præpositus Brixinensis, Cæsareus & Gurcensis secretarius, Ioanni Reuchlin

LL. Doctori Salutem.

Clarissime Doct̃or, Reuerend. Dn. meus Gurcensis quom iam pridẽ ab Augusta thermas petiturus discedere mihi cõmisit, ut noĩe dñationis suæ Reuerẽd. corã explicare tibi ea q̃ alias literis duxerat significãda, uidelicet, se intellexisse binas literas tuas q̃bus patrociniũ suum imploras. Quod quidem patrociniũ cũ oĩni fauore & diligentia tanto studio iis rebus tuis p̃stare uelit, quãtũ tu ipse posses desyderare, & hoc indubie tibi de se polliceri te debere, q̃ speret omnino dominatio sua Reuerend. tantum apud maiestatem imperialem se effecturam, ut huiusmodi negociũ ex sententiã tua breui conficiatur, atq; Maiestas Cæsarea autoritate sua oēs illas dissensiones extinguat & tollat. Præterea iniũxit etiã mihi D. Hieronymus Baldung oẽm operam suam nomine suo tibi in hac re polliceri, & q̃ oĩno breui eas literas a D. Cancellario extorquebit, quas forte iandudũ extorsisset, nisi grauis ægrotudo illa q̃ multis diebus Cancellariũ opp̃ssit, obstetisset. Deditq; mihi his inclusum memoriale humanitati tuæ cõsignandũ. Quapropter esto boni animi, & oēs curas deponẽ superuacaneas. Eos enim præstantia tua nunc habet in Curia nostra patronos & defensores, quorũ bona opa nõ dubito dominationem tuam omnia ex uoto breui habiturã. Ego quoq; de

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS

persona mea qui alias dignitati tuæ operam meam quantulacunq;
sit lubens obtuli, non p̄mittam unq̄ quantum potero præstare
officiū boni amici, adeo ut saltem p̄stantiæ tuæ summa mea erga
se affectio aliquando re ipsa innotescat. Reliqua lator præsentium
referet. Vale, Ex Vila. xxii. Maii. M.D.XIII.

Simon Ribisin Iuris utriusq; licentiatus, Ap̄osfolici

legati de latere Secretarius Ioanni

Reuchlin Salutem.

TAm diu nullas recepi l̄as excellentissime doctor oīm literarum
doctissime quæ adeo me refecerint, nō eo q̄ aliquid in se cōtine
rent iocundi. Sed q̄ oculis cōspexi te prospera donatū valetudinē,
qui passim naturæ debitū persoluisse disseminabaris, id qd̄ doctor
Vincentius Volph inter plerosq; cōuiuantes uerissimū. esse præter
faciei ruborē (ut mentientium est) aperta fronte retulit. Nullus tñ
aderat qui non tristissime ferret tam eruditissimi oīmq; literarum
scientiis præditi uiri intempestiuum obitum. Aderant p̄fecto non
nulli quibus & fama & perenne nomen tuum erat cognitum, q̄ uix
lachrymas cohibere poterant. Sed oēm istam moesticiam ademe
runt nobis ornatissimæ literæ tuæ, q̄ rem satis iustam & honestam
cōplectebant, in quo negotio nihil a me diligentiae prætermissum
est, quo minus uoto tuo potiri possis. Quapropter remitto ad te nū
ciū cū signatura & minuta, quas pro extradiōe Bullæ denuo mit
tes. Tanta dñi reuerendissimi in te est beneuolentia, & liberalitas, q̄
etiam gratis utiq; Bullam expediri iubebit. Tu foelicissime uale. Ex
Argentina penultima Augusti. M.D.II.

Raimundus Cardinalis Gurcensis legatus &c. Ioanni

Reuchlin Phorcensi LL. doctori salutem.

VEnerabilis & eximie doctor, si eam quā cudere nup̄ nobis pe
tentibus p̄misisti orationē de Germania & eius principibus
optato fine terminasti, nō poteris in p̄sentiarū nobis p̄stare
rem magis gratam q̄ ut quantocius eam ad nos trāsmittas. Quæ si
non est plene perfecta, adhibeas oēm opam ut q̄ celerrime comple
atur, & ad nos proprio cū tabellario si alias cōmode fieri nequeat
expensis nostris afferat. Bene uale. Ex Vlma. xxvii. Iunii. M.D.II.
Postq̄ scripseramus præsentēs, uenit ad manus nostras oratio tua le
pidissima, quæ supra modum nobis grata extitit. Optaremus q̄ di

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

uortium posset celebrari inter te uxoremq; tuam, eius tamen consensu, quam plurimum nostro nomine saluam esse iubebis. Iterum uale. Datum ut supra.

Franciscus. S. Eustachii diaconus Cardinalis Senensis
Veneran. uiro. D. Ioanni Reuchlin Phorcenfi
LL. doctori. Salutem.

EXimie doctor amice singularissime, accepimus literas uestras eruditissimas, ex quibus quamuis cum singulari elegantia, intelleximus tamen curas & sollicitudines uestras, quas ob absentiam nostram suscepistis. Dolemus certe rem ita se habere, uerum cum ita sit, necessitati tps uos accommodabitis. Princeps ut ex literis D. suæ ad nos uidere potuisti, sape se celeriter nuncium missurum affirmauit. Quare nil nobis imputandum est, quia tempus expectauimus. Petitis a nobis consilium. At quale in rebus tam arduis & uiro doctissimo subministrare possumus? Exploratissima est uobis mens principis, & quæ nobis scripsit clare uidistis, in nulla re mentem excellentiæ suæ transgressi sumus, & cum singulari diligentia fines mandatorum suorum seruauimus, ita & uobis agendum erit, res arduæ sunt, & nos absentes non possumus in hac solitudine diuinare, quæ menti pontificis D. reuerendissimi Alexandrini cæterorumq; insint, D. Bernardinus auditor noster si in aliqua re utilis erit uobis assister, Valete, Ex Balneis sancti Philippi die decima septima Iunii, M. D. II.

Reinherus Dux Lotharingæ & Barri &c. Ioanni
Reuchlin Phorcenfi. LL. doctori salutem.

Magnifice doctor, uestri gratia & amore plurimum freti mitimus in præsentia ad magnificentiam uestram Physicum & consiliarium nostrum M. Ioannem Clauî doctorem, cui nonnulla credidimus eidem magnificentiæ nostro nomine referenda. Eam proinde uehementer rogatam uolumus, uelitis sibi ac nobis ipsis si coram esset⁹ fidem habere, significareq; si quicquam a nobis factum iri uelitis, quandoquidem fructum a principe bono expetendum expectare potestis. Valete foeliciter. Ex Castineto. xx. Iulii. M. CGCC. XCI.

Ioannes Reuchlin Phorcenfis, præceptor
suo Iacobo Iehiel Loans Iudæo.

פ שלום שלום לרחוק הקרוב
 ארונ' ר יעקוב אלופי ומידעי:
 ממצי המשתוקק והנבסס לראות
 פניך הצעירים להתענג מזיו פניך
 המאירות לשמוע למודר הטחור
 ועתה באתי במגלת ספר
 להודיער כי שבח לאל אחרי גסי
 ממך הצלחתי בלמודי והגעתי
 להשגה גדולה ידעתי השמח
 ותגיל אני יוחנן רוחליו מפורצו
 הכותב ראש חדש בסלו שנת
 הרסא ליר הנבבר ר יעקוב

בבמר יחיאל לואנש

Latine sic:

¶ Pax pax longinquo & propinquo. Domine mi magister Iacob dux meus & notus meus, a me qui desidero & concupisco cernere uultu tuu suauissimu ad delectandu de splendore uultus tui lucentis, audiendo doctrina tua purissima, & nuc ueni epistolio libello, ut tibi notificem, q (laus deo) post recessu meu abste pfecti in doctrina mea, & pueni ad cōsecutione magna, scio lataberis & gaudebis. Ego Ioānes Reuchlin ex Phorcen, scribes Kalendis Nouēb. Anno quinto millenario ducentesimo sexagesimo primo. Ad manum honorabilis magistri Iacobi filii honore excellētis Magistri Iehiel Loans.

Iacobus Margolith Primas Iudaorū Ratisponeſi natione

Judaus ad Io. Reuchlin Phorceſi, LL. Doctorem.

m

כחכם באומות יהי ויקום חורו
 בשלימות ארונך המעולה
 בחכמות דוקטור יוחז תולדותו
 לבית אבותיו מעיר פורצו וע
 ועבשיודר בעיר שטוקורטון ארונ
 ראיתי מבוקשתך ותשוקתך אל
 הספרים אשר נקבת בשמותם
 מחוברים באמרות צרופות ב
 נדברי הקבל אשר היא חכמה
 תמימה נעלמה מרוב אנשי ר
 דורנו ואין רוב הדעות והלבבות
 משיגות אותה חכמה לרוב ד
 דקותה ועומקה ובמופלא מז
 האדם אל ידרוש כי יש לחוש פן
 חכמה יתרבה לו החפסק יתר על
 התועלת משל למסתכל בגי'צוץ
 השמש אשר לרוב זיהרוריה
 השמש עיניו כהות ורע ארונ
 שאותם ספרים אשר ארונ
 מבקש לא נמצאו פה לקנות אבל
 במה שמה איפשר לי לשרת
 לארונך הנצי עברך מזמן נאם
 הק הנקרא יעקב מרגלית

Latine sic.

Sapiēs in populis uiuat & exaltet gloria eius in probitate domi-
nus meus promotus in scientiis doctor Ioannes origine sua quo
ad domū patrū suorū de ciuitate Phorce, & nunc habitat in ciui-
tate Stutgarten. Dñe mi, uidi inquisitionē tuā & defyderium tuum
erga libros quos recenſuiſti nominibus eorum compoſitos eloquiis
purgatis, in uerbis cabalæ, q̄ est ſapientia immaculata, abſcondita a
multis uiris nationis noſtræ. Et non ſunt multæ noticiæ atq; corda
apprehendentia illam ſapientiam, eo q̄ multum ſubtiliata eſt, & p-
funda & ob occultum ab homine non quærit, quia eſt arcana phi-
loſophiæ. Ne forte ſapientia multiplicet ei damnum plus q̄ pfectū
Simile ad agreferentem in apparentia ſolis cuius ad multam reſplē-
dentiam ſolis oculi caligant. Et ſcias domine mi, q̄ hi libri quos do-
minus meus quærit non inueniuntur hic ad comparandum. Sed in
quo hic poſſibile mihi ad ſeruendum domino meo ecce ego ſeru-
tuus paratus. Dixit, humilis uocatus Iacob Margolih.

Demetrius Chalcondyles natione græcus, quippe Athenien-
ſis, Ioanni Reuchlin Phorceſi.

Δημιτρίος χαλκονδύλης ἰωάννη τῷ καπνίῳ νιθὺ πρῶτῳ ἀνέγνω
σοῦ τὴν ἐπιστολὴν ἡδέως, ὅ μόνον ὅτι πρὸς λόγους ἀνδρὸς ἡ χρεῖστος
ἐν φόβῳ καὶ δόξῃ φίλος μοι δὲ ἐπιείκῃαν γεγενημένος ἐπιμπετο, ἀλλ'
ὅτι ἡ ἐλληνιστὶ γέγραπτο, πολλὰν πῖνα δύφειαν πρὸς ὧς τὸ αὐτὰς ἀν-
τις καὶ δεξιότῃ τε πρὸς τοὺς λόγους ἐλληνικοὺς αὐτὴν ἀλλήν ἀπαρτῶν ἐπιστή-
μην, καὶ ἀπὸ τῆς ἐδαύμαζον λογιζόμενος τίς ποτ' ἀνείης λόγους, ἀνδράσι
καὶ λόγῳ ἐλληνικῶν ἐπιστῆμοσι συγγινόμενος, ὅπως οἴκοθεν καὶ οἷον αὐτο-
μαθὴς γινόμενος, ὅσους ἐν ἐν λόγοις ἐπέλωκα, ὥς τε καὶ ἐλληνιστὶν ἴδῃ
καὶ οὕτω καλὴν καὶ γλυκίαν ἐπιστολὴν δύνασθαι αὐτὴν ἔχειν. Εὐχόμενος δὲ ἡ
ὅτι ἐκ ῥώμης ἐπανήκων ἐνδοξέει ἡμῖν ἐν ἐτυχῇ γράμματα πρὸς ἑρμολάου
κομίσας, ῥιθὸν τὸν ἐκ βραχέας κομίσῃ αὐτὸς, ὡς περὶ σοῦ ἐμαντευόμενον
ὥς καὶ τὰ πρὸς ἐμοῦ πρὸς ἑρμολάου τότε πεμφθέντα γράμματα ἐμαρ-
τύρει, ἀλλοῦντα ἦν περὶ σοῦ καὶ τὸ σὺν ἀγαθῇ καὶ γλυκαίᾳ φύσει ὡς ὅτι
λατίνῃ εἶχον, νῦν δὲ γὰρ ὁρῶν σὲ ἔρρω μὴ λόγῳ μόνον τοιοῦτο φρόνημα κεκτῆ-
μενον, μὴ δὲ ταῦτα ὅτις πολλοὶ καὶ χυδαῖοι φρονοῦντα, ἡ δὲ μαίτε ἐκ
ὀλίγῃ, καὶ σοὶ καὶ τῇ σὺ πατρίδι συγχεῖται τοιοῦτον ἄνθρωπον ἐνεγκάμενον
κόσμον αὐτῇ ὑπάρχοντα, καὶ ὅτις ἄλλοις πρὸς ἀδελφία καλῶς ἐν αὐτῶν
καθιστάντα, ὅς καὶ ἐν σοὶ τοῦ φίλου ἀδελφὸν κομιδῇ νέον ὄντα καὶ

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

χεδόν ἐπὶ προφῶν δεινόντων οὕτω πόρρο τ' ἀκτείδος ἐς γῆν ἀπορῶν
 καὶ ἀλλοδαπὴν ἀνέμους πέμψαι παιδείας ἐνεκα καὶ ἀρετῆς ἐλευ
 θεῶν δὲ πάλαι ῥωμαῖος μὴ μόνον οἱ καὶ τοὶ γῆς ἀπάσης χεδόν καὶ
 θαλάσσης ἀρχόντες δὲ ἐαυτῶν ὁμῶς ἕως ἐς ἀθῆνας καὶ παγκταχοῦ τ'
 ἀλλης ἐλαδός ἐπιμῶν παιδείας ἐλκνικῆς καὶ λόγων ῥηρικῶν καὶ
 φιλοσόφων μεθίστοντας λογμάτων. ταῦτα θύνω σὲ φρονούντα καὶ φρόντα
 τίς οὐκ ἂν θύ φρονῶν ἀγασκῇ τῆς σου μεγαλυχίας, καὶ αὐτοὶ δὲ
 καὶ ἡμᾶς ἐλκνῆς τε καὶ λατίνος, ῥηνωότητι καὶ τῷ τ' καλοῦ χέλω
 ἀποβαλόντα. ὧν οἱ πολλοὶ τῆς τῶν λίγων ἀσέλης καὶ τῶν θύγανδρ
 καὶ ἐλευθέρου μαθημάτων ἀμελήζαντες πρὸς ἀλλοῖς μάχων ἐν νεύρ
 ἐχουσι. βαρβαρῶν ἀλόγων καὶ τῆς λυχῆς ἀλοχῶν μόνον θεραπεύοντων
 καὶ πρεσβερόντων οὐδὲ διαφέροντες, τῶν τε προγόνων ἀναξία πειτῶ
 πασι φρόντες σου δὲ ἰδίᾳ μὲν ἐν ἀσέλφον βωιδάνος ἡμῶν κοινῇ δὲ σὺν
 αὐτῷ καὶ ἐν ἐτόρῳ πατρίδα καὶ ἀξιοῦντος θύμῳ αὐτοῖς προφείδω καὶ
 φιλανδρόπως, ἐπὶ τε ἐκ δασκείῃ αὐτοῖς ὑγῆ τε καὶ ἐρῶμερῃ καὶ πρὲ
 πουθεν παιδείᾳ μ' ἤρως καὶ ῥηνωαίῳς ἡμεῖς τε καὶ θεοῖς, σφείδρα ἂν
 ἀδικοῖ μὲν, εἰμὴ πρὶ δὲ πατρίδος φιλομαθείας τε ὄντας καὶ θύφους καὶ ἰ
 παῶν φύντας ῥενέων. καὶ θύοῦ τῆς ἀνδράσιν οἱ οἱ ἡμεῖς ἐστὶ, προσκοντα
 τιοῦρι φαινοίμεθα οἷος ἡμεῖς ἀξιοῦτε καὶ βούλιθε, θύ θύ ἰδίᾳ, ὅλα τὰ μὲν
 ἐς αὐτοῖς πειπνῶ καὶ μὲν ὁ πόθε ὁ νῦν ἀποκτε καρρὸς, τὰ θύ ὅλα ἡττον προ
 θυμῶς σου γ' ἐνεκα πειοῦ μὲν τε καὶ πρὸς τὸ κατὰ δυνάμειν, ἐρῶσθ
 ἀπο φλωρεντίας ἰσνὶς ἐκκαυδὲ κατὰ. ἀ ὑ σ ἀ ἐτ'.

Latine sic.

Demetrius Chalcondyles Ioanni Reuchlin bene agere.

LEgi epistolam tuam perlibenter, non solum quod a reputato uiro
 & bono admodum, iamque amico mihi ob mansuetudinem facto
 missa est. Sed quod & graece scripta est, magnam quandam industria
 exhibes componētis, & dexteritate ad libros graecos atque aliam uniuersa
 sam scientiam. Eodem admirabar cogitans quis tandem esses orōne,
 uiris etiam eloquiorum graecorum gnaris conuersatus, cum domi &
 quasi teipso discēs factus, tantum in sermone praestitisti, ut & graecissa
 re iam & ita pulchram ac nobile epistolam possis componere. Ego itaque
 cum Roma rediens huc nobis incidisti, literas ab Hermolaio por
 tans, tale aliquid ex breui ualde praesentia de te diuinabam, sicut & ipsae
 a me ad Hermolaum tunc missae literae testabantur, significantes
 quam de te & tua bona generosaque natura opinionem habui. Nunc

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS.

autem uidens te facto non uerbo solum talem prudentiam adeptū neq; eadē multis ac uilibus sapientem, & laetor non parum, & tibi atq; tuā patriā congratulor, talem uirū producenti, decus ei existētem, & aliis exemplum pulcherrimum seipsum præbentem, qui & tuum dilectissimum fratrem germanum ualde iuuenem existentē & fere adhuc alimenti egentem, tam longe a patria ad terram ultra mōtanā & peregrinā sustinueris mitti, disciplinæ gratia & educatiōis liberalis. Illos quondam Romanos imitatus, qui tametī terræ uniuersæ ferme atq; mari dominantes, suos tamen filios Athēnas & ubiq; ad aliam grāciam miserunt, disciplinæ græcæ & sermonum rhetoricorum philosophicorumq; participes dogmatū. Ista itaq; te prouidentem & facientem quis utiq; recte sapiens non admiretur tuam magnanimitatē & eos qui apud nos sunt tā græcos q̄ latinos generositate & boni imitatione præcellentem, quorū plurimi dicendi studium & nobilium liberaliumq; disciplinarum negligentes, ad alia magis aīn intendūt. Barbaris irrationabilibus & ipm animæ irrationabile solum curantibus ac præponentibus nō dissimiles, & maioribus suis indigna undiquaq; agentes. Te autē priuatim quidem fratrem cōmendante nobis, communiter autē cū eo & alterum puerum. Et petēte benigniter eis præesse ac humaniter, adhuc autē & docere eos sanā & ualidā decētemq; disciplinā cum bonis & ingenuis tam moribus q̄ contēplationibus, uehementer utiq; iniuste ageremus, si non circa pueros dociles existentes & industrios & ex bonis ortos parentibus, atq; talibus uiris quales uos estis coniunctos, tales appareamus quales uos optaueritis & uolueritis. Recte igitur scito, q̄ istā quidē erga eos fecimus quæcunq; nūc expetit tempus, illa autē nihilominus propter te fecimus & faciem⁹ pro uiribus. Vale. Ex Florentia. xxi. Iunii. M. cccc. lxxxxi. anno.

Georgii Hermonymi natione græci quippe Lacedæmonii, ad Ioannem Reuchlin epistola.

Γεώργιῳ Ἑρμώνυμῳ ὁ ἀπὸ Πάτρως Ἰωάννη· φωνησάτω δὲ πρὸς ἡμᾶς
Eγὼ μὲν καὶ ἄλλοι τε θεοῦ μακρόν σπ· τήν τε αὐτοῦ λήν ἐκ θυφείαν ἢν πρὸ
 τῶν ἑλλήνων λόγους ἔχεις, καὶ νῦν τὰ μάλιστα δεξιόμενος τὰ
 πρὸς σοὶ πρὸς με τιμωρὴν τὰ γράμματα ἔκ' ὀλίγης θύμωσας καὶ χάρει
 ὡς μετὰ δ' ὁ ὅτι χαίρεις τὰς μελέτας οἷδά σοι τὸ θύνοί σε ἐνεκεν, ἢν πρὸς
 με δεινύης διὰ τῶν γραμμάτων, ἑμελλόν δέ σοι εἶς πάλαι ἑλληνιστὶ αἰ
 m iii

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

ἡ γράφη ἔστιν ἡμῶν ὅτι τῶν διανοητικῶν πρὸς σὲ ἀποστολῆς ἐστὶν
 ὁ γράφων
 Latine sic.

Georgius Hermonymus Spartanus, Io. Phorcensi beneagere.

EGo quidem & alias admiratus sum tuū & studium & ingenium quod circa Græcorum libros habes, at nunc maxime, recipiens abs te missas ad me literas nō pauca elegantiae atq; gratiae plenas. Propter quod & gratias maximas agnosco tibi benevolentiae causa, quam mihi commonstras per tuas literas. Futurus erā autem tibi in amplum græce rescripta dare, nisi praesentium labor ad te ire festinasset. Vale.

Adæ Vuernheri Temarenfis Tetraſtichon.

Cum tua iam totum fumascat fama per orbem

Quam facile audito nomine notus eris

Vix una in cœna nos fors coniunxit amicos

Et iam distrahimur. Fumule uiue uale.

VNiuerſis præſentes literas inſpecturis & auditoris Petrus Vaſſalli in legibus licentiatus, canonicus eccleſiæ ſecularis & collegiatae beatiffimi Hilarii maioris Piſtauiſ ad Romanam eccleſiam nullo medio pertinentis. Vicarius atq; commiſſarius uenerabilis & circumſpecti uiri domini Thomæ de Landaz theſaurarii q; eccleſiæ beatiffimi Hilarii maioris Parauis prædictæ, ac ratione dictæ theſaurariæ Cancellarii almae matris uniuerſitatis uenerabilis & fructiferi ſtudii generalis Piſtæ ab eodem præfato dño Cancellario ſolus & in ſolidum ad infra ſcripta ſpecialiter deputatus Salutem in eo qui eſt oim ſcientiarum caput & autor atq; mirificus diſpenſator. Dignum nanq; & rationi conſonum exiſtit, q; iuriſperiti qui uitam ſuam laudabilem oſtenderunt, & docendi peritiam & interpretandi ſubtilitatem patefecerūt, quibus morum grauitas, laborum aſſiduitas & ſtipendiorum prolixitas ſuffragent, prout & ueteribus placuit laudabiliter decorent, ad gradum aſcendere permittant cellioſorem. Cum itaq; uenerabilis & ſcientificus uir magiſter Ioannes Reuchlin Phorcenſis diœceſis Spirenſis, in legibus baccalarius, de cuius ſacundia eloquio ue & doctrina, diſcretaq; morum honeſtate fama funditus diuiſgata conſiſtit, de quo etiam tam in colationibus quaſtionum reſponſionibus q; argumentorum diſſolutionibus laudabile teſtimoniū perhibetur, in præfata alma uniuerſi-

IO. REUCHLIN LIBER PRIMVS

sitate atq; studio Pictauesi iura ciuilia sub auditorio reuerendorū
patrū & dñorum Dn. Bernardi Durandi & Hugonis de Banza, utri-
usq; iuris eximiorum professorum doctorūq; suorum actu in alma
uniuersitate Pictauesi in facultate legū regentiū continue per tpa
sufficiētia audierit, & deinde post auditionis & lecturæ suæ tpa cō-
plera, secundum statutorum studii prædicti exigentiam atq; p emi-
nentis scientiæ uiros dños doctores, & collegium doctorum in eodē
studio regentium diligenter cum rigore in camera examinis eorū
dem in nostra præsentia examinatus & pro idoneo repertus, ad li-
centiam publicam sibi per nos obtinendā & recipiendā nobis præ-
dicto uicario & cōmissario præsentatus fuerit, nos requirēdo dicto
baccalario licentiam publicam sibi per nos impertiri. Norū igit
facimus per præsentēs, q nos præsentationi & requisitioni prædicto-
rum doctorū benignitatibus annuentes, exposcentibus meritis di-
cti baccalarii retributione condignis, quem de morum honestate
q plurimum cōmendādum cōperimus, hodie in prædicta ecclesia
beatissimi Hilarii die siqdem pro licentia publica sibi & aliis nobis
ad eam similiter recipiendam præsentatis, impertiendā in contri-
na totius uniuersitatis Pictauesis propter hoc inibi cōgregatā, pa-
riter & reuerēdorum patrum & dominorum Abbatum magistro-
rum doctorum lectorum & nobilium ibidem consistentiū assigna-
ta, præfatum magistrum Ioannem Reuchlin Phorcensem Licētia-
tum in iure ciuili creamus & creamus per præsentēs, eidemq; legē
di docendi interpretandi & publice disputandi in dicto iure ciuili. Et
oīa alia & singula faciendi gerendi & libere exercendi q ad uerū li-
centiatū in dicto iure ciuili noscunt quomodolibet ptinere, hic &
ubiq; terrarū se duxerit transferendū dedimus & concessimus, teno-
re q p̄sentium damus & concedimus licentiam & liberam faculta-
tem, iuramentoq; ab eodem nobis præstito. Qd nobis dicto dño cā-
cellario & rectori huius almæ uniuersitatis Pictauesis eorūq; suc-
cessoribus parebit in licitis & honestis. Et q nec auxilium, consiliū,
uel fauorem cōtra personā dicti dñi cancellarii successorūq; suorū
iurāq; dictæ suæ cancellariæ p̄stabit quoquo modo in futurum. Sta-
tutaq; eiusdem uniuersitatis Pictauesis iurāq; & p̄rogatiuas ipsius
domini cancellarii successorumq; suorū inuiolabiliter obseruabit
ad quemcūq; statum peruenerit. Et quanquam secundum statuta

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

dictæ nostræ uniuerſitatis Piſtauenſis dictus Reuchlin iuramentum nobis præſtiterit de non recipiendo inſignia doctōratus alibi q̄ in hac alma uniuerſitate Piſtauenſi, uiſitamen & diſcuſſis nonnullis rationabilibus cauſis, nos una cum collegio doctōrum earundem facultatum ad hoc expreſſe cōſentientium dictum Reuchlin diſpē ſauimus & diſpenſamus per præſentes de recipiendo inſignia doctōratus quando & ubi uoluerit. In cuius rei teſtimonium, ſigillum dictæ theſaurariæ cui prædictæ cācellariæ officium eſt annexum præſentibus literis duximus apponendum. Datum & actum in prædicta eccleſia beatiſſimi Hilarii maioris Piſtauis die. xiiii. mēſis Iunii. Anno. M. CCCC. oſtogefimo primo.

Capnionis Priuilegia a Friderico. III. Imp.

Fridericus diuina fauente clemētia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus Hūgariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &c. Rex, ac Auſtriæ, Stirię, Carinthiæ & Carniolæ dux, dñs Marchiæ ſclauoniæ, & portus naonis, Comes in Habsburg, Tirolis, Phirretis & in Kiurg, Marchio Burgouiæ & Lantgrauius Alſatiæ, Honorabili Ioanni Reuchlin artium & legū doctōri ſacri lat. Palatii, aulaq; noſtræ & imperialis conſiſtorii comiti, necnon noſtro & imperii ſacri fide li dilecto gratiam Caſaream & omne bonum. Honor imperatoriæ maiestatis euſq; gloria in excelfo ſolio collocata tanto amplioribus commendationum exaltatur preconiiis, tantoq; gratoribus ſi dei & deuotionum impendiis fulcitur, quanto indefinētis ſuæ uirtutis donaria, largiori benignitatis munere copioſius fuderit in ſubiectos, quos pro noſtris & ipſius ſacri imperii honoribus probatiōe multiplici conſtat ſeruētibus ſtudiis inſuſaſſe. Sic a coruſcante ſplēdore imperialis ſolii nobilitates aliæ uelut dē ſole radii prodeuntes ita fidelium ſtatus & conditiones illuſtrant q̄ primæuæ lucis integritas minorati luminis detrimenta non patitur, immo amplioris undiq; rutilantis iubaris expectato decore profunditur, dum in circuitu ſedis Auguſtalis illuſtrium Comitum Baronum nobilium & procerum numerus ad imperii ſacri decorem ſcēliciter adaugetur. Sane ad nobilitatem & multum conſyderandam tuæ circumſpectionis induſtriā aliq; multiplicia uirtutum tuarum inſignia, nobiſcum ſæpenumero & intra arcana pectoris noſtri reuoluentes, cogitare plarunq; ſolemus, quoniam te potiſſimum munere & digno

IO. REUCHLIN. LIBER PRIMVS

ornamēti titulo ac beneficentiæ dono decoremus. Et tu te ꝑcipuis
erga nos & Romanum impium meritis a Casareano fastigio præ
aliis sentias præcipuo fulgore illustratum, futurisq; temporib⁹ fixa
& stabilis nostræ imperialis largitionis memoria in te præcellenti⁹
resplēdescat. Te igitur Ioannem Reuchlin memoratum quem uir
tutum claritas & laudabilium morum uenustas speciali decore red
dit insignem, animo deliberato non per errorem aut improuide
sed sano Principum, Comitum, Baronum, & procerum nostrorum
& imperii sacri fidelium dilectorum accedente consilio, motu pro
prio, de certa nostra scientia & imperialis plenitudine potestatis,
sacri lat. palatii aulæq; nostræ & imperialis consistorii Comitem fa
cimus, creamus, erigimus, nobilitamus, attollimus, & autoritate no
stra imperiali gratiosius insignimus. Decernentes et hoc imperiali
statuentes edicto, q̄ tu ex nunc in antea om̄ibus priuilegiis, iuribus,
emunitatibus, honoribus, consuetudinibus et libertatibus frui debe
as et gaudere, quibus sacri lat. palatii comites hactenus freti sunt seu
quomodolibet potiuntur consuetudine uel de iure. Quodq; possis
et ualeas ꝑ totum Romanum imperium facere et creare notarios
publicos seu tabelliones et iudices ordinarios, ac uniuersis personis
quæ fide dignæ habiles et idoneæ sint notariatus seu tabellionatus
et iudicatus ordinarii officium concedere et dare, et eos ac eorum
quemlibet autoritate imperiali de prædictis per pēnam et calama
rium inuestire prout moris est. Dum tamen ad practicam et execu
tionem habiles et idoneos inueneris, super quo tuam conscientia
oneramus. Dummodo tñ ac ipsis notariis publicis seu tabellionib⁹
et iudicibus ordinariis per te faciendis et creandis ut præmittit et
eorū quolibet uice et noīe sacri impii et pro ipso Romano impio
debitum fidelitatis recipias corporale et ꝑprium iuramentum, in
hunc modum uidelicet, q̄ erunt nobis et sacro Romano imperio
et oībus successoribus nostris Romanorum imperatoribus et regi
bus legitime intransibus fideles, nec unq̄ erunt in consilio ubi no
strum periculum trahtet, sed bonū et salutem nostram defendent,
et fideliter promouebunt. Damna nostra pro sua possibilitate eui
tabunt et auertent. Præterea instrumenta tā publica q̄ priuata ulti
mas uoluntates, codicillos, testamenta quæcunq; iudiciorum acta
& om̄ia et singula quæ illis et cuilibet ipsorum ex debito dictorum

PRIVILEGIA CAP. AB IMP.

officiorum facienda occurrerint, uel scribenda iuste pure fideliter omni simulatione, machinatione falsitate & dolo remotis scribent legent & facient, non attendentes odium, pecuniam, munera, uel alias passiones aut fauores. Scripturas uero quas debebunt in publicam formam redigere, in membranis mundis, non in chartis abrasis neque papyreis fideliter conscribent legent facient atque dictabunt, causasque hospitalium & miserabilium personarum nec non pontes & stratas publicas pro uiribus promouebunt. Sententias & dicta testium donec publicata fuerint & approbata sub secreto fideliter retinebunt & omnia alia & singula recte & iuste facient, quæ ad dicta officia quomodolibet pertinebunt consuetudine uel de iure. Quodque huiusmodi notarii publici seu tabelliones & iudices ordinarii per te creandi possint per totum sacrum Romanum imperium & ubilibet terrarum facere conscribere & publicare contractus, instrumenta, iudicia, testamenta, & ultimas uoluntates, decreta, & auctoritates interponere in quibuscunque contractibus requireribus illas uel illas, ac omnia & singula alia facere publicare & exercere, quæ ad officium publici notarii seu tabellionis & iudicis ordinarii pertinere & spectare noscuntur. Insuper eadem Cæsarea auctoritate prædicta ex certa scientia motuque simili tibi concedimus & largimur, quod possis & ualeas Naturales, Bastardos, Spurius, Mamferes, nothos, incestuosos copulatiue aut disiunctiue & quoscunque alios ex illicito & damnato coitu procreatos uiuentibus uel etiam mortuis eorum parentibus legitimare. Illustrium tamen principum, comitum, baronumque filiis duntaxat exceptis, & eos ad omnia iura legitima restituere & reducere, omnemque genituræ maculam penitus abolere, ipsos restituendo & abilitando ad omnia & singula iura successio num & hereditatum bonorum paternorum & patrimonialium etiam feudaliū & emphyteoticorum, & generis cuiuscunque alterius etiam ab intestato cognatorum etiam agnatorumque. Et ad honores & dignitates singulos actus legitimos, ac si essent de legitimo matrimonio procreati, obiectione prolis illicitæ penitus quiescente. Et quod ipsorum legitimatio facta ut supra pro legitime facta maxime teneatur & habeatur, ac si foret cum omnibus solennitatibus iuris, quarum defectus specialiter auctoritate nostra imperiali suppleri uolumus & intendimus. Dummodo legitimaciones huiusmodi per te

FRID. III. DATA LIBER PRIMVS

faciendæ non præiudicent filiis legitimis & hæredibus, sed ipsi legitimandi cum legitimis æquis portionibus suis succedant parentibus & agnatis. Non obstantibus in prædictis aliquibus legibus, quibus cauetur, quod naturales, bastardi, spurii, incestuosi copulatiue uel disiunctiue uel alii quicunque de illicito coitu procreati aut procreandi non possint uel debeant legitimari sine consensu & uoluntate filiorum naturalium & legitimorum, ac aliis quibuscunque legibus, iuribus, constitutionibus, seu consuetudinibus præsentis nostri indulto & concessioni quouis modo contrauenientibus, quibus omnibus & singulis & cuilibet ipsarum uolumus expresse de certa nostra scientia derogari. Et etiam non obstantibus in prædictis aliquibus legibus aliis, etiam si tales essent quæ deberent exprimi & de eis fieri mentio specialis; quibus obstantibus & obstare ualentibus in hoc casu duntaxat ex certa scientia & de plenitudine nostræ imperialis potestatis rationabiliter derogamus & derogatum esse uolumus per præsentem. Eadem etiam autoritate omnem solennitatem iuris si qua in superioribus requireretur & quemlibet alium defectum supplentes. Præterea singularibus donis quibus tu aliis te munifici reddere ualeas, & acceptum præuenire cupientes, tibi ut in facultate aut facultatibus quibus malueris uiros scholasticos ad hoc idoneos & sufficientes decem doctores tantum, adhibitis tamen in qualibet creatione ad minus doctoribus tribus de professione eius qui creandus erit, si in loco fueris ubi doctorum copia haberi poterit, sin minus, quos ipse iudicaueris hac promotione dignos facere creare & promouere, illis quoque consueta ornamenta & insignia doctoralia concedere & conferre possis & ualeas, autoritate nostra imperiali præsentium per tenorem, plenam concedimus potestatem & facultatem. Volentes quod illi per re in doctores promoti & promouendi in locis omnibus & ciuitatibus Romani imperii & ubique terrarum libere debeant & possint doctorales actus facere & exercere, omnibusque & singulis gaudere & uti priuilegiis prærogatiuis & exemptionibus libertatibus & concessionibus honoribus præminentis & fauoribus ac indultis & gratiis aliisque quibuscunque quibus ceteri doctores in studiis priuilegiariis & generalibus, necnon in curia nostra imperiali merentes gaudent & utuntur, uti & gaudere possint quomodolibet in futurum. Et ut tu Ioannes Reuchlin memorate

PRIVILEGIA CAP. AB IMP.

ab imperiali culmine uberiori te gratia affectum intelligas, ex cetera nostra scientia & imperialis potestatis plenitudine te & Dionysium Reuchlin fratrem & germanum tuum necnon liberos uestros ex lumbis uestris legitime descendentes tam masculos q̄ foeminas ad nobilium uirorum gradus & insigni nobilitauimus, nobiles fecimus, constituimus, creauimus, & insigniuimus, nobilitamus, nobiles facimus, constituimus, creamus, & nobilitatis fastibus & titulis uigore presentium clementer insignimus, & uos iuxta qualitatem humanæ conditionis nobiles dicimus & nominamus. Et ab uniuersis & singulis personis cuiuscunq; conditionis præeminentia status & dignitatis existat pro ueris nobilibus haberi dici & nominari uolumus & reputari. Hoc imperiali statuentes edicto & eadem auctoritate expresse decernimus, q̄ uos fratres supra scripti & qui ex uobis legitime nascentur, eorumq; hæredes, deinceps ab hinc ubicunq; locorum & terrarum in iudicio & extra in rebus spiritualibus & temporalibus, ecclesiasticis & prophanis etiam si in presentibus de ipsis fuerit facienda mentio specialis, necnon in omnibus & singulis exercitiis actibus & studiis illis honoribus dignitatibus officiis libertatibus insigniis priuilegiis, gratiis & indultis, modo supra scripto gaudere, uti, & frui possitis & debeatis, quibus sacri imperii Romani nobiles de nobili procreati prosapia gaudent utuntur & fruuntur, & ad quæ admittuntur & recipiuntur, quomodo libet consuetudine uel de iure, ac si de quatuor auis paternis & maternis militaribus geniti & procreati essetis. Cæterum & ut uberioris beneficentia nostra dono meritis uestris exigentibus a nobis uos sentiat abundantius exornari, uobis & hæredibus uestris legitime ex lumbis uestris descendantibus arma illa & insignia superius designata uidelicet Scutum coloris cesii, alias lasurii appellati, in cuius medio ara aurea cum accensis carbonibus & fumo, inscripta in quadro his literis, Ara Capnionis. Scuti autem summo imposita galea torneamenti, uiridis lauri sermo coronata & cesiis aureisq; teniis redimita. Citrea molendini rotam continet, quemadmodum in medio presentium pictoris arte clarius cernuntur figurata, auctoritate nostra casarea de nouo gratiose concedimus & largimur. Volentes atq; prædicta imperiali decernentes auctoritate, q̄ uos præfati Reuchlin & hæredes uestri legitimi ex lumbis uestris descendentes iisdem armis &

FRID. III. DATA LIBER PRIMVS

in signis tam ioco q̄ serio in torneamentis, hastiludiis, pugnis, bellis
duellis, uexillis, sepulchris, figillis, annulis, & aliis clenodiis siue acti-
bus nobilium militarium ac armigerorum more deferre & gestare
ac eis uti & frui possitis & debeat, ac ipsi possint & ualeant contra-
dictione & impedimento cessante quorumcunq;. Nulli ergo omni-
no hominum liceat hanc nostræ creationis decreti statuti concessi-
onis, derogationis, nobilitationis, armorum concessionis & uolun-
tatis, gratiæ paginam infringere, aut ei quouis ausu temerario con-
traire, sub pœna nostræ indignatiōis grauissima, & quadraginta Mar-
carum auri puri, quas contra facientes totiens quotiens contra fa-
ctum fuerit, ipso facto se nouerint irremissibiliter incurfuros. Qua-
rum medietatem imperialis Fiscus siue ærarii, residuum uero partē
iniuriam passorum usibus decernimus applicari. Præsentium sub
nostri imperialis Maiestatis Sigilli appensione testimonio li-
terarum. Dat. in oppido nostro Lyntz, die uicesima quar-
ta mensis Octobris. Anno domini Millesimo qua-
dringentesimo nonagesimo secundo. Re-
gnorum nostrorum romani quinqu-
gesimo tertio, Imperii quadra-
gesimo primo, Hungariæ
uero tricesimo
quarto.

F
I N I
S

Mox Lector amice, selectarum adest Capn. epistolarum
liber secundus, hætenus typis ac formulis
minime aratus.

n iiii

CAPNIONIS ORATIO
AD ALEXANDRVM VI. PONTI
FICEM MAXIMVM, PROPHI
LIPPOBAVARIAEDVCE

Palatino Rheni, Sacri Romani Imperii Electore,
Ioannis Reuchlin Phorcensis LL. Doctoris
Oratio, VII. Idus Sextiles. Anno Salu
tis M. IID. Romæ.

EATISSIMA VICIS TVAE SORS

illa, Pontifex Maxime Alexander & sublimis,
augusta; sedes ea, in quam non hominum tan
tum uotis, uerum etiam Dei summi nutu cælit⁹
& diuina prouidentia uocatus atq; locatus, non
temere illapsus es, iterum atq; iterum optime
de te, ac de insigni liberalitatis tuæ clemētia sperare me facit. Neq;
enim aliter arbitrari quēq; fas est, nec secus in omnium opinione
uersari oportet, q̄ te talem ingenua pietate patrem patriæ miti
simum præfecerit is qui ait, Discite a me, quia mitis sum. Et post
multiplicata sapius non seueritatis, sed amoris promissa Petro præ
decessori tuo Sanctissimum hoc tribunal, & hæc tua foelicia pascua
commendauit. Qui cum esset uerissimus rerum æstimator deus, be
atos esse mites ipsos testabat, quibus terræ pollicitus est possessionē.
Quanto igitur maiori te uoluit pollere Christus non humanitate
tantum, quam uulgo habent, sed etiam præter ceteros nobilitate
mansuetudinis & naturæ clementia, qui tuis istis clauibus spiritali
bus, atq; cælestibus, non solum aliquantulam terræ glebam, uerum
& uniuersum hoc orbis terrarum spacium contulit. Quo sacro mu
nere te Pontificem animarum sui similem constituit, ut saucias mē
tes a uulnere liberes, infundendo non acetum sed oleum, ut mem
bra sanes ungendo non abscindendo, ut patrem te præbeas non ui
etricum, hæc qua mente a me dicantur, quippe optima, Sanctissime
Præsul etiam atq; etiam rogo q̄ indulgentissime audias. Filium se
tuum Illustrissimus ille Philippus Bauariæ dux, Sacri Romani Im
perii princeps Elector, & semper fuisse gaudet, & nunc quoq; confi
tesse esse, qui amplissimum Sanctitati tuæ honorem, deuotissimam
reuerentiam, pietatem maximam, dilectionem præcipuam uel po

ROMÆ HABITALLI SECVNDVS

tius amorem in terris summum debeat, & ut sibi uisum est diligenter præsiterit. Tute rursus illi patrem esse, cum alias diuino oraculo, tum etiam sæpe, multumq; per tuas apostolicas literas ostendisti. Fœlix uinculum, beata necessitudo, fortunata utrinq; connexio, patris & filii. Latatus es non dubito sæpe, talé & tā præstantem in patria potestate habere te filium, tam nobili prosapia, & ex regum regibus ortum, tam infractum uiribus, tam potentem suis copiis, tam gratiosum suffragiis aliorum, tanta frequentia stipatum & amicorum & sociorum. Cuius posset aliquando tua sanctitas in aduersis & calamitosis casibus, Vt sunt humanæ omnes facile mutabiles, comodiissime frui auxilio. In prosperis autem honesto p tua dignitate obsequio uti ad ecclesiæ catholicæ nō tantū decorem & magnos apparatus, sed etiam ad necessitatem & ad futuros euentus. Latatus & ille & o quoties exultando lætatus tam propitium se habere Sedis Apostolicæ patrem, nihil nisi Pontificem Maximum Alexandrum prospere diu, & fœliciter uiuere optabat, sese tuo foueri sinu, hære amplexibus, ac paternæ pietatis oscula & benedictionem expectare putabat, ut officiosus, ut gratus, ut tali, tantoq; patre dignus filius. Constituit se cum, & Cōs. nobis sæpe aperuit, hoc se in sanctam tuam sedem esse animo, sic mentem suam in amorem & ministerium tui destinasse, ut si quando eius opera siue ope foret seu consilio studio, fide, aut uiribus opus, cum omni suorum caterua, & exercit⁹ multitudine, cum clientibus uicinis, tribulibus, cum totius suæ prosapiæ, amicorum & necessariorum frequentia tibi tuæq; sedi assisteret, omnibus rebus & fortune suis opitularetur, & corpore ipse propugnaret. Sed in tanto pietatis nexu, in tam firma Philippi de tua clementia opinione atq; spe omnis erga se beneuolentiæ tuæ, subito irrepsit diaboli coluber, quietis turbator, & autor mendacii, qui ferre non poterat tam præclaros, & Reipub. christianæ tam utiles in uicem affectus patris atq; filii. Emerfit enim unus aliquis minutus Monachus (si tam sancto monachi nomine uocari fas est) qui molestis & importunis (ut aiunt) clamoribus & composita tragœdia, & ficta lamentatione, sanctissimam tuam mansuetudinem, a solita in principes clementia ad inauditam austeritatem traduxit. Vtq; breui recenseam quo ex fonte tartarea hæc flumina, Styx illa & ardens phlegethon emanauerint. Est intra merum imperium ac ditio

CAPNIONIS ORATIO

nem inclyti Philippi Cœnobium, quod lingua germanorum VVilfenburg appellatur, id diuturno tractu tēporis de monachis bonis peruersum fuerat in fratres non bonos. Qui male instituta uita & pessimis moribus imbuti, & exemptiōis cuiusdam nescio qua libertate freti cuncta pene prodegerant, in tantum ut latrunculorum, q̄ militiam induissent. Eas iurias immo miseras sacro loco infestas diutius aq̄uis oculis uidere non potuit Illustrissimus Bauaria dux quondam Fridericus diuus huius Philippi principis mei & patrius & legitimus in imperio tutor. Quin & iusticia & religionis amore commotus, adhibuit constantem sollicitudinem, uehementem diligentiam, indefessos labores, & immensos ararii sui sumptus supra ducenta millia florenorum ad idem monasterium ab interitu uendicandum, & ab intolerabili pernicie ad salubriorem integritatem restaurandum. Fœliciter acta res est, inuitis etiam dissipatoribus, & deuastatio reparata est, & cura loci excellentissimo principi Philippo electori, cuius res nunc geritur agnata est. Is patriui sui uestigia imitans, q̄ defunctus struxit, hæres conseruauit, & ita cōseruauit Beatisime Pontifex, ut Henricum priorem Abbatem, illum litigiosum & singulari audacia hominem, ab hostibus & ingruentibus periculis non sine incredibili suo impendio defenderit, & ad proxima tempora locum sacrum oportunissime tutatus sit, quousq̄ uirtu stādem ingratitude et confidentia quorundam monachorum erumpit. Qui ut uageretur licentius, & sub honestiori uocabulo extra monasterium degerent foris maluerunt obligurire fratrum annonam q̄ domi nocturnis diurnisq̄ cantibus deo seruire, atq̄ ut sibi eam licentiam in longius protraherent, putabant sibi non satis fore si uicinis tantum odio essent, nisi etiam & principem suum & defensorem calumniis lacefferent. Itaq̄ rem mēdacijs & ut acceperimus periurijs plenissimam, & ante hac omnibus seculis inauditam apud excellentissimum tuæ sanctitatis tribunal ausi sunt, ut diceret iusticiam sibi de Philippo duce integerrimo negatam fuisse, & q̄ nemo cōtra Patrum iusticiam consequi possit. Deinde (ut fertur) super nescio quibus prædijs ac censibus prophaniq̄ causis, auditorem sibi a tua beatitudine per calumniam impetrarunt. Is quidem auditor ignoramus quo calore, sed tamen nimis, ut uidetur, inconsiderate istum tuum tam dilectum & nobilem filium non tantum imperii Roma

ROMÆ HABITA. LIB. SECVND.

ni superillustrem & consularem principem, uerum etiam impera-
toris electorem & alioquin dictatorem regni, in causis manifeste pro-
phanis clam urgere & ad sua subsellia trahere ausus est, nullo re-
rum aut dignitatis discrimine habito. Quid multis processit ille,
uel ut uerius dicam, prolapsus est repente nimium, & supra quod expe-
diebat accelerate ad excommunicationem honoratissimi & inui-
ctissimi ducis. Eo non dum audito, neque defenso, in non mediocrem
tam generosam tamque nobilis Bauarorum familiae & nominis igno-
miniam. Quae cum ita sint, Alexander Maxime Pontifex, non dico
abste quem paterna clementia non fuit esse crudelem, sed per tu-
os qui se mandatam a sanctitate tua iurisdictionem habere glorian-
tur, praesumpta, & praeter aequum ac bonum adeo praecipitata, im-
pulsu magis arrogandae autoritatis quam inquirendae ueritatis amore,
ut in omnium fere gentium, maxime autem totius Germanicae na-
tionis conspectum, multo prius, quam ad moderatissimas principis mei
aures deuenierint. Tamen ab officio amantissimi filii Philippus non
recedit. Sed apud te indulgentissimum patrem suum, etiam si quid
imprudenti erratum accidisset, saltem locum aliquem restare spe-
rat & ueniae & gratiae, quo magis uirtuti consolatur illustrissimo-
rum principum, quam uagantium fraterculorum audaciae. Ad illud ob-
tinendum tria sunt, quae nos in hac causa, quod optamus, non fru-
stra sperare faciunt, aduersariorum temeritas, & iudicii rigor, & am-
plissimi principis innocentia. De quibus quod breuissime dicendum mi-
hi est, ne tuas benignas aures male offendere uidear. Quid non te-
mere putamus eos, litem, contentiones, & iurgia quaerere: qui con-
uentiones maiorum & ueterum instituta & regni pacem intertur-
bant, alienis & externis suffragiis confisi, quibus de uita, de fortunis,
de fama, de quibuscunque periculis, facile possit contingere domesti-
ca subsidia, & ea auxilia, quae praesto sint, & ad manum. Aut quae
nam est probabilis ratio, foris quaerere, quod domi habeas Num
distat a friuola pertinacia trahere uicinum trans alpes, per Apenni-
ni pruinam atque nives in causa, quam te cum intra decimum milia-
rium consequi possis, inter ipsos inquam pene domesticos parietes.
Quid a temeritate abest, sine uenia irritare patrem, uexare patro-
num, obliuisci beneficiorum, exacerbare defensorem, ausu & auda-
cia uiolare & euertere diuina & humana omnia Dabis mihi ueniam

CAPNIONIS ORATIO

Maxime Alexander oranti contra perfidos pro fideli, pro pietatis autore, contra impios, pro beneficio cōtra ingratos, & quod potissimum est, pro tuæ sanctitatis nobili filio, contra degenerem & subdititium partum, contra eos qui tua paterna erga filios solitudine abutūtur, quasi tua sanctissima sedes illis uideatur esse belli seminarium, ac non potius concordiae fomentum. Nam si pacem q̄ discidium mallerent, si præferrent monasticum ordinem cauponibus & tabernis, si statum monasterii plus optarent, q̄ ruinam, iandudum cuiuslibet etiam quaestionis finem apud patrios iudices non modo affecuti, sed & consecuti fuissent. Sed o impudentiam, negata inquit nobis iustitia fuit, scilicet ostendant ante fuisse uel aliquam supplicationem principi oblatam, producant ullam citationem. Quis hoc homo stolidus crederet, sub tali orbis terrarum domino & gloriosissimis istis regni proceribus in tam foelici & pacato imperio negari iustitiam? quæ sola radix est pacis, & firmamentum quietis, habent Germani iustum regem & solidas leges, quibus uniuersi municipes regni, omnia urbana sua, cuncta rustica prædia, sedes, focos, annonas, aras, libertatem, uitam, deniq; omnem ab iniuria possint defendere. An putas Philippum illum tuum, qui suapte natura iustitiae grauissimus cultor est, uoluisse refragari aequitati, aut iustitiae competentis qui iuris constitutioni & legibus ferendis ante, ac iam pridem in Romani imperii publicis comitiis in Vangionibus, atq; saepe alias non ut dux palatinus interfuit modo, uerum etiam ut cōsul regni & numero electorum secularium summus, egregie præfuit, & tabulas legum ipse primus post Archiepiscopos obsignauit, quo certe singularissimus iustitiae cultor ostenditur. Mendacis igit & periurii sponsione fallaces monachi contra nobilissimum filium tuum calumniati sunt, iustitiam sibi fuisse denegatam. Testes sunt regiae maiestatis literæ Romam missæ, quibus causa remitti postulabatur, testis & Regale interdictum monachis, ut patrias sanctiones in causis prophanis imitarentur, promulgatum. Quæ omnia ab aduersariis contempta sunt. At uide quid non ausint contemneret, qui se ad periurium obtulerint, qui restauratorem eius loci & cōseruatorē, & patrē atq; patronū uenia nō obrenta inuitū, extra territorium in ius traxerint, in causis & negociis secularibus & feudalibus regni cōtra senatus consulta, contra leges impii & p̄ter decreta maiorum. De remeritate igit aduersariorū hactenus fortasse multa nimis.

ROMÆ HABITA. LIB. SECVND.

Nunc me de rigore iudicii aliquanto breuius dicentem benigne
(ut omnia soles) & q̄ patientissime audias. Non enim beatitudi-
nis tuæ rectissimum in administranda iustitia propositum uirupe-
rio, nec auctoritatem minuo, nec bonitatem animi tui non laudo,
quod monachorum tametsi fictos, tamen crebros & importunos
clamores exaudisti. quod preces eorum quantumcunq; captiosas &
periuriis fundatas recepisti. Nemo enim nisi sub specie ueritatis fal-
litur, quod deniq; propter innumerabilium negotiorum tuorum
inundationē causam auditori demandasti. Nec rursus tam prom-
ptam auditoris obedientiam possum, aut si possem, nolo reprehen-
dere. Fecit fortasse in suscipiendo quod officium postulabat. Sed
eius tamen erat imitari prudentiam tuam, æmulari sanctissimos
mores tuos, & non esse negligentior omnium rerum indagato-
rem qui sit mandatararius, q̄ tu solitus es, qui mandasti cuncta rima-
ri oportebat ante, q̄ ad tam graues censuras descendisses, priusq; tot
offendicula, tot scandala tanto populo, & tam latæ plebi obiiceret,
aut tot prouincias in unius principis contēptu exacerbaret. Vñ faci-
le concitati uulgi aduersus clerum seditio aliqua imminere queat.
Cūq; in supplicatione porrecta legisset monachum impii uassallū,
a rege Romanorū tpalia recipientem, & (ut tenore ipsius supplic a-
tionis utar) a clementissimis orthodoxæ fidei cultoribus, impato-
ribus, & regibus una cum tpalium abundantia magnifice ditatum
(talia nanq; sua uerba fuere) sup castris, uineis, uillis, pratis, iudiciis,
& iurisdictionibus secularibus, cū inclyto Romani impii duce in iu-
dicio uelle contēdere, tū ut de duobus gladiis neuter alterū despice-
ret instar Pelagii papæ rñdisse decuit. Mi frater si qsq; clericus siue
inferioris seu potioris grad⁹ existat, & cōtra laicā psonā suas dirigat
actiōes, ille modis oībus nō alibi q̄ apd' puinciæ iudicē, negociū suū
dictur⁹ occurrat. Quia v̄o monach⁹ es. Augustinū monachorū pa-
rentē ignorare nō debes, qñ ait, p iura regū possident possessiōes &
iure hūano dī hac uilla ē mea, regē ergo reuerere & sceptrū ei⁹ pri⁹
i⁹plora. Talis exhortatio prudētis auditoris fuisset & pacis amica &
magis canonica. At uel nomen ipsum illustrissimi ducis palatini,
in tanto imperii fastigio & imperialis electionis culmine locati, ad
æquiratē aliq̄, aut nōnullā maturitatem inducere potuisset audito-
rem tuum, ad ingrendum diligentius & considerandum quis esset.

CAPNIONIS ORATIO

aduersus quem isti Minuti fraterculi dimicarent, cuius famam laetarent, cui molirentur insidias, sic enim reperisset agi de autoritate, de nomine, de fama excellentissimi Praesidis prouinciarum Romani Imperii, qui secundum Iustiniani constitutionem de defensoribus latam, iudex iudicum potius uidebitur esse, & ex hoc honestior praecedentium apparere. Vnde senatus consulto cautum exrat, ut de his qui prouincias regunt parcissime ius dicatur, Nec enim id nunc urgeo, quod in ius uocari non oporteat, neque consulem, neque praefectum, neque praetorem, neque proconsulem, neque ceteros magistratus, qui imperium habent Vlpiano autore. Sed tantum ut parcissime ius dicatur aequitate seruata semper in humaniorem partem declinando, secundum quod personas & causas, loca, & tempora uideas postulare. Potissimum uero exitus rerum animo metimur oportet, cum non huius, aut illius hominis uersetur periculum sed plurimorum corporibus strages immineat. Tunc enim diui Augustini sententia, detrahendum est seueritati, ut maioribus malis sanandis caritas sincera subueniat, maxime cum ille corripitur, qui habet sociam multitudinem. Et non id solum, sed etiam cui & in quem innumerabiles populi lege regia, omne suum imperium, & omnem potestatem contulerunt, qui tam latas prouincias habitat Bauariae, Sueviae, tractusque Rheni ultro citroque. Vnde & Palatinus Rheni cognominatur. Fuit igitur fuit auditoris tui officium ad imitationem naturae & prius & sapientius tonare, quam sua fulmina iaceret, ante benignis uotis instare, ante hortari, ante monere, si non legato, at nuncio, quam talem Principem & superillustrum ducem ab ecclesia catholica euiceret, quem ea ipsa in periculis defensorem & adiutorem expectat, ante quam a clero segregasset eum, qui cleri autor & patronus est. Cuius patrimonio clerus uiuit atque nutritur, a quo ipso & a cuius maioribus innumera clericorum beneficia fundata & dotata sunt. Quorum annuae pensiones si consyderentur, magnificum aliquem principatum excellerent, quae opum multitudine carent dum hactenus est Palatino, ut sacerdotes non esuriant, immo ut splendide uiuant, tamen auditoris tui rigore factum est, ut a sacerdotum ceremoniis, ipse beneficiorum collator & patronus cogatur abstinere. Multo fuisse aequius causam omnem ad tuam Sanctissimam prouidentiam retulisse, cui Philippus plane notior est:

ROME HABITA. LIB. SECVND.

Scio quæ tua est circumspecta sagacitas, non illum tam facile abieciſſes, quem agnosceres in tanta dignitate honoris, in tā illustri sublimitate officii constitutum, qui summus in regno consul, solus uacante imperio curator, prouisor & interrex, & quod omnium maius est etiam ipsius imperatoris in quibusdam controuersis certus iudex, & futuri regis elector existit. Omitto q̄ sit inclyta progenie natus ex latissimorum regnorum regibus. Cui auus paternus Romanorum rex fuit diuus Rupertus. At uero maternus auus religiōis deuotissimus Allobrogum dux Amedeus defuncta coniuge ob uitæ integritatem quondam in papam Fœlicem electus. Præterea Ruperti proauus fuit Ludouici Romanorum regis frater germanus. Sic præclarissimam huius Philippi prosapiam citius ueneraberis q̄ contempnas. Habet octo quoq; eleganti corpore filios, & speratæ indolis, qui maiorum suorum prosperis successibus & propria uirtute freti, uenient non humili dignitatis gradu amplificandi, hūc talem non aliquis cuilibet bubulco præferat, hunc tam concito motu, & tam leuiter quisquam excommunicet præsertim absentem & coram tua sanctitate per nuncium rationem absentiae suæ ostendentem. Primum quod cum causa sit prophana & monasterium ab imperatore sua recipiat temporalia feudumq; recognoscat, placuerit regiae maiestati eam more maiorum coram suo tribunali fore terminandam, quod & ita institui authenticis literis mandauit. Sic enim beatitudinis tuæ prædecessor Innocentius tertius. Non negamus, inquit, quin præcellat Imperator in temporalibus illis, qui ab eo suscipiunt temporalia, sed Pontifex in spiritualibus antecellit. Deinde patet omnibus sacra Imperii constitutio, quæ per excellentiam bulla aurea uocatur, in qua citationes extra territoria principum electorum intentatæ cassantur, & pro irritis declarantur, nisi ad imperialem aulam quis duxerit prouocandum, & nisi petenti iusticiam aperte neget. Postremo addenda est Sanctio pragmatica, pax decennalis, & pax Vuormaciæ a subditis imperii tam spiritualibus q̄ temporalibus suscepta & laudata, quæ si parua tibi uiderentur, tenuia & exilia, tamen non ita tuo auditori sæuiendum fuit, in tam nobile caput. Sed cōcilio Carthaginensis meminisse debuit, scilicet studendum esse episcopis, ut dissidentes sibi laicos ad pacem magis q̄ ad iudicium coerceant. Ad componendum itaq; decebat eum par

CAPNIONIS ORATIO

tes suas prius interponere iuxta Honorii tertii Decretum. Statu imperii, & rei magnitudinē prouida deliberatione pensatis, quod longe plus in rem Monachorum fuisset, & nonnihil profecisset ad conciliandos animos litigantium, & ad futura pericula depellenda.

Vltimo, de innocentia grauissimi ducis PHILIPPI, quæ potest manifestior afferri ratio, quam ab ineunte ætate integerrime acta uita, & mores etiam, aduersariis non negantibus humanissimi, & uirtutum in eo homine copia, potissimum uero iusticiæ dilectio illa memorabilis & cunctis nota, quodq; illi supra q̃ cæteris Germaniæ principibus diuina quadam fors dedit. Singularis amor & reuerentia ergo sacra, cerimonias, templa, uniuersum deniq; Dei Optimi Maximi cultum, usq; adeo, ut qui ad splendorem & magnificentiam sacrificiorum, ad ornatum diuinæ Maiestatis, ad dignitatem sacerdotii muneris, maiori impendio utatur, & pluribus sumptibus q̃ Inclutus iste PHILIPPVS, inuenire queas neminem. Ea mentis puritate ac animi moderatione ab incunabilis ad præsentem ætatem educatus innocenter uixit, atq; sic uiuit, ut non tantum sacro alicui loco uim ullam non cupiat inferre, nec iniuriam, cuius & nomen & uocem suapte natura & odit & abhorret, uerum etiam cogitet summa semper liberalitate & quotidianis beneficiis succurrere. Si quando de iniuria certatur, honestius sibi ducit iniuriam pati q̃ iniuriam facere. Quod hoc uno exemplo apertissime monstrat. Cum tantillos Monachos omnium discordiarum faces & irritamenta inimicitia, leui ualeret pugna suppressere, tamen sanctæ religionis contemplatione, uexari hætenus, despici atq; contemni, & a flagitiosa Cucullatorum cohorte, ad extranea tribunalia trahi de rebus temporalibus & secularibus negociis etiam se non audito nec defenso clam supplantari excommunicariq; passus est. O admirabilem uiri religionem, in cuius potentia, opibus & facultate cum situm iam esset istis suis hostibus bella, famem, incendia, cadem, direptiones moliri cum multa strage clericorum, tamen ad tuæ sanctitatis clementiam confugere maluit, quam ad arma profligare. Id contra si faceret, Quid aliud quam illa Domitii uox rediisset, siue hæc L. Crassi summæ dignitatis & eloquentiæ hominis, cui cum L. Philippus Consul manū iniici iuberet, ille reiecto histore, Non es

ROME HABITA. LIB. SECVND.

inquit, mihi consul, quia nec ego tibi senator sum. Reuixisset non data, sed nata lex illa, ut ui uim, obtinuisset uetus adagium, Omnia dat qui iusta negat. Sæuiisset prælium, ut pax fieret. Tum uero nihil ominis fuisset alicui tandem oblata rei componenda occasio post deuastationem monasterii, post Monachorum necem, post calamitatem extremam & irreparabilem. At non hoc modo proposuit, non ita fecit PHILIPPVS Illustrissimus filius tuus. Sed te clementissimum patrem suum imitatus, ad salutem propensior est, q̃ ad interitum. Dummodo adhuc pietatis tuæ uices interponas. Vnde rogare te non desinit, hoc cures diligenter, ne aduersarii diutius abutantur patientia sua, quibus ne ad momentum quidem concessurus sit, nisi te unum tanto cultu prosequeretur, causamq; omnem qua Monachus imperii Vassallus contra se laicum eiusdem quoq; Imperii Vassallum temere contendit ad Casaream Maiestatem utriusq; partis uerum dominum, & ad rei forum cum excommunicationis (si qua sit) absolutione uelis remittere, eoram quo & de stādo iuri, & iudicato soluendo cauere semper se paratum ante obtulit, atq; nunc offert omnium maxime, cum de feudis temporalibus de imperiis secularibus, de forestis, de conductu, de uestigalibus, de præfecturis & aduocationibus prophanis, castris, nullis & possessionibus agrorum agendum sit. Nec eorum consilia sequare, qui nescio & si scirem, dicere nolim, qua humana imbecillitate uicti, non uerentur bella potius & ecclesiæ futura scandala, quam amplissima nationis pacem fouere.

Andronicus Contoblacas natione græcus, utriusq; linguæ peritus, Ioanni Reuchlin Phorcensi

S. D. P.

TVm modo ingenium literarūq; græcarum experti doctri-
nam, magnopere optamus atq; hortamur, ut alios græcas
litteras edoceas, quod multum conducet, nam non solum ti-
bi id muneris prodesse, sed etiam audientibus honori fore arbitra-
mur. Quare tua doctrina atq; nostra autoritate fretus, litteras græ-
cas audire uolentes erudias, ut & ipsi doctiores in dies euadant, & tu
ipse in legendis autoribus clarior ac uenustior sis. Vale, Basileæ. An-
no. CCCC. LXXVII.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Georgius Hermonymus Spartiates natione
græcus. S. D. P. Ioanni Reuchlin Phorcensi.
Aurelianas habitanti.

Proximis diebus mirifice delectatus sum suauissimis literis
is quas & pulchre & eleganter ad me scripsisti. Quare ego ut sa-
tisfacere officio meo, decreui paucillis tibi respondere, ne si
forte ad te scribere omitterem, tu ipse iure optimo condemnares
me crimine ingratitude, quo apud Persas nullum grauius aut
acerbius teste Xenophonte puniri solet, sed ut ad rem redeam. Tu
mi Ioannes recte facis literis græcis operam dando, non enim mi-
nus ornabunt te q̃ literæ latinæ. Nosti enim sententiam Flacci poe-
tæ celeberrimi, uos exemplaria græca nocturna uersate manu, uer-
sate diurna. Da igitur operam libris græcis, tu q̃i tali ingenio præ-
ditus es, & *ὁ ἀπὸ πάλαι διδάσκαλος* ut aiunt optimis disciplinis atq; artib⁹
institutus es. Mitto ad te introductionem grammatices Theodori.
De *λεξικῶ* autem, meum non est, sed amici cuiusdam, precium erit
scuta sex. Fabulas quas in camera mea uidisti non sunt uenales. Ha-
beo tamen manu mea scriptas, quæ erunt ad beneplacitum tuum.
Si dictionarium esset in potestate mea, facerem tibi placitum, quæ
admodum & in grammatica feci. Vale feliciter. Ex urbe Parisio-
rum die. viii. Feb. Anno. M. cccc. lxxviii.

Demetrius Chalcondyles Atheniensis, Ioanni Reuchlin
Phorcensi Iurisperito. S. D. P.

Doctissime ac præstantissime uir, legi libenter literas tuas,
quibus puerum optime indolis fratrem tuum nobis com-
endas, quibus & animum tuum ingenuum & opinionem
minime uulgarem cognoui. Quod enim puerum tam karum & tã
tenera ætate procul a patria & a complexu parentũ tuorū miseris,
eruditionis ac doctrinæ causa, non sine magna impensa & multis
incommodis ac sollicitudine animi, non mediocrem mihi facit ad-
mirationem, hac præsertim ætate nostra, in qua literarum studia
iacere uidentur, cum ignauia & ignorantia principum, tum maxi-
me cupiditate hominum circa quæstum, quem omnibus bonis ar-
tibus maior pars hominum anteponit. Sed tu non hos homines sæ-
culi nostri imitatus, uerum illos ueteres præclaros & ingenuos ui-
ros tam græcos q̃ romanos secutus, qui longas peregrinationes,

IO. REUCHLIN. LIBER SECVND.

doctrinæ ac scientiæ gratia facile subibant. Tam nobilem opinio-
nem maximèq; homini conuenientem & rationi consentaneam
non modo in animo fixe habes, sed re etiã in tibi charissimo exe-
cutus es. Quamobrè & tu uir optime multa commendatiõe & ad-
miratione merito dignus es, & nos cum tua tum ipsius pueri cau-
sa qui nobis ingenuus est uisus, eum benigno & alacri animo & ui-
dimus ac suscepimus, & om̃em operam impèdimus, ut cum uiro
grauī & doctrina & bonis moribus p̃dito maneret. Atq; in poste-
rum quicquid poterimus libenti animo in eum conferemus; ut
non modo humanitatis officio quantũ in nobis est satisfaciam⁹,
uerum etiam & rem gratã tibi & Principi tuo faciamus, qui tam
diligenter ipsum cõmendauit. Cui & nos pro humanitate tua cõ-
mẽdabis, & nostram operam si quid possimus ultro offeres. Bene
foeliciterq; uale. Die xvi. Iunii. M. CCCC. xci. Florentiæ.

F. Iacobus Sprenger Prouincialis ordinis Prædicato-
rum Ioanni Reuchlin LL. Doctori S. D. & syn-
cerum in Domino affectum.

TVAS doctissime Legum professor literas humanitate
refertas, recepi. Tuum deniq; desyderiũ, quo libello græ-
cis apicibus descripto langues amplexatus, negare nõ ua-
leo. Reperi ad tuam uoluntatẽ inclinatissimos conuentus Basili-
ensis patres, qui potius codice q̃ tuæ uoluntatis beneplacito care-
re uolunt. His tamẽ adiectis conditiõibus, ut ad usum tuũ quoad
uixeris sit, ut si casu perditus fuerit, non tibi, ipsis aut sit amissus. Si
uero tuis in extremis, apud te remanserit, tuum erit ut p̃fato resti-
tuatur conuentui prouidere, & ex tuis codicibus alterum pro or-
natu Librariæ adicere. Non aurum, non argentum, sed uicissitu-
dinis loco tuum amplexamur affectum; utq; te exauditũ ob p̃ces
suas nobilis & generosus tuus nosterq; dominus Comes Eberhar-
dus de Vuirtemberg senior intelligat, effice. Tua mihi studiosissi-
ma placet translatio, & chartæ ut manum adponas dum hora ua-
cauerit pro mei consolatione oro. Vale & tuum in me sentiam
affectum. Ex Basilea ultima Augusti, Anno M. cccc. lxxxviii.

F. Petrus Siber Prouincialis ordinis Prædicatorum
Io. Reuchlin LL. Doc. amico charissimo S.D.S.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

EGREGIE domine Doctor amice charissime, Habeo tuæ reuerentiæ ingentes gratias pro diligentia ac labore in causa nostra. Remitto latorem præsentium F. Paulum qui rursus cōsilio & auxilio tuo indigebit. Nos in huiusmodi causis practicam non habemus. Iamuis contendo, sed neq; confusionē prouinciae ac Ordinis libenter uiderem, possem uero optime pati cum pace & honore omnia terminata esse. Quod tuo cōsilio atq; opera spero omnino posse fieri. Frater Paulus plura dicit cui fidem habebis, ego adhuc febribus fatigor. Tu uero uale q̄optime. Ex Vlma xvi. calend. Maii. M. D. IIII.

F. Laurentius Aufkirch ordinis Prædicatorum,
Ioanni Reuchlin LL. Doctori.

ALLELVIA cum salute. Egregie & charissime Doctor, immortales gratias agimus infirmi, Petrus & Laurentius uere ambo tui, q̄a partes nostras & uices fidelissime egisti, cōsiliis & auxiliis, cum Paulus tecum esset. Vale ergo sanus, cum honesta tua conthorali in æuum. Dat. Vlma M. D. IIII. Lator dicit reliqua.

F. Laurentius Aufkirch Prouincialis ordinis Prædicatorum
Ioanni Reuchlin LL. Doctori.

¶ A V E, Salue, Gaude, Vale, cum conthorali tua optime ac fidelissime amice.

F. Vigandus Theologiae professor ordinis Prædicatorum
Ioanni Reuchlin LL. Doctori S. D. P.
& se commendat.

TANTA sunt tuæ dignationis obsequiorumq; in ordinē Dominici beneficia, Ioannes uir dignissime, ut merito oēs tibi eiusdem religionis homines, perpetuos cōstitueris debitores. Sed quid præstaret aut retribueret medicus? Plane nihil nisi quod tu forsitan haud parum arbitraris, Deo Opt. Max. orando sacrificandoq; apprime te ipsum commendare. Itaq; certum scito, dum benefactores recensentur, nunq; te præmittendum fore. At quoniam ad id loci, te perduxit ad nos benignitas tua ut nostris remediari periculis tibi iustissimum uideatur, hac tempesta te cum, nisi tua succurrisset docta prudentissimaq; solertia, res no

AD IO. REUCHL. LIB. SECVND.

stra nouissimis appropinquassent periculis, solita ut utaris iusticia per tuam te etiam atq; etiā pcor humanitatem. Aduersarium ad compromittendum modo regulares in partem suam accipere nō cogit satis inclinātū intelleximus. Nos uero te unū pro decē aliis etiā religiosis amicis iustis expertis in nostra parte stare optamus. Cetera ex latore p̄sentium omnia plene intelliges scio, cui si consilio esse ut soles uolueris, spem nobis nō paruam, foeliciter turbam hanc maximam finiendi prastabis. Vale, & tuo parce Viggando turbato, literas rudes formanti. Ex Francofordia. Anno M. D. IIII. xv. Calend. Maii.

Vdalricus Confessor in Stainheim ordinis Prædicatorum, Ioanni Reuchlin professori Iurium profundissimo. Cum sui commendatione vtriusq; hominis salutem.

EGREGIE ac colendissime Doctor, descendēdo nuper Colonia ut audiuiſtis, ueniens Moguntiam, intellexi ibi quosdam Colonienſes fuiſſe Theologos, qui ſatis contēptibiliter locuti fuerant de ſcriptis dominationis ueſtræ cōtra Pfefferkorn. Cum uero Coloniae eſſem, & facultas Theologica, ut moris eſt, in principio cuiusdam Baccalarii in cōuentu prandium ſumpſiſſet, dicebat quomodo libellus D. V. actu traditus eſſet per facultatē Doctori de Tungaris, qui iam principalis reputatur inter ſeculares, ut examinaret, ſicut & facit, ſunt diuerſæ ſententiæ ut audiui. Quidam, quia libellus combureſ. Quidam, quia autor inquireſ. Alii aliter &c. Scripſi aliās ex Moguntia Procuratrici, ut Dn. V. auſatam redderet, ſicut credo fecit. Non dubito iſta ut ſcribo, bono animo accipietis. Commendo me dñationi ueſtræ, & conuentum hūc ſicut patri & fideliffimo tutori ac amico. Curate mi Doctor ut bene ualeatis. Ex Stainheim quinta poſt Viſulæ. Anno M. D. XI.

Ioannes Reuchlin Phorceſ. LL. Doc. egregio ſacræ Theologiæ Doctori de Tungaris. S. D. P.

EGREGIA tua uirtus & ſapientia, excellentiffime Doctor; qua in tam illuſtri omnium bonarum doct̄inarum Vniuerſitate ut ſol aſtris, ſic tu optimis quibuſq; præſtas, id merito

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

tuo fecit, quod nup̄ defensionis meæ contra libellū quēdā famosū
aduersus me turpiter editum Cēfor, ut audio, à Reuerendo claris-
simorum Theologorum Collegio sis datus. Quo planē gaudeo
te mihi talem tantumq; contigisse, qui possis compati humanis
infirmis, uirum tam doctum tam peritū, & forte in uita mul-
tis quoq; periculis tentatum. Vbi pro tua exuberanti perspicacia
uidebis me non mea temeritate ulla in hanc Charybdim, in hæc
malæ fortunæ inuolucra, in hos Scyllæos scopulos impegisse, sed
mandato Imperatoris & Archiepiscopi p̄ceptis paruissē, ut celere
quid de cremandis Iudæorum libris sentire, obsignato fideliterq;
transmisso cōsilio cum nemine communicato patefacere. Nam
excellētia tuæ Doctor eximie, ita me Deus adiuuet, recte iuraue-
ro, mihi tum, cum essem in dictando, nullius Vniuersitatis uenisse
in mentem, nullum me cogitasse hominum, nullum cōsiliorum
collegam, quis in commissione noīatim alios quoq; deprehen-
derim quibus par negotium fuisset imperatū. Atqui festinatiōe
laboris imprudens ego, non quid alii dictaturi essent, sed tantum
quid ipse afferrem in medium cōsideraui. Quare per Deum im-
mortalem, nullius docti hominis contemptu ea scripsi, tantumq;
abest ut elatiōe fastu liuore, aut erga quosuis literatos tumore ani-
mi in his scriptis usus sum, ut etiā nemo de me ueraciter proferre
q̄at me quibus uixi quinquaginta sex annis & supra, ullo tanq̄ tē-
pore scientiarū peritos neglexisse. Sed omni ego disciplinæ sem-
per honorem detuli, maxime aut sacratissimæ Theologiæ, ita ut
nouissime in illius profectum utilitatem atq; laudem hebræorū
linguam in latinas regulas, opus antea inauditum, redegerim, e-
iusq; dictionarium construxerim, labore meo plenissimum, cum
magno rei meæ familiaris impendio & iactura, tantum me mo-
uit sacrarum literarum insignis excellentia, & eiusdem discipulo-
rū honor & decus. Id scribo, ut nemo me arbitretur illustre illud
& splendidissimum gymnasium uestrum cōtempnissē, qui adhuc
nesciam, quale uos consilium dederitis. Potuit aut fieri ut cū de
cremandis Iudæorum libris nullam legem, nullam Canonē, nul-
lum decretum publicum, nullam uniuersalis ecclesiæ determina-
tionē particulari modo specificē latā uidissē, tū ego ipse rē oēm

IO. REVCH. LIBER SECVND.

tanq̃ dubitabilem tractare topico rhetorum more ad persuaden-
dum apto instituissem. Vbi omnis animi motus pro argumento
fuit, siue causaret quantamlibet suspicionem, seu uehementē uio-
lentam ue p̃sumptionem, aut certe necessariam probationem ut
in deliberatio dicendi genere consuevit. In ipsis aut̃ argumētis
fortasse digressus sum paulo amplius q̃ oportere quibusdam ui-
deatur. Et ut me peregrinorum istac transeuntium cohors certio-
rem facit, ego multis in ciuitate uestra calumniis insimulor, quas
Pepericornus & Peperiphrones mihi nullis meis commeritis p̃ce-
dentibus circumquaꝫ cursitantes struunt. Accedit ad hoc q̃ spe-
statissimi quidam Theologiæ Candidati fortassis agreferre pos-
sent me qui sacrarum literarum discipulus nunq̃ fuerim, hominē
scilicet eius sciētiæ ignarum, auctoritates inseruisse diuinas, & san-
ctorum Patrū testimonia à me non bene, ut aiunt, neglecta. Egre-
gie & excellentissime Doctor & obseruādisime domine, adducta
per me cernes theologica, sicut rusticorum sacerdos in sermoni-
bus Medicinam allegare posset. Fateor enim in scholis Theolo-
giam nunq̃ didici. Sed ciuiles leges, quare datur uestram disputā-
di rationem ignorare. Est aut̃ nihilominus mihi pura cōscientia,
q̃ uoluntas mea non auertatur à Christo qui est caput ecclesiæ,
Quicquid igitur sancta ecclesia quæ est columna & firmamentū
ueritatis credit, & qualitercunq̃ credit, idem ego & taliter credo.
Et sicut ipsa exponit sacram scripturam, ita ego exponendam cē-
seo atq̃ confiteor. Et si ullo tempore aliter exposuissem q̃ patiaf̃
intellectus Ecclesiæ, quod tamen fecisse me non memini. Ego p̃
nunc sicut pro tunc & tunc sicut pro nunc illud corrigere ac emē-
dare paratus sum, & stare omnino determinationi ecclesiæ, ut in-
tegritatem in me fides incontaminata custodiat. Oro igitur præ-
stantissime Doctor, ut si quenq̃ scriptis meis læsisse tibi uidear, si
mea facilitas ullum hominem male offenderit, facias me per hu-
manissimæ benignitatis tuæ indulgentissimas literas certio-
rem. Habendo in me patientiam & omnia reddam tibi. Iubeas uelim
& monitus recōdam gladium, canter mihi gallus & flebo, prius to-
nes, anteq̃ fulmines. Sic enim natura constituit ut ignis p̃moneat
crepitu anteq̃ exurat ruina fragore, anteq̃ supprimat, terra motu

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

anteq̃ absorbeat, ut talibus minis, omnia sibi animantia possint
à dño cauere. Valeas opto feliciter perq̃ colendissime Doctor,
& magnifica facultati theologicæ me quanta potes diligentia ob
secto commendes, omnia mea in meliorem partem & benignio
rem interpretando. Datū peregre, cum forte fortuna tabellarius
quidam accinctus itineri obligasset. Vale. Cal. Nouēb. M. D. XL.

Ioannes Reuchlin Phorcensis LL. Doctor, egregio sa
cræ Theologiæ professori Conrado Kollin, Or
dinis Prædicatorum Colonia S. D. P.

HVCVSQVE a tempore quo nosse inter nos cœpimus,
egregie Doctor, tanta mei erga tuam dignationem amoris
accessit indies accumulatio, ut non modo ad conseruandam ue
rum etiam augendam nominis tui ac famæ laudem quantum fa
uendo consulendo inuando possum nemo quisit usquam gentiū
opera cogitatione studio me uicerit, ubicunq; de præstanti tua &
egregia doctrina, de sanctis moribus tuis & grauitate uitæ, de hu
manissima quoq; conuersatione tua sermo fuerit. Habuisti enim
non solum uoluntatum, sententiarum, actionum tuarū saepe me
socium, uerum etiam comitem & semper uirtutum tuarum pco
nem. Qualem te uicissim erga me tui amantissimum, omniaq;
mea pro tua probitate & humanitate singulari fuisse non modo
speraui, uerum etiam plane sensi. Cuius rei & uirotum & uirginū
ordinis tui monasteria sunt testes. Cum igitur hortatione non e
geas ut in me tuendo adornādoq; gratiam fidem laboremq; ad
hibeas, restat nunc id solum ut qua in re tua opera uti uelim ad di
gnitatis meæ, non dico amplificationem, sed custodiam tantum
atq; tutelam breui ostendam. Imperatoria Maiestas anno præte
rito per literas mandauit, ut de cremandis Iudæorum libris quid
sentirem, in modum consilii referrem. Et scriptū Archiepiscopo
Moguntino ea in causa Commissario transmitterem, Cæsari red
dendum. Intelligis ex hoc me non temere, sed necessitate ductū
istud oneris subisse. Intelligis consilium non fuisse prodendum,
sed Cæsari fideliter transmittendum. Audi reliquum. Feci quod
potui. Cum enim de eo negotio Imperator in cuius pectore dicū
tur omnia esse iura recondita ipse dubitaret. Cunq; nullam ego

IO. REVCH. LIBER SECVND.

legem, nullum canonem, nullum decretum, nullam determinati-
onem uniuersalis ecclesiae uidissem, neq; niderem de cremandis
Iudaeorum libris specificè latam, eas ambas ob causas iuste mihi
uiusum est materiam hanc esse in iure dubitabilem. Vbi non scien-
tia sed opinio, nō demonstratio sed persuasio, non philosophi sed
oratoris munus requireret. Vnde propensior ego in partem be-
nigniorē putauī ea quæ per sanctiones nō sunt ad exustionem
damnata conseruari decere, imitatus Christi sententiam, Nemo
te condemnauit, nec ego condemnabo. Nam ea de quibus nulla
erat dubitatio. De quibus publice sunt condita iura. De quibus sa-
cro sanctæ loquuntur Constitutiones, quæ apud omnes nationes
& orbis terrarum fines grauib; pœnis inhibita & uetita promul-
gantur, existimabam esse indigna consilio, quia nota atq; uulga-
ta. Et tamen nihilominus ea detestatus sum, utq; decuit, reprobauī,
abieci, condemnauī, sicuti sunt libri cuiuscunq; gētis, cuiuscunq;
linguæ, in quibus continentur iniuriæ, blasphemias, & in irreuerē-
tiam Christianarum constitutionum fictæ contra nos hæreses, si-
militer & reprobata lectiois monstra naturæ inimica. Curaui er-
go ut in primis absoluerem eiusmodi criminosa, de quibus pri-
mam in Cōsilio meo quod ad te nunc mitto posui contra Iudæ-
os conclusionem. Quæ duo facit. Primo enim repellit scripta in
irreuerentiā Dei & sanctorum. Secundo scripta in irreuerentiā
christianarum constitutionum seu ordinationum, quibus aperte
condemnauī & blasphemias & hæreses Iudaeorum. Præterea foli-
xiiii. libros reprobata lectiois reieci. Quibus præsuppositis tāq;
manifestis diuerſi ad alia librorum hebraicorum genera, in quo-
rum iudicio non dubitauī semper illa reprobata iam prænotata fo-
re ab oīni meo sermone patenter accepta, Quapropter cū Thal-
mud ipsum prosequer, admonui primo quibusdam ei⁹ in locis
contineri posse blasphemias & hæreses. Secundo uanitates & er-
rores Folio iii. F. & infra, quod & notauī, folio x. facie prima circa
medium, ubi aperte mentem meam super Thalmud expressis
uerbis declarauī dicēs, q̄ nolim eū admittere ubi est reprobādas,
sed tñ osēdere q̄ nō propter uanitates & stultitias sit cōburēdas.
Ad negocium igitur mihi propositum multis oratorū more usus

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

sum argumentis non demonstratiuis neq; necessariis quibus uos
utimini, sed topicis. Fuit enim genus causæ deliberatiuum, quod
in consultationem positum iuxta. Ciceronem habet in se suasio-
nem & dissuasionē, quapropter non mathematice, sed rhetorice
disputaui, omnia concludens citra præiudiciū ueritatis, quod
finis consilii mei palam ostendit, ubi detuli honorē Archiepisco-
po & Ecclesiæ, quo nomine secundum Panormitanum in c. excō-
municamus. ii. extra. de hæreticis intelliguntur. Papa. Diocesanus
& Inquisitor cōmissarius, quibus me subieci, protestatus nihil affir-
mare uelle, quod illi nō affirmarēt. Audiuiſti quid egi, audi quid
patiar. Iudæus quidā baptizatus Colonienſis cognomēto Pfeffer-
korn, omnibus uiribus ad hoc conatus, ut & singuli Hebræorum
libri, præter solum & nudum bibliæ textum, cōcremarentur, uel
potius sicut ego ipse somniasse diceret, incendio igniq; tantūmo-
do à Cæsare demandarentur non secuta executione, ut ante scili-
cet executio nem, si mandatum illud auro & argēto graui ut ipse
met. notauit, aliquando. reuocaretur, particeps fieret auri cum ui-
disset me aliter consulere q̃ optaret, edidit contra me libellum fa-
mosum in læsionem nominis mei ac honoris intolerabilē. Quod
multi asserunt mihi ortum auxilio eximii Doctoris Iacobi Hoch-
stratenſis Prioris uestri, Quare mihi quotidie exprobrari solet,
quia semper ordinis prædicatorū propugnator fuerim, nūc nūc
habeam mercedem meam, hoc inquit sit salarium aduocatiōis
meæ, qui hætenus defenderim Prædicatores, ut quoniam iuste
passi sint contumeliā, ego recte quoq; patiar quatinus uno cru-
ciatu & aduocatum & clientes infamia torqueat. Hæc sunt uerba
amulorum uestrorum, quæ mihi licet liuentibus oculis, tamen
subridentibus labiis obiiiciunt. Ego. uero me non putans infamē
q̃ ab infami nebulone confundor, cui libet opprobriū semper
respondeo, me non credere tantum uirum iniuriis dare operam,
cui replicant, q̃ Iudæus baptizatus haud frustra nominatū docto-
rem Hochstraten super libello diffamatorio sibi iudicē elegerit,
quod excuso diligenter, quoniam & Cæsarem & archiepiscopum
Moguntinū sibi quoq; iudices elegerit. Quid multis quasi fama
nunc uulgo apud nos percrebuit, q̃ hoc contra me cogitatū faci-

I. O. REUCHLIN. LIBER SECVND.

nus ab ordine uestro duxerit originē. Ego uero mihi ipsi persua-
deo, non ita esse, quia mihi conscius sum, longissimis me tempori-
bus Fratrum ordinis sancti Dominici fratrem fuisse, & à prouinci-
ali quondam Stubach matriculæ fratrum insertum esse, de quo
extant parentes literæ. Deniq; parentes meos Fratrum ordinis bo-
na fide ministeriales fuisse, apud quos & in Christo requiescunt.
Huc accedit, q; multis annis, & in multis causis Ordini uestro pa-
trocinatus sum, sine p̄mio, sine salario, de quibus longior fieri pos-
set Catalogus. Cum igitur ipse mihi conscius sim tantæ beneuolē-
tiæ, tantæ fidei, tantæ obseruantia erga Ordinem uestrum me &
esse & fuisse. Quis iam mihi posset persuaderet tantā in ullo Pa-
trum aut Fratrum uestrorum esse crudelitatem, tantam ingrati-
tudinem, tantam inhumanitatem, ut eius cuperent labefactare fa-
mam, qui eorum saepe defendisset infamiam, Te igitur obsecro,
ut venerabilibus Patribus nostris, maxime aut egregio Doctori
Iacobo hæc insinues, efficiasq; ut honorem meum plus tueantur
q̄ infirment. Vale.

DECANVS CAETERIQVE PROFESSO

res facultatis Theologicae, Gñalis studii Coloniensis
Imperialium Legum Doctori, DN. Iohanni
Reuchlin Sueuorum Confœderationis
Iudici, moranti Stutgardia, sibi uene-
rando atq; dilecto Salutem, & spi-
ritum intelligentiæ sanum.

FVIT nobis, spectabilis ac egregie vir, post proximas Nundi-
nas Francofordenses oblatus quidam libellus sub titulo Spe-
culi ocularis, tuo nomini inscriptus, quem dum nonnullis ex
nostris reuiscendum examinādumq; tradidissemus Comperimus
in eo, quod neq; ex te, neq; ex quoq; cōchristiano nō sperabam⁹,
te scilicet in eo libello in modum consultationis, omnibus tuis ui-
ribus annixū ut Reuerendis in Christo patri & Principi Eleſori
domino nostro gratioso Vrieli Archipræsuli Moguntino, ac per
illum Serenissimæ Imperatoriæ Maiestati persuaderes, super ne-
gocio librorum Iudaicorum, quatinus idem negotiū laudabi-
liter per eandem Cæsaream Maiestatem cœptum, interuerteres.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Quod ut commodius (ut tibi forte uisum fuit) faceres, multa ad rem impertinētia latissime porrecto calamo, quasi quicquid tibi in uia qua ibas hic illicq; occurrere potuit, decerpere uoluisses, in unum coegisti. Quo factum est, ut festinus ad terminum quo properabas, non satis probaueris an rosas forte, an male olentes flores inconcinne in sertum componeres, ac per hoc non solum nimiae fautoriae Iudaicae perfidiae notam improvidus apud Christianos lectores incurristi. Sed & Iudaeis ipsis, crucis & sanguinis quo nos loti & redempti sumus inimicis (qui uti nobis relatu est) hunc tuum tractatum uernacula nostra lingua editum & impressum legunt & circunferunt, occasionem praestitisti quo amplius nos irideant, quando inter Christianos & quidem inter eos qui docti reputantur, te unicum inuenerint, qui suam causam agat, tutetur ac defendat, quasi nec Christum, neq; Virginem matrem, neq; Apostolos, neq; fidem nostram intemeratam blasphement aut uituperent. Sed quicquid faciunt, aut maiores eorum scripserunt in sui defensionem & nulli in prauiudicium aut uituperium fecerint. Et quia ut illud Imperatoriae Maestati sufficienter persuadere posses, uarias & quidē inualidas rationes adduxisti, auctoritates quoq; diuersas scripturae sacrae, & utriusq; iuris renitentes ad sensum quem tu uolebas contorsisti, nonnullas etiam positiones scandalosas, male sonantes, & piarum aurium offensiuas hinc inde interseruisti, quo suspectum te reddidisti, quasi non caste pure ac synceriter ut oportet de fide, de scripturis sacris, de ecclesiasticis tractatoribus sentias. Quod nobis uehementer & plus quam dici potest dolet, ut puta cum membro nostro infirmato pro christiana pietate condolentibus. Nam teste Apostolo. Omnes unum corpus sumus quorquor in Christo baptisati sumus. Ne ergo malum hoc in alios latius periret, neq; tu in eo computresceres, neue perfidi Iudaei in immensum gloriarentur, mature deliberauimus de modo quo per nos & alios quorum id maxime interest huic malo occurreretur. Verum paucis exactis diebus Venerandi Magistri Nostri Arnoldus de Turingari, necnon Frater Conradus de Vlma, sacrarum literarum professores eximii, nobis quasdam literas ex te ad se datas ostederunt, quibus reuera non parum fuimus ex hilarati, quod illis infirmitate tua

AD IO. REUCH. LIB. SECVND.

& improvidum errorem humiliter & catholice fatebaris, rogādo eosdem quatenus te nostro Collegio commendarent, ac singula in partem meliorem interpretarentur, quod & ipsi diligenter cū magna charitate, quemadmodum petisti, facere curauerunt, effeceruntq; ut te catholicum ecclesiæ uerum & obedientem filium reputamus & reputabimus, si quod uulgo incaute sparsisti recolligere studeas, & lapides tollas qbus alii in uia dei sunt offensi, sicut in Hieremia scriptum est. Tollite de uia lapides. Verum, quia te scripsisti non meminisse ubi nam speciatim scādali occasionem præstitisses, aut scripturas exposuisses aliter q̄ patiatur intellectus ecclesiæ. Iccirco literis his nostris illorum indicem implicatum transmittimus, in quo annotatæ habentur propositiones & allegationes sparsim per te ex scriptura sacra, & ex utroq; iure impertinenter allatæ. Super quibus (uti nobis uisum est) in defensione tua latine edita ac consultationi iuncta NON SATIS pro fidei tuæ sinceritate te expurgasti. Quare petimus, ut per tua scripta mentem tuam latius deuelando nos informes, aut exemplo humilis & sapientis Augustini palinodiam cantando retractes. Hæc enim est ingenua & uere christiana cum charitate seueritas, corrigere atq; emendare aut etiam destruere opus quod improvida & male circumspēcta festinantia struxit. Nam sic (ut uerbis tuis utamur) integritatem in te suam fides incontaminata custodiet, illuminante te Christo, qui ad ædificationem aliorum te sanum & ineolumem seruet. Vale. Ex Colonia, nostri Decanatus sub sigillo, die secunda, Mensis Ianuarii. Anno domini M.D.XII.

F. CONRADVS KOLLIN DE VLMA THEologiae professor, ordinis Prædicatorum, Egregio Imperia-
lium Legum Doctori Ioanni Reuchlin, Sueuorum
Confœderationis æquissimo Iudici. Cum com-
mendatione Salutem plurimam, & an-
num fœlicem.

CLARISSIME DN. Doctor, mittit facultas nostra the-
ologica Coloniensis, quæ emendandæ uidentur propositio-
nes, quas tractatus uester continet. Opatq; ut super emēda-
q ii

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

rione eiusmodi Propositionum quantocius mentem uestra eidē
 significetis. Arguitur namq; negligentia, quia non agit ut quæ plu-
 rimo scandalo sunt, emendetur &c. Charissime domine Doctor,
 non dubito, Dominatio uestra confidat in me ut amicum, & pro-
 fecto amici munus effecisse & facere me arbitror, & ut amicus cō-
 sulo fideliter, Res in eo statu est. Effeceram ego ut facultas dicta,
 uobis pariter cum propositionibus scriberet earum defectū, qua-
 liter etiam emendandæ essent, superuenerunt hinc inde scripta
 quæ tractatum illum grauius accusant, simul & facultatē ipsam,
 quia non celerius contra Dominationem Vestra procedat, atq;
 librum ipsum condemnet. Quibus permota facultas ipsa, consul-
 tius fore iudicauit, si propositiones ipsæ primo Dominationi Ve-
 stræ exhibeātur. Possētis namq; (ut aiunt) uelle proteruire atq; cō-
 tumaciter quæ scripsistis defensare. Quo fieret ut aliter procede-
 re oporteret. Vt ergo facultas ipsa non uideatur partialis, atq; uo-
 bis colludere, uoluit primo exhibere propositiones sperās ad meā
 sponsonem, q̄ ut iurum bonum decet non recusabitis uos, im-
 mo magis Propositiones & dicta submittere correctioni faculta-
 tis, quæ ex post Dominationē Vestram plene informabit, in quo
 dicta aliqua deficient. Informationē quoq; dabit aluo honore ea
 emendandi. Nō est facultas ad confusionē Dominationis Vestrae,
 sed ad saluandum honorem prona, cum tot per me percipiant
 egregias Dominationis Vestrae laudes. Dominatio Vestra in hoc
 oro suppliciter roganti acquiescat, humiliter facultati cum præ-
 sentium Latore rescribat, atq; ei dicta submittat. Neq; indignum
 arbitretur facere, quod Sanctissimi, atq; Ecclesiæ Luminaria face-
 re non dedignati sunt. **NON MIRVM SI IURISTA
 THEOLOGICAS NON ATTIGERIT SVBTI-
 LITATES.** Parcat iterum confidentius scribenti dominus
 meus. Videbitis multa min⁹ bene sonare. Quæ forsan Iuristæ ual-
 de bona uidentur. Sunt religiosi & seculares qui omnes expectant
 sententiā nostræ facultatis. Et quantum ego aduertere possum,
 omnes parati sunt aduersus uos insurgere. Si autem per Iudiciū
 facultatis nostræ absolut. fueritis, nemo erit qui condemnabit.
 Dat. Colonia in octaua Innocentum. Anno. M. D. XII.

IO. REUCH. LIBER SECVND.

Ioan. Reuchlin Phorceñ. LL. Doctor Celeberrimæ
Facultati Theologiæ Colonienfi.

S. D. P.

AD Circiter XVII. Kalen. Februarias, Colendissimi Patres,
eximii Sacrarū literarum Doctores, reddita est mihi epi-
stola quædam uestra, omni genere optimarum uirtutū in-
signita, ut quæ a recte uiuendi sentiēdiq; officina processerit, data
secundo Ianuarii die. In qua & pietatem in Deum, & charitatem
erga proximum uestram illam peculiarem sole clarius ostendi-
tis, & eum qui misere in latrones iam pridē inciderat, ab eisdeq;
dispoliatum, uino primum acri atq; mordace, deinde oleo Palla-
dis fructu sanare pro incredibili humanitate uestra officiose co-
namini. Det Opt. Max. ille deus noster pro fidei orthodoxæ zelo
uestro, quo fideles eius dispensatores, talentum uobis creditum
cū foenore satagitis reddere, simulq; pro effluente in me charita-
te uestra qua me a dedecore, infamia, contemptu, & despectione
præseruare, custodire, uendicare clemēter studetis, & uobis & col-
legio & illustri Vniuersitati uestræ diuinam benedictionem ex
Sion, ut uideatis bona Ierusalem, per quē & pax nobis. Cū enim
plurimi quos mea uoluntate conscientiaq; nunq; laferim, imma-
ni & acerbissima inuidia liuoreq; in meam perniciem propensi,
ut accipio, quotidie uos effreni tumultu adorianatur, petentes im-
mo urgentes, ut me qui Theologicum Synthema Siboleth eadē
literatura quæ illis placeat exprimere nō ualeo, in ipso Iordanis
transitu iuguletis. Vos uiri, uos inquā uiri prudētissimi, & animo
nō effeminato fortissimi, nullis aduersariorum meorum factio-
nibus fracti, sed ut flores inter multas spinas atq; sentes orti, hone-
stiores & sapientiores cæteris, non facile conseruum uestrum mit-
titis in carcerem, sperātes, quoniā dominus eximat uos pariter à
tortoribus, ab omniq; debito liberet, eo q; conseruum uestrum si-
tis commiserati, Iccirco imitamini Dominum nostrum, qui om-
nia sciens & omnia præuidēs dixit, Adam ubi es? Cupitisq; primū
experiri si me desertor, an amator ueritatis Catholicæ. Quare
propositiones quasdam ex meo Consilio de cremandis Iudæorū
libris dato, quæ uobis friuolæ, scandalosæ, & minus bene sonantes

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

uideantur, excepistis, earumq; exemplum ad me uestris cum literis transmisistis, desyderantes, ut post declarationes prius a me simul cum Consilio meo editas, latius mentem meam reuelando Vestras Dominationes informem, quia non satis pro fidei meae sinceritate, secundum q; uobis uisum sit, me expurgauerim. Vbi profecto latere non potest, sed se ipsam plane ostendit inges uirtus humilitatis uestrae, qui ut unanimes idem ipsum sentiamus, nihil per contentionem, neq; per inanem gloriam, in uera quidem humilitate a me poscitis ulteriorem informationem. Ego uero agnosces ingenii mei tenuitatem quod sentio q; sit exiguum, explicare THEOLOGICAS SVBTILITATES mihi tanquam Laico, & quidem Digamo temere non arrogauero, cui explicatioes fidei & singulares eius decisiones recte licebit sine culpa ignorare. Defero autem omnem huiusmodi honorem excellentissimae Facultati uestrae, paratus nunc & semper ubicumq; errauerim benigne potius corrigi in misericordia a iusto, q; ut caput meum impinguet oleum peccatoris. Quod ex eo maxime patere potest, quia cum iam ex libello Iohannis Pfefferkorn intellexeram quodam pusillos forsan & minus perfectos scandalum potuisse pati, occasione Consilii mei antea per renunciatores publicati, tum mox ipse ego, a nemine adhortatus, coactus aut requisitus, mentem meam declaravi latine, paratus tunc easdem declarationes in lingua uernacula & uulgari edere, nisi breuitate temporis & impressoris impedimento, fuisset retardatus, ad quod etiam hodie paratus existo, inde sperans probabiliter q; per eas erigerentur, si qui forte cecidissent, nec de caetero casum paterentur qui starent. Quia uero uberiores declarationes desyderatis, facile itelligo me propositi mei finem non esse consequutum. Ut igitur petitiioni uestrae pro mea uirili satisfaciam, & circuitus uidentur inanes, & itineris longi uaria caueantur discrimina, simulq; inutiles expensae ac superuacui labores hinc & inde tollantur, uestrum omnilaude dignissimum & ornatissimum collegium oro obsecroq; & ab uniuersis uobis q; humilime ita peto, ut maiore cura, maiore studio, nullo modo possim ut uos ipsi ad me dare quas desyderatis siue nouas seu ueterum extensiuas declarationes (dum quid

IO. REUCH. LIBER SECVND.

qui SATIS sit nescio) easdemq; cum proprio nūcio etiam meis expensis mihi transmittere pro fraterna charitate dignemini, ut illis uisis sollicitè cogitemus in alterutrum seruare unitatem spiritus in uinculo pacis, quatenus idem sapiamus, & in eadē permaneamus regula, ad reedificationem offensorū, & famæ meæ permanentiam, & deuotionis uestre præconium. Sin autem rigore quodam, ne dixerim sæuitia, istis meis precibus tam humilibus acquiescere nolueritis. Sed potius me cogere, ut ego ipse mentis meæ uberiores declarationes prior offeram, quod tamen formidare me non finit incredibilis erga uestras humanissimas discretiones fiducia mea, saltem de eo ipso quoq; per literas uestras iterū meis expensis me certiorē facere, responsumq; meum clementer expectare sine præcipitatione non dedignemini. Nec interea quicquam aduersus me attentare, per salutem euangelicam uos obtestor. Ne mihi bonæ famæ futuri sitis interemptores, quos colo & obseruo pientissimos honoris mei parentes & autores. Valete foeliciter uiri excellentissimi. Sturgardiæ VI. Kalend. Februarias. Anno. M. D. XII.

Ioannes Reuchlin Phorcensis LL. Doctor, F. Cunrado
Kollin ordinis Prædicatorum, Theologiæ professori Coloniae. S. D. P.

PER GRATIÆ fuerunt, egregie & mihi dilectissime Doctor, literæ tuæ, quarum initio annum foelicem mihi optas, sed sine pace, ut sequentia indicabant. Oro autem quamprimū ne moleste feras, qd ad te latinum hominem latino more per numerum singularem scribo, & non ut tu uicissim ad me pluratiue. Iam enim illud tuum ferme totum desijt & aboleuit in Romana lingua, & nunc quotusquisq; maiores nostros imitatur. Secus est si uernacule scribamus. Quare deprecor tuam scribendi consuetudinem, ut posthac quam humanissime singulari me numero appelles, cum aliquid ad me literarum dabis. Ceterum de firmissima erga me amicitia tua, & perspecta fide, quam in tri

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

bulatione mea reuera per q̄ humaniter ostendis, nūc ago tibi quā-
tum ualeo at postea in calce negotii referam gratas gratias, &
ut spero uobis non iniocundas. Consilium quoq; tuum, prudētia
& charitatis plenum, quod mihi pręstas, & laudo & uehementer
probo, Non enim is sum qui uellem contumaciter proteruire (ut
scribis) & resistere ueritati, pręsertim in rebus Ecclesiasticis, ubi
animę uertitur periculū. Nam extra Ecclesiam nulla est speranda
salus. Quapropter absit ā me, ut ab Ecclesia in illo uel atomo qui
dem recedam. Sed deo adiuuante permanebo in unitate fidei ca-
tholicę, dum spiritus hos regit artus. Quāq; in multis offendim⁹
omnes. S. Iacobo teste, Si enim quis in uerbo non offendit, hic per-
fectus est uir. Quare nolo de me iactare tantam sanctitatē, ut uel
uerbo neminem offenderim, neq; gloriabor de tanta in mē sapiē-
tia, ut uelim incautas offensiones pertinaciter defendere. Nam si
Salomon ille rex solam postulans sapientiam, iāq; consecutus
a domino deo tam sapientiam q̄ prudentiam multā nimis quę
pręcellebat sapientiam omnium orientalium, de se ipso quidē
nō utiq; animo mentiēdī testificatus est, & dixit, Stultissimus sum
uiroꝝ, & sapientia hominum non est mecum. Quantomagis
ego prophanus homuncio non debeo mihi arrogare tātam pru-
dentiam, ut pręsumam cōtra collegium doctissimorum theolo-
gorum recalcitrare, potissimum in iis quę sunt theologicę subti-
litis, & excedunt limites facultatis meę. Iccirco in mansuetudi-
ne suscepi uerbum, quod ad me nuper scripserunt Reuerendi Pa-
tres mei Contubernales tui, suspicātes me omnibus uiribus adnix-
um, quatenus negotium librorum Iudaicorum, laudabiliter per
Cęsaream Maiestatem cōceptum, interuerterē. Ego uero neq; ex
literis Imperialibus neq; Archiepiscopi conlicere ualui, quid fina-
liter de iis cōceptū fuerit aut constitutum, nec hodie scio. Si enim
cōceptum fuit, ut omnes Hebręorum libri cremarentur, pręter
Bibliam, certum est q̄ fuit iniustum, etiam ex uestris consiliis, &
aliarum Vniuersitatum, quę nunc mecum habeo. Sin autem, q̄
omnes illęsi manerent, similiter certum est q̄ fuit iniustū. Quo-
modo ergo interuerrere conabar cōceptum negotium, quod igno-
rabam qualiter cōceptum, cum ex sola ueritatis simplicitate nihil

I O. REVCHLIN. LIBER SECVND.

sinistri cogitans ad ignem iudicaueram quatuor genera librorū. Primo blasphemiar. Secundo haresis. Tertio famosa. Quarto re probata lectionis. De reliquis neq; canones habui neq; leges. Sed q; me insinulat fautoria iudaica perfidia notam incurrisse. Nō assentior, & uere cum Sancto Hieronymo in Apologia super schedulis ad Pammachium & Oceanum asserere possum, testando deum & dicere. Si expedit odisse homines, & gentes aliquas detestari, miro odio auersor circumcisionem, & obiciat mihi quispiā cur hominem Iudaeum habuerim praeceptorem. Hæc ille. Nulli⁹ autem nationis quæ sub cælo est perfidiam me fouere, testis est uita mea quam ducō irreprehensibilem. Q^d autem uernacula lingua scripsi, sane oportuit quidē. Nam & Cæsar & Archiepiscopus quibus solis scripsi uernacula mecum egerunt, ut in Commissiōe Mandato & præcepto uidere licebit. Quod item ad scandalū at tinet, non ego scandalī (si quod esset) autor fui, sed Proditores. Accepi .n. clausum Mandatū, & reddidi clausū Consilium, quod iniuste Proditores publicauerunt, impressis etiā primitus libellis. Qua in causa obsecro te ut legas simile S. Hieronymo contigisse a Proditoribus, in libro de Optimo genere interpretandi, paulo post principium, ubi pariter inter alia sic scribit. Quid apud homines tutum erit? Et infra. Quamdiu non profero cogitata, maledicta non crimina sunt, immo ne maledicta quidem, quæ aures publice nesciant. Hæc ille. Sed renunciatores consiliorum Principis in Iure Ciuili furca suspenduntur, quod utinam faxit Deus & faxint homines. Cum itaq; ex contumelioso libello Ioannis Pseferkorn animaduertērem de quibusdam scriptis meis pusillos & infirmos forte scandalizari posse, quoniam nō solum difficile, sed penē impossibile sit ita librare & examinare uerba singula q̄ quis pponit, ut nulla esse in sensu sermōis ambiguitas, & erronea inde opinio nulla elici possit. Tum legi relegiq; scripta mea, & a nemi ne coactus, sed uolūtariē atq; libenter nodos enodaui, declarauiq; intentionem meam cui uerba deferuere debent, modo meliore quo potui, licet admodum breui, idq; in latino eloquio propter angustiam temporis. Iam enim instabant Nundinæ Francofordienses, in quibus me contra priores Nundinas expurgatū

EPIS. ILLVST. VIRO RV M AD

oportuit, ut clarius in libelli mei folio quinto continetur, parat⁹
enim erā & in uernacula quoq; lingua ea edere, si non impetior
breuitate tunc temporis coartatus fuisset, per quam quidē decla-
rationem meam satisfeci multis etiā doctissimis uiris, & illustraui
ferme omnes propositiones, uel maiore partem earū, quas mihi
præstantissimi & grauiſſimi patres facultatis tuæ nunc transmiſe-
runt, scribētes q̄ eis ipsis uideatur me non SATIS pro fidei meæ
sinceritate super illis expurgasse. At ego quid SATIS sit eis futu-
rum (ita me Deus amet) ignoro. Potest una eademq; res alteri sa-
tis esse, alteri minime. Satietas enim in solo satiandi animo con-
sistit, pro modo recipiētis, & nō rei receptæ. Tu uero Doctor Egre-
gie, mihi crede, & memoriæ manda, me tibi id affirmasse, pro eo
desyderio quod est mihi ad illum clarissimorum & doctissimo-
rum uirorum cœtum, uelle me, relictis omnibus auxiliis, cupiēter
esse in bona amicitia facultatis tuæ, & uniuersis uobis satisfacere
in uia ueritatis, tamen absq; dedecore meo, & sine ulla infamiae
leuitatē nota, tantummodo ut sciam qualiter, & qua uia. Quod
ut consequar, plane uestro ingenio erit opus, non meo. Quomo-
do enim ego tanq̄ Laicus digamus, nullo gaudentis clericatus ritu
lo uel priuilegio, possem digne quæ sunt fidei ad unguem expli-
care prima fronte, qui solum ad implicitam obligatus sum fidei
confessionem, secundum q̄ credit Ecclesia, ut in iure Canonico
legitur. Vestra uero tum dignitas, tum professio in altiore gra-
du constituta est. Vos presbyteri duplici honore digni estis, qui la-
boratis in uerbo & doctrina, ut & uos ipsos saluos faciatis, & eos
qui uos audiunt. Si me putatis adhuc aliquo delicto præoccupatū
esse, uos qui spiritales estis, ut ad Galatas scribit Apostolus, instrui
te me in spiritu mansuetudinis & lenitatis, considerans te ipsum
ne & tu tēteris. Quæ uerba multum ponderāda sunt, sicut omnia
Pauli. Te igitur iterum atq; iterum oro, obtestorq; pro uetere no-
stra coniunctione ac necessitudine, proq; summa mea in te beni-
uolentia, & tua in me pariter, ut pro me apud præclarissimum &
Præmarium Doctorem Iacobū Decanum, cæterosq; excellentissi-
mos amplissimæ laudis Doctores, theologieq; Magistros instare
uclis oportune, importune, quatenus de singulari quadam huma-

AD IO. REUCH. LIB. SECVND.

nitate & in fauorem euangelicæ charitatis, ad quam tenemur omnes, dignentur suas informationes mittere meis expensis, sicut & istas quoq; expensas etiam, non petitas, uestro nuncio liberaliter persolui. Quibus informationibus contineatur, qualiter cum honore meo & bona fama citra cuiuscunq; hominis despectum aut iniuriam fideliter & dilucide puram & meram ueritatem ecclesiæ catholicæ Decretis atq; Canonibus fundatam explicare, & contraria emendare ualeam. Sic spero uisis informationibus uestris facile concordari. Tunc enim mea sponte ac ultroneo studio nullius hominis mandato iussu siue præcepto, sed ex sola dilectione Dei & proximi ac unius ueritatis amore, nemo alius, sed ego ipse tollam de uia lapides, si qui fuerint, offensionis & petras scandali, ita ut solus nobis supersit lapis quem reprobauerunt & petra quæ erat Christus, ipse est pax nostra qui facit utraq; unum, ille nos custodiat opto in uitam æternam. Amen. Vale, & hanc epistolam cum egregio DN. Iacobo, eximioq; DN. Arnoldo, ceterisque tuis communicato. Datum ut supra.

DECANVS TOTAQ; FACVLITAS SACRÆ

Theologiæ Generalis studii Colonienfis. Egregio ac docto uiro Cæsarei Iuris Doctori famoso, DN. Iohanni Reuchlin. Sueuorum Confœderationis Iudici, moranti Stutgardia, Amico nostro dilecto.

Spiritum rectum innouet in te Christus.

ACCEPIMVS literas tuas spectabilis ac egregie uir, ex quibus probe intelligimus te ab unitate sanctæ matris Ecclesiæ non uelle ullo pacto recedere, sed in ea & uiuens & moriens permanere, quod nobis sicut à quolibet christiano fratre ita & nunc præcipue ex te gratissimum est audire. Verum quia nostro uoto nec dum est SATIS factum, ut scandalum amoueretur, neq; ferrum maneret in uulnere, hortamur te & obsecramus in G H R I S T O I H E S V & requirimus,

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

ut cures quatenus ad proximas nundinas Francofordienses libelli, si qui tui ad huc extant, & apud Bibliopolas uanum habentur, aut denuo impressi aduectari possent, nulli amplius uendantur, Et aliquo dictamine tuo priores reuoces, Ores quoque cunctos qui habent, ne scandalum passi, te alium existiment quod catholice & recte de fide & ecclesiasticis scriptoribus sentientem, ac Iudaeis contra perfidis & blasphemis libris, & nominatim Thalmud aduersantem. Scis enim scriptum esse. Vae homini per quem scandalum venit. Scis quoque quam poenam ueritas iniunxerit illi qui saltem unum de pusillis suis, quos sanguine coemit, scandalizauerit. Sic ergo religiose magnum Augustinum ceterosque praclaros uiros imitatus face. Ne si forte quae monemus non fierent, quod tamen de te suspicari nobis tuae ad nos literae datae non sinunt, opus sit ut per illum uel illos ad quem uel quos id spectare uidetur te faciamus ad nos VOCARI. Nec hoc iniquo nos putabis animo facere, sed integra ad te CHARITATE. quatenus non per alium quam per te ipsum res christiano moderamine corrigatur. Quia scribendarum & rescribendarum literarum tardus forte aut nullus esset finis. Et nosti in his rebus non tantum nobis quantum Christo & Ecclesiae moram perniciosam esse & danosam. Et mox scandalum uelut gladium quo incauti necantur esse submouendum. Christiano etiam cuilibet, teste Apostolo, non solum a malo, sed & ab omni specie mali abstinendum. Neque id tibi graue aut difficile existimes, Quia nullo unquam sacrificio Deum summum gratius placaueris, quam si id te quod hortamur facere non pudebit, prudens namque es, & facile conicere poteris si tu non feceris, & nos quoque postquam res nobis sic innotuit torperemus, reuera etiam post mortem tuam non defuturos, qui dum tu neque loqui neque respondere illis posses, tamen leoni mortuo barbaram uellant, & te forte in una tartara delapsam legentes tua scripta & dicerent & scriberent. Confortare ergo & esto robustus, induere fortitudine tua Sion. Non erit tibi si feceris ignominia ulla, sed summa gloria, postquam non alius quispiam, sed tu animi tui uictor de teipso triumphaueris, ac malum demum diminuti honoris aut dispendii famae argumenta tuis cogitationibus ingentem confusum ac frustra conantem longe

IO. REUCH. LIBER SECVND.

propuleris. Scriptum nempe est, uir sapiens fortis est. Et iterū Corona dignitatis senectus q̄ in uis iusticiæ reperietur. Hanc quia tibi optamus, iccirco hoc scribimus. Tuum itaq; erit si te & Christi paruulos amas, agere ut intelligamus sic fecisse, quod etiā & nunc petimus, per horum latorem, per tua scripta, an facturus sis posse præscire. Vale ex Colonia, Facultatis Theologiæ sub Sigillo. Die ultima Mensis Februarii. Anno Domini. M.D.XII.

F. Conradus Kollin De Vlma Theologiæ Professor, Ordinis Prædicatorum, Coloniae. Ioanni Reuchlin Imperialium Legum Doctori, cum commendatione S. D. P.

EGREGIE DN. DOCTOR, TVAS (VT TIBI morigerus sim) literas accepi & aliis exhibui. Tuæ fidei synceriter scribo, quicquid scripseras minus sufficiens pro tua excusatione apparebat, cum diceret tuum tractatum inexplorabiliter mundum scandalisasse. Et post longa consilia ad hoc tēdebat intentio, ut Archiepiscopis scriberetur, ut ubiq; mandarent tuum libellum cremandum, aut certe q̄ Inquisitor te uocaret ut super obiciendis responderes. Nam tua excusatio semper præ se ferret nescio quam contumaciam. Et quia aliās synceritati fidei non satisfaceret. Ego uero honori tuo compatiens respondi, nō me credere ex aliquo ordine uel iuris uel Euangelicæ charitatis fieri debere uel posse, ut qui se ad uotū facultatis Theologicæ errata sua reuocaturum polliceretur, cū ea forma, ut saluo honore plus synceritati fidei satisfaceret, q̄ posset fieri cū uiri confusione. Summa. In tantū pro tua Dominatione me obtuli, ut Prior noster Inquisitor diceret se non posse amplius a te expetere q̄ ego promittebā. Vnde ad hoc deuentum est ad meam fidelissimam instantiam, ut iterum ad te nuncius nomine facultatis Theologicæ ueniat, qui tuæ Dominationi insinuabit mētem Facultatis, quam ex scriptis Prioris nostri accipies. Vt autem omnia, animæ & rerum, hominū & aduersariorum pericula euadas, meq; ueracem comprobes, qui tuæ synceræ fidei, de qua nunquam dubitauī, testimonium maximum perhibui, tuum inquam erit, post exemplar propositionū

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

quod cum praesentibus mitto,ocius cōficere tractatum, adhuc in Nundinis proximis Francofordiensibus uendendum,quo omībus satisfacias. Et te animamq; tuam a perpetuo fœtore liberes, non compulsus, sed tua sponte. Facile inuenies modum quo id eficias, utpote representando nunc in formatum Theologum, qui prius ut rerum Theologicarum expertus, ex tempore scripseris Le-gista. Oro pro tuo honore & mea charitate, ne tibi hanc subeundi prouinciam difficultas aliqua sit. Nam nisi nunc parueris, non uideo quid amplius pro te possim. Age igitur age mi. charissime Doctor, & aliquot noctes ducito insomnes, & te atq; tuos amicos libera ab omī malo. Facile erit seq; quas mitto obiurgatiōes qbus utiq; tanquam solidis inniti secure potes. Quibus cum te confor-maueris, nemo aduersum te praeualebit. Et ora clamantium ob-struentur, & honor tuus saluus erit. Spero, quia animam & honorem tuum non negliges, Accipe quæ scribo syncerissimo animo pie, & crede ei qui te, non seipsum, quaerit. Oro iterum ut cum praesentium latore Facultati scribas (ut importuni confundant) quia ad uotum eius libenter & prompte emendare uelis. Quo fiet ut ego uera pollicitus de te uidear, & locus CALVMNIAE tol-latur, hoc namq; nos commendat & in nullo obesse potest. Laboraui specialiter pro tui defensiōe super isto articulo quo tibi impin-gebatur, quia scripsisses Christum legitime & iuridice a Iudæis cō-demnatum, quem sensum tua uerba habere non sinebam. Fac iuxta meam in te synceritatē, tum facile omnibus etiam nolētibus satisfacias. Valde dolerem si tuos quos hactenus gloriose uixisti dies cum ingloria componere te cōtingeret. Confido autē quia plus facturus sis q̄ ex te desiderari possit, & citissime calamum ar-ripies, & Chalcographum imprimere curabis. Vale, & uoto amici tui pare, & pace plena fruēris. Dat. Coloniae Sabbato ante Inuoca-uit. Anno M. D. XII.

Ioannes Reuchlin Phorceñ. LL. Doc. Ad Facultatē Theo-logicam Coloniensem S. D. P.

SPERABAM non intemperatē, excellentissimi Doctores, tot & tā humilibus meis supplicatiōibus, nuper epistolae meae ad uos perlatae insertis; a uestra non humanitate solum, q̄ abs

IO. REVCH. LIBER SECVND.

quolibet hoīe homini debetur cuicunq; uerū etiam fraterna charitate quam Maieſtas euangelica nobis Chriſtianis ediſti loco ppoſuit, tādē aliquando impetrare potuiſſe, ut ego ille qui declaratione mea doctiſſimis uiris ſatiſfecerim, ceteris pluriū etiā uniuerſitatum, ſaltem uobis quoq; ſatiandis iam & nec dum (ut ſcribitis) ſatiatis, qua ſerie, quo modo, qua forma ſcribendum ſit per uos fierem certior. Si enim eſſet ſpiritus Danielis duplex in me, non ego cuiſlibet ſua ſomnia & expoſitiones narrem. Sed quia ne ſcio, quo malo meo fato id quod a uobis haud inique petebā conſecutus non ſim (Nam cōmeritis meis nihil ſiniſtri aſcribendum cēſeo, qui neq; de uobis generatim, neq; de ueſtrū quolibet ſingulatim data opera & ex propoſito male meritis ſum) Sed aduerſo inquā ſucceſſu meo contigit, ut neq; characterē neq; typū tractādi ab inſigni collegio ueſtro ꝑcibus obtinuerim, experiar nihilominus uiriū mearum imbecillitatem, & Laicus ſacra librabo quod boni conſulatis obſecro. Nā ut complacēā uenerādo cōtūi vſo; & exacerbatos, ſi qui ſint, reconciliē, & nutantibus porrigā manū; & gladium nō ſinam in uulnere, ſtatui mecum, ad quod antea paratus eram, ut per epiſtolam uobis patefeci, ex ſola Dei & proximi dilectione ac bono zelo noſtræ religionis Declarationes etiam in lingua uernacula & uulgarī ſermōe ad proximas Nundinas Francofordienſes oībus exhibere, ueteres extendendo, & ubi opus fuerit iungendo nouas, quod puſillis ꝑbebit anſam ſtādi, & inſidioſis atq; maleuolis auferet calūniandi occaſionē, ne uel mortuo leoni barbā uellant, uel cū uiuo digladienſ, in maius uulgi ſcādalum & euangelicæ pacis læſionē. Quod autē petitis ut libelli, ſi qui mei ad huc extent aut denuo impſſi, curē ne uendant, primū ſcitote, nullos eſſe denuo impſſos. Dēinde meos nunq̄ fuiſſe, ſed Impſſorū, a quibus duodenos ære proprio mercatus ſum ut amicis donarē. Quapropter hac in parte mihi non erit poſſibile ueſtro uoto morem gerere. Itaq; dignemini haud moleſte ferre, ſi quod omnino excedit facultates meas, uobis nō ꝑſtē, qbus ꝑfecto cuperē cuncta gratificari. Fœliciter ualete celeberrimi Doctores & Patres mei, qb⁹ uehemēter opto & deſyderio deſydero me tādē aliqu in noīe Ieſu Chriſti & in oſculo pacis gratū fore & acceptum. Stutgardiæ V. Id. Martias. Anno M. D. XII.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Iohannes Reuchlin Phorcensis LL. Doctor, F. Cunrado
Kollin de Vlma, Theologiæ professori, ordinis
Prædicatorum Colonia. S. D. P:

FACIT summa fides quam tibi habeo amicus amico ut etiã
dehortantibus aliis penes nos, tua tamen consilia sequar, &
sic omnia cõstitui mihi agenda ut tu admones. Tractatulum
faciam declarationum mearum in lingua germanica nobis uer
nacula, ut ex prioribus tuis literis tibi placere conicio. Expectaui
hactenus informationem Doctorum, contubernalium tuorum,
licet frustra. Et nunc pro tua quoq; uoluntate, quãquam tempus
admodum breue est, tamẽ noctes insomnes ducam, eo qd dies mi
hi consummendi necessario iam sint in Reipub. negociis secula
ribus, ita ut uix queam præ laboribus hiare. Sed tamen propter
Christum, spretis omnibus aliis, operabor. Quod te in tantum, si
cut scribis, pro me obtulisti, ut promissionibus de me tuis Inquisi
tor acquieuerit, nec ad cremadum libellum aut ad mei uocatio
nem ab aliquo præcipitatum fuerit, certe utriq; parti utiliter ges
sisti negotium. Nam reuera egregie Doctor, anime mi, tuo cor
di ex meo corde hoc secretum reuelo, ita me peritissimorum con
silio esse fundatum, ita ualidorum opẽ suffultum, ut maius aduer
sariis detrimẽtum & rerum & famæ surgeret, q̃ mihi si quid teme
re contra me molirentur. Nec iura pertimeasco, sed iniuriam, stan
te declaratione mea in latino edita. Quare tam tui illi, quàm ego
ipse meritis tibi gratias agamus recte licebit, utriq; enim profui
sti. Crede mihi, non sum destitutus potētissimorum auxiliis. Sed
tamen pro modestia naturæ meæ, cupio pacem plus quàm genti
um & nationum bella uel diffidatiões. Et malo esse in bona ami
cicia tui collegii hominum eruditissimorũ cum quibus posthac
futura sit mihi docta & suavis conuersatio & amica fraternitas,
quàm litibus dare operam. Facile rixa oritur, sed difficiles habet
exitus, hoc nõ tantum ego, sed etiam uos cogitare debetis. Quod
nisi esses alter ego, hæc ad te non scriberem. Nam quem motum
ciēret in militaribus tã nobilibus quàm plebæis? etiã istis delori
catis tunicis, & cicatricosis uelutibus, si Demosthenes aliquis corã
exponeret, ac rhetorice declamitaret huius negotii principium,

IO. REUCHLIN. LIBER SECVND.

medium & finem, quibus fuerit Christus, quibus fuerit fiscus. Deinde meam tam simplicem innocentiam, qui sum traditus, sum uēditus, non commonitus, non prauisus. Cuius Consilium Principi offerendum, est publicatum, anteq̃ oblatum. Eum traditorem se diciosum, & notorie infamem calumniatorem, qui cum sit Iudæus baptisatus, & laicus coniugatus, contra me Christianum hominem famose prædicauit, coadunata congregatione fidelium Francofordiæ, contemptis ecclesiæ mandatis & constitutionibus cum suspicionē reditus ad uomitum, uos nutritis fouetis & laudatis, qui emunctos & emungendos grandi pecunia Iudæos in ista tā fauorabili causa scriptis notauit. Putas ne piarum aurium nō fieret offensuum, q̃ me in uerbis quibusdam capere conaris, & de testanda opera non abomineris? Accederent item post manum ualidam Poëtæ & Historici, quorum hoc tempore magna copia uiuit, qui me præceptorem quondam suum, ut par est, ueneratur qui tantam iniquitatem aduersariorum perpetuæ traderent memoria, & innocenter passum me describeret, cum athena Gymnasii uestri ignominia. Lege Minoem Platonis, & inuenies uera me dicere. Igitur noli esse iustus nimis, nedum calum tuearis, terram amittas. Thales Milesius calum aspexit, & in foueam cecidit. Filii Israel Sabbathum dei custodierunt, & bello perierunt. Habet iustitia gradus suos. Hunc uersiculū puer didici Glimpfius est pluris quā tota scientia Iuris. Vale foeliciter, ad pacem pronior q̃ ad superbas contentiones, quarum autores multis saepe innocētibus sunt cædis occasio. Sturgardiæ. V. ID. Martias. An. M. D. XII.

Ioannes Hiltebrandus Suecingensis Castigator Chalcographiæ Anselmitanæ, Ioanni Reuchlin Phorcensi. LL. Doctori. S. D. P

EN, Præceptor obseruandissime, pullulat ex tincto Iudæo insana laurus, & tradita est Theologorum prouincia, canina faucundia. Quæ negotium omne cuidam Tungro commendauit, Pepericorni ancoræ. Adest liber, quem Thomas Anselmus ipse patronus noster iam pridē ab Emporio Francofordiensi proximis Nundinis attulit. Colonienisium Theologorum factio. Eum

E P I S. I L L V S T. V I R O R V M A D
iussus tibi mitto. Articuli nomē habet. Tu uelim Magne CapNi-
on hac in causa, ut in ceteris cōsueuisti, magno animo sis, ne quid
mouere. Nam turdus ipsi sibi malum cacat, ut est in Prouerbio.
Vale. Tubingæ, Anno. M. D. XII.

Ioannes Reuchlin Phorcensis. LL. Doctor, Ioanni
Hiltebrando. Castigatori Anselmitano.

S. D. P

QUEM misisti libellum famosum Hiltebrande Vir litera-
tissime ac optime nuper a fratribus p̄dicatoribus, & Theo-
logistis Coloniensibus illis meis Calumniatoribus aduer-
sum me, inq; meam infamiam editum, & per Nundi-
nas Francofordiæ proximas in uniuersum orbem diuulgatum,
cuius inscriptio est Articuli, primum attonito uultu accepi & per-
legi, quoniam hactenus uocationē expectaui, quam illi per sigil-
latis mihi literas promiserunt, non ullam diffamationē. Cūq;
relegissem denuo, uidissemq; tot & tantorum uulgi opinione sa-
pientum stulticiam immensam, quin immo Hypocritarum ne-
quiciam & malignitatem intolerabilem, resumptis uiribus, cor in-
trepidum nactus sum, cum lata quadam illis resistendi cupidita-
te. Quod facile factu iudico. Cum in eo libro illo singulæ proposi-
tiones nihil aliud quidem sint, q̄ mea propria argumenta, non
ab ipsis, sed a me inuenta, & multo ante per disputationes meas in
Oculari speculo proxime Cōsilio iunctas, & in uulgari Clara in-
telligentia lucidissime declarata, soluta, & resoluta, pro mentis
meæ sententia, quam humiliter Ecclesiæ subieci determinationi-
bus, non semel sed longe sæpius. Quapropter qua uia sit inchoan-
dum bellum ut pax habeatur, consule. Non enim reperitur ullū
problema, non argumentum, nec ulla illorum Propositio, quæ
suam determinationem, tam in disputatione q̄ in uulgari decla-
ratione nō prius habuerit. Quod coram ut oculis cernere possis
non sine folio ficulno subieci Catalogum.
Propositio prima. In disputatione mea argumento primo, & in
Declaratione uulgari quæ intitulatur Clara intelligentia. §. 28.
Propositio. 2. In disputat. argumento. 2.

AD IO. REVCH. LIB. SECVND.

- Propositio. 3. In disputat. arg. 3. & in declar. uulgar. §. 1. z. 3.
 Propo. 4. In consilio ipso. fo. 20. circa si per Canonem Ecclesiæ.
 Propo. 5. In disput. arg. 1. in solutione & declarat. uulgar. §. 4.
 Propo. 6. In fine consilii. fo. 20. ad finē, & in uulgar. declaratione. §.
 5. & in disputatione argumento 4.
 Propo. 7. In disput. arg. 26. & 9. & 7. & similibus. Et in uulgar. decla-
 ratione. per primum notabile usq; ad. §. 1.
 Propo. 8. In disputa. arg. 9. & in uulgar. declar. §. 8.
 Propo. 9. false translata, & 10. In disput. arg. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16.
 cum eorum solutionibus. Et in uulgar. declar. §. 9. 10. 11.
 Propo. 11. In disputa. arg. 18. & in uulgar. declar. §. 12.
 Propo. 12. & 13. In disputa. arg. 7. & in uulgar. declar. §. 8. & præfer-
 tim. 13. propositio. §. 13.
 Propo. 14. & 15. In disputa. arg. 34. & 32. Et in consilio fo. 3. facie
 prima circa literā M. & in Apologia speculi Ocularis ad falsi-
 tatem xii. & xiii. Et in declar. uulgar. §. 15. & 16.
 Propo. 16. In disputa. arg. 33. & in declar. uulgar. §. 17.
 Propo. 17. In disputa. arg. 20 & 34. & in declar. uulgar. §. 18.
 Propo. 18. In disputa. arg. 35. & 36. & in uulgar. declar. §. 19.
 Propo. 19. In disputa. arg. 2. & 37.
 Propo. 20. In disputa. arg. 38. & in uulgar. declar. §. 20.
 Propo. 21. In disputa. arg. 39. & in uulgar. declar. §. 21.
 Propo. 22. & 23. in uulgar. declar. §. 22. in forma.
 Propo. 24. In uulgar. declar. §. 23.
 Propo. 25. In disputa. arg. 42. & in uulgar. declar. §. 20.
 Propo. 26. In uulgar. declara. §. 24.
 Propo. 27. In disputa. Valde in multis locis. Et in summario Spe-
 culi ocularis in principio libri, & notatur clare in primo nota-
 bili uulgaris declarationis & §. 6.
 Propo. 18. In uulgar. declar. §. 25.
 Propo. 29. & 30. In disputa. arg. 44. & 45. & 46. & in declar. uulgar.
 §. 26. 27. 28. Et singulariter ad oppositiones sub. 30. propositio-
 ne contētas responsum est in declaratione uulgar. §. 40. & 41.
 Propo. 31. In disputa. arg. 38. & in uulgar. declar. §. 28. ubi Epistola
 excusatur.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Propo. 32. In disputa. arg. 47. & in declar. uulgari. §. 29.

Propo. 33. 34. 35. falsata. In disput. arg. 48. & in uulgar. declar. §. 30.

Propo. 36. In disputa. arg. 49. & in uulgar. declar. §. 31.

Propo. 37. Ex uerbis consilii, In forma cuiusdam oppositionis motum quod sentit talem obiectionem nihil ualere cum absq; solutione dicitur. Quicquid sit, quasi diceretur, qd hoc De per se nihil sit, in Consilio. fo. 16. facie secunda uersus finem.

Propo. 38. In uulgari declaratione. §. 32.

Propo. 39. In uulgari declaratione. §. 33.

Propo. 40. In uulgari declaratione. §. 34.

Propo. 41. In disputa. arg. 52. & in uulgari declarat. §. 36.

Propo. 42. In declaratione uulgari. §. 38.

Propo. 43. In declaratione uulgari quæ intitulatur Clara intelligentia. §. 39.

Quibus singulis, Hildebrande mei amatissime, a singulis quibusq; doctissimis (ut probum decet omnē arbitrum) grauitè ponderatis & compensatis, hastam abiciunt Theologistæ, ac suo more pro thorace ferrea consuetam Lenidensam induunt. Nam ut ait Ouidius. Et mihi sunt uires, & mea tela nocent. Vale uirorum optime. Et hoc Colonienſium Theologistarum sutorium atramentum cum amicis nostris & eis perq; doctissimis comunica, in rem meam consulturis. Iterum uale. I. Dieb. Octobris. An. M.D. XII.

ERASMVS ROTERODAMVS REUCHLINVSQ;
NOSTRO S. D. P.

SI Vales nostræ Germaniæ decus, est unde plurimum gaudē, Recutitus ille ex nocentissimo Verpo sceleratior nō Christianus, sed Christianistes edito libello, eoq; uulgari lingua ne nō intelligant ipsius sodales, doctos omnes ut audio nominatim laecerat. Sed meo iudicio mōstrum modis omnibus indignum est, cuius mentio fiat in literis hominum eruditorum. Deum immortalē, quali organo utuntur personati illi religionis euersores. Plus unus ille semi iudeus Christianus, nocuit rei christianæ, q̃ uniuersa Iudæorum sentina. Planē, ni fallor, is suæ genti præbet, qd Dario Zopyrus, quanq; hic multo sceleratior. Nos mi Reuch

IO. REVCH. LIBER SECVND.

line neglectis portentis Christo nos oblectemus, & honestissimis fruamur studiis. Tuus Roffensis & Coletus belle ualent. Omnes eruditi probiq; uiri te amāt. Expostulaui cum Dorpio, quare hæc Academia se miscuisset tuo negotio? nam huius stylo abusi sunt ad hoc negotii. Is respondit, unum Adrianum fuisse authorem, cui nunc contigit Cardinalatus. Nec unq; tamen fuisse mentionē hæreseos, sed errorum duntaxat. Quid autem uacat errore? Tam etsi ego nihil illic erroris uideo, Curaui libellum latine uertendū, ac misi Roffensi. Bene Vale. Louanii. XVII. KL. Decembres. Scripsissem copiosius, sed hic incertus erat γράμμαρ φόβος.

Ioannes Roffensis Episcopus, Clarissimo
Ioanni Reuchlin.

SALVVS sis Reuchline charissime. Doleo plurimū literas eas quas ad me dederas periisse. Ne grauēris itaq; precor, ad nos scribere iterato. Sum enim ex tuis fautoribus unus, & fortassis non minus q̄ q̄ quotidie assidet lateri tuo, neq; minus mihi molestum est hoc iniuriarum negotium, quod Fratres isti faceffunt tibi, q̄ qui tui amātissimus est. Quamobrem te precor, optime & eruditissime Ioannes, digneris nos aliquarum tuarum literarum participes facere, ne frustra uideamur nobis hunc nostrum amorem in te collocasse, & fœlix. Valeas. Ex Londino Angliæ.

ERASMVS REVCHLINO SVO S D.

IAm bis ad te scripsi, fortassis negligentius q̄ decuit ad tantum uirum, sed tamen amice simpliciterq;. At tu ne uerbo quidem respondes, Non possum quicq; de te suspicari, nisi quod sit eruditissimo simul & humanissimo uiro dignum. Episcopus Roffensis uir absolutissimæ doctrinæ in suis ad me literis ita de te meminit. Quod mei meminisse uolueris, & me per literas salutare, gratias ago tibi maximas, & præcipue quod de Reuchlin tam diligenter omnia scripseris, cui ego ualde faueo, quanq; incognito mihi. Ac paulo post. Ad Reuchlin illum redeo, cuius opera si qua ediderit quæ apud nos non fuerint, cures quæso ad nos perferri. Nam mihi ualde placet hominis eruditio, ut qui uicinius ad Ioannem

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

Picum accesserit, alium extare neminem credā. Vellem Erasme sciscitareris ab eo per literas, si forte illū nō conueneris, unde accepit genealogiam illam sacrosanctæ uirginis Mariæ, quā uocabulario suo Hebraico apposuit. Vehementer enim scire cupio unde habeat ea res auctoritatem, simulq; quo nam modo fieri possit, ut cum iuxta Philonis breuiarium, Solomonis linea penitus intercisa fuerit, ipsa nihilominus ex Solomone illic descēdisse tradat. Coneris Erasme ut meus Reuchlin dignetur me de his duobus certiorē facere. Rursum in fine. Vale optime Erasme, & me ipsi Reuchlin commendatissimum facias, quem haud dubie uiderem ipse, si non his sacris uestibus essem indutus. Hæc mi Reuchlin uir ille clarissimus suapte manu ad me scripsit, quæ ad uerbum ad te transcripsi, ut ex his intelligas quanti te faciat. Dignus est cui morem gerat humanitas tua, uel ob hoc ipsum, quod te tam ardentius amat. Nos hoc in procinctu scripsimus & quidem occupatissimi. Nam Romam auolamus. Quod attinet ad editionem operū Hieronymi, tantum abest ut uel pilum tuorum laborum aut gloriæ mihi uelim uindicare, ut citius aliquid de meo in te transfuderim. Cum eum laborem susceperem, ignorabam te in eodem uersari. Quanq̃ non agimus idem. De Hebraicis literis nihil arrego mihi, quas primoribus duntaxat gustauī labris. In Summa dabitur sua cuiq; laus, idq; candidissime. Bene Vale. & Erasmus in eorum adscribito numerum, qui tuo nomini uere & ex animo faueat. K A L. Martiis.

ERASMVS IOANNI CAPNIONI
SVO S. D.

CVM, agerem apud Britannos, redditæ sunt mihi tuæ literæ una cum absolutione Episcopi Spirensis, communicauī cum doctis aliquod amicis, quorū nullus est quin & suspiciat ingenium tuum tam foelix tanq̃ fecundum. Riserūt, & a me damnatum illum libellum uehementer efflagitarunt, uel hinc cōiectantes rem esse præclarā, quod talibus displicuisset. In primis autem Episcopus Roffensis uir singulari morum integritate, ac Theologus absolutissimus. Deinde Ioannes Coletus, Decanus sancti

IO. REVCH. LIBER SECVND.

Pauli, apud Londinum. Me tamē nonnullus adhuc habebat scrupulus, ne quid scripsisses incautius, quod uiderem Episcopi sententiam subtimide scriptā esse, ac pene meticulosam quod adderet hæresim apertam, & accedente tractatu, donec Moguntiaē nact⁹ ipsum libellum, articulos illos hæreticos, irreuerētiales & impios legissem, iam risum tenere nō potui, posteaq̃ autem damnationem illā, bone Deus, q̃ belle compositā legissem, absolui te, eaq̃ mihi Apologiae uice fuit, maioremq̃ in modum optabam, ut ea in eruditorum omnium manibus esset. At simul atq̃ legissem & Apologeticum tuum, tanta alacritate, tanta fiducia, tāto eloquiē fulmine, tanto acumine, tam multiiuga eruditionis ubertate conscriptum, iam mihi uidebar, non audire reum pro se dicentē, sed uictorem de subactis hostibus triumphum agentem. Vnum illud desyderabam mi CapNion, loquar enim simpliciter & amice, malebam te in locos illos communes parcius digredi aut certe minus immorari, ad hæc, magis temperasse a manifestis cōuitiis. Verum illud si uitium est, uitium est hominis eruditione ac literis superfluentis, hic difficile est alieno dolori modum præscribere. Rem facies eruditus omnibus gratissimam, si curaris illum libellum in Angliam transmittendum, uel ad Ioannem Episcopū Rossensem, uel ad Coletum Decanum. S. Pauli. Ipse quoq̃ si potero mittam meū, tametsi unicum mihi. . . Scripsimus annotationes in NOVVM TESTAMENTVM uniuersum. Itaq̃ est animus excudendum curare nouum Testamentum græcum, adiectis nostris annotamentis. Aiunt tibi exemplar esse emendatissimum, cuius copiam si feceris Ioanni Frobenio, gratum facies non solum mihi atq̃ illi, uerum etiam studiosis omnibus. Codex integer & incontaminatus ad te redibit. Vale & rescribe. Ad literas quas in Anglia accepi respondi, an redditæ sint nescio. Tuas literas expectabo. Rursum uale, totius Germaniæ uere unicū decus & ornamentum incomparabile. Magnopere cupiebam tecum coram colloqui, uerum ut uideo non licebit. Nam ad Idus Septembreshinc in Italiam pergo, nisi si quid extiterit interea noui. Iterum atq̃ iterum Vale.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD
ERASMVS REVCHLINO SVO
S. D.

NVLLO sermone consequi queam, quo studio, qua ueneratione tuum nomen prosequatur, magnus ille literarum ac pietatis Antistes, Episcopus Rossensis, adeo ut cum ante hac plurimi fecerit Erasimum, nunc admiratione Reuchlini penè contemnat. Quæ res adeo me nulla urit inuidia, ut uehementer etiam gaudeam, proq; mea uirili currètem (quod aiunt) eximulem. Nullas ad me dat literas (scribit autem crebrius) in quibus non faciat honorificentissimam tui mentionem. Decreuerat posito cultu Episcopali, hoc est, linea ueste, quæ semper utuntur in Anglia, nisi cum uenantur, traicere, hac præcipue causa impulsus quo tecum colloqui liceret, tanta habet hominem, discendi tuiq; sitis. Atq; hac lege nos ad nauim properantes decè apud sese dies detinuit, ut unâ traiceremus. Verum incidit postea cur mutaret consilium, & si rem distulit, animi propositum non mutauit. In extremo digressu sollicitè me rogauit, quare posses tibi gratû facere. Respondi, tuâ fortunâ non esse eiusmodi, ut magno pere egeret pecunia, uerum si mitteret annulum aut uestem, aut aliud eiusmodi, quod ceu tui monumentum posset amplecti, id fore gratissimum. Respondit, se nihil laborare quanti constaret, modo tibi gratum esset, collaudaui hominis animum, suspicor eum breui ad te uenturum. Interim fac scribas mihi, quid tibi potissimû mitti cupias, nullis ille parsurus est sumptibus. Senti illum audivissimum calamorum $\nu\lambda\omega\tau\omega\nu$, cuiusmodi mihi tres donasti, pròinde si tibi sunt aliquot, nullum mun⁹ gratius mittere possis, non grauaberis eum crebris appellare literis, & item Coletum; uterq; tui studiosissimus est, uterq; talis est, ut etiam si nulla speraretur utilitas, tamen ob egregias quibus præditi sunt uirtutes, & animum in te tam propensum, digni erant amore mutuo, nunc ambo summam apud suos obtinent auctoritatem. Coletus etiâ Regiæ Maiestati intimus est, & ad priuatissimû colloquiû quoties uult admittitur. Leo Summus Pontifex ad meam epistolam quam excusam legisti, diligenter respondit, nec minus amanter q̃ diligenter, adiecit alterû Breue, quo me sua sponte Regi Anglo

IO. REVCHLIN. LIBER SECVND.

rum commendauit, haud quaquam more uulgari, atq; id nomi-
natim adiecit, se id suapte sponte facere, nec a me nec a quoquam
ut id faceret rogatum. Responderat uterq; Cardinalis, uerum hæ
literæ in tuam Germaniam missæ sunt ad Ricardum Pacorum,
hominem egregie doctum, qui nunc apud Eluetios oratorem
gerit. Quin & Pontificis Breuia mihi non ante sunt reddita, quā
in Angliā rediissem, quāsi in tempore fuissent reddita, fortassis
& Hieronymum Leoni dedicassem. Mihi uix dum in Brabātiā
reuerso, Illustrissimus Princeps meus Carolus Præbendam dona-
uit, satis & honorificam & copiosam. Reuisi Britanniam, salutu-
rus Mæcenates meos, & amicos ueteres, Reperi multo nostri q̃
reliqueram amantiores. Archiepiscopus cum semper amarit uni-
ce, nunc tantum adiunxit ueteri in me studio, ut ante parū amaf-
se uideri possit. Omnia sua mihi detulit, recusaui pecuniam. Abe-
unti donauit equum, & calicem cum operculo elegantissimum
inauratum, pollicitus apud mensarios pecuniam quantamcunq;
iussit se depositurum. Nouum Testamentum plurimos amicos
mihi cōciliauit ubiq; tametsi nonnulli strenue reclamarint, p̃ser-
tim initio, sed hi in absentem tantum, & ferme tales, ut nec lege-
rint opus meum, & si legerent, non intellecturi. Scribe ad nos fre-
quenter doctissime Reuchline. Quicquid Antuerpiā miseris, ad
Petrum Aegidium Scribam publicū, id mihi certo reddetur. Be-
ne uale Germaniæ nostræ decus. Si Philippum Iuuenem ad Ros-
ensem miseris, tuis commendatum literis, mihi crede, tractabi-
tur humanissime, & ad amplissimam fortunam prouehetur. Nec
usquam contingeret plus ocii ad optimas literas. Fortassis ille sitit
Italiam. At his temporibus Italiam habet Anglia, & ni plane fal-
lor, quiddam Italia præstantius. Rursum uale. Calecii. VI. KAL.
Septembres.

Erasmus CapNioni.

CVM has literas parasssem ad primam γαμμαρφόρη copiam
Redditæ sunt Antuerpiæ tuæ literæ, sed Mense Iulio scri-
ptæ, quas ego ad finem Septēbris accepi, ad has ut paucissi-
mis respondeam. Erat quidem mei officii doctissime Reuchline
literis tibi gratias agere pro Codice, hoc est deliciis tuis, nobis cō-

E P I S. I L L V S T. V I R O R V M A D

modato missis, Sed Frobenius in causa fuit, qui me non admoni-
to librū remiserat. Nānias meas, tuo hoc est doctissimi optimiq;
uiri calculo comprobati uehementer gaudeo. Ceterum, q̄ tua
præ meis contemnis, age ne nimis amice, & modeste plus satis. Et
infelicitatem tuam deploras t̄ qui foelicitissimo illo seculo uide-
ris Italiam, florente Agricola, Politiano, Hermolao, Pico, cui tam
uaria tanq̄ recondita contigerit eruditio, qui tot summis uir-
tutibus notus ac familiaris fueris. Qui nunc quoq; optimis ac doctissi-
mis quibusq; sic charus sis & adamatus, ut si pater esses, omnibus
intimius charus esse non possis. Adorat te propemodum Episco-
pus Rossensis. Ioanni Coletō sacrum est tuum nomen. Quod ni-
minister perdidisset epistolam tuam, haberet eam (ut aiebat) in-
ter sacras reliquias. Nuper inuisi MONASTERIUM perue-
nistum Cartusienſium apud Sanctum Odomarum Artesiæ op-
pidum. Eius loci Prior, è tuis libris mire literas hebraicas assecu-
tus est, nullo præceptore. Tibi uero sic deditus, ut nomē etiam ipsum
ueneret. Erat forte apud me quædam epistola tua, quam ubi sen-
sit tua scriptam manu, obnixè rogauit ut apud se relinquerem. Eā
identidem exosculans. Non pauci sunt, mi Reuchline, hoc in te
animo. Quod tua uirtute contentus negligis hominum maleuo-
lentiam laudo. Ipsa uirtus abunde magnum sui præmiū. Et si pa-
rū agnoscit hæc ætas, agnosceat posteritas, deniq; agnosceat Christi-
cui tui militant labores. Scribe uel paucis Coletō, is iam senex
gracatur. Rossensis etiā processit foelicitè. Rursum uale doctissi-
me Reuchline, Antuerpiæ. III. KAL. Octob. Ex ædib. Petri Egi-
dii publici Scribæ, ad quas si quid miseris, id mihi facile reddet.

¶ Amici sunt Reuchlino In Anglia Doctissimi.

M. Guilielmus Grocinus Theologus.

Thomas Linacrus Medicus Regius.

Cutbertus Dunstanus Iureconsultus, Archiepiscopi Cantuarien-
sis Cancellarius. Guilielmus Latamæus Theologus.

Iohannes Coletus Decanus S. Pauli Londini

Thomas morus Londoniensis Iudex & Aduocatus disertissimus.

Andreas Ammonius Secretarius Lucensis, doctissimus. Omnes sci-
unt græce excepto Coletō.

IOAN. REUCH. LIB. SECVND.

F. Ioannes Quonus Prior Cartusie propè Sanctum Odo-
marum, Venerabili Domino Iacobo Fabri
Magistro Parisiensi.

Eternam in Domino Iesu Salutem. Audiui Ioannem Reuch-
lin admirabilis ingenii uirum, Parisium in breui fore petitu-
rum, uirum inq̃, quem aliquid supra hominem esse suspicor.
Quis enim nisi stolidus aut malicia excæcatus fructuosissimum il-
lius non miretur diligatq; laborem? o si hunc audire mihi liceret
Nempe ab olim ingens mihi inest desyderium audiendi, quid do-
ceat illa sublimis Cabalæ sciētia, quibusue principiis adipisci pos-
sibile sit, quam tantopere extolli audiui. Confido, quia dum ue-
nerit, illi indiuiduus comes iugiter adhærebis. Infœlix ego, qui
uestro colloquio adesse non possum, quod certe me delectaret su-
per omnes delicias. Obsecro mi Præceptor uenerandissime, ut ab
eo sciscitari nō pigeat, an (quemadmodum pollicetur in suo Ru-
dimentorum libro) scripserit de punctis, de prosodia, ac de longis
& breuibus. Et ubi huiusmodi libri impressi reperiuntur. Deniq;
si quid de scientia Cabalistarū ab illo eradere poteris, obsecro uel
breui epistola illius participē me facere digneris. Erubescō certe
hoc à te tam familiariter exigere, quia uicem reddere nō possum.
Sed tuæ liberalitatis ingenuitas, quam optime noui, ausum mihi
præstat. Et si talis sim qui tibi, quod te dignum est, retribuere non
possit, eum tamen qui te grandi diligit affectu, rogo, ne contēnas,
quem si idoneum habere nequis remuneratorem, habebis tamē
quoad uixerō pro sua salute apud Dominum deuotum oratorē,
qui te sua bonitate semper bene ualere faciat. Ex Conuentu Fra-
trū Cartusiensium uallis Sanctæ Aldegondis prope sanctum Au-
domarum. XXIII. Iulii.

Iohānes Franciscus Mirandulæ Dominus, Ioanni
Reuchlin Phorensi.

Salue Reuchlin. Quom iā septies Germaniā pro ditiorē mea
petissem, & iter Vindelicos cōmorarer, Cūrad⁹ nī Peutinger⁹
& ex uetere amicitia & gratia, ut arbitror, de lris fabulādi me
cōuiuio suscepit. Aderat & Bilibaldus nī. Qui ex negotio Norin-
bergēsi eo se cōtulerat. Multa iter nos de lris, nec parū multa de te

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Tum ego, qui in Italia librum unum de Rudimētis hebraicis tū uideram, nec mihi habere illum poteram, quāsiui an ea in regiōe uānalis habere. At ille, nō (inquit) est opus, nec mora, prompsit ex Bibliotheca sua librum, meq; illo donauit & animo & fronte hilari. Inde in Italiam pauloq; post in patriam ditionem reuersus, secundo iam ab exilio redux, uersare librum auidius cōpī, reuocaturus in memoriam quā partim exciderant, ab hinc fē me annis quindecim, partim non tenaciter hāserant, ob alia negocia & literaria & bellica. Incessitq; me adeo ex ipsa lectiōe ardor, ut quicqd hebraearum literarum haberem, per me ipsum, nō per interp̄rem haurire cogitarim. Quapropter ad te scribere operā p̄ciū uisum est, rogatū, ut ne graueris mihi significare, an libri ulli qui nō sint omnibus communes, apud te sint, aut ad linguam ipsam sincere caſteq; tenēdam haberes, aut ad sacrarum literarū remotiora sensa peruestiganda, si forte mihi fieri eorū copia per te poterit, & inueniantur Hebræi qui ex fide uelint exscribere. Impensam ego oēm uel Augustæ in nostri Conradi manibus, uel ubicunq; uolueris curabo deponendam. Tu interea si libuerit operā daturus es, ut ipsorum librorū index ad me perferas. Super oīa uero, q̄ unq; in me cōferri per te possint, illud gratissimum fore existimes uelim, si rescire tua diligentia potero, quo pacto sacrarum carmina literarū se habeant. Neq; enim ullam aut Pindari aut Flacci effigiē in psalmis uel de longinquo possumus intueri, quam tamen olim & Hebræi multi, & etiam Hieronymus proxime ac citra uelamē inspexerunt. Nec in Moyſi cantico aut in libris Iob heroicis ullos uersus agnoscimus, quos illi percalluere. Quāsiui ego hac de re ex Hebræis, qui se linguæ suæ bene compotes esse profitebant, munitis simeq; ad cætera respondebant. Ad hoc unum, ne γὰρ quidem, ut dici solet a græcis. Qua de re consulere te accuratiorem omnibus in literis hominem, & in Hebræis longe lateq; uersatum, operæ præcium duxi. Vale. Mirandulæ III.

Kalend. Aprilis. Anno M. D. XVII.

Ioannes Reuchlin Phorceñ. LL. Doct̄or, Ioanni Francisco Pico Mirandulæ Domino. S. D. P.

IO. REVCH. LIBER SECVND.

QUID non sim facturus? Generose Comes, quod & facere possim, & fieri tua interesse cognorim, ita est omne locatū in te meum obsequendi studium, quem ante amaui q̄ uidi, ob ingentes toto prædicatas orbe uirtutes tuas. Sed tu quæ uires nostras excedunt ne uelis quidem, certe scio, in me desiderare, ut est illud quod es flagitas, quo pacto sacrarum carmina literarum sese habeant. Mihi sane legenti & Eusebium in præparationis Euangelicæ libro, si rite recordor, undecimo, & Hieronymum in Iob Vziræ prologo, cæterosq; nostrates, profecto dudū ante mora fuit hæc *πολυπραγμοσύνη* circa Flacci, Pindari & Alcæi Sapphusq; modulos in consecratis Instrumenti ueteris uoluminibus, ut aiebant, facile inueniendos. Qua in re impendi operam nō mediocrē. Sed ut libere fatear, haud secus atq; tu ipse frustra profusus, & sine fructu, ut tandem in eam totis pedibus libeat ire sententiam, studiosos Hebræorum aliquos olim exitisse, qui applaudere atq; blandiri græcorum ingeniis multum suauitate ac faciundia linguæ occupatis, conati sint, ne Iudæorum opera existimarent penitus & scabra nimis esse, ac supra modum barbāra. Quos cū ea in re Hieronymus noster imitatur, hi omnes græce scripsere. Nunquam uero eiusmodi apud ullum legi Hebræorum, quanq̄ ut uera dicam, non omnia eius gentis legi. Extat Iosephus quem **יוסף** nominant hebraice scriptus, ubi nihil horum continetur. Idem confirmant cæteri Iudæi etiam ualde docti. Habēt nimirum, id quod non negaui, suos modulos & pedes, tam rhythmicos q̄ metricos, quātitatesq; syllabarum, quibus iuniores poetæ in carminibus gnauiter utuntur, ut in eo libro quem nunc de Profodia & Orthographia linguæ Hebraicæ, quantum per lites Fratrum Prædicatorum innocenti mihi denuo Romæ motas licebit, excudere proposui, studiosissimis quibusq; ubertim explanabitur. Qua de arte nuper chartas confeci xvi. adnuente Deo, totum operis breui suppleturus. Sed quantum mihi uidere uideor, profecto nusq̄ in sacra scriptura dephēdere queo, q̄ uersus perpetuo similes sibi fluant, & una ratione decurrant. De his aliās. Nūc quos habeam libros Hebraicos, ut scribis, qui non sint omnibus communes, ex his de Arte Cabalistica editis a me dialogis, quos hic

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD
ad te mitto, cognoscere potes. Sed qui ex Iudæis apud nos inuenia-
tur qui tales libros non modo exscribere, uerum etiam legere pos-
sint reperies forte neminem. Paupertate namq; omnes pressi, lite-
rarum studiis non incumbunt, ideo nec mea quidem illi legunt,
nec ego ullam cum eis habeo conuersationem. Facilius Romæ
inuenies apud Reuerendissimum Grimanum Cardinalem, inter
illos olim patrui tui libros, quos utinam uidere possem. Nā haud
parum multis hebraicis ego quoq; & moleste & grauitate egeo.
Quare uicissim oro, ut me tu ipse adiuues, & feliciter ualeas. Stut-
gardia Prid. Kalend. Quintiles. Anno M. D. XVII.

Hermannus Comes de Nuenar, Iohanni
Reuchlin Phorcensi S. D. P.

EN tibi amicum utrunq; grauem qui tuas parteis tenet apud
Leodios & Aquas. Exegit à me literas commendaticias ut te
ex itinere inuisere posset, quod feci ipse non inuitus, cum q; te
amem, tum etiam q; illi negare non potui. Contra Honstratum,
id est κωδικογρον καὶ κωδικογρον Canironclum illū bonæ famæ
hostem paucula ineptiuius, grauiora quæq; ad exitum maturā-
tes, pedetentim contra beluam incedendum est, quandoquidem
externa præsidia nondum accesserunt, coniunctis copiis expugna-
ri cōmodius poterit. Egrege animauit me Buschius, idemq; Hut-
tenus fecit, ambo tui honoris propugnatores, quorum posterior
ille posterioribus ad me literis suis uoluit, ut quoties ad te scribe-
rem, sui facerem honorificam mētionem. Sed quid anserem me
iubet stridere inter olores? ille tamen cum sit amicus facile obti-
net ut parere malim. etiā ineptus q̄ impieratis insimulari. Tu aut
nosti hominis ingenium, mores, indolem. Præter uirtutes & genul-
num splendorem totus est candidus, cultus, atq; elegans. Te ita ob-
seruat ut præferat etiam necessariis, literas ita colit, ut nullum bar-
baries acriorem sentiat hostem. A Glareano quoq; è Galliis nup
literas accepi, ubi parteis nostras tenent eruditi aliquot, quorum
in dies expecto præsidia, apud Eburones idem facit religiosus ille
quidem, sed accuratissime doctus Pascasius Berselius. Verum, ego
nihil opus esse iudico tantis auxiliis, cōtra ranas paucas, quas etiā

IO. REUCH. LIBER SECVND.

nunc garrulitatis suæ pudet, alias intendi machinas, agitur res du-
ctu optimatum, hos ualde suspicit hoc hominū genus. Spero bre-
ui te aliquid intelleturum quod afficiat. Incipiunt iam paulum
diffidere ipsi, tota adhuc faba cudetur in capite Astarothi. Anthe-
um nactus est fortiozem, Hercules ille Ficticius, qui ita seipsum ap-
pellat. Quiesce tu, interea dum luctamur, uidebis ut te ex insidiis
eripuerō. Deinde si tibi ocium suppetet, ad nos quādoq; accedas
uelim. Ludemus bellam comœdiam, conficiemus Sycophantas,
usq; ad medullas. Leodiensis episcopus Gallicum explicauit no-
dum, adiunctus Burgundionibus, quæ res facile efficiet ut nobis
quoq; accedat, possum aliquid apud illum. Cum ueneris ad nos,
curabo ut omnia pro uotis nostris eueniant, nil tibi æque condu-
cere posset, q̃ eius Principis fauor. Bene uale. Colonia.

Io. Potken Præpositus S. Georgii Coloniae, cum tui
amantis. I. Q. Ioanni Reuchlin Phorcenfi LL.
Doctori S. D. P.

NIHIL ambigimus doctissime doctor, quin & nostræ & ali-
orum tibi & innocentiae tuæ fauentium literæ, te ob Picarū
non per tecta in urbibus uolatum, sed uicatim & domatim
etiam casatim humum non quatuor sed quinque digitorum pedi-
bus calcantium & quæstum mendicare facientium uexationes,
forte formidulosum, aliquantum recreent, eaq; de re te de nōnul-
lis, proximis diebus pro & contra te Romæ gestis, certiozem face-
re curauimus. ¶ Die Veneris proxime lapso, nobis præsentibus,
decreta fuit inhibitiō per Reuerendissimum Cardinalē Gri-
manum alterum ex duobus dignissimis Cardinalibus, ad cognos-
cendum & terminandum omnes & singulas causas tuas per postre-
mum rescriptum in Inhibitionis Instrumento insertum, depura-
tis. quomodo ex tenore eiusdem Instrumenti, quod ad tui conso-
lationem, & iactantiae tibi aduersantium confusionem ad te mit-
titur plenius intelliges. Adempta est tertio Iudici Cardinali omnis
Iurisdictio, perbelle quidem, ne propter superiorem in ripa flumi-
nis locum, quem denuo obtinet, potum tibi forte turbasset. Iussi-
mus nuper, & nunc quoque iubemus, bono te esse animo.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Optamusq; ut sicut egregie cepisti, pro uirili cures, ut omniū clu-
matum gentes se suis sibiq; respectiue alienis linguis inuicem in-
telligant. Nam id profecto necessarium est, si tandem unus fuerit
pastor, unum & ouile nouum. Proh dolor propter nostra maio-
rumq; nostrorum peccata, a tempore Apostolorū citra, Spiritus
sanctus ad humanum genus in specie uisibili non descendit. Sed
donum diuersarum linguarum tot iam seculis negatum, calami-
tatem & miseriam mortalium tandem miseratus, tuis perpetuis
uigiliis & lucubrationibus, hominibus germanis tribuit & palam
fecit. Quod si idem zelus in tuis amulis esset, qui in Diuo Vincen-
tio Hiberno, ordinem Fratrum Prædicatorum uere professio, fuit,
qui Vincentius non in tui similes, contra charitatem inquirendo
sed plebem Christi nostri Fidem docendo, ab omnibus eius sermo-
nes audientibus intelligebatur, profecto inter te & Iacobum tuū
pro improbo conatu suo supplantatorem, & eius complices, quos
tu Quasarios, nos uero Quasidicarios, appellamus, similitas el-
set oninino nulla. Superesse putamus, ut posito metu, sicut om-
nes nos, etiam tuos uexatores, per nouum tuum docuisti opuscu-
lum, quo nam modo sermo fieri debeat ad populū, ita quoq; ger-
manicam puericiam, adulescentiam & iuuentutem doceas, diuer-
sas quas calles linguas, & faciliore discendi modum, ut eo magis tui
amuli iaceat inglorii, tuq; etiam post Nestoris annos, corpore se-
pultus, contra eos gloriosum ducas Triūphum. Domino Stepha-
no Rosino plurimum debes, qui tuas haud secus q̄ suas proprias
pro uirili, etiam nomine Cæsareæ Maiestatis, tuetur causas. Teg-
sola uti credimus fama sibi notum, Martinus de Groninga Iuriū
Doctor amat, quippe qui Interpretes iuratus, magnam ex his quæ
nostra Germanica lingua in actis continentur partem interpre-
tatus est. Et omnia breui est, Deo uolente, absoluturus, minimis tuis
expensis. Nec tuis rebus deest Ioannes Van der Vuik procurator
tuus, doctus quidem, & in his quæ ad forum pertinent, interdum
ad nostrum recurrens oraculum. Componitur DIALOGVS
in tui defensionem per uirum doctissimum utriusq; nostrū ami-
cissimum, cuius uomen, & alias qualitates suo tempore scies. Id
nunc te scire sufficiat, q̄ & latinus & græcus est, etiā quo ad utraq;

IO. REUCHLIN. LIBER SECVND.

maternam linguam, & primatum tenet inter Christianos huius seculi, quo ad hebræam & babyloniam, hoc est, uulgarem Chaldaicam; quam hebræi Europam incolentes, suis, hoc est, hebræis characteribus effigiant, & iam a me Ioanne literas illas ueras chaldas, quibus Presbyter Iohan. & sui in eorum sacris utuntur, non ignauiter didicit. Bene Vale uir dignissime, & omnem pone (oramus) metum Ex Vrbe. XXV. Ianuarii. Anno. M. D. XV.

Ioannes Potken, Ioanni Reuchlin.

S. D. P.

EAS quas ad me è Stutgardia. III. KAL. Sextiles dedisti, doctissime Doctor, literas nuper recepi cum Quaternione operis per F. Petrum Galatinum compositi ad me remisso. Tibi haud parum gratulabar, q̃ ex parte epistolæ quam ad me mittere dignatus es, intellexisti causam illam tuam in portu esse. Ego eam epistolæ partem absq; mora Georgio Sobio Iuuentutem Coloniensem in arte humanitatis publice erudienti, laudum tuarum prædicatori, tuoq; hac in ciuitate acerrimo defensori, tradi di. Is primo exinde die festo in templo, quod summum Colonienses uocant, facta doctorum uirorum corona omnibus audire cupientibus, è quorum numero nonnulli tui æmuli erant, legit, perlegit, & relegit, subitoque orto rumore per ciuitatem, ut fit, quæ uictor euades, multi ex his qui te amant, & nonnulli ex eis qui te odio prosequuntur, inter quos etiam ipsi & Pepercorn, & Ortui nus erant, me adierunt, expecturi, quid ea in re ipse affirmarem, quibus etiam alias literas, ad me latiuscule per Doctorem Ioannem VuiK procuratorem tuum scriptas, in eandem ostendi sententiam. Quæ res tui amâtes, quorum maior Coloniæ est numerus, q̃ forsan ipse speraueris, solito æquianimiores alacrioresq; alios uero uultu & aîo depressiores fecit. Quod aut scribis lata pro te sententia, te Coloniâ peregre iturum, ad meam in lingua q̃ edere cœpi chaldæa eruditionem, plurimum gaudeo, q̃ sententiâ uel iam latam, uel propediem ferendam spero. Nam & Dn. VuiK inter alia ad me scripsit, q̃ mādātū de SVPERSEDENDO per contrarium a Sactissimo Domino nostro signatū Mandatū

v

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

reiici curauerit. Et nisi Reuerendissimus Cardinalis Sancti Marci ex urbe, uti quotannis durantibus generalibus feriis solitus est, se cederet, causam tuam in ipsis feriis per Cardinales decidi sperabar. Lata igitur per te sententia, non me, sed Coloniā ipsam accedito. Iniuriā tamen mihi feceris haud mediocrem, nisi domo mea, cuius repa rationi iam intendo, hospitio fueris usus. Ero in te lingua ipsam chaldiam docendo tuus Barnabanus, non solum nocturnus, sed & diurnus, nihil eos metuens, qui te odio prosequuntur. Mitto ad te ineptias quas breui ante tui amuli sub uocabulo Nebulonis il lius Pfefferkorn conflagravit. Bene Vale, & uti soles redama. Ex Co lonia. XIII Septembris. Anno .M. D. XVI.

Ioannes Reuchlin Phorcensis. LL. Doctor, Iacobo Fa
bro Stapulensi apud Parisios.
S. D. P.

QUOD Vnde libris tuis Faberrime Faber, in omni orbis terra rum spacio radiantibus, supra modum perspectus mihi sit uerus ille amor erga me tuus haud uulgarius, neque popula ris, ut qui ab animo constante ac nobili philosophi coque profiscatur, mallem certe iucundioribus nunciis literarum commertia tecum coepisse, qui sine tuo colloquio uitam mihi saepe putavi esse acerbiorē. Nunc quia haec omnium rerum uici ssitudo est, saltem te meis molestiis alloquar, qui diebus tranqui lloribus nequiu. Ego enim quamuis ὁ ἀπὸ πολλῶν ὀνυχῶν, & ab incunabulis mecum constituisset prodesse omnibus, laedere ne minē, & ita me gesserim ad hos usque senectae accessus, erga omnis doctos & in omnem ceterum cuiusque generis philosophantium, ut merita laude nullum defraudauerim, neque loquendo neque scri bendo, uel uersu uel oratione soluta (nec enim Inuestiuas unquam co scripsi, neque dentatos Iambos in alicuius nominis hominem lusi. Sed magis omni aetate & omnibus ordinibus, quod suum erat uitae premium detuli. Tamen hoc iam biennio contra me noua pestis adest, cui nec uirtute resisti nec sermonum telis armisque po test. Pulmonibus errat ignis edax imis ut ait, Ouidius. Ea contra

IOAN. REVCH. LIB. SECVND.

gio coepit in Agrippina Colonia, ubi est quædam hominum species inhumanissimorum, Theologi uocantur. Neminem doctum extra se putant, & ecclesiæ uidentur sibi columnæ esse. Ab his cū multi ante tempora, tum proximis annis lumen quoddam Iuris Petrus Rauennas ignauissime taxatus est, laceßiti sunt deinde ab eius ordinis quibusdam Iurisconsulti q̄plures, & tum omnes Poëtæ. Demum ad me uentum est, prorsus innocentem hominem, ut nomini meo & bonæ famæ sordes aspergeret. Forte inter alia, q̄ me uiderent hac ætate in Germaniam semina hebraicarum literarum, quanq̄ gratuito quidem sine præmio & absq̄ spe lucri iecisse. Sicut tu philosophissime Faber, Aristorelia primus omniū cadentia restaurasti. Quodq̄ non ignorarent me ante omnes annis citra quadraginta rursus Alemanniæ scholam græca elementa docuisse, quæ ipse ego quondam in uestra Gallia ex discipulis Gregorii Tiphernatis adulescens Parisii acceperam. Anno Domini. M. CCCC. LXXIII. quo in tempore illic & Ioannē Lapidanū Theologiæ Doctorem in grammaticis ad Serbonam, & Guilielmum Tardium Aniciensem in uico S. Genouefæ, & Roberthū Gaguinū apud Maturinos in Rhetoricis præceptores audiui, cum essem è familia Marchionis Friderici Principis Badensis, nūc Episcopi Traiectensis *συμφωιτητης*. Demum post aliquot annos è Sueuia rediens ad Parisios Georgiū Hermonymum Spartiatem græce docentem assequutus sum. Cūq̄ optimarum literarum studiosi nostrates omnes confiteantur se græca & hebraica me autore primario didicisse, non potuit aduersariorum barbarorū mera superbia æquo animo ferre tanta meæ famæ præconia, pet sæpe formidantium, q̄ ornatioribus doctrinis imbuta posteritas, puerilia studia & aniles disciplinas quæ iandiu in nostra consuetudine uersantur, contemnat. Quare aduersum me hoc calūniarum facinus ausi sunt nephandum & abominabile, cuius seri em ex mea Defensione intelliges, quam tibi uiro doctissimo & quod pluris faciam amicissimo, cum istis præsentibus nunc mitto, ut tecum reputes quid intentatū improbi Timones linquant. Mirabere fortassis institutū meū quod tā acriter & serio iniurias repulerim, perinde atq̄ ab officio philosophiæ alienū quā p̄fitear.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Sed si animo perpendas, quando sit PHILOSOPHO apper-
tenda, & quando fugienda defensio, nō tam laudabis recte, Socra-
tis negligentiam coram Atheniensibus, q̄ coram illis Gymnolo-
phistis Apollonii diligentiam. Ille defendi noluit, & ad accusatio-
nem Melitum se inscribentem contempsit. Anytum aduocatum
despexit, Lyconem caudicum derisit. Iudices ipsos ipse condēna-
uit. Lictoribus corpus præbuit, quod erat multis corporibus infe-
rius. Animā autem non præbuit, quæ erat omnibus Atheniensib.
superior. Scribit hæc ut nosti Maximus Tyrius Platonius in qua-
stione Num Socrates se non defendendo bene fecerit. Hic uero
cōtra falsos delatores suos Euphratem & Thrasibulum, corā The-
spesione gymnosophistarum principe tam pugnaciter & tā mor-
daci oratione se defendit, ut nihil grauius, nihil acerbius, quam tu
orationem (arbitror) legisti apud Philostratum lib. vi. Horum
exemplo summorum philosophorum monemur, cum famæ pe-
riculum est, impatienter defendendum esse philosopho, at cū de
uita certatur, fortasse non adeo. Moriēdum enim semel, infamiā
patiendum nunquam. Ea propter haud muliebriter dicendū mi-
hi erat, nec ornatus aut liberius q̄ simplex oratio ueritatis ferebat
quia expurgare me tantum uolui ut fortem decet, non diserte sed
uiriliter, seruato moderamiē cum inculcata tutela, qui armis nō
aliis q̄ scriptura usus sum, pariter ut aduersarii. Et modo chalcog-
raphico ut iidem ipsi, & confestim ac incontinenti, mox atq; fie-
ri potuit, dum essent in flagranti crimine, librosq; iam diffamato-
rios ubiq; uenum circunducerent, & famam meam sine fine tur-
barent, iterumq; percussuri gladium stringerent. Quo præsumis
iuste ab uniuersis ratione utentibus me omnia fecisse defendendi
animo, & repellendæ solū infamiæ, nulla ultionis causa, qui & apo-
logiam iudici meo Romanorum Imperatori, die post impressio-
nem proximo de manu in manum obtuli, petens, ut innocentiam
meam audiret, & secundiore me fama exornaret. Quod & fecit
per publicum Decretum, & nō tantum id potuit, uerum etiam fa-
cere debuit, ut de Menna statuit Gregorius. Hæc ad te scribo ami-
ce, quo leuari molestias mihi sentio, cum habeā cui quod me gra-
uat impertiar. Mitto etiam eandem illam Defensionem meam,

IO. REUCH. LIBER SECVND.

ut si aduersarii apud eminentissimos Theologiae professores Parisienses viros eximios, & mihi quoque Scholastico Parisiensi quod obseruandissimos me accusauerint insolentiae aut temeritatis, uel ut ante solebat infidelitatis, tu illis Defensionem meam porrigas, ut legendis nostris me cognoscant usquequaque innocentem. Nec ullo Sirenarum modulo tam dulciter incantentur, ut diffamationes inimicorum meorum quouis actu adiuuent. Sed audiant te interprete quod in Sophoclis Aiace prudenter dicebat Menelaus.

ἔρπει πῶς ἀλλ' ἀξίαντα, πρόσθεν ἔρος ἦν
αἰθῶν ὑβρις, νῦν δ' ἐγὼ μέγ' αὖ φρονῶ.
καὶ σὺ πρόσφονος τόνδε μὴ δάπτειν, ὅπως
μὴ τόνδε δάπτων, αὐτὸς εἰς ταφὰς πάσῃς.

Sanè plurimū de te mihi spei est, cum laudatissimo theologorum collegio tam diligenter meo nomine agas, ut aliquam saltem consolationem fraternam mihi suo confratri, & eiusdem uniuerſitatis Parisiensis membro celeriter mittant, de meis expensis, ad quod tu tabellarium accommodes oro, per me apreciandū, quod posteritati semper eternis commendabo laudibus. Ex Stutgardia Sueuiæ, ad circiter pridie Kal. Septemb. Anno M. D. XIII.

Facultati Theologiae Parisiensi, Ioannes
Reuchlin LL. Doctor. S. D. P.

QUANTUM ab ineunte aetate sapientissimi & amplissima in toto penè orbis terrarum spacio laude celebratissimi Viri, semper me studui placere bonis, & neminis honorem laedere, tamen hoc triennio fieri non potuit, quin extrema ferme in aetate mea tandem ab indignis indigne lacera rer infamia. Facit hoc Diabolus, cuius inuidia mors intrauit in orbem terrarum, ut pariter inuidia discidium paret in eis quos nouit tantisper in deo manere, dum manserint in charitate, quam inter me aduersariosque meos aut fregit auaritia, aut rupit superbia, aut luxuria dissipauit, aliud uel incidens odium quo fraterna extinguitur dilectio. Hoc enim ingenue fateor, quod tametsi omnes homines uirtute praeditos quam maxime diligam & uenerer, tamen fuit haecenus cum nullo mihi sacrarum religionum ordine arctior ami

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

cicia quàm Prædicatorum nostræ provincie, quibus circiter annos undetriginta sine precio absq; premio nulla spe lucri ductus, sed solum propter deum & ingentem meum erga illos amorem ac reuerentiam commodè utiliterq; non tantum in Ducatu Sueviæ, ubi habito, uerum etiam in tota Germania patrocina⁹ sum, etiam cum fortunarum mearum nonnullo dispendio. Vnde poteram facile mihi ipsi de illorum perpetua gratitudine (qualem per literas tam publicas suorum Prouincialium quàm singulorū priuatas, sigillis suis roboratas, & usq; huc in Chartophylacio meo seruatas, sæpe polliciti sunt, & promiserunt) optimam spem persuadere, si qua in re unquam mihi aduersarentur mali euentus, ut est in rebus humanis frequens casus, q; ad eos ego præ cæteris omnium primum cōfugere possem. Sed heu, plurimum ea me fefellit opinio. Cum enim mandato CAESARIS & nostræ Prouinciæ Archiepiscopi Moguntini fuissẽ coactus, opinionẽ meam de Iudæorum libris cōcremandis in modum Consilii Camerarii clausam & obsignatam ad man⁹ eorum propere & absq; mora transmittere, non dubitauĩ ullum subsistere periculum, ut est in Prouerbio, cum bonis bene agier. Sed homo amens & perditus, seminiudæus quidam Colonienſis, latinam linguam prorsus ignorans, & iudaicam incongrue imperiteq; tenens, quod patet ex sua interpretatione ab Adriano Hispano iuste reprehensa, quam his literis alligauĩ, maligna contra me machinatione Consilium meum, quo ingenio adeptus certe Deus nouit, cum id Arnolſo cuidã de Tungari, & quibũdam aliis Prædicatoribus Theologis Coloniae patefecisset, & super eodem adiutus, libellum cōtra me famosum edidisset, non statim illi easdem chartulas famosas corruperunt, uel igni conſumpserunt, ut Lex præcipit. Sed & iidem ipsi alterum quendam libellum famosum qui incipit ARTICVLI aduersum me composuerunt, & impressum publicarunt, quẽ iam quoq; ad uos mitto. Quorum tunc Inquisitor ordinis Prædicatorum, nunc ut ipse ait Delator, Decanus erat. Postquam autẽ toto biennio publicis famosarum schedularum affixionibus me acerrime contra ius & phas persequuti sunt, cœperunt tandem sub colore iusticiæ mecum per suos hæreticæ prauitatis Inquisitores in

IO. REVCH. LIBER SECVND.

iudicio agere, quod tamen instituerunt ita nepharie, ut appellati mihi tam ab Inquisitore q̃ a Cōmissariis ordinarii ad Sedem apostolicā, summus Pontifex sentiens iniquitatem Inquisitoris Commissariorumq; ac eis adhaerentium, totius negotii Ocularis Speculi alium iudicem dederit, Reuerendum scilicet episcopum Spirensem. Et simul sanctitas sua, manus apponens, inhibuit omnibus personis & iudicibus aliis quibuscunq; etiam sub censuris ne se de Oculari speculo intromitteret, quinimmo si qui putarent aliquo modo sua interesse, ipsi coram Apostolico iudice prænominato causam suam agerent. Quam commissionem Romani Pontificis & Inhibitionem eiusdem, reuerendis paternitatibus uestris hic mitto descriptam. Vtriusq; uero nobis partibus termino a iudice assignato ad libellandum, eo q̃ essem tunc reus originarius expectaui ut decebat, donec ante uiderem accusatoris mei libellū accusatorium, si quem produceret coram iudice, seu potius reproduceret. Nam Inquisitor prius contra Oculare speculum meum, in iudicio Moguntino primæ instantiæ libellum quendam accusatorium me ad hoc legitime non citato proposuerat. Cumq; aduersum me pars aduersa libellare negligeret atq; plane nollet, ego ipse uirtute citationis contra ambas partes prius emanatæ coepi libellū meū per Procuratorē corā iudice producere. Mitto autē Paternitatibus uestris Articulos, super quibus idem libellus meus per procuratorē secundū stylū Curiaē cōpositus & formatus extat. Nā libellū ipsum formaliter positū in Actis insertū adhuc apud se Notarius causæ habet, quē libenter iā misissem, si per tēpus potuissem Seruatis itaq; oibus terminis in rota Romanæ Curiaē seruari solitis. Prædicatoribusq; pro maiori parte semp̃ assistētibus, eadē emanata citatiōe ad audiendā Sērentiā, ego de gratia Dei, & iusticia triūphātē obrinui diffinitiuā, ut in hac sentētiæ charta uideatis, quā etiā porrigo. Deinde cū eadē sentētiā trāsmisisset in rē iudicatā, ad meā instantiā datæ sunt executoriales, quas etiā istis colligatas Paternitatibus quoq; ṽis mitto. Ex q̃bus oibus cognoscetis, male aduersarios fecisse, nomē meū in uniuersa Christianitate sic infamādo, cū ipsi fuerint eius famæ maleuoli autores, & idē ipsi scandalum & offendiculum plēbi posuerint, non ego, quod tamen scandalum ex ipsis ortum, iam de gratia Dei, iusticia mediante sopitum est.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Quia uero apud indoctum uulgus ubiq; famant, se uelle apud uestras Paternitates impetrare cōtra me atq; libellū meū Oculare Speculum nouam, nescio quam, declarationē seu determinatiōnem, ego quantum potero humillime peto, ut me facturam uestram non destruatis, meq; de gremio & de corpore uestro membrum ne lādatis. Sum enim scholaris Vniuersitatis Parisiensis, egregii quondam Theologiæ Doctoris DN. Ioannis de Lapide discipulus in Serbona, & postea Marchionis Badensis, nunc Episcopi Traiectensis cōdiscipulus, quondam ad Solem habitans in uico S. Iacobi, ante annos si rite recordor XLV. & hactenus almæ Matri nostræ Parisiensi Vniuersitati, non paruam laudem attuli scribendo, loquendo, docendo, ut nostra opera indicant. Nec ullā ei maculam per oculare Speculum inuissi, quod stante mea declaratione simul & in continenti edita, tum latina q̄ teutonica, nihil continet scandalosum, nihil contra ecclesiam, ut patet acriter intuitu. Quare ad uos integrum oculare Speculum mitto, quod aduersarii truncatum & mutilatum dolo malo circūtulere, quo facilius quoslibet Doctores sibi consulentes, in suam opinionem aduersum me traherent. Habetis Sacratissimæ Theologiæ, doctissimi Doctores & integerrimi Patres, summā causā meā, quantū fieri potuit celerius ad uos licet perfunctorie missā, Primo, In integrum Oculare Speculum. Secundo, Pacem Imperialem, quam Cæsarea Maiestas cum Impositione perpetui silentii super codē Oculari Speculo statuit, ab illis ruptam atq; fractam, Tertio, citationem Apostolicam & Inhibitionem. Quarto, Articulos, ex quibus conceptus est libellus articulatus, secundum legem Diffamari, Codice de Ingeniis & manumissis. Quinto, sententiam diffinitiuam, cum eius processu. Sexto, literas executoriales. Quare obsecro uos Patres meos q̄ obseruandissimos, dignemini in hac causa ocium præferre negotio, & contra me filium & alumnū uestrū nihil statuere, diffinire aut declarare. Cum Sāctissimus Dominus noster Papa Leo, & committendo & inhibendo singulis personis & iudicibus manus suas apposuerit, ne mihi autoritas uestra plus noceat quā ueri proſit euidentia, Ex quo enim Papa manum apposuit, inferior se de negotio ammodo intrinittere nō debet.

IO. REUCHLIN. LIBER SECVND.

Valete foeliciter, & simul cogitate memori mente, hanc praesentē meri facti esse quaestionem, & non iuris neq; diuini neq; humani, de qua nostrum certamen est, non enim disputo, quid sit Haereticum; & quid Catholicum; sed solum utrum Oculare Speculum quod in uno corpore constat ex declarato & declaratione asserat absolute simpliciter & sine addito, propositiones quas aduersarii exprobrant. Quod si tam dubium est ut scholastica disputatione ueniat inuestigandum, quemadmodum Aduersarii illi circumuagando cursitantes, satagunt & colligunt doctorum sibi adhaerentium opiniones, certe iam constabit ad solius Petri sedē, id est ad summum Pontificem esse referendum, & non ad inferiorē; secundum Iura Canonica quae in hoc sunt clara, & secundū Theologos ut Gerson de Examinatione doctrinarū in tertia consyderatione, & Occam in libro Sexto Dialogorū, in prima parte circa finē, & alii multi, a quorū lectione professio mea & Reipublicae familiarisq; cura me retrahit. Iterum ualete, q̄obseruandissimi Patres. Stutgardie. XIII. KL. Iulias. Anno. M. D. XIII.

Vlrichus Dux in Vuirtenberg & Deke, Comes Montis
belligardi, ad Facultatem Theologiae
Parisiensem.

EGREGII & Eximii Sacrae Theologiae Professores, Cuius noster uir Consularis Ioannes Reuchlin Phorcensis Legum Doctor, controuersiam habuit cum quibusdam Colonienſibus, concernentem scripta cuiusdam libri Oculare Speculum nominari. Quae auctoritate sedis Apostolicae per sententiam diffinitiuam est terminata. Nihilominus tamen relatu accepimus, quosdam religiosos eadem materiam sopitam apud uos uelle resuscitare, petentes ut in eadē causa Dignationes uestrae conent, contra praefatum Ciuem nostrum aliquid machinari. Nos igitur consyderantes sanctissimum Dominum nostrum Papam manus apposuisse, cum Inhibitione quibusuis aliis iudicibus & personis facta, oramus, causam istam super Oculari Speculo motam, quam magis esse putamus inuidiae quā fidei, a uobis abdicetis, & uel nostri quoq; contemplatione uos exoneretis, permittentes commissio

x

P I S T. I L L V S T. V I R O R V M A D:
nem sedis Apostolicæ, cui præfatus Doctor Io. Reuchlin se sem-
per subiecit, suum retinere uigorem. Qua in re nobis nihil facie-
tis gratius, pari uel uberiore gratitudine compensandum. Felici-
ter ualete. Ex Stutgarten. XIII. KL. Iulias. Anno. M. D. XIII.

Guilielmus Copus Basiliensis Medicinæ Doctor,
Ioanni Reuchlin Phorcensi
S. D. P.

QUANTO VAM ante hac nulla mihi fuit cū excellentia
tua necessitudo celeberrime Doctor, non potui tamen nō
dolere, quum nomen tuum adeo ab indoctis calumniari
intelligerem, cuius rei Historiam ab his qui una cum
obrectatoribus tuis tum aderant lucidissime intelliges. Ego age
bam in aula Christianissimi Fræcorum Regis, quum te amuli la-
cerarent, interea Episcopus, qui hostibus tuis fauebat, cum multa
in te diceret, famam tuam laniando, interrogatus a Regia Ma-
iestate an te noscerem, respondi, quadraginta iam annis non ui-
disse me te, sed tum quum Basileæ docebas Præceptorem meū
Ioannem Heberling Gahundensem scire me, te celebratissi-
mi fuisse nominis, & in liberalibus artibus & literis humanitatis
adeo, ut ea tempestate nemo tibi esset comparandus, nec defuisse
te ab illo tempore continuam in literis operā collocare, atq; hu-
ius rei locupletissimos testes esse libros multa eruditioe repletos,
qui ex officina tua prodierunt. Tunc aduersarius ille, quum nihil
aliud haberet quo uerba mea refelleret, dixit me pariter Iudaifa-
re. Hæc ideo scribere uolui, ut noscas me tibi deditissimum, atq;
pro nominis tui defensione, uel ultima etiam experturum. Vale
ex Parisiorum Lutecia, octauo kal. Septembres An. M. D. XIII.

Ioannes Reuchlin, Guilielmo Copo Medicinæ
Doctori, apud Parisios. S. D. P.

QUOD tam fideliter & confidenter literatissime Cope, do-
ctrinarum mearum nepos, integritatem honoris mei corā
Rege Francorū & potētissimis obrectatoribus meis
commemoratione ueteris nostræ uitæ defenderis, merito ingen-
tes tibi ago gratias. Id aut nō nisi diuinit⁹ ita cecidisse arbitror,

IOAN. REUCH. LIB. SECVND.

Quisq; adeo ubi absens lacerabar, ubi laniabar ab insidiatoribus occultis, ibi nescio quis casus, quæ fortuna te mihi subito dedit amplificatorem dignitatis meæ, quanquam uicit malorum hominum pertinacia tuam illam fraternam erga me plenā humanitatis, & pietatis uoluntatem, quo minus prohibere ualueris Regiam a me auersionem. Nemo id miretur, nemo stupeat, longe plura enim possunt illi principum Pœnitentarii, reatum & turpitudinum conscii, qua occasione ipsi de medio confessionum extorquent a pœnitentibus quodcunq; libet. Prôinde supposuerunt ad eam rem Prædicatores, ordinis sui fraterculum Regis pœnitentiarum ut suis sibi uafriis facilem Regē conduceret quorsum optarent. Illi uero Patres & Magistri nostri non eo debebat peccare, q̃ Regis indulgentiā consequuti erant, quin potius animaduertere, q̃ deus habet uindicæ oculum (ut ait Homerus) quā & si lento quandoq; gradu procedat ad uindictam, tamen tarditatem supplicii grauitate compensat. Fecissent prudentius tui Parisienses bonam filii sui famam conseruādo, q̃ sororis suæ Agrippinæ Calumnias iuuando. Fecissent sanctius obediendo Apostolicis sententiis, inhibitionibus & mandatis, quā temerarie furioseq; aut si leuius dici uelis, stulte per ignorantiam crassam & supinam aduersus Romanam Iurisdictionē proteruendo. Si nescis Cope, fuit hæc Apostolica sententia his uerbis promulgata. Pronunciamus, decernimus & declaramus, libellum Ocularis Speculi cum sua annexa declaratione in actis causæ deductum (cum ex declaratione & declarato sit unus & idē liber & suiipsius declaratiuus) a DN. Ioanne Reuchlin Doctore compilatum atq; editum, de suspitione atq; infimulatione hæreticæ prauitatis aliisq; criminibus sibi per Fratrem Iacobum ante dictum hac in causa aduersarium ex aduerso principalem eidemq; adhærētes, indebite temerarie iniuste tacita ueritate fuisse & esse notatum atq; diffamatum, sibiq; Fratri IACOBO & eidem adhærentibus, aut sua quomodolibet interesse habere putātibus diffamationes & accusationes huiusmodi facere & publicare minime licuisse neque licere, & eisdem omnibus aduersariis & singulis aliis super præmissis perpetuum silentium imponendum fore & imponimus, nec non

E P I S. I L L V S T. V I R O R V M A D

pari nostra diffinitiva sententia decernimus & declaramus super memoratum libellum, cum eius declaratione annexa, ut præfert, nullam hæresim aut errorem ab ecclesia publice damnatum, manifeste sapere aut continere, perfidis Iudæis non plus q̃ deceat aut iura permittant fauorabile fore, aut ecclesiæ Dei seu sacris eiusdē doctoribus, neq; iniuriosum neq; irreuerentialem esse, & ab omnibus ipsum Oculare speculum cum eius annexa declaratione, quā in singulis coniunctam cum libello & repetitam esse uolumus, legi & publicari posse, diffamatiōe in contrarium ab aduersariis de ducta non obstante. Simili modo pari nostra diffinitiva S E N T E N T I A ante dictum Fratrem Iacobum Inquisitorem in expensis in huiusmodi causa pro parte dicti Domini Ioānis Reuchlin Doctoris, tam coram nobis & nostris subdelegatis q̃ Mogūtiæ legitime factis condemnandum fore & cōdemnamus, quarum taxationem nobis in posterum referuamus. Hæc Cōmissarius apostolicus reuerendus & Illustris Dominus Spirensis Episcopus. Audi nunc quid Reuerendissimi Cardinales appellatione remota iudices dati Grimanus & Anconitanus. Districte præcipiēdo, inquit, mandamus, quatenus Reuerendissimo in Christo patri & domino, domino Dei & Apostolicæ sedis gratia Archiepiscopo Coloniensi sub interdicto ingressus ecclesiæ, eiusq; in spiritualibus & temporalibus Vicario seu Officiali generali, cæterisq; officialibus Iudicibus, Commissariis, delegatis, subdelegatis, ordinariis, extraordinariis quibuscunq; quacunq; autoritate fungentibus, & præsertim Arnoldo Tungaro, & cæteris Theologis, Theologiæ facultatibus Inquisitoribus & Vniuersitatibus, omnibusc; aliis & singulis, quorum interest, intererit aut interesse poterit quomodolibet in futurum, quibuscunq; nominibus censeantur, & quacunq; præfulgeant dignitate, de quibus pro parte dicti DN. Ioannis Reuchlin principalis fueritis requisiti, seu alter uestrum fuerit requisitus sub excommunicationis suspensionis & interdicti aliisq; ecclesiasticis sententiis & censuris etiam trium millium ducatorum auri de Camera boni & iusti pōderis, pro una ipsi Camera apostolicæ & pro alia medietatibus parti applicādorū pœnis quas F E R I M V S in his scriptis, quasq; Q V E M L I B E T huiusmodi no

IO. REUCH. LIBER SECVND.

stræ Inhibitioni contrauenientem incurrere uolumus ipso facto, inhibeatis. Q VIBVS NOS etiam unâ cum præfato Reue rendissimo Cardinali sancti Eusebii, tenore p̄sentiũ sub similibus p̄cenis inhibemus, ne ipsi uel eorum alter in causa & causis huius modi, per se uel aliũ, seu alios, publice uel occulte, directe uel indi recte, quouis quæsito colore uel ingenio, in uilipendium litisp̄p̄ dentia & Iurisdictionis nostræ, immo uerius Apostolicæ aut in di cti Domini Io. Reuchlin principalis, Iurisq; sui præiudiciũ & gra uamen, lite & causâ huiusmodi sic coram nobis indecisisp̄p̄ penden tibus, quicquam attentare, seu innouare præsumât. Quod si secus factum fuerit, id totum reuocare & ad statum pristinum reducere & ad dictarum excommunicatiõis & aliarum censurarum & p̄c̄ narum DECLARATIONEM earumque aggrauationem reaggrauationem, interdicti ecclesiastici appositionem, ac auxilii brachii secularis iuocationem procedere curabimus, iusticia me diante. Da igitur Cope operam, etiam atq; etiam oro, ut Christia nissimus ipse rex tuus, te monstrante tuoq; ductu, me Christianũ esse Doctorem, uel ex his Apostolicis sententiis & inhibitionibus agnoscat, & cogitet se fraudibus Pœnitentiarii sui Parui, quippe Fratricelli ac de Fraterculorum numero deceptum, seductumq; fuisse, quo minus ipse mihi succenseat, si præconia quibus Faculta tem Parisiensem huc usque plurimum exornaueram dum mater erat, postea q̄ mihi uersa fuerit in Nouercam, recantauero, & lau des Parisiensium toto uitæ meæ tempore cum eorum summo ui tuperio recte mutauero. Est enĩ iniusta Nouerca, ut ait Virgilius. Et Seruius. Hoc, inquit, perpetuũ est Nouercæ epitheton. Pro quo uelim similiter expectet de me omnes Theologistæ, quos ego ue ros esse theologos, licet deceptus, arbitrabar, male astæ uitæ ac ui tiorum suorum immortale uituperium. De ipsis enim & singulis & omnibus contrariam Stesichoro Palinodiam, aspirantibus Mu sis agam, ut sibi ab illis malis caueant omnes boni, & eisdem eue niat Neoptolemia uindicta. Vale mi Cope, nostri prælii armi ger fidelissime.

Henricus Glareanus Heluetius, Poeta laureatus,
Ioanni Reuchlin LL. Doctori S. D. P.

x iii

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

VELLEM ego iucundissime Senex, non Glareanum iuue-
nem imberbem insipientemq; sed Scipionem illum, Leli-
um uel tecum loqui, ut cum sis alter Cato, omnium uirtu-
tum specimen, non minus me tibi, quam te nobis iucundum in-
telligerem. Ingemo ego uehemēter stulticiam nonnullorum no-
strae tempestatis hominum, & q̄ sua non noscunt tempora Ma-
niden. Estq; mihi ab his saepe q̄ nomen & decus tuum defederim
illusum. Quod equidem parui duco, habeant illi gloriolam talē,
ne puero quidem appetēdam. *ἔχει θεός ἐν δαίμονι ὄμμα*. Scribo ad
te ut dum Sulpitius Ciceroni, dum C. Caesar Rempub. oppresse-
rat, clamarent in me quoq; si ullam haberent causam. Debebam
me Hercule q̄ te iuuare non possum, uehementer dolere. Sed con-
solatur me inclyta tua grauitas, tam sublime ingenium, tanta de-
niq; sciētiarum omnium moles Zoilis tuis opposita, ut neq; mea,
nec pueri mei similis paucula opera, sed ne quidē aliorū auxilio
egeas. Vnum tamen scito, multos etiam tibi in urbe Agrippina
esse amicos *οἱ τι ἀνέχον καὶ πρὸς ἐν ὁρῶν αὐτῶν*. Est in primis Iohan-
nes Casarius Iuliacensis, uir multa doctrina clarus, graece linguae
peritus. Est Hermannus Buschius optimo in te animo, qui quoti-
dianas rixas ob nomen tuum patitur, quiq; & si carmina in famo-
sum illum Tungari libellum coactus penē ediderit, tamen in his
neq; nomen tuum posuit, neq; offendere te animus fuit. Nam &
duobus illis annis & hodie multa ob decus & gloriam tuam apud
hostes quoq; claram patitur. Quae mihi argumentum magnum
praebent constantis amiciciae. Immo uero miratur ille plurimum
tuam modestiam; q̄ in Apologetico tuo libello tam benigniter
eum & Gaudensem increpasti, qui maiore digni redargutione fu-
erint. Cum autem Iacobus ille Hochstrat sit eius in quo Gauden-
sis est Coenobii Praedicatorum Prior (sic nanq; loquuntur) forte
obedientia Gaudensis factum, non etiam carminum tenorem ex-
cusabit, quod ipse mihi suspirans professus est. Ortuinum autem
etiam si uellem non possum non redarguere. Nam & ego iunior
cum illi dissuaderem, ne crimē suum in te euomeret, in te (inquā),
omnis doctrinae parentem & decus nostrum. Tum quoq; quasi ad-
uersus ranam pugnans Homeri uersiculum subiunxi.

IO. REVCH. LIBER SECVND.

Οὐ λήσεις γε θεοὺς φύσιν αὐτῶν ταῦτα ποιήσας πονῶν οὐ ᾔσεις.
 Irrisit me homuncio, tanquam cōsiliū iuuenile dedissem, quod
 & si erat non pœnitendum tamen euentus docuit, Cæterum Vni
 uersitas aut nostræ urbis studiū nil aduersus te attentauit, ni Vni
 uersitatem soli Theologi, si sic appellari debeant, constituent. Sed
 hæc hætenus. Vnum tantum oro, si puer seni sapiēti cōsiliū da
 re debet, te consoletur, q̄ tuum & nomen & decus posteritas nun
 quam silebit, gloriamq; tuam nulla delebit obliuio. Paucis etiam
 datum esse ad tale summæ sapientiæ fastigium, in quo deiecto Pa
 linuro tanquam Aeneas clauum tenes, peruenire posse. Plurimos
 autem esse qui alienæ gloriæ inuideant, idq; exemplis tibi decla
 rare, quid aliud quàm *Λαύκα εἰς ἀθήνας*. Vale nūquam intermo
 riture Senex, & literarū decus. Agrippinæ *ἐκ τῶ τῶν μουσῶν οἰκίῳ*.
 Anno M. D. XIII. Quarto Non. Ianuarias.

Iohannes Cæsarius, Capnioni suo
 Salutem.

DOCTOR Martinus Groningus patria Bremensis, ubi ex
 Vrbe Coloniam rediit, ad me diuertit, atque per mensem
 fere in ædibus meis uersatus & hospitatus est. Interim ne di
 es quidem fuit in quo non de te commentati fuerimus. Multi
 quoque ob eandem causam ad nos uenerunt, ut quanquam aliās
 certi esse poterant de causæ tuæ in Vrbe tractatu, ex illo tamen
 planius intelligerent, inter quos quadam nocte simul eramus præ
 cipue Illustris Nouæ Aquilæ Comes, Iohannes Capellarius alias
 de Regio Pago, & Henricus Monoceros alias de Vuesalia, totam
 illam noctem tecum transegimus. Credo mi Capnion, neque fa
 tis neque humano cōsilio euenisse, sed diuina potius prouidētia,
 ut talis tantaque controuersia inter te & Theosophistas aduersari
 os tuos suboriretur, quando alioqui quisquis alius is fuisset præter
 te, succubuisset omnino, & si non uirtute, multitudine tamen, &
 turba superatus. Ita nec potest falli **DEVS**, nec fallit unquam.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Doct̃or Sesseler cū hinc aliō migraturus esset, id quod dolēti aīo
fero, quippe qui uir est optimus & integerrimus, priusq̃ proficisce
retur me commonuit, ut sibi uel epistolium aliquod ad te darem
Quod equidem feci q̃ libentissime, non tam eius q̃ & mea ipsius
causa. Sic enim tibi semper commendari cupio. Reliquit & nos
paulo ante Phugius noster, homo non tui modo studiosissimus,
ut certe est, sed & omniū doct̃issimorum hominum, ut & ipse est.
Ei ad Pyrkeimerum nostrum, rarum inter germanos miraculum
litteras dedi, quibus & illi indicaui apud nos libellum Nazareni
Theologi Cæsareæ Maiestati destinatum excudi, quē & adhorta
tus una sum, uti Dialogum illum Luciani de quo aliās mihi scri
psit titulo Piscator seu Resuscitati in lucē tandem quādo scilicet
& ipse mores fere exprimit, quibus nostri Theosophistæ in doct̃is
simum quenq̃ utitur. Accepi ab Erasmo nostro litteras his diebus
in quibus tui quoq̃ mentionē facit, & de duobus opusculis a se cō
fectis in tuam credo laudem. Itaq̃ ubique a probis amaris & cole
ris unice, unicum & singulare literarum decus. Vale. Colonia VI.
ID. Septembris.

Hermannus Buschius Pasiphilus, Ioanni Reuchlin
Phorcensi.

SALVTEM & opratam uictoriam, quam ominari & preca
ri tibi non desistam, quoad eius te compotem effectū cognō
uero. Quod spero etiam citius mea & omnium amicorum
expectatione futurum, o si uideres nūc ora & uultus Theologista
rum, talis est furientis inuidiæ species, talis est insanix delirantis
uiua effigies, Inflat̃is buccis contrahunt supercilia, caperant fron
tem, lumina tragica quadam toruitate horrificant, pallent, rubēt
stupent, gemunt, striduntq̃ dentibus. Quidē quod tanta bile tan
taq̃ perturbatione concitantur, ut etiam impiis quandoq̃ uoci
bus non abstineant. Nam modo Reuerendissimum Cardinalem
Grimanum ut indoctum cauillantur, modo ut semper suspectum
infamant. Præterea audent aperte iactare peruersissimi homines
nisi secundum se pronūciatum in Vrbe fuerit, ab ecclesia & sum
mo eius Pontifice se defecturos, & schisma nouum suscitatuos.
Alii ad futurum Cōcilium prouocatuos se minantur. Alii dicūt

IO. REVCH. LIBER SECVND.

quicquid contra se statuerit Papa nullius momenti esse, neq; pro
papa habendum eum qui ab se suaq; sententia dissentiat, tā cæca
tam p̄ceps est arrogātia istorū, ut non pudeat etiam postulare ob
noxium sibi Summum Pontificem esse, se palam omnibus ecclesiā
esse distant, sine se in rebus fidei Papam nihil decernere nec pos
se nec debere conclamant. Nihil hercle secius aut honorificētius
de summo Pontifice loquūtur q̄ de puero sub ferula adhuc uiuen
te, cui nihil nisi ad p̄dagogi sui nutum integrum sit aut liberum
loqui. Mera deliramenta profecto, meras insanias deblatterant a
pud magnates suos, quos factioni suæ fauentes habent. Cæterum
ad humiliores amicos mittunt Bidelli qui uocantur, & seculi sui
infamia Pepericornus, hi passim (si Diis placet) in triuiis de sentē
tia Parisiensium disputant, cui refragari non leuius putant esse sa
cilegium q̄ euangelium non recipere. Deinde quibus aurem his
satis inebriauerūt, aliquod exemplar eius mox obtrudunt, etiam
inuitis & aspernantibus plarīsq;. Sic nuper festo die diui Matthæi
quum processum tuū & excoicationis contra Theologistas sentē
tiam ualuis cathedralis ecclesiæ hic affixam honestus quidā sacer
dos legeret, & pugillares tenens, inde quasdam clausulas excribe
ret, idem nebulo Pepericornus suo Ortuino comitatus uenit cla
mitans. Eho tu quid illa spectas? quin tu potius isthæc mihi legas,
ostendens ei fabulam Parisiē. quam ille auersatus. Pluris inquit
litteras facio Apostolicas q̄ priuatas. Tum iste. Tun' pluris audes
facere Spirensis episcopi adhuc pueri sententiam, q̄ lxxx. Theolo
giæ Doctorum Parisiensium, qui (ut opinor) leporem quomodo
caperet melius sciret q̄ istuc, quomodo diffiniuiam aliquā sentē
tiam ferret. Nec hic stetit furor dementis capitis, sed eo u'q; pro
uectus est, ut etiam Summi Pontificis auctoritatem per scelus & cō
tumeliam ludificare. Quippe executoriales illas cū cepisset gla
dio lacerare. Quidam nō uereris, inquit, censuras apostolicas. Ad
eam uocem furens ibi ita statim cū maxima uociferatione subie
cit audientibus plus trecentis hoībus. Ego uero pili non facio oēs
censuras Papæ. O linguam sacrilegā, ferro candenti p̄cidendam.
Si hoc impune aufert Pepericornus, plus certe sceleribus suis ille,
q̄ boni uirtutibus suis debet. Pessimo sane exemplo ista impunita

relinquantur. Sed de hoc Cerbero satis. Audi aliud. Videntes citatum Priorem suum Iacobum Hochstraten Reuerendum patrem Theodoricum Castrum ex professione fratrum Heremitarum diuini Augustini Cyrenensem episcopum, & Reuerend. antistitis Coloniensis Suffraganeum, aliquot Prædicatores continuo adierunt, rogantes, ut eis utile aliquod in hac re consilium præberet, quibus ille, Nolite, inquit, a me nunc petere consilium, a quo nullum petistis quando ordiri primum hanc telam cœpistis, ite ergo & pete xite reliqua, sed sine me. Nuper apud BERNAM Helueticorum urbem scdissimam hæresim excitastis, fortasse libeter simile aliquid hic quoque (si fors fuit) strueretis. Narrauit istud mihi Fugius nunc Subprior Augustinensis. qui tanti te facit, ut emori etiam pro te possit. Sūt & alii certe adhuc ornatissimi quidam ciues hic, nec illi pauci numero, qui causæ tuæ constantissime fauent. Quorum omnium signifer & dux est Franciscus cognomento Struz, uir patricius & opulentus, experts quidem literarum, sed tamen acerrimus confutator tuorum aduersariorum, adeo ut etiam congregentem eum ipsi Theologistæ timeant. Speculum tuum ad uerbum tenet memoriter, & semper in sinu gestat, tamque in eo est exercitatus, ut nihil obicere inimici possint, ad quod non promptissime statim ille respondeat. Vnus tantum est (quod sciam) ex optimatiū factione tibi non admodum æquus, cui ut mussant quidam morigera solet esse illa bellula. Item Theologistæ, ut etiam comperi, Iacobo Hochstraten proximis diebus mille quingētos aureos per Trapezitas Romam miserunt, non ad uisum, qui Monachis tenuis esse debet, nec ad necessarias impensas litis, nam minorem summa, ut reor, hæc administraretur. Sed quod uehementer suspicor & illis male uerrat, ad faciendas largitiones, pro obtinendis auro suffragiis quæ iure non sperat. Nec interim hoc tacuerim. Quoniam nouissima ista citatio, complusculi Theologistæ aduersæ factionis consternati uacillare primum, deinde etiam palam deficere cœperunt. Reliqui uero qui sunt huius rei capita, magis pudore & necessitate quam uoluntate resistunt. Quare bono animo esse impero. Videbis breui, mihi crede, fractum & contusam omnium tuorum inimicorum nequiciam. Duo exemplaria citatiōis, quæ

IO. REVCH. LIBER SECVND.

supererant nobis, Monasterium Vuestfaliae metropolim, & Traiecten. celebrem in finibus Hollandiae urbem per amicum fidelissimum misi, publice affigenda, q̄ illic Parisiensiu cœptam quoq; cantilenam disseminatam ab istis Theologistis audiueram. Vale & me ama. Prid. Kal. Octob. Ex ædibus meis Coloniae.

Ricardus Crocus Ioanni Capnioni
S. D. P.

ADEO te offendi mi Capnion barbaris meis & ineptis literis, ut nequaquā dignū Crocum existimes cui debeas respondere, an potius Tabellarii copia tibi defuit, quā ne causari quidem potes, p̄sertim cum Phorcenses aliqui, qui negociis S. Spiritus inseruiunt, serio affirmant, non ignorasse te ad nos eos profecturos. Tu mi Capnion, si ullum sit in te amicitiae specimen, nō finas me tam diu carere doctissimis & iucundissimis literis tuis, quin facias potius ut de rebus tuis quas foeliciter succedere audio certior a te factus inimicos tuos enecem. Tu ut me cum esse putēs qui te non modo ueneretur, sed etiam obseruet, hunc quartū THEODORI librum a nobis uersum accipies, in quo honorificam mentionem de te fecimus. Utinam tibi inde honoris aliquid accedere possit. Reliquum est, ut me Rossensi commendes cui si fieri possit, uelim opus Cabalae inscriberes. Quod si feceris, non modo magnificentissimo te munere donabit, uerum etiam rem ipsam tanti faciet quanti alius quispiam nemo. Quartum nostrum rogo diligenter euoluas, admoneasq; si quid non usquequaq; ad amissum uersum sit, quicquid enim erit, tuo iudicio & cadet & stabit. Vale Lipsiae.

Hessius Capnioni Salutem.

VIDI equidem & antea sciebam REVCHLINE doctissime (neq; enim sum tam negligēs gloriae) quātum isti personati ipostores, uel si mauis palliata mendicabula tibi studiisq; tuis molesti fuerint, neq; ob id querebar meis ad te datis literis in hūc usq; diē nihil te respōdisse.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Sed q̄ cupiebam omnino, uel mutuae scriptionis uicissitudine notus tibi fieri, uel quoquo modo gloriae tuae quam parare te uidebā hoc tam pulchro q̄ iusto certamine calculum quoq; meum, si tibi molestum non uideat̄, addere, & uelut pressio pollice subscribere. Postquam uero ita satisfecisti meo desyderio, ut nō solum alteri eorum, quod magnificiebam, sed utrunq; simul affectus uidear, gratiam ago humanitati tuae multo maximā, quam etiamnum me tibi debere, & antea quidem cognoscebam, cum uiderē tā fortiter te, tamq; animose contra uerā sapientiae & communis studiorum crudelissimos hostes non solum decertare, sed & decernere, remq; agere omnibus post nos seculis memorandam, qui solus contra tantam aduersariorū multitudinem sis ausus in aciem progredi, qui & progressus iam semel atq; iterum uiceris. Ostēdi tuas literas quibusdam hic bonis uiris qui nō minus tuae laudis sūt studiosi, q̄ aduersae factionis inimici. Et etiam, quod adeo mirū tibi non debet uideri, ipsorum quidam Theologiam profitentiū sed non adeo penitus contemnendam sicut istorum qui te malo iudicio condemnare uoluerunt. Sunt enim & hic quoq; boni & mali, ipsi autem illi quos tu non bonos sed inter peiores minus malos appellas, pœnitere uident̄ q̄ Coloniensibus Alinis & circumforaneis nugiuendis ipsi decepti potius q̄ instructi suffragium addidere. Sed ipsi uiderint. Tu uincēs. Nos triumphabimus. Id enim futurum nobis polliceris. Sed & tu triumphabis. Latinae ciuitatis senatus iam tibi Triumphum decreuit. Quid uero Gallorum rex, cogit ne exercitumq; tāquam bonae literae sint armorum impetus efugiturae. Non sic impii, non sic. Sed potius Cedant arma togae, concedat laurea linguae. Quid aut̄ si Gotos iterum reuocet in Italiam, ut perdant omnem literariam supellestem, & ipsi cum suis lituris & vncinis mercatoriis soli sapere uideatur. Nos organa nostra suspēdimus, sedentesq; super flumina Babylonis flebimus dū recordabimur Sion. Postquam uero conuerterit dñs captiuitatē Sion, rursus consolabimur, & venientes portabimus manipulos & signa nostra cū exultatione. Quorsum uero haec ut scilicet ipsis peculiari poēmate eorū uanissimos conatus deriderē. Quid uero emasculatis Gallis cū uiris fortibus nihil nisi ut temere fortasse

IOAN. REUCH. LIB. SECVND.

semel atq; iterum insultent, tandem uero succumbant, & cristati
esse defināt. Cum hæc scriberem humanissime Reuchlin, ita sum
ad metaphoram delectatus ut statim adderem.

Semiuir insultet Gallus licet armiger illum

Arripit, & superi fert Iouis ante pedes

Iupiter omnipotens Gallum prosterne volentem

In tua sac rilego scandere regna pede

At tu si dubitas Cybelen uiolare sacratam

Pro Gallis Dryudas in tua templa refer.

Non tamen hi

magnæ matris sacerdotes Galli sunt tanquam exestis testibus ad
religionem coacti, sed sua spõte personam induti sub pietatis præ
textu latent, ut ipsi in uoluptatibus & delitiis habitantes, miseram
& facile istis astutiis credentem plebeculam decipiant, & uelut cre
ditas sibi oues ipsi fures & lupi rapaces, imo insatiabiles deglubāt.
Hæc aut de malis, non solum illis qui te, sed & omnibus qui uerita
tem conuiuentibus oculis aspiciunt dicta sint. Bonis bene sit. Ma
lis aut Deus malefaciat, & deleat memoriam eorum de terra uiuē
tium. Digni enim sunt qui ab optimis quibusq; odio habeantur,
isti non solum omnis sapientiæ persecutores, sed & diuinæ religio
nis præuicinatores, Deus bone, & tamen non modo non hæretici
sed hæreticorum Inquisitores uidelicet hoc facillime inquirunt;
quod ipsis semper est in promptu. Quis enim nõ hæreticus sacro
sancti Cõcilii statutis refragetur? Verbum intelligis. Verum ego
quãtam in me est egregie illis patrocinator, & ita ipsorũ causam
agam ut immortales reddam. Sed nunc mihi tempero, citharãq;
ut iubes suspendo, & Musis materiã colligo, quæ tametsi iandudũ
mihi est collectissima, addet tamen nonnihil istarum rerũ exitus.
Coegi nuper iambos quosdam satis feruentes in istos Colonienses
Diabologos, ita em̃ tu appellas, & cogam multo plures & omnis
generis, tibiq; transmittam, tunc cum tempus erit, magnum enim
animum mihi facit q; neq; solus neq; alter futurus sum. Spero em̃
& Huttenum, & Buschium, & Crotum, & Spalatinum, & tuos con
terraneos Philomusum & Melanchthonẽ, & præterea multos me
cum futuros huius uictoriæ buccinatores. Et ego quosdam hic
Herfurthinenses excitabo, qui mecum istuc tanquam crabrones

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

conuolantes ista terriculamenta & monströfissima monstra ita
exagitet, ut requies illis nulla prorsus nec terra nec mari relinqua
tur. Tum Gallos, Francos, Persas, & si quid amplius uspiam est ma
lorum nominum licet inuocent. Agite igitur o uos
Teutones emensi Latialia regna poetæ
Vestrum decus uiriliter defendite.

Impia molitur certamina Capniomastix
Tam nobilem ferens inique gloriam
Heu quibus ille odiis, heu quanta exastuat ira
Vir barbarus, uir omnium stultissimus
Quod tibi cum doctis bardo signate cucullo
Hostrate nate pessimis auguriis

At uos Capnionem Vates defendite uestrum

Vobis comædiam ille primus obtulit. Ego autem quod
reliquū est, mi Reuchline, puto me tibi permagnam debere gra
tiam, & certe non fallor, q̄ genti meæ tam antiquum & quasi ex
chao attuleris praconium, & regem me alludente uoce gentilicia
salutas. Rex igitur sum ego, sed admodum paruo contentus reg
no. Quāto tu asseris, id esset uel imperatori nimium. Laudes autē
tuas tātum abest ut spernam ut eas uel meruisse me uel saltem ui
deri meruisse in tacito sinu gaudeam. Quas ubi primum legi, sta
tim sic exclamaui. Nunc ego non possum displicuisse mihi.
Iudicio tuo non fallor, hoc est mihi tanquam Delphicum oracu
lum. Tu humanissime CAPNION, tibi uelim persuadeas, me
& esse tuum, & nihil esse cui magis applaudem in germania quā
tuæ penē diuinæ gloriæ. Constantinum tuum Spalatinus mihi
monstrauit. Dii boni, satis mirari non potui. Optimū princi
pem bono principi ostendisti. Oro te, data occasione semper ali
quid ad me scribas. Sic enim me uel Endymionis somnium dor
miētem excitabis, & tibi reddes in dies magis obnoxium. Ego his
diebus uxorem duxi homo iuuenis, qui hoc die quo hæc ad te scri
bo, id est octauo Idus Ianuarias, uigefimum octauum annum æta
tis impleo. Quod faustum foelix fortunatumq̄ sit. Dominus cu
stodiat introitum & exitum tuum, & tecum sit in omnibus operi
bus tuis. Sit tibi Dominus turris fortitudinis a facie inimicorum

IO. REUCHLIN. LIBER SECVND.

tuorum. Sic enim & christiane tibi & simpliciter absq. fuco precor. Vale ex Herphorthia. Anno M. D. XV.

Petreus Aprobacchus Ioanni Reuchlin LL. Doctori S.

NON ESSEM ausus, doctissime Capnion, lituris meis potius quàm literis te uirum amplissimum & si quando alias, nunc maxime occupatum conuenire, nisi id crebro a me contendenti Mutiano nostro Canonico apprime erudito & iuxta eloquentissimo, obsequendum fuisse censuissem. Ille enim si quid a me desyderat pro ea qua pollet autoritate non tã rogare quàm cogere uidetur. Cæterum ut libenter scripsissem quod me Hercule nisi inuita facere Minerua, non facerem inuitus, nihil tñ se scribendum obtulit. Laudare enim ut certe ab omnibus recte sentientibus laudatur, q̃ pro asserenda ueritatis dignitate contra transugam Pepericornum & Pepericorni assecclas nullo uerito discrimine tam fortiter depugnas, cum adulationis quandam præ se ferre speciem uidebatur, tum uero mei uiriculas ingenii excedit. Quis etenim tam præclarū facinus dictis adæquauerit? Adhortari etiã in tam sancto proposito ut perseueres nolui, q̃ non eram nescius delirare qui currentem incitent. Illud tamen forte tacendum nō fuit, tot tibi ē nostratibus studere hoīes, de illis loquor quos Diogenes & Esopus paucos esse i balineo respōderūt, cū tñ turba adesset multa quot alibi terrarū nusq̃. Nā ut Mutianū taceā uirū maxia eruditiōe nec minore faciūdia, quorū merito apud generosissimū sacri Ro. Imperii Principē diuū Fridericū plurimū gratia ualet & autoritate, cui ad Cæsare eūti, causam tuā impēse cōmēdauit, ut Spalatinū & Vrbānū omneis tibi ex literis cognitos, mihiq̃ amicissimos, ut Crotū Rubianū antistitis aulicū. Ego qui his amicis meis cōiunctissimus oībus aliis rebus cedo, ne te amādo inferior sim efflcti elaboro. Volo etiã tã tibi esse addictus q̃ illis uitæ meæ testibus, rectoribus, magistris, Quo te noīe rogo ut hæc nra qualia cūq̃ boni cōsulas, meq̃ uicissim diligas. Nō erit aspnabilis amicus Petreus q̃ nouus. Oēs hoc ueteres tui fuerūt, nec q̃ infimatis, utpote quē Tritemius & Peutingerus, alter iter palliatos, alter purpura torū facile doctissimus admittere in amicitia participatū nō sint dedignati. Vale decus germanici orbis. Herphorthia.

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

¶ Petreius Aprobacchus Capnioni Salutem.

INCIDIT hac hora in manus meas diuini operis uestibulum à Galatino de Iudæorum pernicacia ex Thalmud conuincenda in tui defensionem compositi. Quod quo minus in præsentia accipias præpropere fecit huius nuncii abito. Accipies aut breui ab insigni Iureconsulto Martino Groningo, mecum unâ dignitatistua studiosissimo transcriptum. Quandoquidem pro tuis erga Reip. literariam meritis studiosos certatim omneis excubare decet, ne quid quod uoluptati uel utilitati tibi cedere arbitremur unquam omittamus. Sumus namque quotquot Palladiæ militæ nomina dedimus non minus tibi deuincti quæ summo alicui Imperatori qui in eius uerba iurarunt milites. Quis enim hac ætatē sacrosanctam bonarum artium maiestatem, aduersus Sciolos aut fortius tueretur aut tueri melius potest Capnione? Sed rapit me aliō eruditionis tuæ magnitudo, qui eo consilio hæc exaravi, ut optabile tibi afferam nuncium prope diem ad te uenturi uoluminis Galatini tui. Cuius ubi auxilia tuis copiis accesserint, periculum non erit, quin ad occidionem occidant aduersarii, quos iam pridem temeritatis & stulticiæ suæ conscios, de nulla re magis quam damnatione fui cogitantes uideas, ut nulli deinceps uelites, nulla leuis armatura optanda tibi existat. Vale magnū Christiani orbis incrementū. Tibique ac nobis diutissime uiue. Ex Vrbe VIII. Kal. Sep. M.D. XV.

¶ Michael Humelbergius Capnioni Salutem.

ETSI nunc ex patria mea, & ipsa Sueuia nostra ut olim à Roma tam longe distita rarius ad te scribam, nihilominus tamen tui memor te ut semel foeliciter ocepi uere diligo & amo uehementer. Siquidem & tua uirtus est & omnis sacratoris disciplinæ uaria eruditio, quæ me in amorem tui primū illexit. Successit nescio quæ succifiua opera mea quantumuis pusilla κατὰ τὴν μὲν ἀρχὴν πρὸς ἀρχὴν σου Romæ impensa, quæ te mihi conciliauit, & magnam inter nos iucundamque familiaritatem atque amicitiam perpetuā conflauit, quā Heracle quoad eius licebit, licebit autē quo ad uiuero, sanctissime colam & uenerabor. Quod si literis non semper significem, non quia μὰς ἀρὸς sopitus dormiam, aut lethar

IO. REVCH. LIBER SECVND.

go ueterno ue laborem. Sed quia qui istuc cōcedat hinc *φείνικος*
πρωτότης ἐστίν. Volo tamen tibi ex his saltem perspectrum esse
ὡς ἐκ τῆ ἀπόλλωνος τριπόδος. Prōinde boni consulas uelim diu
 turnum silētium meum, pari calculo tuum suscip; deq; feram. Cer
 to persuasum habeas me *μεχρὶ* θεοῦ totum tuum esse, ego interim
 etiam meo more te meum prædicabo. Quod ut tam uere quān
 lubens faciam, literis tuis uelim admittas, quas harum tabellario
 ad me dabis. Scire autem p̄ruelim, quid in negotio tibi *ἀπὸ τῶν*
κυανολευκῶν κίστων exhibito tandem finitum sit, an in portum sa
 lutis & quietis secundo uento deueneris, & literariæ Reip. tandē
 restitutus sis nec ne. *καὶ ὅς* *τοῦτ' μοι οὐκ ὀλίγον μέλει*. q̄ te animi
 tranquillitate foelicem maxime cupiam. Bene ualeas unicū Sue
 uiæ nostræ decus, & me mutuiter ut assoles ama, & literis oblecta.
 Rauenspurgi cursum. VIII. Kal. Iul. Anno M. D. IXX.

Crotus Rubianus, Ioanni Reuchlin S.

IN LEGIBVS Solonis Aristoteles esse refert, si ob discordiã diffensionemq; seditio atq; discessio oriretur, ut populus Athe- niensis in duas partes scinderetur, & ob eam causã irritatis animis utrinq; arma caperẽtur pugnareturq;, tum qui eo tempo- re in eoq; casu ciuilis discordiã, non alterutri parti sese adiungeret, sed solitarius separatq; à comuni malo ciuitatis secesserit, is do- mo patria fortunisq; oĩbibus multaretur. Decessere iam Theolo- gistã à Theologis eo animo, ut ciuili tumultu è re publica Christi- ana te eiicerent optimatem Theologum, propugnatoremq; ueri- tatis acerrimum. Ego ne fortunis meis omnibus, quia non minus est molestum caluis q̃ comatis pilos euelli, exuerer, iam pridem te nesciente socum me tuarum partium addidi, quanquam longe terribiliora per Vulcani Neptuniq; minas, minantur sanguifugæ Theosophistæ, quæstores aliorum delictorum, suorum cælatores, q̃ si possessiones nostras per decreta suarum propositionum, cor- nutorumq; syllogismorum eriperet, quia sanctius honestiusq; du- co in re honesta cum honestis periclitari, q̃ per improbitatem ad uictoriam adspirare cum fraudulentis, quorum mendacia uelint nolint, tandem aliquando notante uulgo in extrema parte nigre-

scunt. Sed uellem dum immortales hoc tibi concessissent, ut uiros bonos agnouisses, improbos uero neq; agnouisses, neq; agnitus fuisses ab ipsis. Sicuti à sole precari solebat Apollonius ille Tyaneus. Profecto non impegissent te in tempestatem adeo turbulentam, nugatores Sophistæ, generatio praua, pecus exarmatum. Sed fortassis per singularem prouidentiam superum cœpta lis est, desiderium ignauiamq; illi odio habent, sicuti parentes liberos suos per industriam laborem uigilias ad gloriam, ita illi quos amant, uariis periculis temptaminibusq; quos uirtus maior enitescat, exerceant. Ni Ciceronem Clodius egisset in exilium, diem reditus pulcherrimum honestissimumq; non habuisset. Prospera in plebem ac uilia ingenia deueniunt, at calamitates terroresq; excellentes aîos quærunt. Magnus semper fuisti & habitus es, postquã Parricidæ cãdidæ famæ tuæ, iudice uirtute, superabis, tecum ipse certabis cû gloria. Vnde fortitudo tua cognosceretur nisi fortuna dederit facultatem exhibendæ uirtutis. Erit hoc quasi ætatis præmium ut partæ tot annis gloriæ monumentum laudis sempiternum accedat. Nec uereor q; quasi effectis uiribus pugnæ minus sufficiat unus ad debilitandos conatus multorum. Videmus senem Entellum strenuum athletam apud Maronem. Cognoui generosum animum tuû alacrem pugnæ ex epistola tua Mutiano missa, quã rursus ille uisendâ ad me trans tot arduos montes legauit, ut haberet testem participem concepti gaudii. Vidi integritatem tuam Capnion. Vidi, & interpretando eam ipsam multis Theologistis Arnobardistis, Thomistis, Scotistis, Occanistis, Canonistis stomachum moui, quod eo libentius feci, quo citius ad uomitum cum satellite suo Pepericornio perducantur. Scribunt quidem illi acciti homine in te. Quid tum? caduca, subuentanea, momentanea q; scribunt. Tua durabunt donec literis occupabuntur studiosi lectores. Non hic adulator auribus tuis, a quo uitio ualde alienus sum. Iudicium peritissimorum, non meû, attingi. At dicit aliquis. Capniô solus ne contra plures? quum ne Hercules quidem contra duos. Huic respondeo. Inimici Capnionis exarmati sunt, sonitu, nō uerere terrent, ut uestra euulsis aculeis. Quibus si adimeretur ne superstitiosas anus atq; delirum uulgi nugis suis eluderent, contraq; re

IO. REVCH. LIBER SECVND.

ste sentientes concitarent, non amplius q̄ leo pulicem, eos formi-
darem. Verum si Diis placet, scribant, commententur, inuehant,
propositionibus propositiones suas accumulent, dummodo sciāt
tardā & languidā pecudes doctis se præbere materiam ridendi.
Tu quoq; si uolueris, tibi non deerunt in respondendo auxilio-
res. Habes doctissimum uirum Mutianum. Habes totum Mutia-
ni ordinem. Sunt in eo philosophi, poëtæ, oratores, Theologi, oēs
tibi dediti, omēs pro te certare parati. Eobanum Hessum cæleste
ingenium beat, scribit carmen summa fœlicitate. Vidisti credo
eius ludicrum Bucolicon, in quo ostendit ille quid possit si uelit.
In Hutteno meo exultat ardor & subtilitas, uno impetu conficiet
aridum Ortuinum. Non attinet plura promittere. Manda & iu-
be, quando uoles præsto erimus. Ipse in hoc collegio non habeo,
arma Mineruæ, copiarum tamen tribunum me profiteor. Stant
in corpore adhuc uires integræ ad algoris æstus, inediæ patientiā.
Exercuit me fortuna ubi opus erit, mōtes uallesq; tuo nomine su-
perabo. Ne se in hoc iactet solus Pepericornus tuus impius trans-
fuga, ore uultu totius deniq; corporis habitu fœdissimus, ut recte
impuram animam dignum hospitium inhabitare dixeris. Altero
ab hinc anno multa de te cum eo locutus sum, ut quod obscœno
corpore lateret, loquentis sermo mihi indicaret. Non recipit epi-
stola, alioqui scriberem. Dedit literas Arnobardistæ, quibus ille ti-
bi lapides ē uia tollere præcipit. Alteras tuas quas tu ad eundem
Arnoldum dederas, requirendas docuit Mogūtia à Chordigeris
patribus, cum quorum præfecto nudipede in iurgium descendi, q̄
effutiret te Iurisperitum, falcem misisse in messē Theologorū.
Quodq; impietati daret, religionē nostrā abs te sectā uocatā, q̄rētī
mihi nil p̄ter hāc futilē obiectionē rñdere potuit obliuiosus Aga-
so circūforaneus. Sic se hēt, eo demētia puenere occæcati Torii,
ut nullibi residere existimēt theologiā augustissimā dñam, q̄ i suis
obsoletis cœtibus, quam adeo inhoneste plærunq; tractant, ut pu-
tes pudicam matronam rapuisse in cœnobium meretricum. Eas
literas, post domuitionem uariis amicis misi, uoluiq; per episto-
lam tuam mihi fauorem conciliare, sed impedimento fuere
tanta itineris distantia, & nunciorum raritas hac in solitudine.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Nunc primum se nobis obtulit occasio qua tibi hac extemporaria effundimus, quæ legas uelim sine iudicio, ac egregiam nostrâ de te uoluntatem ne contemnes. Diis tibi; thure sacrificauero, si me in album tuorum legeris. Hartmannus Iurisperitorum nobilissimus, atq; nobilium Iurisperitissimus, uir clarus, & familia Burggrauiorum de Kirchberg tibi plurimum fauet. Vale & salue VII. Kalend. Februarias.

Vadianus Poëta Laureatus Ioanni Reuchlin S.

VLRICHVS Huttenus, doctiss. Capnion, literis ad me suis Bononiæ datis honorifica tui mentione facta, quid Romæ proximis his mēsis⁹ in illa tua causa actū fuerit, adeo indicat fideliter, ut quāti te faciat, ipsa sua uerba haud obscure testetur. Is Romæ tota propè æstate, ut intelligo, moram traxit, literarum & in primis noscendi Iuris gratia. Sed lite quadam inter se & Gallos aliquot ob res Germanorum exorta, uno confecto Gallo, reliquis autem misere sauciis, Bononiam petere coactus est. Illic fortassis diutule mansurus. Quanto uero me gaudio afficiat, omnis illa fama, quæ uictoriam innocentissimæ uitæ tuæ, contra Stoico rû istas Simias, adiudicat, non facile scripserim, ac ne dixerim quidem si coram essem, testis enim esse possum uel posteritati, quoniam altissimum illud tuarum doctrinarum ocium, tam præcipiti molestiarum & perturbationum impetu non dignum extiterit. Caneq; doleam persæpe de multis, istud nunq̃ non grauate tuli, q̃ homines illi quorum stipendiis inuidia militat, tantas in te tantilla tragœdias mouerint, ut res tota tot iudiciorum censuras, magnorum etiam iudicum consensu, sustinuerit. Imponet his finē Romanæ Sedis autoritas, tot uitæ tuæ & eruditiois præconibus munita, inter quos ERASMVVS ipse Roterodamum adeo libenter accipio, ut nihil magis. Ego quantulacumq; doctrina ac ingenio, id moliar ut uel meo iudicio Capnioni debuissē studiosos oēs futura secula agnoscant. Excudetur iam nunc à me scriptus de poetica libellus, in quo meritiſsimam laudem tui locis opportunis inserui, meam in te obseruantiam hoc ipso testaturus, eius tibi copiam breui faciā. Vale, & scribe. Viennæ. Anno M. D. XVI.

IOAN. REUCH. LIB. SECVND.

Mutianus Presbyter, Ioanni Reuchlin S. D. P.

ADEPTVM te credo quod amplitudo tua meretur securi-
tatem & ocium, ut liberius philosophari & infinitis homini-
bus tui planè amantissimis bene scribendo opitulari possis
Scribunt enim ad me qui Romæ in forensi puluere inter notissi-
mos Rabulas ambitiose litigant, fauere tibi doctissimos quosq;
probari plurimis tuum conatum etiam Monachis, & quod mira-
biliter mihi suaue est, qui olim Dominici Fratibus studebant er-
rantes ob orthodoxorum nimiam credulitatem, nunc authorita-
te tui nominis impulsæ, non (inquiunt) estis uos Prædicatores pro-
pterea q̃ deformastis uocabulum maledicendo, sed potius obtre-
tatores. Neq; ego non noui complures qui te sanctius diligant &
cum pietate colant, q̃ suas cerimonias & instituta. Nobilis enim
ueterum doctrina te duce resurgit. Ad me quotidie confluunt bo-
ni adolescentes; quibus CAPNION est in ore & in pectore, hic
sele græcum probat, ille hebraicas & uere arcanas literas admirat
quantum a præceptoribus insulsis ad nugas trahuntur uel emen-
das uel discendas, tantum utroq; pede resiliunt ad sequenda uesti-
gia spectabilitatis tuæ. Q; si uacatione recuperata docere uelles q̃
cumulatissime didicisti, mitterem ad te optimos auditores. Nup
Crocus Britannus (qualem ipse se facit, quanq̃ ob linguæ mobili-
tatem & mores græcanicos uideatur esse græculus, nam Theocri-
tum iucundissime legit, & cum gratia balbutit) cum apud me quie-
sceret, & Grocinum & Aleædrum, & nescio quos magistros lauda-
ret, deesse sibi dixit hebraicam sapientiam quam omni uia profe-
qui uellet. In eodem sunt proposito Phædrus hic cuius epistolam
exhibeo, & multi discretissimi iuuenes. Ego uero rationem cōsti-
tuendæ bibliothecæ peto, & nisi properarent tabellarii, uerbosius
id ipsum a tua excellentia contenderem, cui si fortuna non deest
nihil deest. Quid enim uir sapientissimus ac diligentissimus præ-
ter fortunam requirat, non uideo. Vale. Dat. Idib. Septemb.

Petrus Mosellanus Ioanni Reuchlin S.

EQVIDEM uellem uel ipse exploratum haberes, Optime
Capnion, q̃ te etiamdum inuisum, non solum ardentè amē-
colamq; uerū & magno cum stupore admirer, uel mihi tan-

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

ta uberis eloquentiæ suppellex suppeteret, ut animi mei motus uer-
bis exprimere liceret, uideres sanè, uideres in pectoris nostri inti-
mo recessu uiuam quandam tui ipsius imaginem. Adeo enim eru-
ditio illa tua sublimis & diuina me cepit uir omnibus numeris ab-
solutissime, ut quanquam in aliis ferè omnibus *νοστέρον* consueui,
ubi tamen de Capnionē facta fuerit mentio (id quod nusq̃ non
fit, nisi ubi docti sunt nonnulli) non aliter soleam *ἐγρηγορήσας καὶ*
ἐν νόῳ προσέχων q̃ apud Platonem tuum *παύλας* ille iactabun-
dus Ion, Homeri uatis audito nomine, ac in eiusmodi cōgressibus,
dum quisq; pro se Capnionē laudibus attollere conamur, usu pla-
runq; uenit, ut pro Encomiis silentium afferatur. Et iuxta Muso-
nium philosophum tuæ doctrinæ admiratio summa silētium pa-
riat, ita, ut quod Homerus de Phæacibus Vlyssis narratione in stu-
porem adductis cecinit, nobis quoq; accommodare queas. *οἷδ' ἄρα*
πέντεσ' ἄκων ἐγρήγορον. Tu enim ille es CaPNion, in quo uetustus
ille Pythagoras reuixit, in quo Plato reuiguit, in quo diuus Hieto-
nymus reffloruit. Breuiter, quicquid usquam gentiū philosophiæ
olim erat in precio, in te uelut renatum miratur mundus. Neq; ue-
ro ex amore hæc profecta putes, cui ut Musa rustica canit *ᾠδὴν*
καὶ τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται. Imo ex sincero animi iudicio p-
manat, lōgeq; minus secū efferūt q̃ de te i hoc pectore sit recoditū.
Vt aut tibi aduler, tm̃ abest ut quēadmodū Achilli Homericō, ita
ἐχθρὸς καὶ μοι κείνος ὁμῶς αἰετὰ πύλησιν
ὅς χ' ἐτόδον μὲν κεύθε' ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ εἴπη. Quod superest
salutem tuis mihi uerbis attulit Ioannes Phoreensis, eius sectæ sa-
cerdos quæ Sancti Spiritus cognomine sibi placet, pariter & te q̃
non literarum officio respondiſſes, nō sine meo rubore excusauit.
Cur enim homo iuuenis uix dum uagituū oblitus nō erubescēs
agnoscerem mihi à te uiro præter ætatem canicie uenerandam,
omnibus etiam decoris ornatiſſimo tantum tribui, ut non solum
salutare digneris, sed & sollicitum te ostendas, ne in tuo scribendi
officio cessare uideare, quin ipsum me frontem perfricuisse appa-
ret, qui te omnis eruditōis principem altissimis Hebræorum my-
steriis in lucem eruendis occupatum, ad pueriles meas literas ue-
lut nuces iandiu relictas publici commodi iactura reducere con-

IO. REUCHLIN. LIBER SECVND.

tēdam. Sed quæ tua est laudatissima facilitas, si non nobis, nostro certe erga te amorī Mi Capnion ignosces, qui quo est ardentior, eo absurdiora quaq; audere consuevit. Bene uale splēdidissimum ueræ philosophiæ Lumen. Mittimus unā cum his literis opuscula quādam Basiliī, nostra nuper industria latio donata, cum aliis quibusdam, quæ ut huius ingenioli primicias, lata precor fronte suscipias. Iterum uale. Salutant te hic omnes boni & docti. Lipsiæ Nonis Ianuariis. Anno M. D. XVIII.

Henrichus Stromer Aurbacchius, Medicinæ Doctor,

Iohanni Reuchlin Phorcensi LL. Doctori

S. D. P.

NE MIRERIS uir eloquentia atq; iuris prudentia absolutissime, q̃ ego tibi incognitus incultis uerbis audeam tuis tersissimis auribus obstrepere. Id enim euenit, non ex temeritate, sed incredibili & flagrati nostro erga uniuersos eruditos homines amore. Es enim homo sincero amore & summa ueneratione dignissimus, qui primus hebraicam linguā solute hactenus a rusticis stridentem, donec abs te legibus dicēdi subiiceretur, grammaticis nodis apte & concinne perstrinxeris, tam aperto artificio quod uel mediocri ingenio præditus suo Marte tuis ex præceptis perdiscere ualeat. officium certe cunctis mortalibus, obuiis uulnis excipiendum, cum summa gratitudinis relatione. Taceo q̃ bene meritis sis de latina gente tuis multiuariis poematibus admodū ornate excusis. Nam quoties tua intueor scripta, id de te iudico quod longe eruditissimi uiri omnes. Ignosce q̃ me doctissimis annueram. Iudicat autem doctus eruditorum exercitus nō minus recte quā uere, te uniuersam Germaniam atq; etiam Latium, Græco, latino, & Hebraico sermone tribus summis eloquiis istis illustrasse. Camillum profecto omnium sententia in Germania refert. Tu qui bonas literas cadentes & marcescentes in pristinum nitorem sustuleris. Solus omnibus germanis ingenii decus & gloriam præfers. Solus Germaniam literis ubiq; gentium ornas. Itaq; magna tibi debet Germania, qui unicum germanicæ uirtutis sis monumētū. Merito igitur Germani tuas deplorāt aduersitates.

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

Aequissimo iure aduersus tuum nequissimum hostem, tui causa
inirent sanguinolentum praelium, q̄ is infamis famicida, iuris &
æquitatis atrox Præuaricator, tuam uenerandam senectutem, fa-
mam puram, præclarissimam doctrinam calumniatur, lacerat, &
pedibus subdere nititur. Vtinam ima tellus dehiscat, & tinctum lu-
dæum deuoret, atq; etiam atram Pseudotheologorum aciem, &
erumnosam Fraterculorum conuentionem, quod inutile ignarâ
atq; atrocissimum genus hominum, crudelem tuum calumniato-
rem fouet, aduersus te iniustissime subsidia ei ministrat, ut ob uir-
tutem oppugneris, quod penitus meum cor exulcerat. Sed latius
q̄ epistolæ modus poscit, euagatus sum. Tu ob singularem quo te
prosequor amorem, nostram garrulitatem æquo feras animo, &
animi affectibus tempera. Deus solus iudex æquus eo uertet, ut in
iustos tuæ nobilis famæ hostes deuincas, quod etiam atq; etiam ti-
bi precor. Hoc unum te nescire nolo. Tui honoris lupum nouas
quasdam ineptias quibus tuam famam demetit congestisse, quas
Archipræsuli Mogūtinensi, Mademburgensi, Halberstattenfi &c.
æque potenti atq; iusto Archeprincipi domino meo clementissi-
mo dicauit. Sperâs eo, & odium principis tibi excitaturum, & sub-
sidium ab illustri sua gratia se aduersus te impetraturum. Aderam
fortuito cum ille futilis libellus detractorius offerretur Principi,
& unâ cum nonnullis eruditorum defensoribus sententiam inter-
posui, adeo ut Princeps nec librum, si qua alioqui decuisset gratia,
acceperit, & latorem inauditum insalutatumq; abegerit. Quare
tibi persuadeas, & Archipræsulum meum, tui amâtem esse, & gra-
uiter lacerationem tuæ famæ ferre. Croto tui honoris sedulo pro-
pugnatori libellum tuæ dignationi mittendum tradidi, ut te eo
melius defendas. Quod si ab his calumniis ullo modo te uindica-
re quirem, credas omne tuo nomine subirem onus. Non me Her-
cule aliquod maius beneficium me in te conferre putabam, q̄ ut
tuum honorem pro nostro amore qua possem fidelitate defensa-
rem. Cæterum quo planius tibi innotescam; meas ineptias quas
aduersus pestilitatem edidi simul ad te mitto, non q̄ ducâ eas tua
lectione dignas, sed ut tuam limam subeant, & meum singularem
erga te amorem testentur. Oro igitur, nostram amicitiam nō ex-

plodas, & nos tuis amicis connumerēs. Vale foelici auspicio literarum decus, & me te amantem redama. Prid. Kal. Septemb.

Hulderichus de Hutten, Ioanni Reuchlin S.

PER, & caput tuum oro, p̄r siquid hoc charius utriq̃, noli tristitia ominari nobis. Quid em̄ ista sibi uolunt? sin breui moriar, satis tibi respōdebit uirtus tua. Noli me terrere obsecro. Noli ipse imponere necessitatem tibi, & illum refer animum quo solitus es ferendis aduersis uti. Multos ultro ferocientes formidulosus dux milites his querelis emollitos reddes. Ne tibi desis. Ne ardētibus pro te muliebri istud obstrepe sin breui moriar. Immo nō moritur qui sic uiuit. Istis enim annis quicquid addes, lucro accesserit. Gloria abunde est. Sēsisti uiuens ea de te testimonia, quæ paucis prius mortuis cōtigerunt, ac ipse posteritati interfuisti tuæ. Quod ad me attinet, satisfactū meo in te studio arbitror, uel hoc solo quod inter Reuchlinistas numeratum haud obscure me uiderim. Prōinde cōfirma te fortissime Capnion. Multum oneris tui in nostros humeros translatum est. Iam pridem incendiū conflo, quod tempestiue spero efflagrabit. Ipsum te quiescere iubeo. Eos mihi adiungo militiæ socios, quorum & ætas & conditio, pugnae generi par est. Breui uidebis lugubrem aduersariorū tragicædiæ ridendum theatrum exhiberi. Hæc diuersa opinante te melior. Neq̃ enim de me si recte suspicareris, ista scriberes. Noli deserre causam ueritatis. Egon? deseram aut hanc aut te huius ducē? Modicæ fidei Capnion. Q̃ non nosti Huttenum. Immo si tu hodie deferas, ego istud (quantum per me fieri poterit) restituā bellum, nec mihi ignauos cœptorum comites arbitrare. His stipatis confortibus ingredior, quorum unumquēq̃ huic colluioni satis futurum putes. Capnionis præconium per ora uirum uolabit. Feres ipse & hinc & aliunde ingentem laudem extra periculum securus. Hæc uolui ne ignorares. Vale, ac integrum te nobis serua. Iterum uale. Bononiæ. Idib. Ianuar. Anno M. D. XVII.

Cunradus Mutianus Decretorum Doctor, Cunrado
Peutingero Augustano.

A

NISI angusto temporis spacio septus essem, ostēderem tibi facundissime Iuriconsulte, pluribus uerbis plenam pietatis erga te uoluntatem. Velim igitur, ut paucis agam, tibi persuadeas me tui esse amantissimum, propter ingenii tui dotes, & generosam ac multiplicem doctrinam. Quod superest certemus inter nos officiis mutuæ charitatis, atq; hac præfatione contentus, puto me non infirmum ad amicitiam gradum fecisse, si studiorū similitudines conciliant (ut certo conciliant) aīos. Salutavi hac hora numen meum principem doctissimorum Fridericum Delectorem Caesaris Augusti, & quod ad te daturus erat literas, non potui non aliquid attexere, quamuis triste quod uel festo die exultantes confunderet. Aiunt & quidem publice, Ioannem Reuchlin uirum summo ingenio, singulari doctrina, philosophum præclarū, Iuris & eloquentiæ consultum, de bonis literis optime meritum, postulatum esse diuinæ lætæ Maiestatis. Vah, tanti est uilis transfuga Iudaici sanguinis, ut Theologorum examen indocto, fallaci insidioso faueat. Proh Deus immortalis leuissimus *Leuodogistimus* tantas turbas? tantas ne tragœdias? Non feram, quantum in me est, non feram, tam etsi probe noui q̄ sit mihi curta supellex, tantū Germaniæ lumē indicta causa extingui. Quasi uero Ioānes nō habeat sententiæ suæ subscriptores bis mille. Illud à te peto, ut patrocineris pro uirili tua uiro eruditissimo, qui priscam Theologiam & Platonicos renouare pergit. Non ideo Antichristi præco, nō in Christū impius. Licuit in Iure ciuili Flauio scribæ cornicum oculos configere, liceat etiam Ioanni nostro hanc Agyrin tangere, salua salute & facultatibus. Finem dolor facit, & iam Degenhardus festinat. Vale. Gothæ raptim. XVI. Sextil. Anno M. D. XIII.

Chunradus Peutingerus Augustanus, Cunrado
Mutiano Iuriconsulto.

EPISTOLA tua ad XVI. Kal. Sextil. data, multa me iucunditate affecit, cum quod elegans & erudita, tum etiam tuum erga me amorem, simulq; dolorem comunis amici nostri Ioannis Reuchlin Capnionis conceptum à te insinuans. Ego ut tibi amore mutuo respondeam, quid dicam nō satis habeo, amas me non meis meritis, quia tibi nulla impendi, non etiam eruditione

mea, quæ tenuis admodum, quid tandem? Singularis illa tua est benevolentia & humanitas, quibus me complecteris. Agnosco pietatem tuam erga me charitatem, studium atq; fidem. Ago non solum tibi gratias, sed & referre curabo cum primû licuerit, & ut cito liceat opto, meq; tui obseruandissimum diiudicato. Perscripsit ad me illustrissimus Princeps tuus, immo meus, Maiestas bene agentium, & præcipue eruditorû & numen. Si dudum Germania nostra hos & similes congerinasset flores, consultum fuisset bene & maioribus nostris & etiam posteris. Ex Germanorû enim gestis, facile perspiceremus multa, q̃ decori eorû & exornamento accederet. Hæc torpore alias & desidia & incuria oblitterata iacēt. Capnionē nostrum læsæ Maiestatis diuinæ postulatū nondum intellexi. Cōsultationē suā super Hebræorû libris, an cōburēdi sint nec ne, ut nosti, defendit. In eū inuectus est Arnoldus Tüger, theologus profundissimus, & Laurentianæ Bursæ regens primarius, ita eū se appellat, arrogantis tituli, uel ut potius dicā petulantis, præ Theologorû officiū, quorû uirtus, humilitatis noīe à Christianis prædicari deberet. Et ut Pythagoricorû Academicorûq; præceptione cōtineretur nunquam uel raro docere, doceri semper uelle, iudiciū odisse, silentiumq; amare. Obmitto q̃ Theologus non laceffitus, accusatoris partes & iudicis assumpsit. Si contra Capnionem agēdum in iure, & apud suum iudicem concertasset. Refert Vlpianus prætorem edixisse, ne quid infamandi causa fiat, si quis aduersus ea fecerit, prout quæq; res erit animaduertā. Generaliter autem uentit, ne quid ad infamiam alicuius fiat. Pulchrum erat & iudicio meo necessarium, Capnionem (si modo deliquisset) Arnoldus & complices sui populariter iudici debito denūciauissent, occasio data non fuisset ut denuo Capnion, honori suo cōsuleret, sed qua animi synceritate uel etiam boni Theologi officio contra Capnionē pro Iudæo christiano nouo inceptū actūq; sit, qui legerit scripta formis excusa atq; emissā, facile cognoscet. Capniō Arnoldo denuo respōdit laceffitus nō solū, sed & coact⁹. Cæsar ante nup̃ Augustā uenisset, Capniōis excusationē phumaniter, ut solet, audit. Et literas, quas inhibitorias appellant, decreuit. Et, si mihi recte relatum est, iniuria ut omni sublata, iure manus conferent.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Hæc uero an emissæ fuerint, nondum compertum habui. Si quid aliter constitutum uel decretum in eum fuisset, hæcenus credo intellexissem. Amo, ueneror & obseruo uirū, summa uita & morū integritate, maxima quoq; eruditione præditum, cui pro facultate mea non deero. Dedi nuper Beato Rhenano & amico & perdocto Paulum Cortesium Romæ formis excusum, ut denuo impri meretur. Scripsit is in Sētentias christianas accuratissime stylo politiori & latiali. A Gallis uero quæ Laurentius Valla in Testamentum nouum annotauit, quæ ue etiam Iacobus Faber Stapulensis in diui Pauli epistolas cōmentatus impressa circūferri solent. Profecto iudicio meo nō uulgaria, sed multæ doctinæ & remotioris. Hæc scribo q; Capnionem ipsum philosophum, præclarum Iuris & eloquentiæ consultum commendas. Adde etiam si uelis Theologum eloquentem. Opus suum Verbi Mirifici, & cætera præca christianæ eruditionis monumenta Hebraica atq; græca pulcherrimo uerborum nitore & sententiarum grauitate non præcio uel aliquo auariciæ studio, sed pietate qua christianæ religiōi studet motus contexit, atq; interpretatus est. Utinam Philosophi, Theologi, & omnes alii qui liberalia studia se profiteri dicunt uocabulis sordidis plebei sermonis ferè & sophisticis argumentationibus non necessariis, reiectis atq; confossis, senticosis captionibus & cōfragosis abstinere, bonis & synceris mentibus agerent, & castiganda si qua essent, pie, fide debita & summo iure castigarent, fugerēt atq; dispuerēt bonarum literarum insciam noctuinam, bene & melius gererentur omnia. Sed sunt homines plariq; in humanas & politiores literas, ita male animati, ut philosophiā humani atq; diuini iuris sapientiam uel alias etiam scientias nec latine dici nec explicare posse non ob linguæ egestatem (licet barbara & non latina in dies fingāt uocabula) cum alias latialia ad promptum haberent, si modo ea perspicere & cognoscere uellent, uel etiam pos sent. Sed humanas dico literas ut harum ignari, doctrinas maiores impedire putant. Isti sunt utiq; furoris & inuidiæ iacula, turbidorumq; affectuum ut scribis fulmina & tonitrua, quibus bonis ali quando auersis & perterrefactis, soli rerum potiri gliscunt. Vbi illa Hieronymiana, Ambrosiana atq; Aureliana eruditio? Quis ex

IOAN. REUCH. LIB. SECVND.

istis Hilarium Pictauiorum episcopum. Leonem Pontificem Maximum, Cyprianum martyrem, Lactantium Firmianum, Florentem Tertullianum, Aurelium Prudentium, Prosperum Aquitanicum, Ioannem Damascenum, Caelium Sedulium, Iuuenicum Hispanum, Aratorem subdiaconem, Seruium Sulpitium, Gregorios utrosq; Nazianzenum & Nyssenum, Basilium, Athanasium, Origenem Adamantinum. Vel ut de nostris dicam Mirandulanis comitibus, Iohannes duos Picum & Franciscum eius ex fratre nepotem, Marfilium Ficinum, uel alium quemuis politicioris literaturæ Theologum imitabitur. Pauci suspicor. Prisca illa christiana eruditio quasi semper eloquentiam ipsam cum diuina illa sapientia coniunctam habere uoluit. Sed longior apud te sum uirum eruditum, non solum de bonis literis, sed & iuris humani atq; diuini scientia benemeritum, & uitæ dexteritate accumulatum exornatum. Capnioni de tua in eum humanitate rescribam, & cito. Spero hunc tibi, & merito, gratificari. Illustrissimo nostro principi duci Fridrico & uere nobili, comuniq; patrono nostro. Degéhardo Pseffia ger humiliter me & à seruitio commendes. Vale amicorum optime. Ex Augusta Vindelicorū. VIII. Kal. Sextil. Anno M.D.XIII.

Oecolampadius Capnioni S.

OR NATISSIME Reuchlin. Si bene tecum aguntur omnia, nihil est quod me magis audire iuuat. Ego quidem non p oia laudatis auspiciis Basileā migraui. Nā pter literatorum cōsuetudinem haud omnibus modis cætera uotis respōdent. At præstiterit aliquando ē natalibus erepsisse cunabulis. Bruno Amorbachius uxorem duxit opulentam. Erasmus ante paucos dies hinc soluit, nunq̄ de te nisi honorifice & amice coram nobis locutus. Beatus beate uiuit. Capito uero non dimidium uitæ, aut alter ego, sed plane ipse ego rebus in omnibus. Magno desyderio tenetur disputationis immo epistolæ Græcorum ad Conciliū Basiliense πρὸς τὸν κατὰ τοὺς, & ego non minus. quando quidem meus liber periit, nihil poterit Capnion utriq; gratius facere q̄ uotis nostris adnuere, & uel descriptum uel describendum mittere. Philippus Melanchthon ille noster ubi agat scire uelim;

A iii

EPIS. ILLVST. VIRO RVM AD

an apud te resideat, an Saxoniam ingressus sit. Ego corpore cum sequi non possum, animo sequar & literis. Mitto ineptias meas, libellum de Risu Paschali, item Dragmata graecae literaturae, quae amicorum impulsu edere coactus sum. Tibi cum usui futura esse non possint, quae scripta fuerunt, pueris Michaeli Creberio munus meo nomine commendes. Literas in patriam perferendas curabit Michael. Tu uale foelix, uictor, triumphator, Deo non minus quam studiofis charus. Basilea.

¶ Volphangus Fabricius Capito, Ioanni Capioni S.

NESCIO quid de purgatorio, contra Latinam ecclesiam ad Conciliū Basiliense retulisse Graecos Oecolampadius noster narrauit. quod olim ipse a quopiam excipit peregrino, id ei aut furto, aut incuria, aut occasione frequentis migrationis interit. Tu hoc tempore, optime Capion, nihil potes utriusque gratius praestare, quam illud apud te curare exscribendum, siue nobis tantisper conuiuere, mox reddemus certissima fide, & cum scenore, hoc est una opera nos obligatissimos, tibi multo arctius deuincies. Vale. Basilea. Prid. Non. Septemb. Anno M. D. XVIII.

Liftrius, Ioanni Reuchlin S. D. P.

Tis οὗτος φίλος; Nempe tuus & admirator & amator & discipulus. Admirator, ob inauditam & incredibilem multiugarum rerum scientiam, linguarumque peritiam. Amator, ob singularem humanitatem quam mihi Erasmus ἐρασιμαίωταρος ἐκείνος adeo deliniaeuit colorauitque, ut nullus Apelles melius. Discipulus, ut qui ex tuis grammaticis ἀφωνοῖς ἀποδοτικαῖς rudimenta primum linguae hebraicae iecerim, alioque frustra Iudaeos auditurus. O doctissimum pectus, & uere plus quam humanum, in quo praeter illam peculiarem linguarum noticiam, ipsa Musa, ipsae leges, ipsa philosophia, ipsa denique theologia, sibi arcem posuere. Nam humanitatem, constantiam omnemque istam uirtutem, quis tandem non est expertus? Et erunt, erunt inquam, qui tanto heroi tam diu negotium facessant. Me miserum. Tam caeca inuidia esse, ut illud lumen extinguere conetur, quod omnibus seculis (ὁδὸς ἥ ἐμοὶ προδασὲν ῥοῦτον γὰρ φων, νομὸς ἀληθὺς εἶναι, καὶ ἐν θυσίᾳ ζεῖν, καὶ ἀλυσθὶ ἐκείνους ἐκκαταπολεῖν) instar Phoebeae lampadis luminabit. Desydero in hac re

IO. REUCHLIN. LIBER SECVND.

Principū diligentia, requiro Christianorū & praesertim Germano-
rū zelū. ἐν τῷ δὲ ᾧ κάμυσιν αἱ πολλαὶ πόλεις ὅταν πεισθῶς ἢ
πρόθυμος αὐτῶν, μὴ δὲ φέρηται τῶν κακίωνων πᾶν. Iam audio, etiā
si diis placet Pepericornū, cū quo saepe mihi tuo noīe Coloniae res
fuit, ex scelerato Iudæo sceleratissimū Christianū, si mō talia por-
tēta hoc noīe digna sint, librū edidisse lingua germāica, in quo tū
in oēs literarū cādidatos, tū in te & Erasimū procetes & literarum
numina mirifice baccheē, quē equidē fustibus, lapidibus, & carnifi-
ce, nō libris uicissim cēseo arguendū. Omnes nostri seculi, quod
taliamōstra fert. Hic γράμμα ἑφ' ὅρος putauit meā cōmendationē
apud te literarū noīe aliquid ualiturā, quare tuā humanitatē etiā
atq; etiā rogo, ut ne sua spe fraudeē, sentiatq; se à me ex aīo cōmē-
datū, est probus, & tū oīm doctōrū, tū tuā & Erasimicā eruditiōis
mirus admirator. Peto praeterea, Buschium tuum per literas ad-
moneas ut me amet. Vale. Suolla.

Hieronymus Riccius, Pauli Ricii Israelitæ filius, adule-
scens, Ioanni Reuchlin Phorcensi S.D. P.

QUONIAM parū refert uir spectatis, non uidisse oculis,
quē celebri fama cognouimus, nihil terreor si tibi tanq̃ fa-
ma ferente cognito scribā, quo cū praesens nihil unq̃
cōicauerim, & potissimū ubi occasio est literas ad te dādi. Occasi-
onē aut attulit clarissimus uir Cōrad⁹ Peutinger, qui lras tuæ dñā-
tionis ad se datas perq̃ elegātes & doctissimas mihi lestitandas tra-
didit, ut ex eisde intelligerē, q̃ praclare de parēte meo & loquaris
& sentias. Id quod cū uidissēm me miro affecit gaudio & uolupta-
te. Quid enim potest esse iucundius, quid ue praclarius q̃ ab illis
probari qui sunt omnium laudatissimi. Eissēm Hercle mortalium
omnium ingratisissimus, nisi forem tibi perpetuis temporibus cū
omni humilitate dedicatisissimus, nisi ingenium & uires tibi meas
omneis deberem. quæ tibi uiro praestantissimo intimo cordis af-
fectu deuoueo. his omne in tempus ad nutum impera, eisq; utere.
Cæterum quem tantopere exoptas Portarum lucis libellum, tibi
his adnexum literis mitto, & munere trado. Vale literarum decus
& splendor. Vale foelix æthernum. Ex Augusta, præcipiti calamo.
XX. Augusti Anno M. D. XVI.

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

Eurycius Cordus, Ioanni Reuchlin S.D. P.

DABIS ueniam, optime & doctissime uir, quod tantillus ego ad te nostri seculi & totius Germaniæ decus scribere non uerear. Instabat non semel Mutianus Ruffus præsertim quo tempore Eobanus scripsit, ut & ego quoque meis tibi literis si non te dignis tamen quibus possem innotescerem. Id quamuis ego per me maximopere tunc, ut semper alias, cupere utpote non mediocri mihi honori futurum, si tanti uiri splendore elucescerem, meæ tamen infantiae memor, animum repressi. At postquam omnium quibus uisus & auditus es prædicatione te uirum ut doctissimum ita & humanissimum esse facillimumque audierim, subuere cundum istum timorem, nescio temeritas ne magis, an audacia uincit, & liberiore tandem exitu qui intus feruebat æstus erumpit. Salue Salue igitur. Salue inquam, omnium optime & doctissime Capnion, integerrimæ integritatis homo. Immo aduersus tot de terrima monstra ex olida barbariæ palude emergentia inuicisti me Hercules. Iterum salue maxime literatorum Patrone & asietor, dulcissimum Musarum delictum. Utinam scires quo animo hæc scribens affectus fuerim, diceres profecto non alium ullum, quam quod tot feruentissimi sunt, ipso me feruentiorem amicum. Amo te plus quam qui plurimum. Quis talem uirum non amet, colat & ueneretur, nisi qui improbissimus simul & indoctissimus fuerit. Di faciant ut quæ maxima est mihi uisendi tui cupiditas, aliquando satiari possit. Sed despero istam mihi facultatem concedi, ut qui matrimonii capistro charissimæ uxori alligatus, domesticis rebus detineor. Hac tantum uoluptate fruor, quod qui a te huc concedunt amici, multa de te tuaque causa rogati, quæ cupimus respondere, tunc plane totus exulto, nihil æque ac res tuas ex sententia tibi succedere opto. Certa est (licet patrocinate contra pecunia) uerborum tuorum fides. Vincam, & uos triumphabit. Sic manu tua scriptum uidi, non sine magno gaudio, sed maiore oculis uidere. Quare quod facis immo quod fecisti, Vince, nec longiore nos expectatione suspende. Spero equidem tibi præsto iam aliquem esse Iolaum, qui iandudum incisam excetra ceruicem insequenti facie ne repululet, inurat. Vale. Herphorthia, VII. Kal. Februarias.

IO. REUCH. LIBER SECVND.

¶ Thomas Truchses Decanus Spirensis, Ioanni Reuchlin Phorcensi se commendat.

DOCTISSIME & humanissime amicorum, ornatissimas literas tuas accepi, quibus super amicissimi tui fortunarum accessione admodum gratularis. Vnde id quod pro solita humanitate & tua in me singulari beneuolentia facis, excellentiae tuae non quas debeo, sed quas possum innumeras grates habeo. Praeterea inter gratulandum iucundissimae literae tuae tantum mihi tribuere uidentur, quantum nec à Diis uel clementissimis optare ausim. Id quod mutuo amori nostro tribuo, qui super amico syncerum perraro admittit iudicium. Insuper ubi Spiram ueneris, Decanatus non ignoras tibi aedes tuum putato diuersorum. Pro fortunarum mearum ratione, tuae beneuolentiae respondere studebo, quoniam Omnia amicorum sunt communia. Paucis diebus ante, amicus quidam non uulgaris Luciani Piscatorem, è translatione Bilibaldi Pyrkaimer, docti & senatorii uiri Norinbergen, ut legerem, humanissime communicauit. Is quidem libellus lectu iucundissimus placet. Vnde tuae causae aduersum Mendicam Picas ut tuis utar uerbis, non tam fautores quam defensores & patronos quam in numeros habeas facile est deprehendere. Vale, cui me in primis commendo. Spirae XXI. Ianuarii. Anno M. D. XVIII.

 REVERENDISSIMO

RVM IVDICVM IN VRBEROMA
iussu, dati sunt ab utraque partium singuli interpretes iurati, unus & item alter, qui Oculare Speculum Capnionis de lingua Alemani-
ca in latinam uerterent, quorum translationibus examinatis, accepta est interpretis Reuchlinistae Martini Groningi translatio sane inuenta uerior, cui ubique terrarum praeficiendus est hic prologus.

MARTINVS GRONINGVS BRE-
mensis, Iuris Vtriusque Doctor, ad candidum Lectorem, de
Ocularis Speculi apud Aetha, Interpretatione.

B

NON SVM nescius meum hoc uertendi munus à plerisq;
carptum iri, & tali ac tanto uiro cuius causa illud (postq; ita
fors tulit) perlibenter obiui, nequaquā dignum cenferi, eo q;
nihil illi nisi tersum, nitidum & exactū debeat, quippe qui oīa sua
tanto haftenus candore & uerborū uenustate scripserit, ut nil can
didi⁹ nihilq; uenusti⁹, de q̄ illd̄ Homeri apposite dixerim⁹ ἰσοῖς ὄν
ἡ φωνὴ δὲ δαέν καὶ τὰ ῥῶμας ἀθύνει τέχνην παντοῖαν χεῖρεσσι τῶν
κατελεί. Quod p̄stitisset haud dubie, & hoc in libro. si latine scri
pisset. Quare non defore susurriones platorq; ac cauillatores scio
qui hunc meum transferendi laborē ueluti paupere ē uena profe
ctū, gregariog; orōnis contextu consutum. nec ex bene germani
cis bene latina me fecisse morosius calumniaturi, ac Theonino dē
re sint laceraturi. Illiq; p̄cipue mihi improperebunt, & à legendo
deterrebunt, q; omne illud fastidiūt quod numeris plane tinnulis
nō fuerit absolutum. Parum memores Adagionis huius ἀγροῖ κα
μὴ κατὰ φρόνησιν ῥήτορος, ὅτι μὴ δὲ ἀτελῶν χεῖρ κατὰ φρονεῖν πᾶσι
νῆν ἢ πῶσι μίαν, sicuti in Zenobii collectaneis legiē. Eam ob rē quo
subiuerim hoc onus modo, in mediū afferre operae precium duxi,
ut uel ueniam, si quam meruerim, mihi dent, uel exultationē hāc
benigne patienterq; audiant & suscipiant. Quom iudiciaria auto
ritate mihi ad interpretandum fuisset traditum Oculare Speculū
nō mutilum sed indiscissum, integrum, ac ex oībus suis compactū
partibus, iniungebat, q; semota omni orationis pompa, phalera
tisq; procul explosis uerbis, Iuridice, ut inquiunt, magis atq; secun
dum ipsam ueritatem quemadmodum Romae nunc inueratus il
lorum mos est qui aliquid in causis interpretandum assumunt, uer
bum uerbo redderem. Nec latum, ut dicitur, unguem a uera ipsa
propriate discederem. Quare dum ita huiusce linguae, tanquam
pistrino alligatus inharebam uestigiis, contigit ut nec nitorem &
puritatem latini sermonis obseruare, nec candidioris germanici
Idiomatis genuinam atq; naturalem gratiam ostendere quine
rim, quo tamen totum Oculare Speculum a suo auctore conscri
ptum inficias iuerit nemo, nisi eius linguae extiterit prorsus igna
rus. Reperientur sane compluria, quae suauiore in Alemanico

IO. REVCH. LIBER SECVND.

uenam habet, & nescio quo pacto magis legentis titillant animū,
nequiuer tamen ea gratia & uenustate latinis auribus tradi. Eue
nisse etiam nonnunquam poterit, quod uerba mea per salebras
altaq; saxa ruere uideant, aut sensus appareant obstrusiores absur
dioresq; quā in Teutonico habeantur, quod non auctori huius
libri uel mihi uitio uertendum est, sed translationis difficultati.
Quāuis enim lingua suis elegantiarum gaudet flosculis, ac peculi
ari quodam inuehitur dicendi genere, ut non minus uere quā
scite de uera religione diuus Augustinus scriptum reliquerit. Et re
petitur in Decretis Canonicis xxxviii. distinc. ca. Locutio. Habet
enim omnis lingua quādam propria locutionum genera, quā
cum in alia transferuntur, uidentur absurda. Et sanctus Hierony
mus prologo in librum Ecclesiasticum ait. Nam deficient uerba
hebraica quando fuerint translata in alteram linguam. Quod &
si in hac mea acciderit translatione, non meā culpā aut negligē
tiā, sed linguarum adscribendum est diuersitati. Hoc tamen silen
tio haud p̄teribo atq; sine arrogātia dictū uolo, me hoc opus mi
cantiori lima concinnare potuisse, si ad sensum interpretari licuisset.
Nunc uero caueri minime potuit quin tortuosiores & obscu
riores non nunquam emergerent sensus. Reuoluat itaq; memori
mente obsecro candidus & gratus lector illud Hieronymi de opti
mo genere interpretandi. Ex alia in aliam linguam ad uerbum
expressa translatio sensus operit, ac ueluti lato gramine sata stran
gulat. Ac eiusdem illud in Eusebii chronicorum praefatione. Dif
ficile est alienas linguas in sequentem non alicui excidere, ut quā
in aliena lingua bene dicta sunt, eundem decorem in translatio
ne conferuent. Et paulo post. Ip̄m postremo suum, & ut ita dicam
uernaculum linguae genus si ad uerbum interpreter absurde so
nat. Quantum autem sollicitudinis, diligentiae, studii deniq; im
penderimus, ut uerbum ē uerbo, immo dictiunculam ex dictiun
cula premeremus contra Horatianum praecipuum Nec uerbo
uerbum curabis reddere fidus interpretes, iudicent hi potissimum
qui lepidiorem GERMANORVM LINGVAM iuxta
suas norunt proprietates, & lucidius Sole ip̄so conspicient

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

(si modo meorū uerborū æqui trutinatores esse uoluerit) me ita ad uerbū hunc librū latinitate donasse, ut ne minima quidē sit omissa particula. Et hoc ideo factirauī, ut omnem cauillationis notam effugerem. neq; posset aliqua suspicionis hasta in me contorqueri, quod me ita euitasse scio, ut in nullo sit cuiquam data carpēdi ansa, adeo germanicam ipsam sum imitatus ueritatem, ut nemo futurus sit ratione & æquo mentis iudicio subnixus, qui non dicat me fidum egisse interpretem. Octo nihilominus in locis, suis Cauillis me impetere haud erubuerunt, cum tamen apud Aethi iudicialiter, ut inquit, exhibitis scriptis eos sincere dilucide ac uere diluerim. Et e contrario erratorum suorum syluam trecentis penē in locis, illis exhibuerim, quibus innocētē uirum hostiliter circumscribere nitebantur. βλάττει δ' ὁ κακὸς ἐν ἀρετοῖς φῶτα. sapissime interpellati & prouocati ut & eos locos diluerent, minime respōderunt. Eam ob causam eorum traductio tanquam peruersissima & calumniis undiq; scatens à Reuerendissimis Iudicibus ignominiose abiiciebatur. Mea autem in corona tot clarissimorum uirorum ad examinandum Oculare Speculum à Sanctissimo LEONE Pontifice Maximo deputatorum, publice & lecta & examinata fuit, & inuenta fidelis. Haud tamen inemor sum Plautinæ illius sententiæ. Nemo solus satis sapit, cui parcemia græcanica urbaniter accinit *ἔτις ἀλλῶς οὐ παρὲς ὁρᾷ*. Si ergo à me aliquid assertiue magis uersum sit q̃ in Teutonico habeatur, aut quod in Iudæorū personam adductum est, aut argumentatiue disputatū, aut scriptum probabiliter, non tam proprie transfulerim, cōsulat boni quæso Lector candidissimus, & sine malignitate hæc meas interpretationes legat, inq; meliorem interpretetur singula partē. neq; aut operis huius auctori aut mihi imputet. Sed diligenter alemanicum introspeciat sermonem, & meridiana luce clarius inueniet, me non potuisse omnia tam apte, apposite, conuenienter, proprie uertere, ut in germanico reperiuntur, ad elegantia dico, non ad traductionis ueritatem, quam me in omnibus q̃ diligentissime obseruasse scio. Non inepte itaq; Comicum illud usurpabimus *ὅς ὡς θελόμειν αἰσχρὸς ὡς δυνάμειν* has nos laborauisse. Nec ideo quis legere eas dedignetur q̃ cōcinnitudinis festiuitatisq; ha-

IOAN. REUCH. LIB. SECVND.

beant minimum, uel Romano careant lepore, aut authore huius libri non satis dignæ sint. Superius enim eius rei rationem reddidimus. Fœliciter uale, quisquis es iustus nostrorum laborum iudex, ac ueritatis amator, mendaciq; osor.

Christophorus Vuelfer Præpositus Ratisponensis
Cunrado Peutinger Sororio suo S. D. P.

CARDINALEM Adrianum tuo nomine uisitabo, illi Capnionis causam sicut scribis commendabo, quamuis eâ habeat commendatissimam. Accepit enim elapsis diebus à Capnione doctam & elegâtem epistolam apologeticam, quam non sine admiratione summæ eruditionis legit, & tu hominis nasum nosti. Exinde illum Cucullatum Theologum abhorret. Causa uertitur coram docto & probo iudice Reuerendissimo Cardinali Grimano, patrocinantur illi bonarum literarum sectatores omnes. Curât eam sollicitatores multi, & fideles, adeo ut non possit nisi bene sperari de causæ celeri & desyderata expeditione. Traducitur nunc opusculum illud eius, Speculum Oculare à quibusdam Germanis ad id a iudice depuratis, ex germanico idiomate in latinum. Produxerat enim Monachus ille traductionem illius sub sigillo, ut aiunt, Vniuersitatis Coloniensis siue facultatis, mutilam & mancam, multisq; falsitatibus refertam. Facta ista, procedetur ad causæ conclusionem, cuius successum non negligam tibi significare. Si contigerit te Capnioni scribere, commenda me illi enixe. Vxorem & liberos meo nomine salutabis, quos tecum fœlices ualere opto. Romæ, xxvii. Ianuarii. Anno M. D. XV.

Paulus Geræander, Ioanni Reuchlin S. D.

ETEGO habere me uellem, ornatissime mi Capnion, & nescio an unquam magis Homeri illam Mineruam simulatam Mentoris, cui dicerem *Μενελάω τ' ἄρ' ἴα, τῶς τ' ἄρ' ἔσται* *ἡλύσκει αὐτόν*. Adeo mihi non placeo, cum ad tuam præstantiâ scribo, nec id certe mirum. Quid enim Capniôi literarum omnium parenti Paulus offerre dignum oculis adeo ne auribus quidē homo literis tinctus potest. Sed malo in hanc partem peccare, ut

B iii

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

ne sim omnino ingratus iuxta illud Lyrici senis καὶ φῶς ἀντὶ τοῦ
ἡρακλῆ σῶμα μὴ παραβάλλῃ. cum alijs illud ipsum grauissimū
simul & sanctissimum nomē pietatis leuius mihi meritis erga me
tuis esse uideatur. Franciscus Poggius Florentinus nuper ad Sum
mum Pontificem orauit, Pater Sancte. Ego sumam mihi parteis
Reuchlin, & uolo stare loco ipsius. Legi suas lucubratiōes omneis
omneis, quas habere potui. Homini fit iniuria. Cui Pontifex post
multa respōdit. Noli curare Poggi, non feremus ut quicquam ma
li patiatur hic uir, Reuerendissimus dominus Cardinalis noster,
fauit laudibus tuis. Interrogauit me sapius de omni uita tua, an
præter literas etiā alia ageres, & quid in reddiribust an liberos ha
beres, & qd frater, & qd consanguineus Philippus tuus ille mei
amantissimus, & postremo quantum ego amarem te. Respondi.
Mon sor Reuerendissimo Ἰσὼν ἐμῇ κεφαλῇ. Maior pars uotorum
omnium est pro te, & credo non quatuor esse pro Aduersariis. Vi
detur demum mihi maxime ex re tua, si iam denuo literas ad Re
uerend. Cardinalem, dominum meum dares cum primum uaca
ret. Habuit nuper literas ab Erasmo Roterodamo, quem summo
pere laudat, posset prodesse si commonefaceres illum. Expectant
ab omnibus Pythagorica tua. Romæ Anno M. D. XVII.

Aegidius Viterbiensis, Generalis Eremitarum S. Au
gustini, Ioanni Reuchlin S. D.

VIX tibi persuadeas quantum doleam, tū q te non uidi cū
essē in Germaniā a Pontifice missus ad Cæsare, tum q te
cum quotidie saltē non contendo literis. Habes in isto ex
cellæ ac singularis tuæ uirtutis theatro uniuersum ferē orbē specta
torē, me unicū supra oēs cultorē atq; admiratorē. unus enī uisus
es cōibus cancellis, quibus se omne uulgus circūsepsit cōtentus non
fuisse, unus τὸ ἐν ταῖς ἐσκαμμέναις πηλᾶν. unus superū tragicū au
ferre, & Mineruæ nubem tollere. in penetralia arcana penetrare.
eadē p מצפץ noiare. hoc ipsū alphabetū soluere, & p ו
literam uti peculiaris numeri symbolo suspendere & significare.
Soluta abdita eruere in lucem potuisti. Solus Pythagoreum, & dei
ספירות & angelorum מרכבה & mundi minoris

IO. REUCHLIN. LIBER SECUND.

partes, cerebrum, cor, epar, quæ apud Platonem plane ignota. a Zohar in qnta **שמואל ובור** demonstrata. p

Per te deniq; seruati thesauri sunt sciëntiæ & sapientiæ dei, in Thalmud libris, qui & si ab Aduersariis editi, multa nobis & pietati inimica docēt, dici tñ non potest, quot altæ profundæq; quæstiones ad sacra eloquia pertinentes, quot uerba, quot dictiones, quot obscura sacrarū scripturarum illic clarescunt atq; aperiuntur. Quæ si libri illi desyderarentur, nunq; legere esset, æterna premi nocte operet, æterna nos inscicia dānari necesse esset. Mitto testimōia de aduētu Messihæ **ש** Et **אחר ארבע מאות**

In Sanhedrim cum Isaia **מכות** & alia innumerabilia passim quæ insaniētū & imperitorū uitio interiissent, tuo uni⁹ supsunt bñficio in opes, & ornamentum ecclesiæ Romanæ **הלך**

תורה data hoib⁹ **האור גינות לצדיקים**

באש erepta primo nobis est à deo ex igne, cum Abrahā ex igne seruatum esse uolunt. Nunc secundo à Reuchlin seruata est ex igne, cum libri illi seruati sunt, quibus stantibus lex panditur, & lucem capit, intereuntibus autem tenebris æternæ noctis offundit. Deniq; in hoc iudicio tuo ubi hac æstate periculoso æstu laborauimus, non te sed legē, non Thalmud sed ecclesiā, nō Reuchlin per nos, sed nos per Reuchlin seruatos & defensos intelligimus. Velim quæ de Pythagoricis cudere te scribis, lati⁹ de eis me redas certiore. Vale, Romæ. Anno M. D. XVI.

F. Aegidius Viterbiensis, ordinis Eremitarum S. Augustini Prior Generalis, Nobili & egregio uiro DN. Ioanni Reuchlin LL. Doctori eruditissimo. DN. Dionysio Presbytero Fratri suo germano, atq; Elizabet Sorori suæ Salutem.

NULLVM in terris miserius atq; periculosius est uiuendi genus, q̄ eorum qui humanarum rerum capti spe, toto animo pendent à fortuna, cui quidem & uariæ instabili, quicunq; obnoxios absq; resipiscentia faciunt sese, & assiduis in uita iactantur casibus, & perpetuis in morte suppliciis puniuntur.

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

Tanta uero tamq; ad errorem prona est humana fragilitas, tanta moribundi sensus, tanta lubrica consuetudinis uis, ut summo bono potiùdo, quod extra fortunæ aleam, in cœlo situm est, per nos ipsos absq; sanctorum piorumq; ope omnino inepti sumus. Quâ sane rem, ut quotidianus ostendit peccandi usus, ita domini nostri conditionem humanam animaduertentis sententia apertissime in euangelio significauit, cum uiuentibus inter errorû fluctus tempestatesq; uitiorum mortalibus ita cõsuluit. Facite uobis amicos ut in aeterna tabernacula uos recipiant. Enimuero quoniã nostra de religione ita bene meriti estis, ut salutis & commodi uestri studiosissimi ac maxime solliciti & esse debeamus & sumus. Id uobis scum agendum duximus, quod ad salutem uestram spemq; aeternæ uitæ tam maxime facere existimamus, rati, qui illa potiuntur, habere bona omnia, qui illa careant, & bonis omnibus carere, & esse miserrimos. Quod si tales non sumus quales in tâta re idonei auxiliarii esse deberemus, non tamen idcirco & meritis uestris & officio nostro deesse uolumus, qualescunq; sumus. Vos igitur & ordini & parenti Augustino deditissimos, quantum ad nos attinet, quantumq; nostri iuris est, nostro Ordini ascribimus, atq; uos singulos, ut ex nostris unum, toto corde confratres & consorem per has literas & accipimus & uocamus. Vosq; omnium orationum, sacrificiorum, prædicationum, contemplationum, ieiuniorum, uigiliarum, peregrinationum, obedientiæ, patientiæ, uirtutum, munerum, laborum, spiritualium deniq; bonorum omnium, quæ fratribus sororibusq; nostræ religionis ubiuis gētium dominus diuina benignitate largitur, participes & ipsi facimus. Et ut Deus Opt. Max. faciat, toto animi studio supplicamus, tam iter mortales dū uiuetis, q̃ cum fuerit ẽ uita migrandum. Insuper id quod uestra in nos & charitas & beneuolentia postulat, uolumus, ut cum generalis Synodus nostræ religionis habebitur, cum de uobis aut de uestris fiet de nostræ religionis more mentio, ita pro uobis uestrisq; fiant supplicationes, ut pro nostris fieri lege sic decernente consueuerunt. Vt uero amoris ac reuerentiæ in uos nostræ fidem non in testatam relinquamus, literas has nostri animi ac uoluntatis testes scribi iussimus, uolentes deniq; ut quicquid in his factum signifi-

IO. REUCH. LIBER SECVND.

cauerimus, In nomine patris & filii & spiritus sancti esse factum.
Dat. Romæ apud S. Augustinum. Anno M. D. XVI. die xx. Men-
sis Octobris. Sub Fraternitatis sigillo.

Aegidius Generalis Eremitarum S. Augustini,
Ioanni Reuchlin. D. P.

AL L A T V M ad me munus tuum, ut nouum, ita omnibus
admirandum mortalibus, me beauit. Quippe qui rem tam
tam quantam nullæ unquam hausere aures, ad me perferri
tam diligenter procurasti, ut ne ipso quidem Pontifici Sūmo pas-
sus sis me fore posteriorem. Ago quas possum gratias quod edide-
ris, ad me miseris, primumq; mihi perspectum iri curaueris. Factū
est ut Hebræis secreta non inuideamus, græcis sua arcana per te la-
tini nunc aperiāmus. Viriq; quid sapientum mysteria sibi uolue-
rint, te alte referante intelligamus. Spero sanctissimum Dominū
nostrum ut omnium sapientissimum, & liberalissimum in omnes
mortales, ita in tua merita propensissimum futurum. Tu roga, ut
diu uiuat & felix sit. Nunquam tanti principis bonos pœnitebit.
Romæ XXIII. Maii.

Philippus Beroaldus Iunior, Ioanni
Reuchlin Phorcensi S.

SA E P E antea cogitavi literas ad te dare, quibus amicitia in-
ter nos fulciremus, ita enim amor in omnes studiosos meus,
ita uirtutes suadebant tuæ. Ita Questenbergus noster hortaba-
tur. Sed illud sæpe me conantem, aliæ curæ transuersum egere.
Martinus uero Groningus uir bonas lras bene doctus, ac utriusq;
nostrum amantissimus currentem incitauit. Quo conciliatore,
ad isthanc amicitiam captandam cum usum me cogito, pro cer-
to habeo, eam nequaquam ullo tempore posse elabi. Et me Her-
cules hominis dexteritas, & tua summa humanitas effecerunt, ne
anxie me torquerem ad epistolam aliquam elegantiorem compo-
nendum, qua te mihi possem deuincire. Nam me tibi iandiu non
modo amicum, prope dixerim aduocatum fuisse in causa illa tua
confragosa, ex aliis audire te malo. Libros tuos Pythagoricos Pō-
tifex legit auide ut res bonas solet: Eos nunc euoluit maximus an-
tistes Cardinalis Medices, huius cum gustum saturauerint, me cō-

C

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

uiuam habebunt, qualem iandiu habuerunt libri de Verbo Mirifico per te & docte compositi, & eleganter perpoliti. Vale. Romæ viii. Kalend. Iunias. Anno M. D. XVII.

Philippus Beroaldus Iunior, Ioanni Reuchlin Phorcensi.

DOCTISSIME uir salue. Quod literis tuis hactenus nõ respõderim, in causa fuit, Pontificis ab urbe secessus, meaq; in urbe mora. Accessit etiam uale tudo aduersa Anconitani, quo sine parum proficere poteram. Tandem & Pontifex rediit & Anconitano incolumitas restituta est. Res tuæ iam in uado cõstituta sunt. Philosophus tuus quem tuis literis mihi commenda sti, Venetias ire in animo habebat. Nã hic illi arti nullus quæstus nec fides ulla. Cæterũ qui tibi has literas reddit Ioannes Heimers Commissarius est Pontificis destinatus ad Germaniæ partes pro libris antiquis qui desyderantur, munitus uenit multis literis pontificiis & diplomatibus. Sperat se om̃ino aliquid boni eruturum. Significauit autem Pontifici posse te plurimum negocio isti fauere, qui diu tanquam sagax canis uepreta omnia & nitedulas offeris. Quare mihi commisit, scriberem ad te, uelles operam tuã ad istam rem impertiri, consilio scilicet iuuare, monitionibus, indagine, autoritate non deesse, præsertim apud Præsulem Vuormaciensem. Crede mihi doctissime Capnion, te animum Pontificis optimi in te certe amando diu excitatum, hac potissimũ opera arctissime tibi deuincturum. Nam hæc illi cura non in postremis est. Vale, & me ama. Romæ v. Decemb. M. D. XVII.

Laurentius Behem Canonum Doctor, Canonicus senior & Scholasticus S. Stephani Babenbergen.

Ioanni Reuchlin Salutem oporat.

HACTENVS ex eo inquam quo in urbe simul dulciter cõuersati fuimus, filui. maxime cum ubi locorum esses ignora rem, nec qui opportune meas ad te perferret haberem: At nunc quia tuus discipulus, amicusq; meus Bartholomæus Casar ad tuã excellentiam uti sitibundus ad scientiarum fontem proficiscitur, nolui cõmittere, ut sine meis hoc est testimoniis meæ erga te pri stinæ bñuolentiæ ad te ueniret. Tãtus enim meus est in te amor,

quem suavi amicitia tibi Romæ cum pariter iremus hebraicos inter Iudæos libros percontando comparasti. Vnde me quæ ingratissimum censerem si me tuæ bonitati non patefacerem. Quadoquidem te unice admiror & obseruē. Credo præceptor optime idēque uir doctissime, adhuc bene memineris, quod me docueris romæ quoniam pacto illa lxxii. Dei nomina ineffabilia ex illis uerbis Exodi. Et angelus domini καὶ τὰ λαοὶ πᾶ extrahantur seu componantur. Fuit enim mihi illud iucundissimum ex te hausisse. Et quidem huius causa fecisti me emere Volumen illud sine punctis scriptum, quod Iudæi in suis synagogis reseruant. credo quod contineat Pentateuchon. Sed nec te latere puto, cum ex Vrbe domum reuersus ultimū Razielis librum ad me dederis quo carebam, etiam quæ sæpe mecum in palatio Apostolico in Camera mea, quæ Munitio armorum intitulata erat constitutus fueris non ignoras. Sed quorū sum isthæc commemoratio? Ideo hæc scribo uir optime, ut tibi subeat, si forte mente tua exciderim, mei memoria qui tuis tantis & innumerabilibus uirtutibus & artibus afficior. Quique te omnium (citra adulationem) nostra tempestate, citra tamē aliorum quorumuis contemptum, facile quam doctissimum iudico. Verū, quoniam inquis hoc argumento ais. Respondeo, quia tuam contra peruersos & iniquos calumniatores tuos uidi acerrimā ac strenuam defensionem, quam summa admiratione & legi & relegi, usque adeo ut mihi ferē incredibile uideatur humanum ingenium tanta & tam grauiā & acuta depromere seu excudere potuisse. Supra modum autē tuæ condolui fortunæ quæ te in eorum. quos Theologistas, triuiales Sophistas, & magisterculos nominas, manus atque conflictum, in ipsum quoque uersificem Ortum vino, ac recutiturum Pepericornum adduxerit. Veruntamen cum recta ratione melius rem considerassem, non ab re factum putaui, quandoquidem clare discernere est, te per inimicos & æmulos tuos, apud quoscunque quibus facie ignotus eras, ubique glorificandum ob ingenii & doctrinæ tuæ excellentiam, atque de tot talibusque hostibus triumphaturum, ut haud immerito de te dici queat, quod Beatus Syxtus ad passionem suam raptus, Sancto dixit Laurentio, Te quasi iuuenem magnum, gloriosior de Tyranno expectat triumphus.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Quamobrem clypeo tuæ sapientiæ innixus, forti esto animo, & pro iusticia famaꝝ tua (semper tamen de catholica fide ut soles bene sentiendo) audacter & uiriliter decerta, quo tibi gloriā sempiternam uirtutis tuæ præmium comparabis, & amicos tuos gaudio & læticia, qui omnes in tua laude gloriantur, ingenti afficies. Facile enim tanquam alter malorum depulsor Hercules, huiusce modi monstra domabis. Vale studiosorum splendor, ac Germaniæ unicum decus. Bambergæ xx. Iulii. Anno M. D. XV.

Viro doctissimo Ioanni Capnioni, Nicolaus
Gerbellius S. in Christo Iesu.

QUEM uero nō pudeat scelerati huius seculi, mi doctissime Capnion. Quem ferre non pigeat, mores ætatis huius, plus q̄ ferreat. Qua cum sementem facere uoluissent oēs bonæ literæ, astris etiam ipsis fœliciter aspirantibus, reperta sunt fœdissimæ Harpyiæ, quæ florem commodum emergentiam frugum, pestilētissimo attu adurere sunt commolita. Concreditu erat per, quam uberi solo mundissimum semen. At illud paulatim, superiorum incuria Agricolarum, spinis atq; sentibus peracutis pungentibusq; unde quaq; inhorruit. Missi sunt Coloni candidiores, à uepribus liberaturi semen, quo posset emergere cumulatius copiosiusq; Bella quidem, & horrida bella exorta. Molesta namq; posterorum Colonorum diligentia, pigris illis negligētissimisq; cultoribus. Atq; dū desidiā suā, uelut aras & focos tantur, cristas erigunt, omnia euerrunt armamentaria, nihil non exquirunt, ne patroni parum acres uecordiæ suæ uideantur. Contra cordatiores isti solius seminis causam agentes, animo uersant peruigili, qua tandem uia in cœlum queant educere, tot iam seculis inuolutum depressumq; perniciosissimis spinis, diuinæ sapientiæ purissimum germen. Illi congregatis undiq; copiis, reclamant refragantur, insaniunt in summa. Nullum lapidem non mouent ne saltem ex agro conductitio, uelut ignaui & inertes Coloni eiciantur. Crebro interim Tragicum illud occinētes *μόνοι ἢ εὐφροῦμεν οἱ ἂν ἄλλοι κακῶς*. Cui⁹ rei fidē ut faciant tis, quorū sūt mercenarii, nulla non hora superbissime inculcāt, quos tribulos, quod

folium, quas zyzanias, ex aliorum eiiciant agris. Digni sanè con-
 duplicata mercede, q̃ cum nihil agant faciantq̃, omnia se facere
 instar Aesopici Cantoris, gloriari studuerunt. Hoies nimirū sua-
 uissimi, qui in alienis agris, leuiculam etiam filicem conspiciunt,
 in suis nihil immundum, nihil sordidum, nihil quod carpere que-
 as, inueniri posse confidentes. Qui sua inter se uitia, ueluti Pyla-
 des & Horestes, cōiunctissime tegunt occultantq̃. Q̃ si quis alius
 extra ipsorum septa positus, ulcera uerrucasq̃ eorum uel summa
 acie tetigerit, Proh Deū fidē, quā os illud impudentis, in ar-
 cum distorquent, quā rugis suspendunt nasum. In omnia cōuitia
 parati, occisuri etiam ob unum aut alterum uerbum, si quis timi-
 dior eorum obsequatur tyrannidi. Nihil condonantes conseruis
 suis, cum omni munificentia benignissimi Patrisfamilias, ipsi sint
 locupletati. Huiusmodi tu prelium, Doctissime mi Capnion, an-
 nis iam propē modum pluribus, magno similimus Herculi susti-
 nuisti. Huiusmodi ferent tumultus, quotquot pietati & uerae sapi-
 entiae consultum uelint. Quāquam illi nihil pium, nihil sapidum
 opinentur, quod ab ipsorum discrepet doctrina, uel instituto. In-
 stituto autem huiusmodi, ut inensi omnibus, omnes calumniē.
 Expectantes a comuni omnium patrefamilias, comunem merce-
 dem, misericordiam, ipsi in alium neminem minus misericordes
 quā eum, qui ad culturā agri Dominici noctes ducat insomnes.
 Acres & Lyncei, ubi nihil uel minimū est periculi, immo sapius
 ingens utilitas. At ubi sublatissima uoce clamandum esset, magis
 mutos reperiās q̃ pisces, q̃ scarabeos. Ita inuerso ordine pro ma-
 lis affliguntur boni, pro bonis coronantur omnium scelestissimi.
 Quandoquidem, ut Liuius ait, solet pars deterior uincere melio-
 rem. Sed, mi candidissime Capnion, querelas nostras in aliud tem-
 pus differemus. Tu magnanimo per similes Herculi, Hydram il-
 lam pro animi tui magnitudine contunde. Habiturus inter innu-
 meros, Thebes, studiosissimos tui defensores. Huttenum illum ui-
 rum strenuum, & in obeundis huiusmodi periculis animo incon-
 cusso indefessq̃. Tum deniq̃ ab ipsis Gratiis formatum hominē
 Philippū Melanchthonē, quos noīe meo multa salute impertias
 uehementer discupio. Viue foelix. Anno M. D. XIX. Mēse Maio.

EPISTOLLARVM VIRORVM AD

Philippus Melanchthon Brettanus Sueuus, Ioanni
Reuchlin Cognato suo Salutem.

SERIVS q̄ uolebam ad te scribo, expectandæ enim erant sac-
cinæ Bibliopolarum nostrorum, si quos hi forte libellos Asta-
rothæ adferret, aut alia quorum nostra in re quis usus esset. Ni-
hil afferunt, id ut egerrime patiar, qui cœpi argumentum quod
sum pollicitus ludere ἐλεγμικὸν κατὰ τῶν ἀσπερῶν. Fortasse
coniicis, de amore, studio ac pietate in te mea. Non deseram, ne
dubita, signa nostra, μὴ ποτε ῥιψάωμις ἐσόμενος. Excuditur Pesca-
tor Bilibaldi cum Nazareni libellis, mittā cum ad te. ἡ ἀφραση
Erasmus in epistolam Pauli edidit, quā si uis mittam quoq; ὡς εἰ
exclames ὦ βρονταί. Habes rursus Simplicium tuum & Ammoni-
um ac Philoponum. Gratia tibi qui nostro tantisper usui tam bo-
nos libros induleris. Quæso te, si qua habes Alberthi, quorum nul-
lus est usus tibi, mitte ad me. Plutarchi δὲ περὶ ἀκροῦσιν à me uersū
cui uis dicabo. Franciscus sese tibi noster nexum scribit, & uindica-
ri uult, non ceu in gregem tuum immissus aries, ut Iuriscōn. inq̄
sed ceu arbuscula quæ in agrum aliquando tuum radices egit. Va-
le, & Philippum ne desere. Tubingæ.

Martinus Luther Augustinenfis, Ioanni
Reuchlin Phorcensi.

DOMINVS tecum uir fortissime. Gratulor misericordie
dei quæ in te est, uir & eruditissime & humanissime, qua tā-
dem præualuisti obstruere os loquentium iniqua. Fuisti tu
sanè organum consilii diuini, sicut tibi ipsi incognitum, ita oībus
puræ Theologiæ studiosis expectatissimum, adeo longe alia fie-
bant à Deo, & alia uidebātur geri per uos. Eram ego unus eorum
qui tecum esse cupiebant, sed nulla dabatur occasio. Eram tamē
oratione & uoto tibi semper præsentissimus. Sed quod tunc nega-
tum est socio, nūc cumulatissime tributum est successorī. Inuadūt
dentes istius Behemoth me, si quo modo sartire queant ignomi-
niam quam retulerunt ex te. Occurro & ego ipsis longe quidem
minoribus ingenii & eruditionis uiribus q̄ tu occurristi & prostra-
uisti, sed non minore animi fiducia. Congredi mihi detrectant, re-
spondere recusant, sed mera ui & uiolentia in me uiam affectant

IO. REUCHLIN. LIBER SECVND.

Viuit uero Christus, & ego perdere nihil possum, quia nihil habeo
Fracta sunt in tua firmitate non parum quidem cornua horu tau
torum. Hoc enim in te egit Dominus, ut Tyrannus sophistarū ali
quando & tardius & mitius disceret ueris Theologiæ studiis resi
stere, ac respirare inciperet Germania, scripturarum doctrina tot
heu annorum centenariis, non tam oppressa q̃ extincta. Nō erāt
hæc initia danda pulcherrimorum studiorum per hominem par
uæ gratiæ. Sed sicut Christum (sit uenia comparationi) omniū
maximum montem Deus contriuit usq̃ in puluerem mortis. Ve
rum ex hoc puluere postea excreuerunt tot magni montes, ita &
tu parum attulisses fructus, nisi mortificatus in puluerem fuisse re
dactus. Vnde nūc tot surgunt procures literarum sacrarum. Et ex
audita est oratio gementis ecclesiæ Saluum me fac domine, quo
niam defecit sanctus, diminuti sunt fideles de filiis hominū. Quo
niam exaltati fuerunt ad altitudines dei, uilissimi filiorum homi
num. Sed ecce nonne ego impudens, qui tam familiariter sine
procemio honoris tecum loquor? Verum, facit hoc animus me⁹
in te officiosissimus, qui & tibi est familiarissimus tum memoria
tui, tum librorum tuorum meditatione. Accedit ad hoc quod &
permouit ut tandem scriberem, q̃ Philippus noster Melanchthō
homo admirabilis, immo penē nihil habens, quod non supra ho
minem sit, familiarissimus tamē & amicissimus mihi, omnino ex
egit has literas ad te. Fidem iubens, certissime te non ægre laturū,
sed & gratum habiturum quicquid ad te ineptirem. Huic ego im
putes uelim, si quid imputare uelis, nisi quod animum meum er
ga te non nisi candidissimum his literis protestari uolui. Vale, &
gaude in domino, præceptor uere mihi uenerabilis. Vuittember
gæ altera die Luciæ. Anno M. D. XVIII.

Petrus Galatinus Minoritanus, Ioanni Reuchlino

LL. Doctori S. D. P.

HORTARIS me ornatissimis literis tuis Capniō uir unice
ut in tui ueritatisc̃q̃ diu tā acriter impugnatae defensione mi
hi aliquid scribendum ducam. Nimium profecto (quod pace tua
dixeris) falleris si uel te qui ceteros oēs cōtra ueritatis aduersarios

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

ueridicis argumentationibus semper egregie tutari cōsueuisti, uel
 ue ritatem ipsam quæ nullis potest obrui calumniis alierius cuius
 uis tutione indigere putas. Quis enim diceret uirum christiane
 religionis integerrimum, diuinæ humanæq; philosophiæ indaga
 torem solertissimum, Pōtifici Cæsarei; Iuris peritissimum, oim
 bonarum artium eruditissimum, Romanæ eloquentiæ facundis
 simum, trium linguarum, quibus Deus arcana sua mortalibus re
 serauit, interpretem disertissimum, qui tot præclara edidit opera,
 ut eius nomen seculis cūctis immortale permaneat: cuiq; (ut oīa
 simul complectar) parem nunquam tota produxit Germania, sibi
 ad sui ipsius defensionem satis esse non posse. Aut quis recte irer in
 ficias, uniuersa quæ abs te scripta sunt, per se, non modo aduersus
 aduersantes q̄ optime obistere, uerum eos quoq; penitus conuin
 cere posse. Quom nihil prorsus eorum sit, quod uel christianam
 ueritatem non sapiat, uel ipsi ueritati testimonium nō perhibeat.
 Quandoquidem etiam ἡ Ἀδωα quandoq; ἀμαρτάνω & τ' ἀλ
 οῦ λέρει. Quas ob res quom neq; tu cuiusq; protectione opus habe
 as, neq; scripta tua alieno defensore egeant, haud quamquam certe
 Opus de Arcanis catholicae ueritatis in Thalmudicis libris cōten
 tis, super articulos contra libellum tuum Oculare Speculum nū
 cupatum exhibitos, fundatum aggressus fuisset, nisi Reuerendis
 simi Domini mei Sanctorum IIII. Coronatorum Cardinalis, &
 Reuerendissimi Adriani, aliorumq; quorundam Principum Car
 dinalium, qui ueritatis discutiendæ gratia, hoc mihi oneris impo
 fuerūt, iussiones ad id me penē inuitum induxissent. Cui quidem
 operi quamuis hactenus summa cum diligentia insisterem non de
 stiterim, tum ut eorundem principum Cardinalium iūssibus ob
 temperarem, tum probatissimorum uirorum Iacobi Questem
 bergi græcis latinisq; literis pereruditi. Ioannis Poticani in Chal
 diacis præceptoris mei. Stephani Rosini Imperatorii Procuraro
 ris uigilantissimi, & Chasparis Vaingensis, qui omnes rem tuam
 omni studio, omniq; animi corporisq; labore curare nō desinūt,
 assiduis exhortationibus maxime motus, ne dicā impulsus. Amo
 tamen causa tui eo accuratius rei perficiendæ operam dare cona
 bor, quo gratiorem tibi rem me facturum confido. Quare diuino

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

fauente numine,opus propè diem in lucem proditurum expecta-
to . neq; tibi iniucundum, neq; Cæsarei Maieſtati ingratum, neq;
Chriſtianiæ Reipub. inutile (ut ſpero) futurum. Quod autem me
laudibus effers, tu quidem optimorum hominum officium agis,
qui in laudando malunt excedere q̃ deficere. Neq; enim aurea il-
lius ſententiæ Ioannis Chryſoſtomi es immemor ὡς πρὸς τὸ καλῶς
λέγειν καὶ ἐγκωμιάζειν ἀρχὴν αἰτίας ὄντων, οὐ τὰ καὶ ὁ κακῶς λέγειν
καὶ διαβάλλειν. ἔχθρας καὶ μισῶν κακῶν ἀρχὴν, καὶ τὸ πόθεν γε-
γνεῖ κακοῦ. Ego uero & ſi me tanta laudum gloria omnino indi-
gnum non ignorem, aliqua tamen inde uoluptate nō poſſum nō
affici, dum à tanto uiro nunquam ſatis laudato, me tantopere lau-
dari uideo. Scribis præterea priſcos Romanorum tribus erectis di-
gitis, reliquiſq; duobus in palmam depreſſis hominum multitudi-
ni benedictionem tribuere ſolitos fuiſſe. Quod nuſquam ego (ut
uerum fatear) me legiſſe memini, te tamen qui longe plura uidi-
ſti apud eos legiſſe minime dubito. Ego enim apud Hebræos dū
taxat id factitatum comperio. Nam cum ſummus ſacerdos popu-
lo bñdicens hæc ex Dei p̃cepto diceret

יְבָרַכְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
וְיִשְׁמְרְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
וְיַחְדְּךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
וְיִשְׁלַם לְךָ שְׁלוֹם;

ambas manus ante faciem ſuam
protēſas tenebat. Quom uero nomen dei Tetragrammaton pro-
ferebat, treis mox utriuſq; manus digitos, pollicem ſcilicet indicē
& medium altius erigebat, reliquos duos in palmam depreſſos ha-
bens, & ſic nomine illo prolato, tres ſtatim eiſdē digitos inſimul
uniebat, ut ueteres Thalmudiſtæ tradiderūt. quod nullam aliam
ob rem fieri inſtitutum eſt, niſi ut diuinarum perſonarum Trinita-
tem, diuinæq; naturæ unitatem per nomen illud deſignari palam
oſtenderetur. Sed quoniā inter cæteros tui obſeruantiffimos ego
& Petrus Stella Reuerendiſſimi domini mei Secretarius, uir utiq;
omni literarum uirtutūq; genere apprime præditus, uirtutibuſq;
tuis haud min⁹ atq; ego deditiſſimus, egregia atq; præclara opera
tua quom non triuialia, ſed rariffima ac ſingularia ſint, ſummopere

D

E P I S. I L L V S T. V I R O R V M A D

uidere cupimus, & praesertim **דַּוִּד** & de Verbo Mirifico, eam ob rem abs te petimus, immo te, si pateris, oramus, ut si absq; tuo incommodo fieri possit eos libros ad nos mittere cures. Quod si feceris, nos quidem ingenti abs te beneficio affectos arbitramur. Tu vero utrunq; nostrum in iis quae ad tuum expectant honorem tibi semper obsequentiissimum cognosces. Et ut de me dicam, si ulla quoq; alia in re me tibi conducibilem esse posse intelligis, neq; rei, neq; labori, neq; operi ulli, neq; mihi quidem ipsi parcendum duxeris, omnibus enim in rebus nedum in hac me tibi morem gerere semper promptissimum inuenies: Vale singula re totius Germaniae decus. Romae in Palatio Apostolico.

Ioannes Reuchlin Phorcenfis, Petro

Galatino Minoritano S.

V T I N A M hic ille essem, praclarissim: e Galatine, quem tu is ad me datis literis tatopere praedicas. Omnem enim sic dignitatem & gloriam si qua mihi foret in tuum honorem & nominis ornamentum perpetuum, tanquam uiri cum tua laude coniuncti deinceps referrem perq; gratissime, absq; ulla studio rum in me tuorum obliuione. Sed lectis tuis, ipse mihi speculum fui, & in me perspicuo intuitu reperi, satis esse mihi, si pstantis tuae doctrinae ac excellentium uirtutum tuarum no aequator, sed amator sim. Et sum equidem, isq; haud frigidus. Quo recte confusus O & praesidium & dulce decus meum, sperare me non frustra spero, Detractoru illorum qui me falso, criminis insimulauerunt, & usq; hodie saniant ac lacerant, posse & insidias uitare, & iniurias repellere, & rerum potiri. Nec Maecenates abstulit una dies. Q tu sup articulos contra Oculare Speculum confictos scribis, prope omnibus Germaniae Vniuersitatibus ex urbe Roma innotuit, a quibus iadudum eade ad me cosolatiões crebro puerunt cu oim doctifsimoru singulari gaudio, quin potius oim hoim qui literas colut, pter has solas Picas mihi aduersas cum sua farina, non em malsu lino gne appellandi ueniut, propter eorum molliciem cum colu & lana. Gaudeo itaq; ipse mihi ipsi haud mediocriter, cui tot & tanti tamq; graues & eruditi uiri, omnium penē Gymnasiorum A lemaniae soles, de tua integritate, fide, gratia, de tuo hac in causa stu

EPI S. ILLVST. VIRORVM AD

dio, bñficio, labore, opa, cura & diligētia quotidie per nūcios & epi-
 stolas gratulanē, uehementer optātes, ut tandē nobis fœliciter con-
 tingat illud in operis & diebus Hesiodi. *ἄκμῃ δ' ὅτε ὑβέρος ἰχθὺς*
τέλος ἔλθοιτο, *καθὼν δ' ἔτε νηπιὸς ἔστω*. Faxint superi Galatine
 ut breui diuinū opus tuū illud Ancyle meis uoris ē cœlo diuinit⁹
 missum cum meo fructu & tuo splendore uideam. Quæ autem ad
 phaleras & ornatum ampliandum elegantissimæ comptissimæq;
 illius orationis tuæ corā Papa & frequenti Cardinaliū senatu habi-
 tæ paucula quadam de priscorum Benedictione, id est imprecati-
 one Romanorū proximis in literis meis circiter pridie Kalenda-
 rum Martii ad te datis post lucē somno, nō dicā uino, ferē sepul-
 tus ego blasteraui, fateor ingenue, q̃ ea fortasse tam indigna sunt
 ut quamuis a te sapius lecta, tamen merito nō sint memoriæ tuæ
 cōmēdata, qm̃ ad maiora posteritati seruatus es. Nec multū octo-
 narii refert, sint ne ab hebræis digiti an à Romanis leuati, Qua in
 re satis mihi probatur tua fœlicitas, q̃ Romæ tu inter doctissimos
 tam hebræos q̃ latinos & græcos, multorū autorū uolumina uer-
 sare potes, quibus in omniū gentiū atq; nationū ritu euadas eru-
 ditior. Nos fucus & gen⁹ ignauū, inter Hamadryades iaculatricēq;
 Dianā & Faunos & Panas sola bucolica meditamur. Nā medius
 ego inter Bacenas & iugū Hæcyniū, absq; Musis & sine Apollinis
 clementia uitā dego, & sola Sueuorū conuersatione cōtentus, bar-
 bari⁹ inter barbaros. Nec est circū me ullus, qui uel græca exqui-
 sitim diligat, uel studiose amet hebræa, q̃ ambo Germanis aliq;
 literarū auidis, ppter phanaticos & deliros philosophastros exu-
 lāt. Iudæi nāq; supra centū Italica miliaria exacti lōginque a me
 distāt, ut mihi uix sexto quoq; anno Iudæū aliquē siue Iudæā cer-
 nere def. Vñ q̃ Hebræi bñdicāt tribus digitis erectis, nec legi certe
 nec oculis uidi unq̃. eo q̃a & libris careo & synagogis. De manib⁹
 sane ac palmis Vergilio antiquorib⁹q; Romanis palā fuit. Ni pal-
 mas pōto tēdēs utraq; Cloāthus, fudissetq; pces, diuosq; in uota uo-
 casset. Et iterū. tēdoq; supinas Ad cælū cū uoce man⁹. & munera
 libo. Aut hos tu si Phrygas fuisse cōtēdas, accipe saltē illud Numæ
 R.o. regis. dū cōstitit atq; caput niueo uelat⁹ amictu, Iā bene diis
 notas sustulit ille manus. Iudæi quoq; in libro præceptorum ista
 septem ad benedicendum plebem necessario concurrere iubent.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

לברך בלשון הקודש ובעמידה
ובגשיאות כפים בקול רם פנים
גור פנים ובמקדש בשם ה
המפורש אבל לא בגבולין וכ
ובשיגיע שלית ציבור לעבודה

Equibus illud extat non minimum, eleuatio manuum ad inuocá
dum nomen Tetragrammaton in sanctuario. Extra namq; sanctu
arium, ut hic uides & sine me nosti, ritu constituto ineffabile nó
effatur. Sed pro sententia Moyfi Aegyptii tunc eius in locum suc
cedit nomen xii. literarum. Haftenus comunia sunt haec nobis.
At de numero ipso digitorum planè hoc me superas, q; a veteri
bus Thalmudistis traditum legisti, pollicem, indicem & mediũ in
benedictionibus erigi, reliquis depressis. Quanquam & ego digi
torum meminisse Salomonem Gallum legi. Sed non singulatim
qn penè indiuidue sic.

לברכה פורסים
כפיהם לומר הקבה עומד אח
אחריו שגזנה זה עומד אחר
כתליו משגיה מן החלונות
מבין אצבעות של כהנים

Quas aut nunc credimus Benedictiones, ea Romanis uota & imp
cationes fuerunt, nó diræ, sed diuinæ bonitatis inuocationes, q; in
digitamenta nuncuparunt. Vnde indigitare idè est quod impcari
Festo Pompeio autore. Utq; in sacris Romanorũ scriptũ legi.
Virgines uestales ita indigitant. Apollo. medice. Apollo Paan.
Et Cornelius Labeo asseruit. Maiam eandem & bonam. Faunãq;
Opem & Fatuam. Pontificum libris indigitari. Quo insinuant
non tota palma, uerum unã discretis digitis sacerdotales impreca
tiones fieri. tribus autem tantum numero nec ultra. qui numerus
apud Pythagoreos in sacris Deorum præualuit, & ritui subscribit

eidem in libro Cœli Aristoteles. Vnde arcanum hoc esse dum p
te licet opinabimur, q̄ in illorum Pontificum disciplinis uerbum
digitare tribus lineolis præscriptum erat. Idq; postea prophani &
eiuscemodi sacris non initiati, quippe nescientes legerunt indigi
tare pro iudigitare, hoc est tridigitare, quod æque potuissent ut
triplicare trifulcare tripertiri, & eius formæ cætera. Veteres sane
ter consulenti tribus lineolis præpositis ita. iii. COS. norarūt. Sed
nos multitudinem sequuti dicimus indigitare tribus digitis bona
precari, hoc est benedicere. Quem morem & ab Hebræis Pytha
goræ, & a Pythagoreis Romani recipere potuerunt, & nos a Ro
manis iuxta oraculum Apollinis Pythii, quo institutum erat reli
giōes teneri quæ essent in more maiorum, & ex moribus eum qui
esset optimus. Vnde ut sinia homines, sic Maga illa quondam
apud Ouidium sacerdotes romanos imitari conat. Et digitis tria
thura tribus sub limine ponit. Tribus igitur digitis primoribus ere
ctis & reliquis duobus humiliatis, significatur ostentari ille tuus
doctissime ac disertissime. GALAtine, gemma sancti ordinis tui;
ille in quâ numerus quem tanta facundia extulisti, quem tanta ue
rerum sanctimonia consecrasti, & ille deniq; numerus euangeli
cæ beatitatis, quæ Christus apud Matthæum remunerauit, quem
Dauid in citharâ obseruauit, Beati immaculati, quamlibet alpha
beti litera oſties canendo, quod per uiam Cabalæ **גמיון**
Pythagorice, uel ut clarius dicam anagogice consummat in unū
חסר באמיון De quo legit ecclesia. Per misericor
diam & fidem purgantur peccata. Hæc tu si aliter sentias, me dese
ram, te sequar. Cæterum de mittendis uoluminibus Petro Stellæ
atq; tibi, mei amatiſſimis, morem geram perlibenter supra q̄ cre
dere queatis, & in Nundinis proxime Francofordiensibus consu
lam mercatores quo nam modo libri mei ad uos Romam uelian
tur, quod adeo non erit facile, nisi tu modum transmittendi ostē
deris, & quibus sint tuto cōmittēdi; cū uel epistolæ sapi⁹ mihi fue
rint in itinere neq̄ter interceptæ. Nihilomin⁹ in me mora nō erit
ulla, nec quicq; impendii fugiā. Vale fœliciter **ἀξιωμακὶς ὁσώτατε**.
uicissimq; me semper diligite, tuq; Stellæq; meus. Stutgardia Kal.
Quintilibus. Anno M. D. XV.

DN. Ioanni Capnioni undecunq; docto,

Ioannes Huttichius S. D.

ET Q V I S unquam putasset, Capnion Doctissime, te ea incidisse tempora, quæ innocenti, contumeliis, ignominiis, maledictisq; perturbato, afflicto, & penè obruto. Iusticiam iam quasi per septennium imploratam, tandiu retraxerint nec tamen satis scire possum, an tempora, an fortunam, an peruersos Leguleorum quorundam anfractus, magis incusem. Video enim mortales iam plerofq; hoc erroris imbibisse somnium, ut placulum omnino esse ducerent, uel ob rem nihili non sollicitare Rabulas forenses trepideq; ambire manus, à quibus tandem quicquid bonorum est mulctati homines miserrimi cum nihil spei aliud tulerint, è somno experrecti se delusos sero sapiunt, sed fortasse tū *κένωσαντες*. Possē tibi proferre exēpla id generis immodica, nisi tu melius atque aulicis quibusdam auro & purpura inflatis ignominiosa uideret esse detrectatio. Quippe si aliena deficerent, præsens de te locupletissimum nobis præstaret testimonium, qui toties in ius ob rem tantillam fueris tractus, Quæ tua causa licet unico potuisset finire termino, in septennium tamen, & ultra, protrahita, postq; satis à Cucullatis fueris citatus, aggrauatus & reaggrauatus, tandem a te prouocatum, ab illis tuis mille dolis Technæ & exceptiones quæsitæ, quo conceptam futuræ notam sententiæ subterfugerent. His artibus, non dicam aureis, rem eò deduxerunt, ut partem utranque Summus Pontifex imperpetuum iusserit tenere silentium. O Deus, & quo tandem maiorum fides summa æquitas & sincera omnium iusticia peruenit? Laudanda profecto non immerito uetustas in extruendis ad loca montana ædificiis, quibus Germania, Dīs gratia, refertissima est, ut inde pro numinibus, pro patria, pro fortunis, pro fama & gloria nominis Germanorū dimicarent, & inde si quos iure adquisito & repentino compellere non possent, manu & armis adorirentur. Quis enim dicas quæ for ex nostris hoc seculo Principibus homunciones pauperculos ab iniuria potentum lege uel præcipiente defendit & si qui sunt qui pauci admodum non tamen sine iactura & calamitate quicquid misello superest rerum, in tutelam suscipiunt. At hæc sine

IO. REUCHLIN. LIBER SECVND.

causa non commemoro, Capnion disertissime, tui enim miseri sunt Principes quidam & Primates non infimi nominis, miserabilisque rerum status hac ætate euentum uix sine lachrumis & uaticinati sunt & congemuerunt. Nouerunt optime te parentem literarum hebraicæ græcæ & latinæ literaturæ apud Germâos instauratorem, & de omnibus bonis & patria benemeritum, atque ut est apud Græcos *ὁ μὲν πρῶτος καὶ πολὺ τιμὴν* quique dignius pacationi tempore ob ingenium nobilissimum quo posteritati consulere possis, ab omnibus nostræ aulæ ordinibus iudicareris. Fauit tibi plurimum Antistes noster Argentinensis integerrimus, qui tui nunquam nisi honorificentissime meminit. Admiratur etiam famam Capnionis, licet iuuenis apprime, Princeps meus illustrissimus LVDOVICVS, Rheni Palatinus, Bauariæ dux, Comesque Veldentiae, cui A præceptore iam per aliquot annos, uti forte adhuc tenes, inseruiui, nescioque in sui utilitatem uel magis in detrimentum meum. Quos cum suæ aulæ optimatibus & opere & consilio non defuturos tibi persuadeas, uelim. Porro si ulterius Anagyrim moueat, iterumque Andabatarum more pugnare cōtē dāt illi supciliofi Theologistæ, nō dubita, clarissimos ex equestri dignitate uiros ingenio, labore, industria & armis paratissimos, tuique causa scelestissimis Hypocritis induere bellum est animus, quod, crede mihi, nisi omnes Spadones effecti, nunquam finietur. Dispeream nisi omnes emasculatos uelim, luxuria enim ita orbat, reliquum uitæ sola inuidia & ignorantia conterent perditissime. Simulant se apud mulierculas & plebeculam adeo castos & integræ uitæ, ut ominosum ferme sit, non sanctos dicere uiros, at ædes illorum cū intraueris, anū offendes impudicissimā, qua cū tam sancte & incorrupte uiuit probus ille Theologus, ut Asioris libidini osiorē dicere possis. Hæc ex iusto animi dolore, nō stomacho ad te scripsit Huttichius, tui nomis ἀκολακέως deditissimus, & uale Germaniæ ingens decus. Anno M. D. XVIII.

Iacobus Spiegel Selestatinus LL. Doctor. Cæs. Secret.

Ioanni Reuchlin doctissimo.

SALVE PRAEceptor æternum, ueneran. & colen. Andreas Stiborius Theologus & sacerdos deo dignus superiori mense hisce ad te inclusas me iudice piissimas & doctissimas literas

IO. REVCH. LIBER SECVND.

ut & ego eas legeré apertas meis tamen consignatis dedit, rogans
ut lectas consignarem, tum consignatas commodò tibi præsen-
tandas curarem, placuit mihi consolatio docti hominis ad doctis-
simum. Ego tui gratia dum per ocium lieuit, apud Iacobum Fa-
brum tui nomis præconem, acerrimum Theologistarum stimu-
lum, immo malleum, quæcung in eos sparsim dicta in epitoma
concludere coeperam, ut aliquando in tui consolationem emis-
sem. Sed tardiore id nunc præsto calamo, cum sis satis superq; co-
solatus Cæsareis literis, quæ te plane eximunt a labyrinthis spiri-
in quas illi superbissimi hypocritæ tui Calumniatores innodaue-
rant, qui non modo seculares literas & Doctores exosos habet, sed
& in seculares sacerdotes inuehuntur rabidissima bestia, ut eos in
odium uulgi cum summa ignominia trahant, quo facilius eorū
sacculos impleant. Immemores euangelici præcepti. Viri hypo-
critæ summam perfectionem mentientes. Sed de his alias. Defen-
sionem tuam qua me nuper donaueras, dum eam Cæsari in opi-
do Gislingen post rem diuinam habitam astante procerum coro-
nâ propriis manibus obtulisti, præceptorî meo in sacris Legum,
omnium doctissimo Vdalrico Zasio summe id exoptanti Fribur-
gi reliqui, sperans me hic aliam apud Bibliopolam reperire. Sed
frustratus mea spe, ex Nundinis Frâcofordianis per Lucam Libra-
rium ad me ferendum curauî. Sed & hunc conatum frustra habui
Quapropter te per meam erga te obseruantiam rogatum uelim,
ut in prioris Defensionis locū, aliam q̃ primū cū commodò tuo
fieri possit, ad me mittere nō dedigneris, ut sit perpetuū tui hono-
ris, tui nominis, tuæ famæ, tuæ gloriæ defendendorum pignus q̃ ar-
ctissimum. Vale, & meliore ocio fruire, quod tibi iam redditum
literis Cæsareis confido. De quo ualde & tibi & bonis literis, in qui-
bus adhuc multa præstare potes gratulor. Ex Viana Austria.

F
I N I
S

IO. REV. CH. LIB. SECVNDVS

Ioannes Streler Iuris Doctor. Ioanni
Capnioni Phorcensi. S.

ACCEP I binas tuas literas uir humanissime, quibus me esse negligentem tuis in rebus iudicas. Aliter multo de me sentis q̄ res ipsa habeat. Nam si scires qualem in eis adhibuisssem diligentia, non esset eiusmodi tua de me opinio. Testis erit Mar filius Ficinus pater noster atq; Conradus. Non est ea copia librorum apud nos Florentia quam opinaris. Nullam adhuc possum habere Bibliam hebraicam, nisi unam quæ est Bononia, quæ tñ caret aliquot quaternionibus, quam coemere nolo. Si tamē post hac ad nos adueherentur aliqua, satisfacerem uoluntati tuæ. Orationes Aeschynis nequaquam reperio, Plotinus non est usq; huc in tegre impressus, ualebit duos aureos rhenenses, Platonis opera cū Theologia nuper Venetiis impressa tibi emi. Item Hexameron Mirandula. De græcis libris tibi coemēdis hoc scias, fui penes oēs hic librarios, nihil horum prorsus reperio. Marsilius iussit q̄ hæc tibi significem, si ii libri quos habere cupis essent hic uenales, subleto a magno Laurentio, ut ita dicam, raperentur. Pueri ualēt dant operam studio non negligentem, agam cum eis pro tuo iussu. Dominus Demetrius nunc Mediolani legit, quem habituri simus hic qui græce legat postea significabo. Vale. Ex Florentia. Kalē. Decemb.

E

ועצתי תחת משפט האפיפיור
ברבר זה ולא היה להם יכולת
לעשות איוז דבר גארי כתבו
עלי ספר גדול מלא דבר שוא
ובזב ושלחו אותו ברבים כרי
לקללני בעיני אלהים ואדם כי
הייתי סיבה שלא ישרפו כל
ספרי תלמוד באשכנז ואתה
יחזה ארצי עשה אתי למען
שמך כי טוב חסדך תצילני
יקללו חמיה ואתה תברך
קמו ויבשו:

פלפל עם הארץ הדיוט גמור
כתב עלי ספר אחד שהוא גג
כבודי ואמנתי בכמה טעיות
וכזבים ואותם חכמי אותה הי
השיבה כתבו עלי גב ספר אחד
ושלחו לרבים בכל מקום כדי
לפרסם הדבר גג כבודי ואמנתי
ופרסמו זה הדבר לפני חוקר
האמנה ואני פעם אחרת כתבתי
עבור כבודי ספר אחד בלשון
אשכנז וחלקתי תשובתי בכמה
פנים ונתתי טעם לדברי ורצו
לשרות אותן הספר שחברתי
ובשראו שלא יכלו להבאיש
ריחי בעיני האפיפיור הגמונים
וחכמים אחרים לשרות ספרי
וגם לקרא ברבים ממני כמו ש
שכתבתי ושאני נתתי עצמי ו

תלמוד יהיו צחלקים לריצים ו
וחוקים ואגרות וכל מי שיאמין
יאמין וכו' ואם ימצאו כדברים
האלו שאותו פלפל בלבל עם
נומרינו אותו הספר או ספרים
ישרת או ישרפו כי יש כמה
ספרי קבלה וספרים אחרים ו
גנבים ולא לשרפם ואחר ש
שארוננו הקיסר זל קרא סבותי
וכונתי ציוה אותם הספרים ה
הגלוקים להשיבם לידי ארונם
והנה בשאותו פלפל וחכמיו ה
ישיבת קולוניא ראו שעל ידי
עצתי נתבטלה עצתם צעקו ב
בקול גדול לאמר שאני מין וא
אפיקורוס באמונותינו וכוונת
בעיקרנו ולא רי להם שצעקו
ברבים אלא אותו המשומד פ

ללקחם ולשרפם מפני סבות ש
שנאמרו. אחר זה אמר הקיסר
שרוצה ליקח עצה מה לעשות
מספרים אלו וכן עשה ואחר ע
עצתו כתב לי אגרת התומה ש
שאני יוחנן רוחל'ז אהיה מבחי'ז
וחוקר ודורש בספרים אלו אם
כאלו צמצאו בהם אם לאו ואני
לפי מיעוט שכלי וקוצר השגתי
לפי מה שהנני השם עי' טורח
גרול של מרתי ועיינתי בספרים
אלו עבור חשק ואהבה שהיה
לי כל ימי ללמוד ולקראת ב
בספרי לשון הקודש הרגלתי
וחשגתי וכתבתי וחשיבותי ל
למאמר הקיסר שאני לא ידעתי
ולא שמעתי מספרי הלמוד מ
מאלו הדברים וכו' רק שספרי

טוב יכתב ללקחם ולהביאם ל
לאוצרי הקיסר ומלך ביד שר
אחד ממונה על זאת ואחכ ב
כולם יתנו לשריפת אש לבר ע
עשרים וארבעה שהם עיקר ת
תורתנו אבל כל ספרי תלמוד
ישרפו בגו צורא יקידתא כדי
שלא יהיה להם סבה לקלל מ
מלבינו ולך קיסר ארוננו וכל
בני עמינו גם לאחרת ולגרת א
אלהינו ובתי תפלתנו ועוד ע
עבור סבה אחרת גדולה מכל
אלו כדי שיובלו כולם לקרא
בשם אחד אחר שריפת כל אלו
הספרים שהם מסר מבריל ב
ביניהם ובין אמתנו ולכן אינם
מכירים בוראנו לכן יכתב ש
שבכל מקום ומקום שאותם
ספרי תלמוד ימצאו ל

קללות ותפלות וגר אמתיו
וארונת האמנה אפיפיור הגמונים
חכמים גלחים וכומרים ולא על
זה לבר כי אם על הקיסר ומלך
ושרים ופחות וכל אומה ועם
שלנו וזה בכל יום הם מתפללים
ומקללים וכו' וכו' עבור ספרי ה
התלמוד ועוד רעה גדולה יותר
שיש לנו לשום על צפשינו ש
שאם לא היו ספרים אלו היה ה
האמנה כולה אחת וכולם יהיו
מאמינים בישו משיח שלנו רק
אותם הספרים לבר מריחים א
אותם מדרך ישרה לכו למלך
אין שוה להציתם ולכו אנו מ
מיעצים לפי סוד אמתיו ובתי
הפילתינו וגם מזחירים שכל ס
ספרי היהודים אם על הקיסר ט

AD PERPETVAM CA

LVMNIAE MEMORIAM À THEO
LOGISTIS ET FRATRIBVS

Prædicatoribus Coloniensibus, mihi Ioan
ni Reuchlin Legum Doctori tur

piter illatae.

פידוע לכל כי תוד שנים לא
רנים הקיסר מבסימיליאן ארונגו
א ירד לעיר קול וציאה מקום
שיש לשם ישיבה גדולה בא
באומתינו וחכמים גדולים ב
בחכמת האלהות ובאו כולם
אגודה אחת גבילים ונחפזים
נאמחים ובבוכים קוראים בקול
גדול חושיעה המלך וקיסר הגז
במלכותך ישנו עם אחד מפור
ומפורד ורתיחם שונות מכל עם
זה עי ספרי התלמוד שבידם
ושבאותם הספרים כתוב באופן
זה כמה חירופים וגירופים וק

MAXIMILIANVS CAE

SAR, ROMANORVM IMPERA
tor. Ad Leonem Decimum Pontificem Maximum.

BEATISSIME Pater, Domine excellentissime. Licet aliás Beatitudo Vestra causam quandam inter honorabilem, fidelem, nobis dilectum Iohannem Reuchlin seu Capnionem Consiliarium nostrum, & quosdam Theologiæ professores studii Colonienſis, super quæſtione de libris Hebraicis comburendis uertentem. venerabili episcopo Spirensi Principi Consanguineo nostro deuoto dilecto decidendam commiserit, & præfatus Capnió seruata iuris forma per eundem Spirensē tanquam Beatitudinis Vestræ Commissarium absolutus fuerit. Nos quoq; pro pacificatione istius negotii utriq; parti silentium imposuerimus. Nihilominus intellexim⁹ præfatos aduersarios Consilii nostri Capniōnis nouam actionem in Vrbe, & apud Beatitudinem Vestram, nulla tamen interposita (ut fieri solet) legitima appellatione, cōtra ipsum Capnionem instituere, & etiam præter uiam ordinariā & regiam iusticiæ, quam ex industria student uitare, uariis uis & modis ipsum oppugnare. Et solum ad hoc tendere, ut litem in lōgum trahant, & hūc uirum integrum, bonum, doctum, & à catholica doctrina nihil dissentientem. Et ea quæ a se scripta sunt, poti⁹ ad instantiam nostram, & in bonum finem, ac comunem Christianæ Reipub. utilitatem ac consultationem fuisse emissā. Existimamus omnino esse officii nostri, viri tam integri, innocentis, & de nobis optime meriti protectionem suscipere. Propter quod Beatitudinem Vestram quanto maiori possumus studio instanter rogamus. Dignetur ad singularem nostri complacentiam, hāc rem quæ nobis plurimū est cordi, feruentius amplecti, & imposito perpetuo silentio aduersariis illis captiosis Theologis, qui etiam non ueriti sunt in commissione eorum nuper apud Beatitudinem Vestram impetrata, nos, & alios Principes nostros Germaniæ taxare. Causam istam penitus extinguere & suffocare, ut innocentif

F

simus uir ille à tam sinistris uexationibus liberatus, tãto commo-
dius ultimos ætatis suæ annos peragere, & aliis studiis quæ ad co-
munem Reipub. Christianæ utilitatem emittere in animo habet
liberius uacare possit. Quemadmodum Beatitudo Vestra latius
ex Reuerendissimo domino Cardinali Sanctorum quatuor, &
Oratore nostro intelliget. Faciet in hoc rem æquissimam se dig-
nam, & Reipub. Christianæ utilem, nobis autem pergratissimam
omni filiali studio & officio erga se recompensandam, quam De-
us suæ sanctæ Ecclesiæ diu conseruare dignetur incolumem & il-
lam. Datum in Inspruck xxiii. Octobris.

Finis additionum ad epistolas Clarorum Virorum ex Char-
tophyllacio secundo uiri, nostræ ætatis, celeberrimi do-
ctissimiq; Iohannis Reuchlin Phorcensis. Seque-
tur tandem liber tertius, qui erit rerum Ro-
manarum ex Chartophylacio tercio.

Hagenoæ ex Officina Thomæ Anshelmi. Anno Incar
nationis Verbi M.D. XIX. Menſe Maio.

Beitrag 1. 18 A. 98

Vtil
quo
recu
nalis
manda

11st Annist Fehr. 78. Hr.

